

كۆلۈستە

سەدى نىن تۈرك اشرى

تۈرك دىلىندە

چئۈيرە ن : رحيم ضياشى فر

سعدی‌نین تورک اثری

گولوستان

تورک دیلینده

یازان :

شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی

چئویره ن :

رحیم ضیائی فر

فروغ آزادی

قیش ۱۳۸۲

سعدی ، مصلح بن عبدالله ، - ۶۹۱ ق .

[گلستان ، ترکی]

سعدی نین تورک اثری گولوستان : تورک دیلینده / چئویره ن رحیم ضیائی فر . -
تبریز : فروغ آزادی ، ۱۳۸۲ .

ISBN 964 - 6971 - 37 - 7

اون ، ۳۰۲ ص .

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیفا .

۱ . شعر فارسی -- قرن ۷ ق . -- ترجمه شده به ترکی آذربایجان . ۲ . شعر ترکی --

ایران -- قرن ۱۴ -- ترجمه شده از فارسی . الف . ضیائی فر ، رحیم ، ۱۳۲۴ . - مترجم . ب .
عنوان . ج . عنوان : گولوستان : تورک دیلینده .

۸ فا ۱ / ۳۱

PIR ۵۲۱۱ / ۸۵

تت / ک ۵۵۴ س

۱۳۸۲

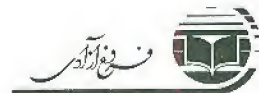
۱۳۸۲

م ۸۱ - ۳۲۳۹۴

کتابخانه ملی ایران

مشخصات :

- کتابین آدی : سعدی نین تورک اثری گولوستان تورک دیلینده
- یازان : شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی
- چئویره ن : رحیم ضیائی فر
- خوشنویس : ناهید بوذری
- چاپ نوبه سی : بیرینجی، قیش ۱۳۸۲
- صفحه لرین سایى : ۳۱۲ ص / وزیرى
- تیراژ : ۲۰۰۰ جیلد
- حروف دوزن : مه رایان ماراغا
- ترتیب ائدن : زرین
- لیتوگراف : ترسیم
- چاپ : تمدن
- صحاف : مهر آیین
- قیمت : شمین جیلدیه ۲۵۰۰۰ ریال • گالینگور جیلدیه ۳۳۰۰۰ ریال
- شابک : ۹۶۴ - ۶۹۷۱ - ۲۷ - ۷ ISBN: 964 - 6971 - 37 - 7
- نشر ائدن : فروغ آزادی نشریاتی - تبریز - جمهوری اسلامی خیابانی، نقش جهان پاساژی، نمره ۴۲
تلفون: ۵۲۴۲۲۲۴ و ۵۲۴۴۴۱۳ و ۵۲۶۲۸۶۲ (۰۴۱۱) فاکس: ۵۲۴۴۴۱۳ (۰۴۱۱)
شرقی آذربایجان ناشرلر بیرلیگی نین عضوو

كىتابىن اچىپىندەگىلىرى

۱	اۋن سۆز
۱	باشلانېش
	● ايلك باب
۱۹	سلطانلارېن سىرتلىرى
	● ايكىنجى باب
۷۵	درويشلارېن خصلتلىرى
	● اوچونجو باب
۱۲۳	قناعتىن فضىلىتى
	● دۇردونجو باب
۱۶۱	خاموشلوغون فايدالارى
	● بىشىنجى باب
۱۷۳	جوانلىقېن شورى عشقى
	● آلتىنجى باب
۲۰۷	قوجالىغېن كاھلىگى
	● يىددىنجى باب
۲۲۱	تربىتىن تائىرلىرى
	● سىككىزىنجى باب
۲۵۳	معاشرت آداب لارى

بماند سال‌ها این نظم و ترتیب   ز ما هر ذره خاک افتاده جایی
غرض نقشی است کز ما باز ماند   که هستی را نمی‌بینم بقایی
مگر صاحب‌دلی روزی به رحمت   کند در کار درویشان دعایی

«شیخ مصباح‌الدین سعدی»

گزه‌ر دیل‌دهن دیله بو نظم و نثریم
اوگون کی قبر ایچینده تۇرپاغام من
غرض قالسین جهاندا یادگاریم
کی فانی دوتیا پای‌سیزدیر وفاده‌ن
صباح شاید منی یاد ائیله‌سینلر
باغیم‌دان گول دهره‌نده دوست، دوشمن

«رحیم ضیائی‌فر»

اۋن سۆز

مطلق ھنر صاحبىيىن ھنرلرىن ھمد ، ئنا ائتمەلىم كى ھنرسىز بۇ بىندەيە ھمەت عطا
بۇيۇردولار قادر اولدۇم عشقىن اينجە باخىشلا ادبىيات سماسىيىن دان اولدۇزون^(۱)
گۆيدەن دەرەم ائل يولۇنا ايشىق سەرەم .

قدرتيم اولسا گۆمۈش تىللى آيى
گۆيۈن اولدۇزلو دۈزۈندەن دەرەرەم
اۋد آلاودان تۈرەنن تۈرك ائلىمىن
يولۇنا ، قارە گىجە نور سەرەرەم

شىخىن^(۲) اۋ تر گۆللىرى تەك بۇ آل گۆللىر طراوتلى اولماسالار طراوت سىز گۆللىرىمى

۱ - سەدىنىن گۆلۈستانىنا اشاره دىر

۲ - شىرازلى سەدىيە اشاره دىر

سیناماین^(۱) منی آرتیق قیناماین ، گولکار^(۲) سیز گول بوندان آچیق آچا بیلمز ،
قاناڭ سیز قوش یئردن اوچا اوچا بیلمز . کونلومده کی سئیرهک باغین باغبانی
سای^(۳) آنامدیر^(۴) ، سئیرهک باغدان باغلا دیغیم گول باغلی سین^(۵) سای آناما
حصر اندیرهم .

وورغونام من آنامین بال کیمی شیرین دیلینه
عومر وار کن دویونن سینه سینین نیسگیلینه
آرزیلار مکتبی نین لوحنه من آند ایچیرهم
قویمویام آرزوی دلی لوح^(۶) ضمیر^(۷) دهن سیلینه
***

آرزوی دیلین سوزلو سارین	من بو آله آلام گرهک
شیخین اینجه سوزلرینی	ساز تئلینده چالام گرهک
گول چیچکلی ماوی فرشی	منده عرشه سالام گرهک
گولوستانی ^۸ گوللرینه	باخاندا مات قالام گرهک
اینجه دیلین اینجه لیگین	اثل یادینا سالام گرهک

اثل یادینا سالام گرهک بیزیم یئرده بولبول نارنج گول لرله گوروشنمز سرو
آغاجی^۹ بولودلارلا اوپوشنمز^(۸) ، بیزیم یئرده آتما بیتەر هئیا بیتەر اولدوز سای^{۱۰}
گون دولانار آی دولانار اثل آلمایا آتما دئیر هئیا یادا هئیا دئیر .

۱ - سوزلریمی آرتیق آغیر بونگول ائيله مهبین

۲ - تورک ادبیات ساحه سینده معلّم سیز بو شاگرد اشاره دیر

۳ - محترم ، گرامی

۴ - آنامین آدی فاطمه سکسان بیر یاشیندا دیر

۵ - گول دسته سین

۶ - تابلو

۷ - اورهک

۸ - شیراز مولکونون نارنجستان لارینا و سروستان لارینا اشاره دیر

ايتيرمەرىك بىز بۇ ئىلىن ئىل يولۇن
 ئىلىن سئوھن ئىل يولۇلارىن ايتىرمز
 سۇسۇز داغدا ئىلە بىر باغ بىتيرىك
 ياشىل داغلار بىر كرتى سىن بىتيرمز
 دايانمارىق ئىلە بىدۇ قاچارىق
 بىدۇ قاچان آتلار بىزى يىتىرمز

آتالارىن بىر سۇزۇ وار « اۇلن آدام دای دىرىلمز ». مین ایل دیری قالان سئوگىم يئنه
 دیری قالمايلىدىر شىن دىرىلىك نغمە لرین ساز تىلىندە چالمالىدىر وارلىق سىن
 افقلىرە سالمالىدىر . آى نه اولار اُجل پىكىن گۇرمەمىشەدن او گول اوزۇ
 گۇرئىدىم من گول ھۇرۇگۇن ھۇرئىدىم من .

بىر عۇمر بۇ گۇز گۇرمەدى اىستكىلى نكارى^(۱)

صون گوندە گۇرئىدى او گۇزەل دلبرى بارى
 اۇلىمدە محالدىر چىخا فىكرىن اۇرەگىمدەن
 رحم انت بۇ اۇرەك دۇندۇ قانا گل سنى تارى
 ھجرىندە او قدر آغلامىشام من گئجە گوندوز
 آل قانلى گۇزۇمدەن اۇتانیب ابر بهارى
 عالمده سنىن گول يۇزۇوو كىم گۇرە بىر آن
 قالماز داھى كۇنلۇندە اونۇن صبىرى ، قرارى
 قۇربان اندەرەم بىر باخىشا مین جانىم اۇلسا
 جانىم سەنە قۇربان اۇلا باخ بىر منە سارى
 قۇرتاردى عۇمۇر سئوگى سىنى گۇرمەدى گۇزلر
 گۇز ئىلەسىن حدەدن اۇجادىر سئوگى حصارى

ماراغا - رحىم ضىيائى فر

فروردىن ۱۳۸۱ (محرم ۱۴۲۳)

۱- بۇ غزل اوستاد شەھرىارىن معروف بىر غزلىندەن استىقبالدىر.

کتابین سوز و سویرم عالمده
سزدهن کایه خدیو و عالمده

کیم سوز و سویرم عالمده
سزدهن کایه خدیو و عالمده

باشلانیش

اۇ خالقە حمد اولسون كى - گرامیدیر جلالتلى - اطاعتى ایرهلى لىك تۆره تمكدير
شكر ائتمه گى نعمت لرین چوڭ ائتمكدير. هر نفس كى داخل اولار جسمى جانلا
باریشدیرار ، خارج اولار حیات اودۇن اۆرهك لرده آلیشدیرار . پس گۆرۈنور هر
نفسین ایكى آشكار نعمتى وار ، هر نعمتین حددهن اوجا مرتبتى.

حمد و طاعت نه قدر اولسادا چوڭ كافی حمد ائتمه گه امكان یئنه یوڭ

اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ^(۱) .

خوڭشدۇ فقط تقصیریمی تانری^(۲) یا من آپارام برک دوتام دامنین

۱ - سبا سۇره سینین اۇچونجو آیه سی - ای داودون ائل طائفه سی شكر ائیله یین شكر ائیله یین بندهم آزدیئر .

۲ - الله ، تانری

كافى اگر اولماسادا حمدلر حمد دئيم تكجه سنين دير سنين
نعمت لرین آن شیدیرغی یاغیش کیمی هر زاماندا یاغیدیریدیر ، قیزیرقانماز
رحمت خوانین^(۱) هر مکاندا آچدیدیریدیر ، خطا ائدهن بنده سینه حرمت سیز لیک
ائيله مه ییب ، روزی سینی آسگیدمه ییب .

بیر کریمین^(۲) کی خوانیندان بیر عؤمور^۳ گبر^(۴) ، ترسا^(۵) جهودون^(۶) قسمتی وار
نئجه حسرت قویا جاق نعمتینه اونو کی طاغی^(۷) ده گیل طاعتی وار

شح یئل لرین فراشینا فرمان وئریب زوموررود فرش یئر اوزونه دؤشه نیلسین ،
یاشیل مخمل بشیکلرده تومورجوق^(۸) لار بئجه ریلسین^(۹) ، لوت آغاجلار بایرام گونو^{۱۰}
بایراملیق گوی یاشیل پالتار بورونسونلر ، ایلک یازدا یئنی یتمه^(۱۱) بوداق لارین
سره^(۱۲) سیندهن آل^(۱۳) چیچکلر هئره لره سورونسونلر . آری لارین توپورجگی پؤهره بالا
چئویریلسین ، خرمالارین چورده کلری اوچا بارلی نخل^(۱۴) اولونسون .

یئل یاغیش چرخ گونش آی بوتون عالم چالیشیر
بیر چوره ک سن ییه سن آلاها شکر ائیلیه سن
بشرین حکمینه عالمده هامی هن دئییری
ده گیل انصاف بشر سئویله مه یه خالق هـن

۱ - سفره ، تانری ، یا اشاره دیر

۲ - مسیحی

۳ - عاصی ، نافرمان

۴ - تربیت اولونسون

۵ - ۱۰ - سینه - دوش

۶ - ۱۲ - خرما آغاجی

۱ - سفره

۳ - آتش پرست

۵ - یهودی

۷ - تازه بیتیمیش بوداق - جوانه

۹ - نورسیده - تازه

۱۱ - قیرمیزی

كائىناتىن^ حرمتلىسى ، مخلوقاتىن^ عزتلىسى ، موجوداتىن^ شوكتلىسى ،
 انسانلارنى سىچىلمىشى ، نىۋىتىن^ صون^ نىسى ، سلامىمىز اولسون^ اونا^ اولادىنا
 بويۇرۇبدور :

غۇب ائىلەين گون سىزە اول صنم^(۱) قىامت قوياندا شفيعيز^(۲) منم

بىزىم كشتى سورەن نوحىو طوفاندىن قورخمارام داي من
 بو دىوار اوچمايىب اوچماز بو دىوارە داياندىن سن

سنىن آغير كمالىن وار چراخ كىمى جمالىن وار
 خلق سئون خصلتلىرىن خالق اۋىەن^(۳) خصالىن وار

او زامان كى هامار^(۴) يولدىن ايراق^(۵) دوشموش ايرى يولا چاشمىش لاردان بىرى اونا
 اوز گتيرەر ، او گرامى جلالىلى تانرى اوندان اوز چئويرەر ، يئە اغلار ، يئە سايماز ،
 دامىنىدەن دوتار دئەر : داي آتەگىن اۋتورمەرەم ، عىبلردەن عارى اولان آرى^(۶) تانرى -
 بويۇرار : اى ملكلىرىم بو بىندەدەن شرم ائىلەدەم ، مىندەن صوراً بىر كىمسەسى يوخدور
 اونون گناهلارنىن عفو ائىلەدەم .

كرم صاحىبىندە نە چوخ لطف وار گوناھ صاحىبىندەن اولور شرمسار

جلاللى درگاهىنىن ساكنلىرى اطاعتدە قىصورلارنى بىلدىرىلر : كى بىز سنى حقىقن
 قدەر حمد ائتمەدىك ، گولدىن اينجە^(۷) جمالينە حيران قالان اۋىەنلىرى سۋىلەيىلر :

۱ - بوت ، تانرى يا اشارهدير

۲ - شفاعت ائدەن

۳ - تعريفلەن

۴ - هموار - دوز

۵ - اوزاق - كنار

۶ - پاك - تمىز

۷ - ظريف - نازك

كى بيز سنى حَقَقِين قَدەر تانِيْمادِيُق .

گر بیری ایسته سه نشان اوندان   نه نشان من وئیریم نشان سیز دان
وصلینه کیم چاتار باتار فغانی   سن فغان اوُمما^(۱) بو فغان^(۲) سیز دان

بیر صاحب دل^(۳) ائيله دهرین فیکیرده ایدی سانکی خیال دریاسیندا غرق اولموشدو، او
حالتدهن قاییدارکن سوْروشدولار او گزدیگین گولُستاندان بیزه تحفه نه گتیردین ؟
دئدی : تحفه ، بیر آتهک گول توپلامیشدیم^(۴) ، آما گولون اییی منی مست ائيله دی
دُونُوم اَلَدَن بوْراخیلدی .

دُوز عشقی او پروانه دن اویرن دهلی بولبول
اود دوتدو آلاولاندی فغان ائتمه دی بیر آن
بو مدعی خلقین خبری دوز اولایلمز
هر کیم کی خبر بیلدی خبر یوْخدو دای اوندان

ای بشر وهم خیال اولچو گمانیندهن اوزاق
سنی چوْخ گرمیشیک آما سنه بیز چاتمامیشیق
عُومر قوْرتاردی صوْتا چاتدی آغیر مجلسیمیز
هله وصفینده بیز اول قده می آتمامیشیق

۱ - ایسته مه - متوقع اولما

۲ - افغان - هارای

۳ - عارف - آگاه

۴ - جو مالامیشدیم - ییغمیشدیم

اگر سعدی سۆی سۆیله ییب قوشما قوشوب قوشمالاری ائل لر آرا یاییلیبدیر ،
 حددهن اوستون ساییلیبدیر ، دادلی شیرین حدیث لری صحبت لری دادلاندیریپ ، ایتگین
 آدین آدلاندیریپ ، بیله خیال اولونماسین علت اونون علمی حلمی کمالیدیر ، بلکه
 ائلین ائل خانینی ، یئر اوزونون سلطانینی یوکسک مقام سلیمانین وارثینی حق
 ملکونون حارثینی ، دین و دنیا صاحبینی ، جلالتی اتابکین سعدین اوغلو ابوبکرین
 لطفینده ندر ، کی تانرینی یئر اوزونده کؤلگه سیدیر ، الله اوندان راضی اولسون اونو
 اندلدهن راضی سالیسن ، رعیت عنایتی ، خالق خاص ارادت ایلدوق اوچون ملت اونون
 یولون گئدیر چون رعیت حاکم لری یولون گئدر .

لطف ایله سه بو مسکینه سلطان جهان

ئل سۆیله یه جک دفتریمه یاخشی اثر

مین عیب اگر اولسادا دفترده منیم

سلطان بگه نه ن گون اولاجاق عیب هنر

بیر معطر باش گیلی حمّامیده	چاتدی بیر گون بو آله دلداریده
سۆیله دیم بی هوش اوللام عنقریب ^(۱)	سن عبیر ^(۲) سن یاکی بیر مشک ختن
سۆیله دی من بیرده گهرسیز تورپاغام	همدمیم اولموشدو نسرین ^(۳) ، یاسمن
مونسیم یاس ایلله دی خوشبومنی	یوخسا آسگیک بیر گیلهم عالمده من

آلاه ، بؤیوک بو امته اونون بارلی حیاتیندهن نعمت اومدور ، بیزیم یوردا حرمت وئریپ
 حرمتینی آرتیر اونا عزت اومدور ، خادم^(۴) لری گوزدهن سالما خائینه سۆیله قالما .

۱ - بو تزیلکده

۲ - معطر موادلاردان وجوده گلن بیر ماده دیر

۳ - قیزیل گول

۴ - قولوقچی

قرآنداكى آياتىوين خاطرینه اۋزۇن ، ائلىن ائولادلارین بلالردەن اۋزاقلاندىر .

سەنىلە سەدات يولۇن ايزلەدىك^(۱) سەدات سەنىلە بىزە يول وئەرەر
ايگىد مردىن اوغلۇ ايگىد مرد اولار يالان سۇزدۇ كۇكسۇز آغاچ قول وئەرەر

- عىبلردەن عارى اولان آرى تانرى شرافتلى شىراز ملكون صون گۇنەدەك عدالتلى
حاكم لرىن ھىيىتيلە ، صداقتلى عالم لرىن ھەتتيلە بلالردەن حفظ ائىلە سىن .

پارس اولكەسى دۇنيادە بلا گۇرمە يە جكدىر
كۇلگە سالانى سن كىمى چون شاه جهاندى
نامنىدى عالمدە نە قدر ائل اوبا واردى
مىن ائل آراسى تەك بىزىم ائل امن اماندى
چوخ گۇرمە سىن الله سنى بو ملکہ بو خلقە
بو خلقى بو بئش گوندەن اۋتور آتما اماندى
حفظ ائىلە ، بو پارس اولكەسىنى فیرتانا لاردان^(۲)
يارب نە قەدەر يئر اۋزو انسانە مڪاندى

بىرگون گنچمىش گون لرىمى ، ھدر اولمۇش ايل لرىمى خاطریمە سالىردىم گوز
داملاسىلا^(۳) ، اورەك داشين پارچالىردىم بۇسۇزلىرى آستا آستا^(۴) پىچىلدىردىم :
اى كى چىخدىن عۇمور داغىن آشدىن آخىرین منزله ياخىنلاشدىن

۱ - ادامە وئردىك

۲ - فتنە - آشوب

۳ - دامچى - قطره

۴ - ياواش ياواش

اويقودان^(۱) دای اویان بیرآز آزیات
 آللی ایل یونخلادین داهی یاتما
 سحرین اویقوسو دئمز سروان^(۲)
 هر گهلن گلدی بیر بنا قويدو
 او تازا اثواشیک یادی^(۳) اولدو
 وفاسیز دونیا وورولماگیلان
 دیریلیک داشلارین ییغان آتاجاق
 صون گونون زومهارین^(۴) اوزون ییغسن
 عؤمر قاردی گونش دؤویر باشینا
 کیم آلی بوئش گلیبدی بازاره
 کیم سوتول وقتی بوغداسین بیچدی

کاروان چاتدی یوک یوکون تئز چات
 بو قالان بئش گونو هئچه ساتما
 طیلین چالیدی یوک چاتیر کروان
 دونیادان کؤچدو بیر یادا قويدو
 عاقبت گول کیمی اودا صولدو
 سوزونه سوز وئریب قورولماگیلان
 خوئش اونون حالینه یوکون چاتاجاق
 اومودون اولماسین ییغام سنه من
 خواجه دهن دوش تۆکور هله آشینا
 نه آلیب باغلا ییبدی دستاره^(۵)
 ییغدیغی باششاغا^(۶) گوزون تیکدی

بو سؤزلری بئله معنا ائله دیم من ، گرهک خلوت بیر یئر تاپام ، نماز یاپام ، جماعته قاریشمیام ، مال دولته چالیشمیام پریشان سوز دانیشمیام .

باشین فرمانینه دیل وئرمه سه باش گره کدیر ساکت اولماق سانکی بیرداش

اینمز دینمز بیر گوشه ده اوتورموشدوم حجره لرده هم اوطاغیم اولان عزیز هم سفریم گوله گوله وارد اولدو دانیشدیردی دانیشمادیم ذکر ی کسب صحبتینه قاریشمادیم

۱ - یوخو

۲ - ساریان

۳ - اوزگه - بیگانه

۴ - آذوقه - توشه

۵ - دستمال

۶ - حاصلین تۆکونتوسو

كدەر^(۱) لندى دئدى يولداش :

دېلىن وارسا ايندى دانىشدىر^۱ منى   كى شايد صورا اولماسين^۲ داي دېلىن
بوگون^۳ امر اولونساجل پيك^(۲) ينه   صاباح تورپاق ايچره اولار ضاى^(۳) دېلىن

تانيش^۴ لاردان بىرى دئدى : سنين عزيز بو يولداشين^۵ آند ايچيدىر صون^۶ گونلرين
طاعت ائده آلاهيلا خلوت ائده . خلايقه قاريشمايا جماعتله دانىشمايا ، او خلقدهن
قيريب^۷ اوندان قيرماليسان .

گولدو^۸ دئدى : اونون^(۴) عظيم حكمتينين حرمتينه ، بونون^(۵) قديم صحتينين عزتينه آند
ايچيره^۹م دانىشدىر^{۱۰}يب ديندirmek^{۱۱} قليم سينار ، دئييدىلر كفاره وئر آندىن^{۱۲} سيندىر^{۱۳}
دوستون قلبى قويما سينسين^{۱۴} ، ياخينليقدا اونون^{۱۵} آندى سيناجاقدىر^{۱۶} چون بللى دير نه
على نين ذوالفقارى قيندا^(۶) قالار نه سعدى نين اورهك سوزو اوره گينده .

اورهك گنج يدير ديل اوگنجه قاي^{۱۷}   سچيدىر گوزهل بو سوز و سوز سچهن^{۱۸}
اگر باغلى قالسا قاي^{۱۹} كيم بيله^{۲۰}   دوكان صاحبي زر چيدى ، زر تيكهن^{۲۱}

***

اگرچه سوسمالىيق^(۷) مجلس اديبلرده
صلاح وقتى ولى صحبتته قاريشمالىيق

۱ - توتولدو

۲ - قاصد

۳ - ضايع - هدر

۴ - تانرى يا اشاره دير

۵ - سعدى يه اشاره دير

۶ - نيام

۷ - لال اولمالىيق

روا ده گیل دانیساق اونداکى گرهک لال اولاق

و یا سوساق لال اولاق اونداکى دانیسمالیق

گوردوم سوسوب لال اوتورماق امکانشیزدیر^۱. ایگیدلیکدهن چوخ اوزاقدیر^۲ آن بیرصدیق ارادتلی یولداش گله گورووشومه ، منیله بیر گورووشمه میش ، اوپوشمه میش گئری دونه .

ووروشسان ائله بیرکسیله ووروش هاچار چاره درمان علاجین اودور

داهی آرتیق دوزه نمه دیم ، صحبتدهن ال اوزه نمه دیم ، سکوت کاخین آخر ییخدیم^۳ ائودهن چیخدیم^۴. ایکی یولداش گزه گزه داغا گئدیک شلیک^(۱) ائندیک . یازین اورتا چاغلاریدی یئل ائسمیردی سرین سازاق ال کسمیردی قیزیل گولون دورانیدی چمن باغین حیرانیدی .

گورسه ئیدی چمن باغین لباسین	هایلاردی او هانسی بختیاردی ؟
گوللو بوداغین باشیندا بولبول	چهجه ده دئیهردی نو بهاردی
شبنم اوتوران گولون عذارین ^(۲)	سویله ردی گوره ن عذار یاردی

گئدیک گئدیک داغا چاتدیق^۳ آن بیر قیمیق^(۳) باغدا یاتدیق ، او باغ نه باغ سانکی^۴ یاشیل تورپاغینا نارین شیشه آله نمیشدیر ، سما^(۴) سینه مین بیر یئردهن بولبول قندیل^(۵) آسلانمیشدیر .

۱ - شادلیق

۲ - به نیز ، اوز

۳ - کیپ ، انبوه

۴ - گوی

۵ - چلچراخ

اۇ يۋىرىن نەرى چىشمەسى قويۇسو
داغىنىن سۈنبۈلو ياشىل چمنى
آچدىرىپ يىددى رىگ فرىش يۋرە
گۈلۈنۈن اۋردەگى غازى صۇناسى^(۱)
باغىنىن بۇستانى طاغى قاناسى
نسىمى شىخ يىلى سرىن ھاواسى

سحر كۈنۈل قايىتماغا قۇل قويجاغىن^(۲) اۋنۇ گۈردۈم بىر قۇجاق تر ياشىل سۈنبۈل ، بىر
اۋەك گۈل دامىنە دۈلدۈرۈبدۈر . دىدىم : يۈلداش اىلك يازدىر گۈلۈن عۇمرو چۇخ
چۇخ آزدىر^(۳) ، باغىن عەدى وفاسىزدىر وفاسىزە دىيىدىلر وۇرۇلمايىن ايلقارىنا
قۇرۇلمايىن .

دۈدى : سۈيە چارە ندىر ؟ دىدىم: چىچك سۈنەلرە ، اينجە قىنچە اۋىنلرە بىر
گۈلۈستان يازمالىيام كى ترگۈلۈن گۈزدە^(۴) سازاق سۈلدۈرمايا ، آل چىچكىن خزان يىلى
يۈلدۈرمايا .

نەيە لازىمدى بىر اۋەك سۈنبۈل
گۈلشەنىن گۈللىرىن خزان آلاچاق
بۇ گۈلۈستانىدەن آپار بىر گۈل
بۇ گۈلۈستان ھىشە تر قالاچاق

سۈزۈم باشا يىتىشمەيش تۇپلادىغى گۈل چىچكى يۋرە تۈكدۈ ، دامىمدەن دۈتدۈ
دۈدى : اىگىد دۈنمىز ايلقارىندان . ائىلە اۋ گۈن گۈلۈستانىن صۇن بۇلۇمو
« معاشرت »^(۵) آدابلارى « بىياض »^(۶) اولدۇ . حدىثلىرىم سۈز اھلىنىن صحبتلىرىن
بلاغتلى اندەبىلر . گۈلۈن عۇمرو ھلە تمام اولمايىشىدىر سۈز دفتىرىم تمام اولدۇ .

-
- ۱ - سۇقۇشۇ ، غاز
  - ۲ - امضالاماق ، تصمىم دۇتماق
  - ۳ - پائىز - سۇن بھار
  - ۴ - دانىشماق - صحبت ائتمەك
  - ۵ - پاكىنوئىس

بىللى سۆزدۆر يالنىز^(۱) اوْگون تمام اولار : اُل سىزلىرىن اُلىن دوتان ، وارسىزلارىن
 حَقَقين آلان ، قولدورلارىن قَلبين سِيخان ظالملىرىن ائوين يِيخان ، عدالته عزّت وئره .
 شريعته حرمت وئره يوكسك مقام اتابكىن اوْغلو سعدى ، پناهسىزلار پناهگاهى ، يئر
 اوْزونون شاهنشاهى ، داغا دوزه دهنيز^(۲) لره فرمان سورهن^(۳) ، يوكسك مقام سليمانين
 جانشينى ، دياتلى متانتلى ، اوْكمالى گول جمالى سعدين اوْغلو ابوبكركى اوْلو تاترى
 جلاللارىن هميشهلىك حددن اوْجا ائيلهسينلر ، اقباللارىن آرتىرسيْنلار ، آخرلىرىن
 خيره سارى چاتدىرسيْنلار دفتريمى اوْخوياندا به گن سينلر .

اگر گوزهل باخيشيلا بو دفتري به زهيه
 بزه كلىدير دئيه جك ائل او نقش ايواندان
 واريمدى چوخ اومودوم سينه سى سيخيلمايا جاق
 هاچان گورويدو جفا كيمسه گول گولوستانندان
 بو دفتر حصر اولوتوب سعه اولكه نين شاهينا
 او شاهكى ارث آپاريب شاهليقين سليمانندان

دونيّا واركن گولدهن اينجه خيالىمين گلين جيگى^(۴) چركين ليكدهن سمايه باش
 قاوزاينماز جماللىلار جرگه سينده باشين يئردهن قالخيزانماز ، يالنىز اوْگون دئيه بيله ر اُن
 بزه كلى گلين لردهن بزه كلى يم بو دفتري بزه نديره باخيشيلا ، عالم امير فاضل وزير
 علمين گوزو ، حلمين اوْزو ، بيله نلىرىن باش بيله نى ، ائل گوزونون ياش سيله نى تختين
 محكم تكيه گاهى پناهسىزلار پناهگاهى عالملىرىن آموزگارى ، فاضللىرىن پره يرگارى

۱ - فقط - تنها

۲ - دريا - گول

۳ - حكمرانلىق ائدهن ، دستور وئره ن

۴ - تازه گلين ، نوحروس

پادشاهین ایکی گۆزۈ گیزلین سۆزۈ ، حکومتین فخری دینین افتخاری ، مۇمنلرە دایاق
 دۇران ، کافرلرە قۇرقۇ^(۱) قۇران دین سیزلرین بۇینۇن بۇران ، مئانتلی دیانتلی
 حاکملرین پشتیبانی ابی نصرین اوغلۇ بویکر^(۲) الله اونۇن بارلی عۇمرۇن چۇخ ائیلەسین ،
 دۇشمنلرین یۇخ ائیلەسین ، آنلین آچیق اجرین آرتیق بویۇرسونلار ، کی اۆلکەدە
 تایی یۇخدۇر ایگیدلیکدەن پایی چۇخدۇر .

هر کیمین باشینه سالار کۆلگه دۇشمنی دوست اولار جفاسی وفا

خادم اولدۇن محنت گرەک ، مخدوملارا خدمت گرەک . بئندە دندین یاتماق اولماز
 ایشین فیکرین آتماق اولماز ، ایشدە سۇسلۇق ائدەن بئندە یامان گۆنۈ آمان سیزدیر مگر
 یۇخسۇل بۇ درویش کی باغیشلانان نعمتلرین شاکیردیر ، باغیشلايان منعملرین^(۳)
 ذاکیردیر . شاهین اویەن^(۴) آدین یاخیشی یاد ائیلەیهن آشکاردا یۇخ گیزلین یترده دوز دانیشار .

سرو کیمین اولدو دوز ماوی^(۵) گۆیۈن قامتی

ائیلەکی سن تک اوغۇل دۇغدۇ اوگون روزگار^(۶)

حکم سۆرەن تانرینین حکمتیدیر امریدیر

سۆیلەیه بیر بئندیه اولمالیسان بختیار^(۷)

باتمایاجاق خوش آدین باتسادا گر دولتین

خوش آد ، آداملار قالار هر نه قەدر دۇنیا وار

۱ - کلک ، حیلە

۲ - امیر فخرالدین ابوبکرین ابونصر او دۇرانین حکومتینین باش وزیر

۳ - نعمت صاحبلری

۴ - تعریف ائدەن

۵ - آبی رنگ

۶ - زامان

۷ - بختور ، خوش شانسی

حاجتى يۇخ سورمەيە چاتما قارا قاش گۈزۈن

ئىيلەيەجك كىرشانى سەن كىمى يىر گلەدار

ايشىدە سۇسلۇق ئىيلەمەگىم ، سۆزدە چۇخلۇ يۇبانماغىم دايانماغىم بۇغلته خاطرديركى
نقل ئىندەرلر حكيملردەن بۇيۇك طايىفا^(۱) بزرجمهر بارەسىندە آغىر^(۲) مجلس قۇرمۇش دولار
يىرى دئدى : هئچ بىر عىبى يۇخدۇر يالنىز دانيشماغى چۇخ بطى^(۳) دىر ، يعنى سۆزۈ
خددەن آرتىق يۇباندىرير ، بزرجمهر ئىشىدەركن دئدى : سۆزدە يۇبانماغىم صۇئرا
پىشمان اولماغىمدان چۇخ ياخشىدیر .

فېكىرلەش صۇرا وارد اول صحبته
دانيشما دانيشسان يئرين^(۵) گندمە چۇخ
فېكىرسىز سخنور^(۴) دۇشەر زحمتە
سۆزۈن ياخشى اولسا يۇبان عىبى يۇخ

***

آغىر^(۶) سۆزلرى سئويلمە بىر نفس
دانيشماقلا حيوان اولوبدۇر بشر
يۇرۇلسا طرف تئز سۆزۈن ئىيلە بس
بشر سئويلەمزلر دانيشسان هدر^(۷)

بىللى سۆزدۇر بۇسۇزلرىم او حضرتين - كى عزيزدير ياردىمچى^(۸) سى - درگاهينا
لايق دەگىل چون كى ادب ساراي لارى فضل اهلينين مركزيدير . يالنىز عزيز اولكەمىزىن

۱ - گروه ، دسته

۲ - وقارلى ، بۇيۇك

۳ - كلماتى فاصلهلى سئيله مك

۴ - ناطق

۵ - سرعتلى

۶ - چتىن

۷ - بيهوده

۸ - كۇمك ئىندەنى ، تانرىسى

عزیزینە^(۱) آن دە یرسیز بیر تحفه دیر ، بیر تحفه کی دئمک اولار بدل داشدیر قیزیلچیلار بازاریندا ، چلچراخ دیر گون اؤنۈنده ، مناره دیر دماوندین اۋته گینده .

کیم باشین دیک دوتار ناچار ییخیلار   مغرور انسان ییخیلسا چوخ سیخیلار
سعدی تورپاقدی تورپاغا قاریشار   متواضع بشرله ائل باریشار
اول اندیشه ائت صورا گفتار   بنانی باسما میس محال دی دووار

نخل بندم^(۲) نه بوستاندا ، گویچک گۈزەل قول ساتانام نه کنعاندا . اول قماندان سورۈشدولار ، حکمتی سن کیمدهن اؤمدۈن ؟ دئدی کوردان : گۈرمه یینجهن آدیم آتماز ، تولکوۋ باغلی باغا گیرمز ، کیشی لیگین کیشی سینار^(۳) آرواد آلاز .

جنگیدهن قاچمایان جیلار^(۴) او خروس   چالاغان^(۵) کۈلگه سین گۈره نده قاچار
سیچانا توش گلنده شیردی پیشیک   لیک مۈشدو اوگون کی شیر ال آچار

بو فیکریله کی کیچیک لر بۈیۈک لردن عفو اومارلار ، بۈیۈک لردن کیچیک لرین خطاسیندهن گۈز یومارلار ، حکیم لرین حکمتیندهن ، آتالارین صحبتیندهن ، یشر اوزۈنه فرمان سورن سلطان لارین سیرتیندهن - اولوتانری هامی سینا رحمت ائده - قیسا سۈزلر بو کتابدا درج ائیلهدیم . گئچمیش عۈمرۈن بیر مدده تین بو یولدا من خرج ائیلهدیم ، خالق خادم انسان لارا توفیق وئرسین ، توفیق وئرن تک اۈزۈدور .

۱ - قدیم زامان مصر حاکم لرین لقبی

۲ - مۈمیله نخل آغاجی دوزەلدنە دئیەرمیشلر

۳ - امتحان ائدەر

۴ - زیرک

۵ - بیر قوش آدی دیر ، قارطال

گزر ديلدهن ديله بۇ نظم و نثرىم
 غرض قالسىن جهاندا يادگاريم
 او گون كي قبر ايچينده تورپاغام من
 كي فاني دونيا پاي سيزدير وفادهن
 صاباح شايد مني ياد ائيله سين لر
 باغيمدان گول دهره نده دوست، دشمن

گول چيچكلى گولۇستانين كرتى^(۱) لرين چوخ بزه كلى ائتمك اوچون اينجه گول لر
 دهرديم اكديم، يعنى سوزو قيسسا يازديم .
 سوسنبرلى گول باغىما نستره نلى اوچماغيما، اوچماق^(۲) ساياق، سكگيز قاپى
 آسلاديم من، سوزلرими قيسسا يازديم كيم يورۇلدوم سئيله مه يه .

- يېزىلما باب : سلطان لارين سىرت لرى
- ايكنى باب : درويش لرین خصلت لرى
- اوپونه باب : قناعتين فضيلتى
- دوردونه باب : خاموشلۇغون فايدالارى
- بشينما باب : جوانليغين شورى، عشقى
- آلتينما باب : قوجاليغين كاھل ليگى
- يلدنلما باب : تربيت ين تاثير لرى
- سادگيزنما باب : معاشرت آداب لارى

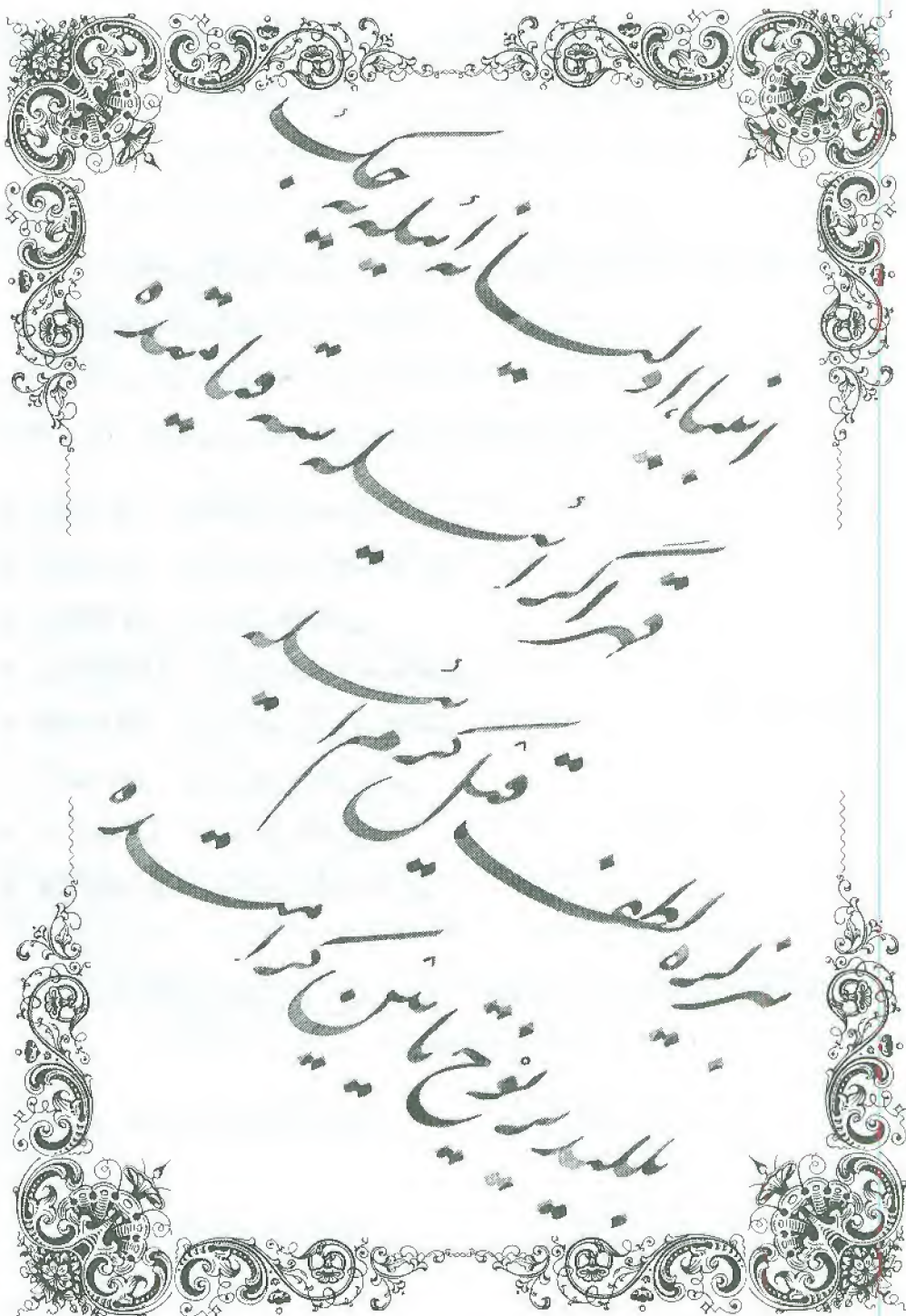
بو گولۇستان باغى نين صون كرتى سين
 اكميشه م من آلتى يوز آللى آلتى دا

***

غرض بير پنديدير وئرديم گئديم داي
 اولۇ تانرى سيزين پشت و پناھيز

۱ - بۇلرم، قطعه

۲ - بهشت، جنت

ایلاک باب

سلطانلارین سیرتلی

سلطانلارین سیرتلىرى

• حکایت

۱- ائشیدیم بیر بویوک حاکم بیر محکومون اؤلومونه حکم ائیلهدی ، عۆمرو صونا چاتان محکوم صون لحظه لر اؤز دیلیله پادشاها یامان دئدی . دئییدیلر « جانندان گئچه من سؤزون دئیهر » .

اونداکی یوخدور اومودون قاچماغا آل ائه شمشیر یوگور^(۱) اصلانا^(۲) گؤرسه پیشیک قاب باجالار باغلیدیر^(۳) شیر سایاق^(۴) حمله ائدهر انسانا

سلطان دئدی : او نه دئییر ؟ حضورداکی وزیرلردهن بیرى دئدی : دئییر قوریان « وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ »^(۵) .

۱- حمله ائيله ، یورش ائيله

۲- شیر

۳- شیر کیمی

۴- آل عمران سؤزه سینین یوز اوتوز دوردونجو آیه سینین بیر حصه سی « غضب لرین قایتارارلار انسانلاری باغیشلارلار » .

سلطان سۇزۇن آلقىشلادى^(۱) گۈناھلارىن باغىشلادى . امرائىلەدى گۈيلۈن
آلىن^(۲) يۇلا سالىن . وزيرلردەن بىر آيرىسى دىدى : قۇربان پادشاھىن حضورىندە يالان
دئىمك روا دەگىل ، أسىر سىزە يامان دىدى وزير يالان . سلطان دىدى : بۇ دوز سۇزدەن يالان او
سۇز سئومەلىدەر ، اوڭدا حكمت بۇڭدا آمما شرارت^(۳) وار ، آتالاردان انشىدمىشىك ،
مصلحتلى يالان سئويلە مصلحتسىز دوز سئويلەمە .

ايندىكى سلطان باخىرى آغزىوا

سئويلەمە فتنە^(۴) تۆرەدەن سۇزلىرى

فرىدونون سارايندا^(۵) يازىلمىشىدەر :

بۇ دۇنيا بىركسە قالماز ائشىد بىل
آنان فخر ائتمەسىن اصلان دوغۇبدۇر
نە فرقى تاخت^(۶) اوستو^(۷) ياكى تورپاخ
قئالان عالمده خالقدير گۇزۇن سىل
بۇ دۇنيا سايسىز اصلانلار بوغۇبدۇر
اولاندا جان پاكين قىصدى گندماخ^(۸)

• حكايت

۲- سىكتكىن اوغلو محمود^(۸) خراساندا بىر اميرىن اۇيقۇسوندا^(۹) ظاھر اولۇر . بىر
حالداكى جىسمى تامام سۇكۇلمىشىدەر سۇمۇكلرى تۇكۇلمىشىدەر ايكى گۇزۇ ساغ

۱- تحسین اتدی

۲- منظور اونا خلعت نعمت باغىشلاين

۳- خپىتلىك

۴- فیرتانا ، آشوب

۵- ائو ، كاخ

۶- شاهلیغا اشاره دیر

۷- بۇ دۇنيادان اولۇپ گندمەگە اشاره دیر

۸- سلطان محمود غزنوی

۹- روىا ، يۇنخو ، خواب

سلامت ساغا صوْلا دولانی^۱رمیش. اوْ اویقونو کیمسه تعبیر^(۱) ائدهنمه دی مگر حقیر اُن
بیر فقیر عارف درویش. دئدی: گۆزۆ بۆردا قالیب گۆرۆر اۆزگه یۆردون آلیب.

چوْخ نامور^(۲) ایگیدلر ایتیپ یثرده گیزله نیب
گۆزدهن ایتهن ایگیدهن اوْغول بیر نشاندا یوْخ
توریاغ ایچینه دفن اولوْنان مغرور انسانین
قهرین صاباح آچان دئیجهک استخواندا^(۳) یوْخ
یاخشی^۴ قالیدیر اۆلکه ده نوشین روان^(۴) آدی
مین ایلدی گرچه اۆلکه ده نوشین رواندا یوْخ
بش گۆن بوْ فانی گۆن لریوین بیل بهاء سینی^(۵)
اوندان قاباخ کی خلق دئسین دای فلاندا^(۶) یوْخ

● حکایت

۳- ائشیدیم بیر بیگین^(۷) اوْغلۆ صورتدهن چوْخ چرکینیدیر قامتدهن چوْخ آلچاغیدیر
اونوْن اوجا سرو قامت قارداشلاری^۸ن آى گۆرهنده گیزله نهردير. سلطان اونوْ
دیندیرمه زدير بوْ اوْغلو مدير بیر کیمسه یه بیلدیرمه زدير. بیر گۆن اوْغلان دئدی:

۱ - آیدینلاشدیرماق

۲ - نامدار، آدلی سانلی

۳ - سوموک

۴ - انوشیروان، ساسانیان پادشاهلاریندان بیر عادل صفت یله آدلانیدیر

۵ - ارزش، قیمت

۶ - فلانی، فلان کس

۷ - خان، پادشاه

آتا مین عاغیل سیز اوجا بویدان عاغیللی بیر آلچاق خوشدور . دئمک اولماز کیم
اوجادیر دهر لیدیر کیم آلچاق دیر دهر سیز دیر . قوچا نظیف ^(۱) دئیدیلر فیله کئیف ^(۲) .

داغلار ایچره آن کیچیک داغ طوریدیر ^(۳)

منزل موسی مقام نوریدیر ^(۴)

***

بیر نفر عاقل دئدی بیر جاهله
جسمین آت ^(۵) سیز اولسادا هئچ عیبی یوخ
جاهل انساندان جمادات ^(۶) یاخشیدیر
یوز اولاندان بیر آریخ آت یاخشیدیر

سلطان گولدو ، حق سئویله بیر سئویله دیلر .

انسان نه قدره یوموبدو اغزین
فیکر ائتمه گیلان کی بوئدو اورمان ^(۷)
عیبی ، هنری قالیددی دالدا
شایدکی پلنگ ^(۸) اولسون اوردا

او تاریخدن هله بئش گون گئچمه میشدیر بیر قدرتلی دوشمن یوردا یوروش ^(۹) ائتدی
ساواش قویدی ، او اوغلانچیق لاپ اولین اوغلانیدیر گئیم ^(۱۰) گئیدی یاراقلاندى ^(۱۱) .

۱ - دوار آتی حلالدیر

۲ - فیلین آتی حرامدیر

۳ - طور سینا ، حضرت موسی طور داغیندا مناجات ائده رمیش

۴ - نبوت مکانی اولماغا اشاره دیر

۵ - آریخ ، لاغر

۶ - او مخلوقات کی جانسیزدیلار

۷ - جنگل ، منشه

۸ - قافلان

۹ - حمله ، یوگوردو

۱۰ - دویوش پائتاری

۱۱ - مسلح اولدو

گۆرمه سن دعوا گۆنۆ اۆلسمده سن دالدان منى^(۱)

قويمارام گزسين آنا يوردۇمدا ياغي دوشمنى

كىم گليب ميدانه شيرين اۆز جانىلا اوينايىب

كىم قاچىب بير لشكرين آما قانىلا اوينايىب

بوتۇ دئدى اۆزۆن ووردۇ ياغي لره ، ياغي لرى آتدان سالدۇ باخدۇ شاها دئدى : شاها

اي كى تحقير^(۲) ائيله دين منى سن يئكه اولما قليقا هنر نه دئمك^(۳)

بۇ دۇيوش لحظه سى بو ميداندا اينجه بئل آت گرەك نه كلچه^(۴) اينك

نقل ائده لرلر ياغي لرين سايى سايسىز اولدۇق اۆچۆن دۇيوشچولر گئرى دۇنوب
قاچىردىلار ، اوغلان نعره تپدى دئدى : آي عسگرلر قىلينچ وئرين دوشمن قىلرين
يوخسا دئين بيز آروادىق بير يوئل آچىن اوردان قاچىن . بو نعره ده ن قاچان
قىچلار قاچماز اولدۇ مرد اوغۇللار قايتدىلار چاريىشدىلار^(۵) چوخ چكمه دى دوشمن
سىندى . شاه اوغلانىن اۆزۆن اۆپدى اۆز يانىندا اوتتوردۇ ، دئدى : منده ن صوئرا
شاهلىق بو اوغلانا ياراشاندىر . گيجيك^(۶) اۆدۇ اۆرهكلرده آلولاندى قارداشلارين
بىرى اونون شربتينه زهر قاتدى زهر جامين باجى گوردۇ گۆز ائيله دى ، اوغلان
جامى آتدى دئدى : هنر يئرين هنرسيزلر دوتانمازلار .

۱- قاچماغا اشاره دير

۲- اُسگيك گۆزيله باخماق ، خوار ائتمك

۳- يئكه ليك هنر ده گيل

۴- بسله نيميش كله اشاره دير

۵- ساواشدىلار ، دۇيوشدولر

۶- حسادت

بايقۇشون كۈلگەسى آلتىندا محالدىر ياشاماق

قارطالين^(۱) كۈلگەسى داغلاردان اگر اولسا اوزاق

بۇ خبرى پادشاها يئتيردىلر خيانت كار ادب^(۲) اولدۇ آيرى يۇردا گۈندەريلىدى فتنه^(۳) ياتدى^۱
 ھاي كۆي باتدى^۲، دئيىدىلر : يئددى درويش بير گليمده يئرلەشەرلر ايكي سلطان بير
 اقليمدە^(۴) يئرلەشمز لر .

يۇخسۇلا وارسيۇزلارا احسان اندەر

بير چۆرەكدەن نصفيني مردخدا

آلماغا يۈز مين جانى بيجان اندەر

آلتى اقليمين شاھى صون اقليميى

● حكايت

۴- قىرخ حرامى^(۵) بير پۇلاد^(۶) اوز داغى مسكن ائتميشدىلر دەرەلردەن گىچەن يۇلۇ
 يۇلدان گىچەن كرۈانلارا دۇتمۇشۇلار ھەرلەردە اۇجا حاصار تىكميشدىلر سرەلرە دە
 اوزون دۇوار . تۇرا دۇشەن گىرى دۇنۇب قاچانمازدىر قشون گىدىب باغلى يۇلۇ
 آچانمازدىر . سۇز بىلەنلر سۇز وئردىلر سۇز آلدىلار سۇيەلەدىلر بۇ داغلارا ائىلە بۇ
 گۈن چىخماق گرەك حاصارلارىن يىخماق گرەك يۇخسا صاباح امكان سىزدىر .

آغاچكى گىچەن ياز دۇتۇبدور آياق^(۷) يئل أسسە گۈرەرسن يىخىلدى باياق^(۸)

۱ - شاھين ، چالاغان

۲ - تىنپە

۳ - فىرئانا ، بلا

۴ - بۇلگە ، ناحيە ، قديم زامان يئر اۆزۈندە يئددى اقليم وارىمىش

۵ - اوغرو

۶ - سىلدېرىم ، محكم

۷ - گۈزەرمەگە باشلايىدىر

۸ - فورا ، بير لحظه قاباق

بۇراخسان داش ایچره كۆكۆن سالسا بیل ییخیلماز محالدیر گهله سئل مین ایل
سوؤو ایندی دؤندهر کی یولدان چیخیر نه اوندا کی فیلی یوکیله ییخیر

آخرالامر^(۱) بیر گوڭوڭچو قونداریلدی . بیر گئجه کی حرامی لر غارت اوچون داغدان
دوزه دوشموشدولر او بوش مسکن دورت دؤره دهن دؤره لهندی . حرامی لر یولدان
یوزغون یئتیشه رکن تاپیدیقلارین یئر قویوب اوزاندیلار . دوشمن لری باشلارینا
یوگورمه میش بویوک دوشمن یعنی یوخو گوزله رینه یورش ائتدی . او زیل قارا آی سیز
گئجه آغ قارادان سئچیلمه زدیر .

ائيله اودموشدو گئجه آی گونشی یونسی^(۲) سانکی نهنگ اودموشدور

دلاورلر آغنادیلار^(۳) بیر لحظه ده اوغرو لارین قوللارینی باغلادیلار ، گون چيخمامیش
اتل بیگینین قوللوقوندا دایاندیلار . خانلارخانی قیرخ اوغرونون اولومونه فرمان وئردی .
اوغرو لارین بیرى چوخ چوخ جوانیدیر بیغی تازا ترله میشدیر عومرون یاشیل
باغچاسیندان هله بیر بار دهرمه میشدیر . وزیرلدهن بیرى شاهین تختین اوپدی دئدی : شاه
ینى یئتمه^(۴) بو اوغلانجیق یاشايشدان هله بیر گون گورمه ییبدير ، گوناه لارین بو چاکره
باغیشلايین . بیر حالداکی پادشاهیئن غضب اودو سونمه میشدیر دئدی: وزیر

ذاتی پیس^(۵) انسان گؤتورمز تربیت چون بللیدیر

گؤنیه زین^(۶) اوستونده بیر لحظه دایانماز گردکان

۱ - عاقبت ، سوزون صوتو

۲ - بنی اسرائیل نبی لرینده ندیر تانری فرمانیلا نهنگ اونو اوددو اوج گوندهن صئرا دیری قوسدو

۳ - یورش ائتدیلر

۴ - نؤرسیده ، نوجوان

۵ - باطنی پیس ، بد ذات ، نااهل

۶ - گنبد

بئىلە آزغىن^(۱) فاسد نسلين كۆكۈن يىردەن كىسمەك گرەك ، كىم ايلانين بالاسينا رحم
ائىلەسە اولدورمەسە اينجە كۈزۈ سئوندورمەسە عاغىل سىزدىر.

گىنجە گۈندۈز شىدىرقى ياغسا ياغىش سۈويد آرمود بارى يىتىرمەيەجك
صحبىتىن اولماسين هنرسىزىلە بوژيا^(۲) نىشكر^(۳) بىتىرمەيەجك

وزير شاهين بويرۇقلارين القىشلادى دندى : قۇربان صحبتلىرىز حقيقتدىر ، آما
شايد بۇ اوغلانچىق فاسد گروه ايچرە قالىب فاسد اولۇب اگر دۈزگۈن انسانلارلا
اگلەشەيدى هامار يولدان چىخمازىدىر اومىديم وار ناصحلىرىن صحبتلىرى اثر
قىلسين صالحلردەن^(۴) اولايلىسين ، كى آزغىنلىق كۈلۈ شايد اونون اينجە
اورەگىندە كۆك سالمايىب خبردە وار « كَلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَاَبَوَاهُ يَهُودَانِهِ وَ
يُنَصِّرَانِهِ اَوْ يُمَجَّسَانِهِ »^(۵)

چون قوشۇلدى نوحين اوغلو^(۶) ناخلف يولداشلارلا
زايل اولدى طايغاسيىندان داي نبوت فرصتى
كهف اصحابين^(۷) ايزين اول ايزلەيەن ايت عاقبت
مايل اولدى آدمە يوكسلدى شانى شوكتى

۱ - گمراه ، فاسد

۲ - بىر نوع قىمىشدىر حصير توخۇيارلار

۳ - بىر نوع قىمىشدىر شكر تۈرەدەر

۴ - تانرى يولۇندا اولان انسانلار

۵ - انسانلار مۇھد دۇغۇلارلاز ، آتا و آنالاردىكى اونلارنى يهودى ، مسيحى مجوس بارا گىيرەرلر

۶ - نوحين اوغلو تانرىين فرماين قبول ائتمەمىشدىر

۷ - كۆھول يولداشلارى ، يىددى نفر مۇھد انسانلارنى تانرى فرمايلا اوزون مدت ياتىرلار

قوللوق داکى بۇيۇك باشلار اوْ وزيرين سۇزلىرىنى به گهنديلر ائىل بيگينه سئويله ديلر بوْ
اوْغلانى^۱ باغي^۲شلايىن^۳ عفو ائيله يين سلطان دئدى : باغي^۴شلادي^۵م عفو ائيله ديم امما
بيلين مصلحت سيز بير ايش گوردوم .

بير گون دئدى زال رستمه اوْغلوم سامين^(۱) اوْغلۇ
عاجز دئمەدى دوشمن آواره يه هرگز
يوكلو^۲ ده وهنى چشمه يى^۳خار چاي سنله چاتسا
گلمز او^۴ سئلين رحمى او^۵ ييچاره يه هرگز

اوْ اوْغلانجي^۱ق ايرى يولدان دۇنده ريلدى مدرسه يه گۇنده ريلدى . آز مدت ده
مدرس لر^(۲) اوْنا ائيله آغىر سۇزلر اؤيره تديلر سۇز بيلمەك ده سۇز دئمك ده تاي سي^۳ز
اولدو^۴ . بو سۇزلىرى وزير شاهين^۵ قوللوقونا يئتيره ركن سلطان گولدو^۶ دئدى : وزير
انسانيله قوردون^۷ بالاسى قالسا بو^۸ى اتسا

انسان اولاييلمەز يئنه بير قورد اولاجاقدير^۹

اوْ گونلر ده ن هله بش گون گئچمه ميشدير يئنى^(۳) اوْغرو^۴ حرامى لر اوْ اوْغلانا^۵ ال تاپدیلار اوْ
وزيرين اوزون اوْغلون اؤلدوردولر ، وارين^۶ يوخون^۷ آپاردیلار ، اوْ اوْغلانجي^۸ق داغا قاچدى^۹
ده ده سينين يئرين آلدی . خانلارخانى^{۱۰} فيكره جو^{۱۱}م^{۱۲}دو^{۱۳} تو^{۱۴}مدو^{۱۵} دئدى :

آدام كى اولدو^{۱۶} يامان^(۴) تربيت اثر قيلماز

قوتور^(۵) ده مير چتين تيغ آبدار اولسون

۱ - زالين ده ده سى دير

۲ - معلّم

۳ - تازا

۴ - پيس ، بدذات ، نااهل

۵ - پاسلانميش ، پاسدان ده ليك ده ليك اولان ده مير

ياغيش شيدىرقى ياغىرداى اوزونده ديره رهنين

دوشونده لاله بيتيرسين يا خار زار اولسون

***

اوشور تورپاق ياشيل سونبول بيتيرمهز

هردهن^(۱) دانه سه پدين سن چاليشدين

ايگيد مظلوم لارى يانديردين اوددا

اوغون كى ظالمه ياندين آليشدين^(۲)

• حكايت

۵- ايغله ميشين^(۳) سارايندا يئنى يئتمه بير اوغلانچيق سرهنگلر رديفينده
اگلله شمشيدير ، حرکاتى گوسته ريردير فراستلى^(۴) كياستلى^(۵) بير اوغلاندير .

آلنلندا عاغيل فراست هوشدان آتار بويوك لوك آلانليردى

ييس يا ياخشى خانلارخانى او اوغلانلن هم جماليئن بگه نميشيدير هم كمالين
اونون شيرين سوزلرينه وورولموشدو ايرى قارا گوزلرينه بند اولموشدو
بويوك باشلار^(۶) دئييب ديلر دولتلى ليك مكنتده يوخ كمالدادير بويوك باشليق آغ

۱ - بيهوده ، عبث

۲ - ظالم خلقي تعريف ائتمهك مظلوم خلقي سينسيدمه گه اشاره دير

۳ - همداندا حكومت اندهن بير حاكيمين اديدير

۴ - تيزهوش

۵ - تيز فهم ، زيرك

۶ - محترم انسانلارا اشاره دير

باشدا يۇنخ هوش باشدادىر . گيجيکلىلر^(۱) گيجيک^(۲) كۆلۈن اۆرهكلرده ييتىردىلر اؤ
اوغلانىن اُمك^(۳) لرین ايتىردىلر يالان سۆزلر ائىل بيگينه ييتىردىلر . خانلارخانى اؤ
سۆزلره باش وئرمەدى آغىر بير سۆز اؤ اوغلانا سئويلەمەدى .

رقيب سۆز دئيه بيلمز وفالى اولسا رفيق .

سلطان دئدى : بو طايغانين خصومتى^(۴) ندير ؟ سنه سئويلە منه . اوغلان دئدى :
قارى قوجا دوشمنلرى دوست ائيلهديم امما حسود انسانلارى دوست ائتمەگه يول
تاپمادىم ، حسود انسان راضى ده گيل عزتيمه اؤ راضى دير ذلتيمه .

يانىق اۆرهكلر اؤچون اؤد دوتوب آلولانديم

آلولى سينه گورونمىر گيجيکلىلر گوزونه

حسادتين اؤدو كؤكدهن حسودى يانديراجاق

حسود آدم ائدهجك عالمى آلاو اوزونه

***

چكمه مهز^(۵) انسانلارين آرزى سيدير اولماسين منعمده^(۸) نعمت مال وجاه^(۹)
شوپرين^(۶) گر گورمه سه گوندوز گوزو آل قيزيل تئللى گونشده يونخ گوناھ
ائيله گوزلردهن ميني كور^(۷) اولسادا عيى يوخدور اولماسين گونروسياه^(۱۰)

۱ - حسودلار

۲ - حسادت

۳ - خدمت

۴ - دوشمنلىك

۵ - حسود ، گيجيکلى

۶ - خفاش ، شپ پره ، قارائليقدا اوجان بير قوشون آيدير

۷ - كور ، گوزو گوزمز

۸ - نعمت صاحبي ، نعمتلى

۹ - مقام

۱۰ - اوزو قره ، گونون ايشيقي آزالماسين

● حکایت

۶- قدیم عجم^(۱) شاهلاریندان بیرى خلقى اینجیده رمیش مظلوملاری حددهن آرتیق سینسیده رمیش . نقل ائدهرلر آغیزلاردا شیرین بالی^۲ زهر ائدهر میس ظلوم ائتمه گه فخر ائدهر میس . سایمازیمیش ، شاه ملته ائتسه آزار ملت اولار شاهدان بئزار^(۲) . چوخ گچمه دی آزار گورموش بئزار خلقین بشی اولدو بشی کؤچدو رعیت سیز ولایتین^(۳) خزانه سی دیبه چاتدی^(۴) آیتق دوشمن کمین یاتدی .

کیم مصیبت گونو ایستیر دوگونو تئز آچیلما
ساغ سلامت گونو مین باغلی دوگون آچمالیدیر
لطف اگر ائیله یه سن دوشمنه یولداش اولاجاق
یوخسا یولداش سنی قول تک بوراخیب قاجمالیدیر

بیر گون شاهین مجلسینده ضحاکله^(۵) فریدونون^(۶) حکایتی اوخونوردو ، وزیر شاهها دئدی : قوربان بیر حالداکی او قان ایچهن ساییسز تاییسز عسگرلره بویوک بویوک املاک لارا مالکیدیر نئجه اولدو بیر حشم^(۷) سیز خزانه سیز فریدون تک رعیت به باتانمادی زورو او نا چاتانمادی . دئدی : وزیر او ملته دایانمیشدیئر ائل گوجوندهن گوج آلمیشدیئر . دئدی : قوربان ایندی کی ائل ائل خانلارا قدرت وئریر سلطانلارا قوت وئریر ندهن خاطر مظلوملاری اینجیدیرسن محکوملاری سینسیدیرسن مگر شاهلیق فیکرین باشدان بوراخیب سان .

۱ - عربلر غیر عرب عجم دئیهر میشلر ، ایرانلی

۲ - بیزار ، تنگه گلیمیش

۳ - اولکه ، مملکت

۴ - بوشالیدی

۵ - شاهنامه حکایتینده بیر ظالم پادشاهین آدیدیر

۶ - ضحاک تخته دهن سالان رعیتین آدیدیر

۷ - فریدونون مکت سیز اولماغینا اشاره دیر

گره کدیركى اینجیدمه مک ملتى   كى ملت وئره ر سلطانا عزتى

اىل دوشمانىن^(۱) بۇ حاق سۇزلر هيرسله ندىردى حق سئويله يەن او مرد ايگيد شئح
محبسه^(۲) گۇندهريلدى . چوئخ چكمه دى اىل بيگينين عم اوغلوسو آتاسينين
غصب^(۳) اولونموش املاك لارين آلماق اوچون باش قاوژادى^(۴) ، خلق اونا يارديم
اولدو ولايتين بير حصه سين^(۵) آزاد ائتدى .

خلقه سلطان زور دئسه اينجيتسه مظلوم ملتى
دوسلارى دوشمن اولارلار وئرسه آلدەن قدرتين
وئرگيلان حورمت ائله آسوده يات دعوا گونو
اىل قشوندور ساخلاسا سلطان اگر اىل حورمتين

سلطان دئدى : جيلاز^(۶) قشون توپلاماغا رعيتى آرتيرماغا چاره ندير ؟ وزير دئدى :
پادشاهين كرامتى ، عطوفتى^(۷) اولسون گرەك ، كرامت سيز ، اىل طايافاسين
دوشمن ائدەر عطوفت سيز ، آنا يوردون ناامن^(۸) ائدەر . سنده ده كى نه كرم وار نه عطوفت.

ظولمكار سلطانه سلطانلىق ندير   ييرتيجى اول قوردا چوپانلىق ندير
پادشاه كى ظولمه قانون يازديرار   تيكديگى كاخين تملدن^(۹) قازديرار

۱ - او ظولمكار پادشاهلار اشاره دير

۲ - زندان

۳ - ظولميله آلتىنميش يئر

۴ - قيام ائتدى ، ياغى اولدو

۵ - بولوم ، قسمت ، پاى

۶ - زيرك ، شجاع

۷ - محبت ، مهربانلىق

۸ - امنيت سيز

۹ - بنا

● حكايت

۷- بىر گۆن عىجم شاهلارنىڭ بىرى جوان غلامىلا^(۱) بىر گمى دە اُگلەشمىشىدىر ، غلام گمى مېنمەمىشىدىر دالغا دەنيز گۆرمەمىشىدىر . دەلى دريا باغىراندا باغىرىشردى اوشاق كىمى آغلايشردى اوغۇنمۇردور^(۲) ، بۇ قىسەدەن خانلارخانى غىسەلەندى . اُن بىر ياشلى قۇجا كىشى دئدى : قوربان ايدىنىم^(۳) اولسا من غلامى اوغۇندۇررام. بۇيۇردولار ايدىنىن واردىر . دئدى : اونۇ آتىن سۇوا . غلام اۆزمەك باجارمىردىر بوغۇلاركن اۆزگۈنچولر اونۇ سۇودان چىخارتدىلار گمى ايچرە قايتاردىلار . او لحظه دەن دای بۇ يانا او اوغلانين سسى باتدى اينمز اولدو دىنەر دىلى دىنمز اولدو بىر حالداكى خانلارخانى حىرتەيدى^(۴) دئدى : حكيم بۇ صحبتين حكمتينى سئويلە منە . دئدى : قۇربان چون بوغۇلماق گۆرمەمىشىدىر گمى قدرين دوشونمىردىر .

عافيت^(۵) قدرين مصيبت گۆرمۈش انسانلار بىلەر

آرپا چۆرەگىن خوشلاماز انسانكى تۇخ اولدۇ

خوشدور منە آمما ، يانيغىن من يئە بىللەم

اعراف^(۶) ، ملائكلر^(۷) اوچون اولسادا دوزخ^(۸)

اعرافى من اود اهلينه^(۹) جنت^(۱۰) دئيه بىللەم^(۱۱)

۱ - قوللوقچى ، نوكر

۲ - ساكت اولمايىردى

۳ - اجازە

۴ - تعجب

۵ - سلامتلىك

۶ - جەننەلە بەشتين آراسىنداكى مكان ، برزخ

۷ - فرشتەلر ، ملكلر

۸ - جەننم

۹ - جەننەدە اولانلاردا اشاره دىر

۱۰ - بەشت

۱۱ - يعنى بەشتى يە برزخ دوزخدىر ، دوزخى يە برزخ بەشتىدىر

فرقى چوڭدور اوڭكى دلدارين آلبدير يانينا
عاشقىله يارينين دوزمهليدير هجرانينا

● حكايت

۸- هرmez^(۱) شاهدان سوروشدولار گنجەن شاه قوئلوق ائدەن وزيرلردەن مگر خطا دوشونموشدون امر ائيله دين دوتولسونلار حبس اولسونلار . دئدى : يوخ يوخ من اونلاردان هئچ بير خطا گورمه ميشديم اما گوردوم مندن ائيله قورخورلاركى امكانى وار هر آن منيم دوشمنيمله باريش سينلار ياغى لره قاريش سينلار هلاكمه چاليش سينلار . حكيملردەن بيرى دئيب :

قورخ اوندان قورخورو سندن حكيم
يار دئمه عالمده قورخاق يولداشا
بو سببدهن افعى چوپانى چالير
قورخورو چوپان باشين چالسين داشا
گورسه يوخدور قاچماغا امكان پيشيك
حمله ائيله رديرماشار قالخار باشا

● حكايت

۹- ياشايشدان آلين اوزەن خستە مريض بير سلطانين قوللوقونا بيرى داخل اولدو دئدى : سيزين اوڭا بختيويزدەن فلان قلعه^(۲) سيندى دوشمن اسير اولدو . صون نفسين چكەن سلطان ان دهريندەن بير آه چكدى دئدى : بو سوز داي منى يوخ دوشمنيمي يعنى

۱ - مشهورانوشروانيئن اوغلوساسانى شاهلارينداندیر

۲ - بارو ، برج ، حصار

منىم وارثىمى ^(۱) سئويندیره .

بۇ فكريله ، باشا وئردىم عزيز عۇمرومۇ من
 اۆرەك سئوھن گۈزەلىم سئويلەيە قوناق گليرەم
 قوناق گلير او گۈزەل عۇمرومۇن بۇ صون گونۇ حئيف
 اومىد يۇخدۇ چاتام وصلينه اودۇر مەلىرەم

***

رحلتين ^(۲) طبلين ^(۳) بۇ گون چالدى اجل
 داي بۇ باشىمدەن وداع ^(۴) ائيله گوزوم
 اى منىم ال قوللاريم بارماقلاريم
 آيرىلىقدان باشقا سۇز يۇخدۇر سۇزوم
 جەل ائيله ياندىرىبدير جانىمى
 آز قالير دۇنيانى ياندىرسىن كۇزوم
 قويما نادانلىقلا چاتسىن باشه عۇمر
 ائيله چاتدىردىم باشا من كى اوزوم ^(۵)

● حكايت

۱۰- بىر گون سحر دمشقده ^(۶) يحيى ^(۷) نىن حرمىندە زيارته مشغۇلدوم گوردوم عرب

۱ - جانشین

۲ - كوچمەك ، اۆلمەگە اشاره دير

۳ - دۇھول ، كۇس

۴ - صون گۇروش

۵ - من اوزوم نادانلىقلا عۇمرو باشا چاتدىردىم

۶ - شامىن شەرلرىندە ندىر

۷ - زكرىيانىن اوغلو بنى اسرائيل پىغمبرلرىندە ندىر

اۈلكەسىنىن اُن عزت سىز عدالت سىز شاهلارنىدان بىرى آغلىر نياز اندىر نياز ايستىر.

باخماكى حشم^(۱) صاحىنين حشمتى^(۲) وار

درويش و گدادهن چوڭخ اونون حاجتى وار

منه باخدۇ دئدى : درویش ، درويشيله آلىش وئرىش اندهن تاجر^(۳) زيان بيلمەز حق
چاغىران يالان بيلمەز ، حاققىن سۇزۇن بىلدىر منە ياغى دوشمن قورخۇسۇندان
هر گون بئش اون ايل دىر منە . دئدىم : قوربان ، رعتە ائىلە رحمت ياغى لردەن
گۆرمە زحمت .

آلىنده واردىر اگر قدرتىن قولۇندا گوجۇن

خطادى^(۴) سىندىراسان مظلومون آلىن آياغىن

اگر داياق دۇراسان مظلوما يامان گونۇ سن

يامان گونۇنده اولار بللى سۇزدور ائل داياغىن

اگر بۇ يئردە ستم دانه سىن بۇ گون اكه سن

صباح كى گون بيچەر عصيان^(۵) آلىنده كى اوراغىن

اگر ائشىدمە يە سن سن سىنىق اورەك سۇزۇنۇ

اورەك سۇزۇن ائشىدەن دادگر^(۶) بوزار قولاغىن

۱ - پادشاهلارا اشاره دىر

۲ - جلال ، شوكت

۳ - بازرگان

۴ - اشتباه دىر

۵ - طغيان ، نافرمانلىق

۶ - عادل ، تانرى يا اشاره دىر

بدل^(۱) يۈنخ ھامى اصل بىر گوھرىك

بىز اعضاى بىر جسم و بىر پىكرىك^(۲)

اگر عضولردەن دئسە وای بىرى

محال سۆزدۈر اولسۇن راحت دای بىرى

سزاوار^(۳) دە گىل من دئسەم آدمم

اگرائل غم يىندەن دئسەم بى غمم^(۴)

● حكايت

۱۱- قديم بغداد دياريندە اولۇ تانرى درگاھىندا دعالرى قبول اولان بىر ار قوپدى^(۵)
ظالم يوسف اوغلو حجّاج^(۶) بۇ خبرى ائشيدەرکن حضوريندە حاضر اولدۇ دئدى : عابد
منه خئير دعاسى وئر ، دئدى : حجّاج آلاھ سنى يئر اوزوندەن يۈنخ ائيلەسین .
دئدى : كىشى بۇ نە سۆزدۈر . دئدى : خئير دعاسيدىر ھى سەن ھى مظلوم بۇ ملّتە .
بۇ يازىق ملّتە ندىر بۇ آزار رونقى دەن دۈشەر صاباح بۇ بازار
نە يە لازىمدى بۇ جھاندارلىق اول قالىب ائتمە مردم آزارلىق

● حكايت

۱۲- آن ظولمكار اميرلردەن بىرى مشهور بىر عابده دئدى : عابد نە ائيلەيىم آرتىق ثواب
كسب^(۷) ائيلەيىم . بۇ يۈزدولار بىر ساعت يات بىر ساعت خلق راحت اولسۇن .

۱ - اصلين مقابليندە

۲ - جسم ، تن

۳ - شايستە ، روا

۴ - غم سيزەم

۵ - بىر مرد ايگيد وجودە گلدی

۶ - بنى امّية زامانىندا عراق و حجازين ظالم والى سيميش

۷ - قازانىم ، آله گتيريم

بیر ستمگر سلطانی گوردوم یاتیب
 سئویله دیم بو فتنه یاتسا یاخشیدیر
 یاتماغیندان ایندی کی خوشحالدی خلق
 یاتسا دایم اولسه باتسا یاخشیدیر

• حکایت

۱۳- ائشیدیم بیر کئفلی سلطان می چاناغین قالیدیْ راندا بو آوازی
 اوخویوردو :

دونیاده بیزه داری^(۱) قدر غم یوْخدور
 بو دم^(۲) کیمی عالمده گوزهل دم یوْخدور

بو آوازی آن بیر حقیر فقیر درویش ائشیده رکن دئدی : شاها

آیدیندی سنین غصّه لی بیر قصّه یوْخوندور
 آما دئمّه بو درویشه غم غصّه یوْخوندور

بو شعریده ن ، پادشاهیْن خوشو گلدی دئدی : درویش آچ اته گین بو مین دینار
 کیسه نی آل ، دئدی : قوربان اته گیمی نجه آچیم بیر حالداکی دونوم یوْخدور .
 بیگلربیگی غصّه لندی امر ائیله دی علاوه زر^(۳) اونسا خلعت چوْخلو نعمت
 باغیشلانسین . بو صحبتده ن هله بشش گون گئچمه میشدیر . درویش بوتون
 دینارلاری خرج ائیله دی یئنه یامان محتاج اولدو .

۱ - ارزن ، ارزین دانه لری چوْخ نارین اولار

۲ - لحظه

۳ - قیزیل

ممکن ده گیل آزاده^(۱) بشر ساخلایا دینار

سو ساخلایا بیلمز بو محال امریدی غربال^(۲)

بو صحبتی پادشاهی^۱ن حضورینده سئویله یرکن خانلارخانی^۲ حددهن آرتیق^۳
غضب لندی چو^۴خ بیله نلر بیلدیریبلر ؛ زور اهلیندهن حذر گرەك ، عاقل آدام اوددان
سودان اوزاق گزەر ، مملکتین ایشی چو^۵خدور پادشاهی^۶ن صبری یو^۷خدور .

حرام دی^۸ر سنه سلطانین^۹ نعمتی   سیناندا دئسەن یو^{۱۰}خدو^{۱۱} دای قدرتی
یئری اولماسا سئویله مه صحبتین   گئدەر یو^{۱۲}خسا^{۱۳} آلدەن آغیر حرمتین

سلطان دئدی : قو^{۱۴}ووی^{۱۵}ن گئدسین ، بو امانت^(۳) آفاق یالین^{۱۶} ، آفاق قابی^{۱۷}
ییر تیغین^{۱۸} دیر^(۴) نه هر گلن سیر تیغین^{۱۹} دیر .

کیمسه یاندیردی چراخ آخشام چاغی^{۲۰}
لامپاسیندا دای گئجه اولماز یاغی^{۲۱}

وزیرلردەن بیرى دئدی : ای پادشاه ، سؤز اودورکی سیز سئویله دیز ، آما بیله گدا خلقه
پای وئرنده پای^{۲۲}ی آز آز وئرمەلى سن ، یو^{۲۳}خسا^{۲۴} بو گون چو^{۲۵}خ وئرسەن صاباح اصلاً^{۲۶}
وئرمە یەسن قلبی سینار سنی قینار .

غم صاحبی غملى اوره گى داغلایا بیلمز
احسان قاپی^{۲۷} سین کیمسه آچار باغلایا بیلمز

۱ - دۇنيا مالینا باغلی اولمایانلارا اشاره دیر

۲ - ألك

۳ - بیت المالا اشاره دیر

۴ - یو^{۲۵}خسول لارا اشاره دیر

گۆرمه دیم شوُر بولاخ سوؤیندان ایچه
ایستی چوئل صحرادان اؤتهن کروان
امما گۆردۆم شیرین سوؤین باشینا
دۆنده ریر کروانی سوؤسۆر سروان^(۱)

● حکایت

۱۴- ائل خانلاردان^(۲) بیرى ائللین احوالیندان غافل اولدو، پای سیزا پای یتیرمه دی
محببتین اینجه کولون اوره ک لرده یتیرمه دی، ناچار دؤیوش قویان زامان دؤیوشچوسو
دؤیوشمه دی دوشمنینه دال چئویردی .

اگر گنج اولسا سپاه دان^(۳) دریغ
قالار پاسلار قیندا شمشیر و تیغ
جانیمدان نجه سلطانا پای وئرم
کی سلطان دئمیر من هایا های وئرم^(۴)

دوشمن لره دال چئویره ن ایگی دلرین بیرله من تانی شیدیم ملامتله دندیم :
ایگید عهدین دانماز بیر کیمسه یه کؤنول وئرسه باشدان گئچه ر ایلقاریندان گئچمه ز
آمما . دئدی : آتیم آریاسی زیدیر اوشاقلاریم بوغداسی زیدیر پالتارلاریم
گرودادیر^(۵)، سلطان درم دیناریندان گئچه بیلیمیر من جانیمدان نجه گئچیم .

راضی سالسان اوخچونو تیری^(۶) ده میر داشدان گئچه ر

درهم و دینار وئرسه ن سربازا باشدان گئچه ر

۱ - آری شیریه قوتماغا اشاره دیر

۲ - پادشاهلاردان

۳ - قشون

۴ - رعیتین دردینه باش وئرمه یه ن سلطانلارا اشاره دیر

۵ - رهن یده دیر

۶ - اوخ

تۇخ دۇيوشچو ھىچ يۈزۈلماز ھىملە ائىلەر يۇل آچار
گىرمەمىشەن آج اىگىد مىدانە مىدانەن قاچار

• ھكايت

۱۵- وزيرلردەن بىرى ايشىن آلدەن وئردى ، درويش لرین خلوتینە داخل اولدۇ حقیقتە مایل اولدۇ منملىگی^(۱) زایل اولدۇ. بىر گۆن ھاكم ھاكمین دالى آلدی دئدى : گلسین یتنە او ایلک ایشدە مشغول اولسون. وزير دئدى : عاغیللینی معزول اولماق^(۲) سئویندیرەر عاغیل سیزی مشغول^(۳) اولماق .

بۇ بئش گۆنۈ کیم گۆشەیه عزلتدە وتۇردۇ
نامرد آدامین دیل دوداغین باغلایا بیلدی
ناکس لرین آلدی قلمین آتدی دواتین
دفترده کی ناحق یازیلان سۇزلری سیلدی

سلطان دئدى : دۇر مین گئدەجک ، بۇ اۆلکەیه سنین کیمی بىر عاغیللی وزیر گرەک .
دئدى : قۇربان عاغیللیلار بۇ ایشلرە قوشۇلمازلار.

بۇنا خاطر شرفی چوخدۇ سعادۈ قوشۇنون^(۴)
یئدی بىر عۇمر سومۇک ، تۆکمەدی مظلوم قانینی

اصلان ایزین او ایزلەیهن چاققاللاردان سۇرۇشدۇلار ، شیریلە سیز نەجە یۇلداش اولما بیلدیز ؟ سئویله دیلر اصلان یتەر تۆکەر گئدەر تۆکۈنۈسون بىز یتەرەیک کۆلگەلەر

۱ - غورلولۇق ، نخوت

۲ - ایشدەن دوشمەك

۳ - ایشە گىرمەك ، ھاكمۈت ایشلەریندە ایش دۇتماغا اشاره دیر

۴ - ھمای ، سومۇگە قانع اولان بىر قوشۇن آدی دیر

كۆلگەسىندە كۆلگەلنلىك . سۆزۈشۈڭلار سىزكى اونا اگىلىرسىز آرتىقىنا گۆز تىكىرسىز
ياخىن گىئىدىن يالتاخلاينىن عزتيويىز آرتىق اولسۇن سئويلەدىلر : خشمى
چوڭدور ھىيتلىدىر صبرى يۇڭدور غضبلىدىر غضبىندەن اورە گىمىز ايمن^(۱) دەگىل .

يۈز ايل ياندىرسادا ، اود اود سئوھن گبر^(۲)

جانىن ياندىرماغا اود ائىلەمەز صبر

سلطان بۇ گۆن آخشام سەنە امكان وئەرە صاباح سحر اؤلومۈۋە فرمان وئەرە . آتالارىن
بىر سۆزۈۋار : شاھدان اوزاق اولماق گرەك ھردەن سلام وئەرنلەرە غضبلەنر ھردەن
يامان دئىنلەرە خلعت وئەرە . اويۇنچولوق^(۳) اويۇنچويىسا ھنر اولسا حكىمىلەرە
يۇڭگوللوكدور^(۴) .

وقارلى اول اغىر اول يۇڭگول اولما عالمدە

وقارسىز^(۵) ايشلىرى سعى ائت وقارسىزا تاپشیر

● ھاكىت

۱۶- يۇلداشلاردان بىرى بىر گۆن بىر حالداكى روزگاردان^(۶) گىلىلىدى گىلىلەندى
دئدى : يۇلداش عىيالوارام^(۷) ايشىم ياشدى^(۸) وارسىزلىقدان صبرىم داشدى ، فىكرىم

۱ - آسودە

۲ - اود ستايش ائىلەيەن ، آتشپرست

۳ - ظرافت ، اويۇن بازلىق

۴ - اغىر سىزلىق دىر

۵ - يۇڭگول ، مىنات سىز

۶ - زمانە ، دونىايا اشارە دىر

۷ - اوشاغىم چوڭدور

۸ - يۇڭسول اولماغا اشارە دىر

بوؤدور بوردان قاچام بوش سفرامی یاد یوردوندا گئدم آچام ، یاد یوردوندا کیم بيله جک
شامیم یونخدور سو ایچمه گه جامیم^(۱) یونخدور .

آج یاتدی آجا کیمسه گلیب وورمادی باش
جان چیخدی او جان چیخمیشا گوز توکمه دی یاش

شما تندهن چکینیرم^(۲) گلنه گولوب دئییه جکدیر او غیرت سیز کیشی
گئتدی او شاخلارین باش سیز^(۳) اتندی .

یالاندیر آغ گونه چاتسین شاد اولسون اوکی ترکین قیلیب آرواد او شاقین
اوزو گولمه ز نه غربت ده نه ائلده اونودسا کیمسه ائل طایفا تیفاقین

بیلیرسن کی یازی^(۴) بیللهم حسابداندا باشیم چیخار ، سوزون گئچسه دیواندا^(۵) من
مشغول اولسام قولون اوللام . دئدیم : سلطان جماعته قوللوق ائتمک نادانلیق دیر
شاه قوئلوق ائيله مه گین یالنیز ایکی باشی واردیر^(۶)؛ چوزره ک فیکرین باشدان آتماق
باشا خاطر فیکره باتماق . هوش صاحبی او اوموده بو قورخونو قبول ائتمه ز .

کیمسه گئدمه ز او درویشین ائوینه باغیوا باغچاوا خراج^(۷) گره ک
درهمین چونخدو دینارین سای سیز صاحب تخت ، تاجه باج^(۸) گره ک

۱ - چاناخ ، بارداخ - قدح

۲ - اوتانیرام ، احتیاط ائدیرم

۳ - حمایت سیز ، بویوک سیز اتندی

۴ - سوادلی یام

۵ - دولت ایشلرینه اشاره دیر

۶ - ایکی صورتی وار

۷ - مالیات

۸ - لوطو نخرجی ، بیر کیمسه دن گوجيله پول آلماق

دئدى : منیم احوالىمه مناسپ سۆز سئویله مه دین سئوالیمه اویغون^(۱) جواب بویورمادین حساب گونو^۲ خائن قورخار خادم قورخماز .

دۆز گئدهن یولچو^۳ محالدير یول آزا
دۆز گئدهن انساندان آلاه راضی دیر

حکیم لردهن بیرى دئییب دؤرت نفرین دؤرت نفردهن قورخوسو وار ، یول که سه نین پادشاه دان ، جیب که سه نین پاسبان دان ، تبه کارین سر آچان دان زناکارین حد و وران دان .

انسانین حق و حسابی اولسا پاک
دفتر و دستک دهن ائتمه ز ذره پاک

***

اولاندا صاحب قدرت آزارسیز اولسان آیه
دئیهنده گئت چوله سلطان چئویرمه ز اوز یولداش
تمیز و پاکسان آیه باک ائتمه بیر کس دهن
کثیف اُسگی یه پالتار یووان و ورار توققاش^(۲)

دئدیم سنین احوالیوه او^۳ تولکونون حکایتی مناسپ دیر ، نقل اولونوب حیوان جانین ائيله یامان قاجیر دیر سانکی^۴ دالان دهلی اصلان قووالیر دیر ، باغیر دیلار بیر دور^۵ گؤره ک نه اولوب دیر ، دئدی : دورماق جایز ده گیل امر اولونوب دهوهرلی آغیر ایشده ایشله تسین لر ، بیرى دئدی : ای عاغیسل سیز دهوهردهن سنه نه وار . دئدی : دینمه

۱ - مناسپ

۲ - کولونگ دسته سی کیمی بیر آغاج دیر

چىكمەزلى^(۱) سۈيلىسەلر بۇ دەۋەدىر ، بللەننجنەن من تۈلكۈيىم يۈك آلتىندا بىلىم
سۈنۈپ ، تىرىق^(۲) آلە يىتىشىنچە ايلان ووران آلدەن گىدەر^(۳) . بىللى سۈزدۈر سۈز
بىلەن سىن ، علمىن چۈخدۈر جەللىن يۈخدۈر ، تدبىرلى سىن حق يۈلۈتون سالكى سىن^(۴) اۈز
نفسىوين مالكى سىن ، امما حسود كىمىن دەدىر^(۵) سۈزلر يۈە قىرپ^(۶) قوياجاق آغ گۈنۈۈى
قارالداجاق ، ايشىق گۈنۈن قارالمايىش قىناعتىن درياسىنا باتمايلىسان
رياستىن فىكرىن باشدان آتمايلىسان .

گەر كىم اىستەسە دريادە چۈخدۈر
بوغۇلماق قۇرخۇسو ساحلدە يۈخدۈر

بۇ سۈزلرى ائشىدەر كىن دىدى : يۈلداش بۇ نە سۈزدۈر سۈز بىلمە كدىر گۈز داملاسى
دامىر گۈزدەن بۇ نە آغلار گۈز سىلمە كدىر ، آتالارىن بىر سۈزۈ وار :
خوش گۈنلردە ھامى دئەر يۈلداشىۋام ، پىس گۈنلردە دردە دەيەن يۈلداشىندىر .

سفر باشىندا اينانما كىم دئسە
من سىننى اى مرد اىگىد قارداشىۋەم
ياخشى بىر يۈلداش اۈدۈر جانندان گىچە
پىس گۈنۈندە اۈ دئسە يۈلداشىۋەم

باخىشىغى ، دانىشىغى گۈستەرىردى سۈزلرىمە اينانمايىر ، ناچار اۈنۈۈ صاحب

۱ - حسودلار

۲ - پادىزەر ، دوا

۳ - اۈلر

۴ - يۈلچۈ ، مسافر

۵ - پوستو ، فرصت آختارماغا اشاره دىر

۶ - سۈزدەن عىب دۈتماغا اشاره دىر

منصب^(۱) بیر تانیشا تانیئتدیردیم . او تانیشیشن یاردیمیلما او گون ایشه داخل اولدو، لیاقتین سایه سینده بئش گون صورا آغیر شوکت منزله نایل اولدو، کور اولدوزو ائيله یامان ایشیققلاندی^(۲) سلطان اونون صحبت یندن آیریلما دی خلوت یندن آیرمادی . چوخ سئوینجک اولدوم دئدیم :

آغلاما ، یول باغلیدیئر ایستکلی یار غربت ده دیر
آب حیوان چشمه سین^(۳) کیم ایسته سه ظلمت ده دیر
غصه لنمه غم یئمه گون پیس گنجیر ایل لر یامان
لطفی چوخدور آلا هین آلاه کریمدیر مهربان
دؤز ، کی کار کسمه ز همیشه روزگارین حربه سی^(۴)
صبر گر زهر اولسادا چوخ چوخ شیرین دیر میوه سی

بو صحبتدهن هله بئش گون گنجه میشدیر مکه چیلر کروائینا قوشولدوم من . زیارتدهن قایئدان گون ایکی منزل پشوازیما گوردوم گلیب قیافه سی بیلدیریردی پریشانیدیئر باخیش لاری گؤسته ریردی پشیمانیدیئر . دئدیم :
یولداش نه اولوبدیر ؟ دئدی : هر نه سن دئمیشدین همان اولدو گیزلین سوزون عیان اولدو ، چکمه مه زلر امگیمی^(۵) ایتیردیلر یالان سوزلر پادشاها یئتیردیلر سلطان منی دیندیرمه دی بیلن لردهن کیمسه حق ییلدیرمه دی .

قویارلار ایکی آل لرین سینه یه   گوره نده چوخو صاحب^(۶) حشمتی

- ۱ - مقام صاحبی
- ۲ - مرتبتی اوجالماغا اشاره دیر
- ۳ - چشمه آب حیات
- ۴ - یارق ، اولدوزمک وسیله سی
- ۵ - عمل ، خدمت
- ۶ - زر و زور صاحب لرینه اشاره دیر

دۇشۈندەن وۇرارلار آتارلار چۇلە   اگر گۇرسەلر يۇخ داھى قدرتى^(۱)

أل لرىمى باغلادیلار قول قیچیۋى داغلادیلار قارا زندان اولدۇ ائویم یاتاق یثرم .
 حاجى لاریۋن قایىۋتماسى سبب اولدۇ قانداڭلارى^(۲) گۇتۇرسونلر منى
 اوردان^(۳) اۇتۇرسونلر . دئدیم : او گون سن سۇزۇمو آلانمادیۋن^(۴) آتالاریۋن بو دوز
 سۇزون خاطر یوه سالانمادیۋن : پادشاهلار سانكى دهرین دهنیزدیلر دهنیز ایچره گهرده^(۵)
 وار اولۇمده وار .

سلطان سنه دریا سایاقى وئرسهده گوهر

دریا کیمی شاید حیاتین^(۶) آلسین آلىندهن

بوئندان آرتیق یاراسینا یارا وورماق ایسته مه دیم سۇزلریمى بو سۇزلرله باشا وئردیم .

ایسته مه دین سن گۇره سن زنجیری

سیخمامیش اول زنجیر آلىن قیچ قولۇن

چون عقرب زهرینه یوخذور تاییۋن^(۷)

گئت کنار قومى گئده عقرب یولۇن

● حکایت

۱۷ - بئش اون نفر درویشیله قوتۇشموشدوم^(۸) ، ظاهرلری گۇستهریردی ارادتلى

۱ - قدرت گئدسه حورمت گئدهر

۲ - غل ، زنجیر ، بوئۇندیریق

۳ - زنداننا اشاره دیر

۴ - دۇشۈنمه دین ، درک ائتمه دین

۵ - در ، اینجی

۶ - یاشاش ، زندگانلىق

۷ - مقاومت ، دۇزوم

۸ - همدم اولمۇشدوم

ديانتلى انساندىلار . بىر بۇيۇك باش صاحب منصب اوڭ طايغايا خاص ارادت يىتىرمىشىدىر اونلار اوچۇن مقررى^(۱) امر ائتمىشىدىر . امما بىر گۇن بىرىندەن بىر فساد گۇردۇڭنى^(۲) دۇندۇ ، تجارتدە اولسا فساد آلىش وئرىش اولار كساد . دئدىم گئدىم قوللوقونا بىر سۇز سالىم گۇيلۇن آلىم . قاپىچى سى يول وئرمەدى قورۇقچوسو قوودۇمنى ، ان قديمەن دئىب دىلر :

نوكرى گۇرمەمىش گئدىب كسمە

وزيرىن سلطانين گئچەندە يولۇن

ايت نوكر گۇرسەلر غريبدى گئچەن

او قىچىندان قاپار دوتار بوقولۇن

اندروندان^(۳) بىر سس گلدى بۇيۇرسۇنلار ، داخل اولدۇم يۇنخارىدا يئر وئردىلر آشاغىدا ديزە كۇچدۇم دئدىم قورىان :

صدر^(۴) مجلسدە منىم يۇخدۇر ايشىم بىندەيم قوئى بىندەلرلە اگلەشىم

دئدى : حكيم بۇنە سۇزدور :

قويسان قەدەمىن بۇ چشم زاره هرگز دئمەره م چه كيل كناره

بۇ سۇز منى دوشۇندوردو سۇزۇم يئرە دوشمەيه جك محبتىن آلقىشلا ديم آستا

۱ - مواجب ، حقوق

۲ - فيكر ، خيال

۳ - ايچرى ، سراپردە

۴ - يۇنخارى باش

درويش لىرىن سۆزۈن سالدېم دئىم قورىبان :

سبب ندىر او آچىق سىراوى يىغىشدىردىن

فقير يۇخسۇلو قۇودۇن حقىرى خوار ائىلەدىن^(۱)

تارى آچىق قاپى سىن باغلاماز خطا ائىدەنە

بۇ حكىمى كاش گۆرەم سىندە برقرار ائىلەدىن

بۇ دەيرلى گۆزەل سۆزدەن يىگىن چۇخ چۇخ خوشۇ گىلدى ايلقارينا وفا ائتدى قالان
بۇرجۇن ادا ائتدى . نعمتىنە شكر ائىلەدىم خىدمتىندەن ايدىن اىستەدىم خىدمتلىرىن
ترک ائىدەندە دئىم قورىبان :

نيازىن حاجىلىر آلماقدان اۋترو گەلىرلىر مگەيە مېن بىر آغاجدان

بارى اولسا آغاجىن داش آتارلار كى اولماز انتظار بارسىز آغاجدان

• حكايت

۱۸- سلطانلاردان بىرى اۋلۇدۇ اوغلۇدۇ دولۇ گىنجە^(۲) آباد مەملىكتە مالک اۋلۇدۇ ، جوان
سلطان قارنى تۇخا تۇخ دىمەدى يۇخسۇللارا يۇخ دىمەدى سىخاۋتى
خىسسىلرە^(۳) كرامتى بىخىل لره^(۴) معنى ائتدى دۇشۇندۇردۇ .

بۇرۇن ھاردان بىلەر عود^(۵) وار طاباقدى عۇدو ياندىرسان غىبردەن^(۶) سىچىلمەز

۱ - ائىلەدىن

۲ - خىزىنە

۳ - سىخاۋتسىز

۴ - كرامتسىز

۵ - بىر آغاجدىر ياندىراندان اۋنۇن گۆزەل ايبى چىخار

۶ - غىبر آدلى بالىغىن بارساغىندان آلە گەلن عطرلى بىر مادەدىر

سخاوت اولماسا اولماز محبت يثره ، دهن اكمه سن سونبول بيچيلمه ز

وزيرلردهن بيرى دئدى : گئچهن شاهلار بۇ زرلرى ^(۱) زحمتيله توپلايىبلار
داغيئتماكى دوشمن گوزده قولاخدادير ^(۲) واقعهلر قاباخدادير ^(۳) .

اگر ملت آرا بولسهن بۇ گنجى چاتار بير جام دوگوهر بينوايه
نفردهن بير نخود ^(۴) آلسان قيزيل سن داشار گنجين چاتار دؤره نوايه ^(۵)

جوان شاهين اينجه گويلو درده گلدى دئدى : وزير اولو تانرى بۇ نعمتى منيم اوچون
باغيئشلايىب يئيه م ايچهم باغيئشلايام نهكى بير عؤمر گودو كچوسو اولام اولهم .

قارون ييغيئب قويوب مالى تك محو اولوب اوزو
مين ايل گئچيب قاليئر هله نوشين روان سوزو

• حكايت

۱۹- نوشين روان اولاقدا ^(۶) بير او اولادى ^(۷) ، آوى كسيب كباب ائتمك ايسته ديلر ، دوز
يوخودو دوزا خاطر نوكرلرين بيرين كنده گونده رديلر . سلطان دئدى : پولون وئرين
رسم اولماسين آوادانليق داغيئماسين ، وزيرلردهن بيرى دئدى : بير چيمديك دوز
كيمه نيله ر؟ بويوردولار ازلده ده ظلم آزيئمش آستا آستا آرتيريلدى نهايه ^(۸) يئتيريلدى .

۱ - قيزيل

۲ - كهين ده دير

۳ - حادثه

۴ - مثقالين ايگيرم دورتدهن بيرى

۵ - دؤرندهكى اداملار وار دولته چاتارلار

۶ - شكارگاه

۷ - شكار ائتى

۸ - صون حده

رعيتىن آغاجىندان بير آلما دەرسە ملك^(۱)
 نوكرلىرى داهى قويمازلار آغاجدا قول بوداغى^۱
 بئش اون يۇمورتادان اۋترو ملك جفا قىلسا
 شيشه^(۲) چەكر قشونو مین تويۇق موغول ساياغى^۱

• حكایت

۲۰- ائشیدیم بیر غافل ایگید مظلوم خلقه جفا ائتدی ظولمكارا ظولم کاخی بنا ائتدی
 سانكى بۇيۇك اتالارىن بۇسۇزۇندەن غافل اولدۇ، كیم آلاھا آزار وئەرر ظولمكارى
 سئویندیرەر، آلاھ همان ظولمكارى بیر گون اونا حاکم ائدەر.

ائیلەكى ائولر ییخیرى گۆز یاشى سئل ییخا بیلیمیر بیلیرەم داغداشى

دئەرلر شیر حیوانلارین سروریدیر^(۳)، ائششك اسیگك آلچاغیدیر آمما اسیگك
 آلچاق ائششك او ییترتیجی قودوز شیردەن مین مرتبه ارزش لیدیر.

ائششك نه اولار كى بی تمیزدیر^(۴) چون یوخ آزارى او چوخ عزیزدیر
 تخته اوتوران او مردم آزار^(۵) آلچاقدی نه گاو بار بردار^(۶)

ناقص قالدی او غافلین حکایتی. عمل لری ائل بیگینه ناخوش گلدی امر ائیلەدی
 قلبین سۇكۇن قانین تۇكۇن.

۱ - پادشاه، سلطان

۲ - سیخ

۳ - اقا، بۇيۇك باش

۴ - تشخیصی یوخدور، فیکیر سیزدیر

۵ - ظولمكار سلطانلارا اشاره دیر

۶ - یوک آپاران کل اۇكوز

گلمهز أليوه رضاي سلطان
مظلوم آدامين قولون بوراندا
آللاهه باغيшлаماز گوناھي^۱ن
خلقين قاباغي^۲ندا سن دوراندا

انشيديم بير آزار گورموش او^۳ صحنهني گورهن زامان گوزون يومدو^۴ فيكره جو^۵مدو^۶
تومدو دئدى :

نه هر كسين كي بئش اون گون مقام و منصبى وار
بورسميدير داغي^۷دار زور دئيه^۸ر وورار باج آلا^۹ر
دول آروادي^{۱۰}ن يئتمين وار يو^{۱۱}خون اودان قوساجاق
سوموكدو دول مالي اودما دوشهر بوغازدا قالار

***

نه دولت نه صولت نه شوكت قالار
ستمكاره نفرين و لعنت قالار

• حكايت

۲۱- بير ظولمكار بير درويشه بير داش آتدى او^۱ داش باشين يارالادى . يازيق درويش
گوردو قولدا قوت يو^۲خدور آلده قدرت ، او^۳ ظالمه چالا^۴ بيلمهز ، اونو آتدان سالا
بيلمهز انتقامين آلا بيلمهز ، داشي^۵ سالدی كشكولونه^۶ قان اوزونه سوزه سوزه
گوزدهن ايتدى^۷ . نقل اولوتوب او^۸ تاريخدهن هله بئش گون گئچمه ميشدير او^۹ ظولمكار
ايشدهن دوشدو^{۱۰} آن بير دهري^{۱۱}ن سياهچالدا حبس اولوندو . درويش گلدى سياهچالي^{۱۲}ن

۱ - گوجو چاتماز

۲ - جعبه ، قوطى ، كيف

۳ - گندى يوخ اولدو

باجاسيندان بير داش سالدۇ ، قوئوداكي سيندۇ باشيئم دئيه دئيه دئدى
 كيم سن ؟ سينيق باشى داشلايىرسان ؟ دئدى : ظالم فلانىيم او آتديغيم داشدا
 همان او داشديركى سن آتميشدين . دئدى : دؤن هاردايدىن بس ؟ دئدى :
 دؤن سن گوجلويىدون من قدرت سيز ائيله بوگون قدرت تاپديئم انتقاما
 فرصت تاپديئم .

ظالمين گر اولسا بئش گون قدرتى
 عاقلين گئدمز آينندهن طاقتى^(۱)
 چون يوخوندور جايناقيئن^(۲) يا خيل^(۳) ديشين
 وحشى لرله^(۴) اولماسيئن اصلاً ايشين
 اينجيديرسن ال قولون ، امكانى يوخ
 باتماييب باتماز دمير تك داشه اوخ
 دؤز بئش اون گون روزگار^(۵) سالسئين داشيئن
 ظولمكارين اوندا گئت سيندир باشيئن

● حكايت

۲۲- سلطانلاردان بيرى يامان بير مرضه دوچار اولدو ، او مرضين آدى يادى اوره كلرده
 بويوك قورخو توره تميشدير . بوتون يونان حكيملىرى سوز وئرديلر سوز
 آلدیلار^(۶) سويله ديلر بو مرضه هئچ بير دوا اثر قيلماز مگر جوان بير اوغلانيئن

۱- صبر ، دؤزوم

۲- پنجه ، چنگال

۳- نيش ديشى

۴- ظالم لره اشاره دير

۵- زمان ، چرخ ، فلک

۶- مشورت ، مشاوره

آغ جگرى. آن بير شجاع جوان ايگيد گتير ديلر ، خانلارخانى اوْ اوْغلانىن آتاسينا آناسينا حددهن آرتىق نعمت وئردى خلعت وئردى يوْلا سالدى . مفتى ^(۱) گلدی فتوا ^(۲) وئردى بوْ ايگيدىن آغ جگرى چون سلطانين داواسيدير قانى آخسا عيب سيزدير ^(۳). اوْغلان گوردو جلاد گليز باخدى گويه اوْجا سسله قاقيلدادى . سلطان دئدى : بوْ صوْن لحظه سبب ندير قاقيلديرسان ؟ دئدى : شاها گوز داملاسيْن عزيز آتا آنا سيلەر ، شرعين حکمون مفتى بيلەر ، عدالتين عطرين عادل سلطان چيلەر . بوْ گون آتام آتدى منى عزيز آنام آل چرکينه ^(۴) ساتدى منى ، مفتى مظلوم قان تۆکمه گين روا بيلدى عادل سلطان ملت قانىن اوز دردينه دوا بيلدى ، کيمدهن داهى منت ^(۵) اوْموْم رحمت اوْموْم ، گويه باخديم گولدم دنديم :

بوْيوْرسان گر بوْدور عدل و عدالت

سنه من ائيله رهم سندهن شکايت

شاهين قلبى سيلکه لندى گوزو دولدو غمگين اولدو ، ظولمكارلىق دئدى: بسدير بوْ گوناھ سيْز انسانلارين آل قانلارين آخدير ماخذان اولوم منه ياراشاندير . اوْ اوْغلانىن اوزون اوْيدو گوزون اوْيدو ، اوز يانيندا اوْتوتدوردو حددهن آرتىق نعمت وئردى خلعت وئردى . نقل ائدهرلر خانلارخانى اوْ چاره سيز ناخوشلوقدان همان لحظه نجات تاپدى .

۱ - دين عالمى

۲ - حکم ، رأى

۳ - اشکال سيزدير ، دين احکامينين خلافى ده گيل

۴ - دونيا مالينا اشاره دير

۵ - احسان ، ياخشىلىق

بۇ گۈزەل بىتى ^(۱)اۋخوردو پىل بان ^(۲) تاپداياندا ساحلى امواج نىل ^(۳)
 اۋ اياق آلتىنداكى مورين ^(۴)حالى سانكى حالىندىر اياقلىر ژندە ^(۵)فيل

• حكايت

۲۳- بىر گۈن امير عمروليثين ^(۶)قول لاريندان ^(۷)بىرى قاچدى ، ائيله اۋ گۈن قولۇ باغلى
 اونۇ عمروين حضورينه قايتاردىلار . اۋ قوليله دۈشمىلىگى اولان وزير دندى : قانى
 اخماليدير . غلام عمروين تختين اۋىدۇ دندى : امير

حکم نه وئرسەن منە حکمى دالى وورمارام

دۈش اۋدا سن سئويلەسن اۋدان اۋزاق دورمارام

هاممى بىلير من اميرين سفراسىنين نارينيله بوۋى آتمىشام بوۋ سارايدا دوغولموشام
 ناحاق يئره قانىم آخسا ناحاق قانا خاطر سىزى قىامتدە اينجىدەرلر ، ايدن
 وئرين من وزيرين قانىن تۈكۈم قىصاص ^(۸)اولۇم ، قىصاص اولسام اوندا سىزى
 اينجىتمەزلر . امير گۈلدۈ دندى : وزير سۈزۈن ندير ؟ دندى رحمت سىزى قويۇب
 گئدەنلرە ^(۹)اۋ شررىدير ^(۱۰)ايدن وئرين شررين سوۋسىن ^(۱۱). عاغىل سىزلىق ائيله دىم
 من عاغىللىلار دئمشىدىلر :

۱ - ايكي مصراع بىر بيت دىر

۲ - فىل چى

۳ - مصرىدەن آخان چايىن آدىدەر

۴ - قارىچقا

۵ - دەلى ، غضبلى ، مست

۶ - يعقوب ليثين قارداشىنين آدىدەر

۷ - غلام ، بندە ، نوكر

۸ - جرم قەدرى كيفرە يئتيرمك

۹ - آتا آنايا اشاره دىر

۱۰ - فتنە تۈرەدەن

۱۱ - چىنسىن گئدسىن

اگر کسک آتانلارلا آتیشسان   بو آیدین دیر سینار آخرده باشین
غافیلدان باشلارلا سن داش سالاندا   خیال انت دورموسان آلتیندا داشین

• حکایت

۲۴- نقل اولوتوب قدیم زوزنه^(۱) حاکمین بیر خواجه سی^(۲) واریمیش چوخ سخاوت لی حددهن آرتیق کرامت لی . بیر گون حاکم او خواجه یه غضبله نیر وارین آلیر حبسه سالیر ، امما محبس^(۳) مامورلاری او کیشی نین خدمت لرین ایتیرمه ییب اوئا عزت چوخلو حرمت ائيله ییرلر .

دوشمنيله اونداکی گویلو باریشماق ایسته ییر

پیسده اولسا رفتاری سن رفتارین تحسین انت

مردم آزار ایسته ینده تلخ^(۴) اتسین آغزیو

سن اونون آغزین آجی ائتمه چالیش شیرین انت

امما حاکم حکمی اجرا اولمالییدی ، او حورمتلی خواجه دوستاق^(۵) ایچره هله قالمالییدی . نقل ائدهرلر او تاریخدهن بیر چوخ مدت گنجه میشدیر قوتشو اولکه بیگلریندهن او خواجه یه مکتوب^(۶) گلدی او مکتوبدا یازیلیمیشدیر او تایلارین^(۷) ائل بیگلری سنین قدرین بیلمه دیلر گهل بو تایا بوردا قدرین بیلن چوخدور ، بوردا سنه حورمت سیزلیک ائدهن یوخدور ، خواجه گوردو قان قوخوسو گلیر سوزدهن . دئدی

۱ - قدیم نیشابور حوالی سینده بیر ناحیه آدی میش

۲ - بویوک باش ، وزیر

۳ - زندان

۴ - آجی

۵ - زندان

۶ - نامه

۷ - طرف ، قوتشو اولکه لره اشاره دیر

قاصد آل مکتوبو ائىلە شتاب^(۱) صون سطرینده یازدیڭ جواب .
 مأمورلاریڭ بیری شاها خبر وئردی خواجه او تاي بیگلرلیله مکتولاشیڭ^(۲) ،
 خانلارخانی غضبلندی دئدی : مکتوب آپارانی گتیرسین لر . او مکتوبون اته گینده
 یازیلمیشدیر : بویوک لرین عنایتی بیزده اولان فضیلت دهن چوخ آرتیق دیر .
 فرمانیڭزا هن سئویله مک منیم اوچون امکان سیزدیر ، من بواوده دوغولموشام بو
 سلطانین نعمت یله بوئی آتمیشام منیم آغام منه جفا ائیلەسه ده جفاسینه دوزمه لییم ،
 اتالاردان بیری دئییب :

اوکی بیر دفعه سنه ائتدی کرم عیسی یوخلدور ائده مین دفعه ستم

دوز چۆره گی ایتیرمه یه ن او کیشی دهن پادشاهیڭ خوشو گلدی اونا خلعت چوخلو
 نعمت باغیشلادی ، باغیشلايڭ دئدی : منی ، اینجیت میشم چوخلو سنی .
 دئدی : قوربان سیزده ن خطا اوز وئرمه ییب بو آنلیمیڭ یازی سی میم ایشیم
 دوگون دوشه او دوگونو سیز آچاسیز ، حکیم لردن بیری دئییب :

خالقین فرمانیدیر بو رنج^(۳) و گنج^(۴)

آتما^(۵) خلقی ، خلق دهن گورسن ده رنج

دوست یا دوشمن اگر یولدان آزیڭ

دوست ، دوشمن سرنوشتین^(۶) او^(۷) یازیڭ

۱ - عجله

۲ - نامه ردوبدل ائیلە بیر

۳ - زحمت ، محنت

۴ - ثروت ، مکن

۵ - اونودما ، فراموش ائیلەمه

۶ - تقدیر ، باشین یازیسی

۷ - تانری یا اشاره دیر

دوزدو^۷ اوخ سن سيخديغين يادان چيخير^۸

آت بئليندهن آتلىنى تقدیر ييخير^۹

● حکايت

۲۵- بيرگون عرب بيگلريندهن بيرى دئدى : منيم فلان قوللوقچومون
مواجين^(۱) آرتيرين او هاممى دان چوخ يانائيمدير منظر
فرمائيمدير ، باشقا قوللوق اندهنلريم ايشده سۇسلوق اندهنديلر اوز يوللارين
گئدهنديلر^(۲). بير سوز بيله^(۳) بو سوزلىرى ائشيدهرکن دئدى : تانري اؤنوندهده مرتبهلر
فرق ليدير .

ايكى دفعه نؤكرى گئدسه شاهين خدمتینه

داي اوچونجونده ملك^(۴) خور باخاجاق صورتينه^(۵)

اولو تانري سنه مين دفعه كرم ائيلهسهده

يئنه اولسون اومودون رحم كارين^(۶) رحمتينه

***

يوخسا پالچيق^(۸) عبادت ائتمكدير

صالح انسان مكانينه سورونه

بندهليك يعنى طاعت ائتمكدير

كىمسه صالح^(۷) لباسينه بورونه

۱ - حقوق ، دستمزد

۲ - بيز بويوران فرمانا باخماياندیلار

۳ - عارف

۴ - پادشاه ، سلطان

۵ - اوز ، بنيز

۶ - تانري يا اشارهدير

۷ - تانريين ياخشى بندهسى

۸ - بوت ستايش ائتمهگه اشارهدير

● حکايت

۲۶- نقل اولۇنۇپ بير ظولمكار آن بير وارسيۇز اودۇنچودان اودۇن چاپدى ^(۱) وارثيلارا زورلا ساتدى ، سۇز صاحبي دئدى : ظالم

بير افعى ايلان سان گنجه نى سن چالاجاقسان

بايقۇش سان آباد اتولره كۇلگه سالاجاقسان ^(۲)

***

گوڭجۇن گر چاتسادا مظلوم بوۇ خلقه زورۇن چاتماز خدای غیب دانه ^(۳)

اذیت وئرمه خلقه يوۇخسا خلقيىن چاتار نفرين ^(۴) دعاسى آسمانه

سۇز ظالمة آجىق گلدی آجىقلاندى دئدى : كيشى بوۇ نه سۇزدو سۇزۇن سانكى قىزىل كۇزدو . بوۇ صحبتدهن هله بئش گون گنجه ميشدير بير گون گنجه اودۇنلارى آلاو آلدی اودۇنلۇغون كولو قالدی . سحر ظالم اتويم ياندى دئيه دئيه هاى باسیردى آى انسانلار او اود هاردان اودۇنلۇغا وارد اولدو سۇز صاحبي دئدى : اودلۇ سينه لردهن .

يارا سينه لردهن حذر ائت گيلان حذر ائتمه سن چون دئشه رسن باشين

باجارسان چالیش مظلومون سيل گۇزۇن كى دۇنيا باتار توكسه گۇزدهن ياشين

كىخسرووين ^(۵) سارايندا قىزىل خطله يازيلمىشدير :

نه اون نه يوز نه مینی چوخلارى قدهم ووراجاق

گۇزهل بوۇ كاخذاكى ایل لر قدهم ووراردی قباد ^(۶)

۱ - غارت ائتدی ، یغمالادی

۲ - ویران ائتمه گه اشاره دیر

۳ - گیزلین لری بیلەن

۴ - قارغیش

۵ - سیاوشین اوغلۇ کیان طایفاسینین شاهلاریندان دیر

۶ - کی قباد ، کیان طایفاسینین ایلک شاهی

بو گون بو قصر^(۱) چاتيپ بيزلره گئدهن لردهن

چاتار گلەن لره بيزدهن صاباح بو بى بنياد^(۲)

• حكايت

۲۷- بىرى كشتى صنعت ينده تاي سيزي^۱دى ، او صنعتين اوچ يوز آلتيمي^۲ش
بندين^(۳) كامل باجاراردى باجارديغى بندلىرى گوزەل حالدا آلا بىرين دەلى كۈنلو بند
اولدوغو شاگردينه اؤيره تميشدير . نقل ائدهرلر آز مددتەن صوئرا اوغلان او حرفه ده
تاي سيز اولدو ، حريف لره باتا ييلدى گوجو گوجلۇ ايگيدلره چاتا ييلدى . بير گون
شاهين خدمتينه عرض ائيله دى اوستادي^۴مين ساي^(۵) حورمتى صنعت ده يوخ
ياشينا داي^۶ر قدرت ده يوخ آغ آباغي^۷م باشينا داي^(۸)ر^(۹) . بو سوز شاها آجىق گلدى امر
ائيله دى گولەش سينلر . ائلين بيگى اعيانلارى آدلى سانلى جوانلارى بير ميداندا
توپلاندىلار . اوغلان دەلى بير فيل كيمي نعره تپدى ، نعره سيندهن يئر تيتره دى داغ
ترپندى . قوجا گوردو اوغلانچقا باتا بيلمەز گوجو اونا چاتا بيلمەز ، او بير بندى ايشه
سالدى باشا آلدى يئرە چالدى ، هاي سالىندى^(۱۰) آل چاليندى ، سلطان قوجا قهرمانى
آلچيشلادى اونا خلعت چوخلو نعمت باغي^{۱۱}شلادى ، امر ائيله دى جاهل جوان
زجر^(۱۲) اولونسون بويوك لره عاق اولماسين^(۱۳) جوان دئدى : او گون قوجا او صون بندين
دفعين^(۱۴) منه اؤيره تسه يدى ييخيلاردى ، دئدى : او غول بوگون اوچون اونو سنه
اؤيره تمه ديم . حكيم لردهن بىرى دئييب : دوستو او قدر گوجلەنديرمه دوشمن اولسا

۱ - كاخ

۲ - اصل سيز ، تمل سيز ، فانى دونيايا اشاره دير

۳ - فنى

۴ - حورمت ، احترام

۵ - منظور قوجا دير

۶ - هاراي قويدو

۷ - شكنجه

۸ - اوزه دورماسين

۹ - بدل

يىخسىن سنى، شاگردىندەن جفا گۈرمۈش ۈن بىر بۈيۈك اۈستاد دىيىپ .

نە بىلىم يا وفا اۈزۈ يۈخۈمۈش

يادا عالمده بىر نفر ائتمز

كىمە من سۈيله رەم اۈخۈن قىلغىن^(۱)

منە اۈخ وورمامىش قاچىب گندمز

● حكايت

۲۸- بىر طاماح سىز^(۲) وارسىز درويش بىر گوشەدە اۈتۈرمۈشدۈ ائلىن يىگى قاباغىندان عبور ائىلدى ، درويش قانع اولدۇق اۈچۈن باش يۈنخارۋى قاۈزامادى پادشاها اگىلمەدى ، سلطان ەرسىن^(۳) اۈدانمادى قوللۇقداكى وزىرىنە دئدى : درويش جماعتى اۈلاخدىلار اۈداملىقدان اۈزاخدىلار دۈشۈنچەدەن^(۴) ايراخدىلار ، وزىر دئدى : سبب ندىر ؟ يئر اۈزۈنە فرمان سورەن پادشاها دۈرۈب خدمت ائىلەمەدىن : دئدى : وزىر پادشاها يىتتىرگىلان اۈكىمىسەدەن خدمت اۈمىس^(۵) اۈندان خلعت ، نعمت اۈمار . دىيىدىلر : رعيت دەن خاطر دى شاه ، رعيتە حكم ائتمكەن خاطر دەگىل .

ياغى دەن^(۶) باج^(۷) آلان اۈلۈر اۈلسۈن ملتىن پاسبانىدىر سلطان

قوچ قويۇنلار چۈباندان اۈتر دەگىل قوچ قويۇنلاردان اۈترۈدۈ اۈچۈپان

۱ - ايشىن دقتىن ، ايشلەتمك روشىن

۲ - قانع ، دونيا نعمت لرینە تۈجە ائتمەيەن

۳ - غضبىن

۴ - فہم ، ائلاق ، شعور

۵ - اپستەسىن ، متوقع اۈلسۈن

۶ - دۈشمەن

۷ - لوطۇ خرجى ، بىرىندەن گۈجىلە پول الماق

بیرین گۆرسەن بو گۆن وارسیزدی یوڭخسول
 بیرین گۆرسەندە چوڭ چوڭ کامراندى^(۱)
 صاباح گلە گلە گۆرەرسن وارلى انسان
 او وارسیز تک یئر آلتیندا نهاندی^(۲)
 داھى شاه و گدانین فرقى یوڭخدور
 قضانین^(۳) تیرینه هر کیم نشاندی
 اگر قبرین ایچین بیر کیمسە آچسا
 گۆرەر درویش و سلطان استخواندى^(۴)

او حکمتلى صحبتلری سلطان چوڭلو دەرین گۆردو، دئدى: درویش مندن
 خلعت ایستە گیلان، دئدى: زحمت و ئرمە گیلان خلعتیوی ایستە میرەم. دئدى: منە بیر
 سۆز سۆیلە. باخدی دئدى:

گت آلدە اولان نعمت یوین قدرینی بیل سندن صورا دائم گزەجک آلدەن آله

• حکایت

۲۹- قدیم زامان وزیرلردەن بیرى ذوالنون^(۵) حضوریندە حاضر اولدو دئدى: منى دعا
 ائیلە، گئجه گوندوز پادشاها هن دئیرەم نعمتینه گۆز تیکیرەم قورخوسیندان تیرە بیرەم.
 ذوالنون بیر آه چکدى دئدى: ائیلە کى سن پادشاها اگیلیرسەن من تانری یا اگیل سە یدیم
 فرشتەلر ردیفیندە دایاناردیم.

۱ - بختور، خوشبخت

۲ - دفن اولماغا اشاره دیر

۳ - تقدیر

۴ - سوموک

۵ - مصر عارف لریندە ندیر

دئەسە ذكر^(۱) اندىم او جنت اوچون درويشين اتوجيگى فلک^(۲) اولاجاق
ائىلەكى قورخورو^(۳) وزير شاهدان تاريغان قورخا گر ملک^(۴) اولاجاق

• حکايت

۳۰- بير پادشاه بير مظلومون اولومونه حکم ائىلدى محكوم دئدى : اي پادشاه ، بو حکم يله
عۇمرون جامى دوشەر سىنار ، امما وجدان عۇمور بويۇ سنى قينار^(۵).

عۇمرون او گۈلەن گۈل لرى سولتۇ ھدر اولدۇ
شيرين آجى گۈنلر يئىلە ھمسفر اولدۇ
ظالم بيزى فيکر ائىلەدى چۇخ اينجيدير امما
مظلوم قانى بۇينۇندا جهانندان گئدەر اولدۇ^(۶)

• حکايت

۳۱- خسرو انوشيروانىن وزيرلرى بير سۇز اوچون سۇز وئرديلر سۇز آلدیلار نتيجه يه
چاتمادیلار ، خسرودا اوز فيکرين دئدى . بزرجمهر^(۷) شاهين فيکرين آلقیشلادی
حکيم لردەن بيرى اونون قولاغينا دئدى : حکيم حکمت ندير ؟ شاهين فيکرين
يىلەن لرين نظريندەن اوستون بيلدين . دئدى : ايشين عاقبتين تانرى يىلەر کيمسە بيلمەز
شاهين ايزين ايزلەديم من ايرى اولسا کيمسە منى قينامايا .

۱ - حمد ، ثنا ، تانرىنى ياد ائتمک

۲ - عرشه اشاره دير

۳ - باک اندير

۴ - فرشته

۵ - ملامت اندەر

۶ - اولمەگه اشاره دير

۷ - انوشيروانىن بۇيوک وزيرى

اگر رأى ین خلاف رأى شاه دیر
 یترین زندان مکانین قتلگاه دیر
 اگر سلطان دئسه پروینه^(۱) آیدیر
 دئسه ن پروین ایشین بیچاره ضاییدر^۸

● حکایت

۳۲- بیر ریاکار^(۲) ساچین هوردو^(۳) یعنی علی ائولادی یم^(۴)، کنده حجاز کروانیلا وارد اولدو کی حاجی یم، پادشاه شعر اوخودو کی شاعرم، سلطان اونو عزیزله دی اؤز یانیندا اوتوتدوردو. خادم لرده ن^(۵) بیرى دئدی: گئچه ن قوربان بایرامیندا بصره ده دیدیم^(۶) بو کیشی نی اورددا گوردوم معلوم اولدو حاجی ده گیل. بیر آیریسی دئدی: اونون آتاسینین ملطیه^(۷) بازاریندا دوکانی وار، ملطیه اهالی سی مسیحیدیر پس علوی اولا بیلیمه ز، اوخودوغو او شعریده انورینین^(۸) دیوانیندان یازیلیمیشدیر. شاه بویوردو: دورون وورون قولاخلارین بورون گندسین. کیشی دئدی: ای پادشاه ایذن وترین بیر سوز دئییم یالان دئسه م اولدوددورون دئدی: سئویله. دئدی: قوربان

او بیر قاب قاتیق کی گتیردیم سنه
 اونون ثلثی^(۹) آیران قالانی سودور

۱ - ثریا، ثور بورجوندا بیر اولدو زون آدیدر

۲ - شباد

۳ - علوی لر ساچلارین هوره رمیشلر

۴ - علوی لرده ندیر

۵ - خدمتکار، وزیرلره اشاره دیر

۶ - عراقدا بیر شهرین آدیدر

۷ - شامین یاخینلیغیندا بیر شهر آدیمیش

۸ - آلتینچی قرنده باشایان بیر بؤیوک شاعرین آدیدر

۹ - اوچده ن بیرى

دۆز اولماز قوجا يۇخسول انسان سۆزۈ

حقيقت اگر اختايرسان بوئدور

سلطان دئدى : حقيقت دير . ايسته ديگين وئرين گئدسين دعا اتسين .

● حكايت

۳۳- رحم گۈيول^(۱) گۈيلو^(۲) آلچاق وزيرلردن بيرى بير گون پادشاهين غضبينه دوچار اولدو . اتشيدنلر غم گۈلونه جوئوردولار باغلي بندبن^(۳) آچيلماغيئن پادشاهدان اوئوردولار . سياهچالدا كيمسه اوئا سن دئميردى يامان يوئوز سويله مه گه هن دئميردى . شريف آدى ديلدن ديله دولاناركن پادشاهين خشمى سۇندو فيكرى دۇندو . سۆز صاحبي گۈلدو دئدى :

گئدر ألدهن او باغ و بوستانيميز	گتيرينجه ألە يارين اوره گين
داهى قالماز په سهرده ^(۴) هئيزانيميز	قيزديرينجا اونون ساووق قازانين
ايتى قويماز يوگورسون احسانيميز	ياخشيليق ائت گيلان قودوز ايتده

● حكايت

۳۴- بير گون هارون الرشيد^(۵) اوغلو ، هارون حضورينده حاضر اولدو دئدى : منى فلان بيگين اوغلو سۇودى^(۶) . هارون قاضى جماعته دئدى : بئيله بير مجرمه^(۷) جزا^(۸) ندير ؟

۱ - مهربان

۲ - متواضع

۳ - زندان ، محبس

۴ - سقف

۵ - عباسى لرین آدلى سانلى خليفهسى

۶ - يامان دئدى

۷ - گوناھ كار

۸ - كيفر ، پاداش

بیری دئدی : دۇداخلارین تیکمهک گرهگ ، بیری دئدی : دیلین دییدهن بیچمهک
 گرهک ، بیر آیریسی دئدی : دیلی یانسین گرهگ دئدیکیلرین داسیسن گرهگ .
 هارون دئدی : اگر کرم صاحبی سن اوغلۇم اونۇ عفو ائت گیلان یۇخسا اونۇ همان قدهر
 سۇوۇش سئویله ، اوندان آرتیق اونۇ جزا روا اولسا جفا اهلی اولاجاییق .

ایگیدلیک بو ده گیل عاقل گۇزۇنده

غضبلی فیلیله انسان دۇرۇشسۇن

ایگید او کیمسه دیر غیظه گلنده

غضبله غیظله دۇرسون وۇرۇشسۇن

***

بۇیۇردو جاهله بیر صابر^(۱) عاقل

آچاندا^(۲) عاقلین عیبین او جاهل

من اونداندا^(۳) پیسام آچ بیر گۇزۇن سیل

اۇزۇم تک عیبیمی سن ییلمه سن ییل

• حکایت

۳۵ - بش اون نفر بۇیوک^(۱) باشلا بیر گمی ده اۇتۇرمیشدیم هارای قۇپدی ایکی نفر
 بوغۇلۇرو . بیری دئدی : آی اۇزگۇنچو اۇنلاری دۇت هر بیرسی اُللی دینار .
 ملاح^(۵) اۇزۇن آتدی سۇوا ، بیرین سۇدان چیخاردینجا بیرین دریا هلاک ائتدی^(۶) .

۱ - دۇزۇملی

۲ - خلقه دئیینه

۳ - سن دئدیگین سۇزلردهن

۴ - مکنث ثروت صاحیبه

۵ - گمی چی

۶ - بوغۇدو

دەندىم : اۇنۇن صۇن لىھەسى يىتىشمىشىدىر امما بۇنۇن عۇمۇر صۇنا چاتمامىشىدىر .
گۈلدۇ دندى : سۇزۇن حەقدىر ، امما اوول بۇنا سارى يۇنەلدەم من چۈن كى منى بىر
يول يۇلدا دەۋەسىنە مەندىر مىشىدىر اۇلن كىمە قاش قاباقلا اوگون منى دىندىر مىشىدىر .
دەندىم : تانرى دۇز بۇيۇروب ، « مَن عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَ مَن اَسَاءَ فَعَلَيْهَا »^(۱) .

گەل^(۲) تىكان تەك اۈرەكلرە باتما   كەنە بۇ باغچادا^(۳) تىكان چۇخەدۇر
اۈ يازىق درۈشىن ايشىن يۇلا سال   دۈمە اۈدە قۇلۇندا گۇچ يۇخەدۇر

● ھاكىت

۳۶- اىكى قارداش بىرى سۇلتان نوكرىدى بىرى يالنىز^(۴) اۈز چاكىرى . بىر گۇن وارلى اۈ
وارسىزا دندى : قارداش نەن ؟ خەمت^(۵) ائىلەمىرسەن مەشەتە صۇن وئەرسەن ، گۈلدۇ
دندى : نەن ؟ ھەمەت ائىلەمىرسەن مەشەتە صۇن وئەرسەن . ھاكىم لردەن بىرى دىيىپ :

گەت يارماسىز دەن سىز اشا قانع اۈل
اۈتۈن قىلىنچ^(۶) خەمت اۈچۈن باغلاما

***

دەمىر كۇزلىرىن چۇندەلە^(۷) چۈن خەمىر

اۈلن سىنەدە سۇيەلەمە يا امىر

۱ - قرأین قىرخ بىرىنچى سۆرسىن قىرخ اۈتۈنچى آيەسى « كىمە ياخشى بىر ايش گۇرەر عابدلىرىن اۈزۈ
گۇرەر ، كىمە پامان بىر ايش گۇرەر ضررلىرىن اۈزۈ گۇرەر

۲ - آگاه اۈل ، ساقىن

۳ - بۇ دۇنيايا اشارەدىر

۴ - فقط ، تەنا

۵ - سۇلتان خەمتەندە اۈلماغا اشارەدىر

۶ - قىزىل شەمشىر

۷ - يۇمۇرو ائىلە ، گىرەلە

دهيرلى عۆمور بئيله گئدى ضايا
 دۆنوم يۇخ قىشا بوژ باشيم يۇخ يايا
 ايدىن وئر او قارئين ياپيشسين دالا^(۱)
 الف قامتين قويما دؤنسؤن دالا^(۲)

● حكايت

۳۷- خسرو انوشىروانا بيرى وارد اولدو دئدى : اولو تانىرى سيزين فلان دوشمنيزى نابود^(۳) ائتدى . بويۇردولار : بيزى نابود ائتمه يه جك ؟

دوشمن اوغول اولهنده گولوب اولما شادمان^(۴)
 هاممى چاتار او صون گونه يۇخ عؤمر جاودان

● حكايت

۳۸- بيرگون كسرى حضورينده بويوك حكمت صاحبلرى آغير مجلس قورموشدولار . بزرجمهر بير گوشه ده اوتورميشدى دانيشميردى ، بيرى دئدى : حكمت ندير ؟ دانيشميرسيز . دئدى : وزير جماعتى به نزه حكيم جماعته ، حكيم دوا وئرمهز مگر مريض خلقه ، يولوز دوزدو ، دوز يول گئدهن يولچولارا يول گؤسته رمك خطا ايشدير .

خطا ايشدير دخالت ائيلهيم من
 اگر گؤرسه م روا ايش سن گؤرورسن

۱ - آج قالماغا اشاره دير
 ۲ - يعنى سلطان قاباغيندا ايكي قات اولما گيلان
 ۳ - هلاک ، محو ، يۇخ
 ۴ - خوشحال ، شاد

باخېب گۇرسەم يولۇن يارقاندى^(١) چاه دېر^(٢)

سەنە گۇستەرمە سەم دوز يول گوناھ دېر

● ھكايت

٣٩- امير ھارون الرشيدىن^(٣) اميرلىگى مصرە يقين اولان زامان بويۇردولار : بۇ ديارىن ھكومتىن او سرکشىن^(٤) آجىغىنا كى دئمىشدير « سىزىن اولۇ تانرى ويۇرام » ان عاغىل سىز بير غلاما وئره جهيم . اونا گۇره مصر اولكه سىن خصىب ادلى ان بير جاهل قارا قول باغىشلادى . نقل اندەرلر اونون فهمى چوخ ازيىدى او قدر ازكى اكينچى لر پامىق اكدىك سو اولمادى اكين ياندى سئويلەيندە سئويلەمىشدير يون اكه يدىز .

آرتىرا بىلسەيدى دانش^(٥) روزىنى^(٦) روزىسى اولمازدى هرگز نادانىن
ائىلە چوخ روزى وئرىر نادانلارا مات قالير بوامرە عقلى انسانىن

بختە ، ايش بىلمەك ھاجان تاثير اندەر

بختياره^(٧) بختى گوى تقدير ائدەر^(٨)

من نادانلار گورموشەم چوخ بختيار

ھوش عاغىل اھلى ولى دونيادە خوار^(٩)

١ - چوققور ، درە

٢ - قويۇ

٣ - عباسى لرین ادلى سانلى خليفەسى

٤ - موسى عھدىندە مصرە ھكومت اندەن فرعون اشارة دېر

٥ - علم ، معرفت

٦ - رزق ، پاى

٧ - خوشبخت ، اقباللى ، شانسللى

٨ - آنلى يازان آنلى يازار

٩ - باش آشاغى ، بدبخت

كىمياگرلر^(۱) چە كرلر چۆخلو رنج

نادان انسانلار تاپارلار آما گنج

● حكايەت

۴۰- بىر سۇلتان^۱ خلو تىنە اُن بىر گۈزەل چىنى كىز گۈندەرىلدى . خانلار خانى^۲ يىدى
ايچدى ياوۇق گلدی ياوۇقلاشسين كىز اوندان اوزاقلاشدى . سلطان ائىله غضبلىندى
اونۇقارا بىر قولا كى اوست دوداغى^۳ قولاغىندان يۇخارىدى^۴ آلت دوداغى^۵ آلت
انگىندەن آشاغىدى ، هيكلىله صخرالجنى^(۲) قورخوداردى ، قوخوسىله
عين القطرى^(۳) قوخوداردى باغىشلادى.

او يوسف^(۴) تىك گۈزەل هىچ غلمان^(۵) اولماز

بو چركين تىك جهاندا حيوان اولماز

ظريفلردەن^(۶) بىرى دئيب :

بدبخت او بد قىافە^(۷) بدخلق^(۸) هر يىردە اونون سۇزون آچارلار

اوندанда يازىق او كى ايگىندەن قويسا قەدەمىن هارا قاچارلار

نقل اولوتوب او مدتدە غلام قىزا طالب اولدو نفسى عقله غالب اولدو ، دۈزەنمەدى

۱ - مى قىزىلا چنۇرەن عالم

۲ - حضرت سلیمانین اوزوگون اوغرولايان چركين دئوبن آدىدير

۳ - قارا بىر مادەدير پيس قوخوسو وار ، قطران

۴ - كنعانلى يوسف

۵ - بهشتدەكى گۈزەل اوغلانلار

۶ - اينجه سۇز دانىشان

۷ - چركين

۸ - اخلاقى پيس

آلىندەن آل اۆزەنمەدى گولۇن دەردى . سلطان گئجە وئرنەن حەكىمىن نەتىجەسىن سحر
گۆردۈ غضبەندى امر ائىلەدى قىزى قۇلۇ دامدان يئره بۇراخسىنلار^(۱) . وزيرلردەن
بىرى تاختى اۋپدى دندى : قارا قۇلۇن خطاسى يۇخ امرىوزە ھن دئىەنن جىزاسى^(۲) يۇخ .
دندى : وزير غلام قىزى سالم منە يئتىرسەيدى اونا خلعت چۇخلۇ نەمت
يئتىرەدیم^(۳) . دندى : قوربان

گۈنش اۋنۈندە قالان ائىلەكى چاتدى بۇلاغا
بۇلاغىن آغزىنى يۈز فىل كەسەدە سۇ ايچەجك
دئە آج دىن سىز او كافر رمضانى ساياجاق^(۴)
بشقاب ايچرە چەكىلەن دادلى طعامدان گئچەجك

سلطان گولۇدۇ دندى : وزير قۇلۇ سەنە باغىشلادىم كنىزەك لە نە ائىلە يەك ؟ دندى :
كنىز او قارانيۈن آرتىقىدىر^(۵) او آرتىغى او قارايى باغىشلايىن .

جان دئە داي او يارا گر او يارى
گول كىمى دەرسە اۋلۇش دۇرسە^(۶) حريف^(۷)
بىر ايچىم سۇ داھى ايچمەز او سۇسۇز
چشمەنى گۇرسە بىرى ائتدى كئيف

-
- ۱ - آتسىنلار
  - ۲ - كىفر ، پاداش
  - ۳ - منظور باغىشلاردىم
  - ۴ - حورمت قۇياچاق
  - ۵ - قالانى ، تۈكۈنۈسۈ
  - ۶ - سۇلدۇرسا
  - ۷ - رقيب ، دوشمن

ياراماز^(۱) سلطانا آلسين آينه
 او قيزيل هئيوانى^(۲) باتسا تيرغا^(۳)
 ايرگهر داي ايچه بيلمهز سو سو سو
 گورسه قابدان سو وئيرلر ميرغا^(۴)

● حكايت

۴۱- اسكندردەن^(۵) سوزوشدولار بۇ قەدەر يئر تورپاغى سن نئجه آلدېن بىر حالداكى
 بۇندان قاباق يئر اوزونه فرمان سورەن حاكم لرین سەندەن آرتىق قەدرتلىرى اولاي
 بئىلە بۇيوك فتحه^(۶) بىرى نايىل اولاي بيلمەمىشدىر . سئويلەدى من هر تورپاغا قەدەم
 قويدۇم رەيىت يەن اينجىتمەدېم حورمتلى يە حورمت سىزلىك ائىلەمەدېم .

حورمتى اولماز دئيىب اهل نظر^(۷) احترام صاحب لرین هر كيم ازەر^(۸)

***

هاممىسى هئىچ دير گئدەر آلدەن صاباح
 گنج و تاج و تخت و بخت و شوكت يەن
 ايستە يىرسن ائىل وئره حورمت سەنە
 ساخلا سەنەندە بۇيوك لر حورمت يەن

۱ - ياراشماز

۲ - پادشاهلار آللرينده قىزىل آلما ، هئيوا ، نارنج اوينا دارميشلار

۳ - پونج

۴ - دوداغى يارىغ

۵ - مقدونيّه دەن قالخدى دۇنيانى آلدى

۶ - پروزىغا

۷ - نظر صاحى ، دانشمند

۸ - حورمت سىزلىك ائىلەر

که تکیان یک از ده کبریا
 گشته نوبت خجسته و اسکان خود را

او باری روی زمین لایزال
 و نه الله فوئودا کوج خود را

ارگانی باب

درویش‌لرین خصلت‌لری

درویشلرین خصلتلری

● حکایت

۱- بیر عابدهدن سؤروشدولار، او زاهدین حاققینداکی خلق دئییر زهدو یوخدور عیبی چوخدور سؤزوز ندیر؟ بویوردولار ظاهرلری عیب سیزدیر باطنیندهن غیب سیزه م.

کیمسه زهدون قباسینه بورور او نو بیر پارسا^(۱) تانی آکیشی محتسب^(۲) کیمسه گودمه سیدی بیرین نه بیلهردی ایچیپ گوروب پیس ایشی

● حکایت

۲- کعبده بیر درویش گوردوم بیر حالداکی سورونموشدو او درگاهین تورپاغینا بورونموشدو باغیریردی ای رحم ائندن رحم ائت گیلان، بیزدهن یاخشیی بیلیرسن سن ظولم ائندن لر سندهن طاعت ائتمه ییبلر.

سۈرۈنۈپ گلمىشەم اۆمۈد ائوينە   سىندەن ائىلە اطاعت ائتمەمىشم
گۈناھىم چۈخدۇ چۈخ باغىشلامنى   سنى آرتىق عبادت ائتمەمىشم

عابد كىمسە عبادتىن نفعين ايستەر تاجر كىمسە بضاعتين^(۱) . بۇ يۇخسۇلۇن نە طاعتى
واردىر نەدە بضاعتى . دىلنچىام من قاپىۋا تجارتە گلەمىشم او كى سەنە شايسەدىر
عنایت^(۲) ائت .

كەبەدە ، بىر سائلى^(۳) گۈردۈم فغان   ائىلەيىردى سىس لەيىردى لامكان^(۴)
ائتمە سىندە طاعتى مىندەن قبول   گىچ گۈناھىمدەن مىنى ائتمە ملول^(۵)

***

اۋلدۈرون حكىمىندە وئرسن حكىمىوہ يۇخدۇر سۈزۈم
بىندەوہم فرمان سىنىدىر امريوہ قۇربان اۋزۈم

● حكايت

۳- گىلانى شىخ عبدالقادر^(۶) شريف كەبە حرمىندە بىر حالداكى ايسىتى قۇملار اۈزەرىندە
سۈرۈنۈردۇ ، دئىيىردى اى رحم ائىلەيەن رحم ائت گىلان ، اگر جزا^(۷) اولمالى يام جزا
گۈنۈ كۈر گۈزىلە مىنى قالخىز^(۸) او دۈز يولۇن گۈرەنلردەن اوتانمايىم .

۱ - ثروت ، وار دولت ، مكنت

۲ - توجە ، لطف

۳ - گدا ، حاجتمند

۴ - مكان سىز ، تائىرى يا اشارەدىر

۵ - دلتنگ ، پۇزغۇن

۶ - قادريە صوفىلرىنىن بۈيۈك عارفلىرىندەندىر

۷ - عقوبت

۸ - دىريىت

سئويلەرم سې سىرىن اسەن او يىلە
اونكى بير آن اونو اونودمايشام
آنلىمى تورپاغا قوياندا سحر
اونودولموش بو بنده دەن ياد اندەر ؟

● حکايت

۴- بير درويشين ائوجيگينه اوغرو دوشدو آما ائودەن آپارمالى تاپانمادى ، ائو صاحىبى
آلتىنداكى گليملىرى ^(۱) قويدو يولا اوغرو بئكئف ^(۲) قايىتماسين .

ائشيدىم حقيقت يولون ايزلەيەن ^(۳) يالان سوزدو دوشمنلىرىن سىنسىدە
بوخورمت بو عزت صاباح يوخدو چون بوگون قويما ديل كيمسەنى اينجيدە

صفا اهلى رىا دونون گئيه بيلمز اوزدە بير سوز دالدا بير سوز دئيه بيلمز ، حضوريندە بو
گون دئسە عىبسىزسن غيايىندە صاباح دئمز عييين چوخدور حسنون ^(۴) يوخدور .

اوزدە باخماكى بەنزەيىر قويونا
يىرتىجى قورد اولار داللىندا سىنين

***

اوكى اوزگە آدامين عىبلىرىن سايدى سە
ساياجاق سەندە اولان عىبلىرى اوزگەلەر

۱ - جئجيم

۲ - ناخشىنود

۳ - صالح بندهلرە اشارەدير

۴ - گوزلليگين

● حكايت

۵- بئش اون نفر صفا اھلى سياحتە^(۱) چىخىردىلار ، دئدىم دورۇن مندە گەلىم دورمادىلار . كدەرلندىم دئدىم : كرم اھلى يئمز يوخدور دئمز ، پاى سىزلارىن^(۲) پايىن دانماز وار يوخوتدان قىزىرقانماز^(۳) ، قىچ قولۇمدا منىم ائىلە گوجوم واردير يوك داشىيان اولماسامدا يوك اولمايام .

پىسادە سورۇنم دەۋە مېنمەرەم   آغىر يۈكدە چاتساز منە دىنمەرەم

بىرى دئدى : سۆزۈموزدەن كدەرلنمە بىر آز مدت بۇتدان قاباق بىر اوغروكى درويش لرین قباسىنە بورۇنمودو حلقەمىزە^(۴) وارد اولدو .

ئوين ايچرە كىم وار گۈرەنمز بو گۈز

يازان كىم بىلەر نامەدە وار نە سۆز

حق يولۇتون يولچولارى او درويشين ائشىگىنە^(۵) ايناندىلار ايچلرېنە يول وئردىلر .

پىسى خالق ، اۈزو ھدايت ائدەر	خلقە خاطر قبا كفايت ائدەر
نفسىوى گۈزلە اى ، قبا اھلى	سنى دوڭ ائىلەمز صفا اھلى
زاھد اولماق او نفسە باتماقدير	نەكى تازە لباسى آتماقدير

۱ - دولانماغا

۲ - نیازمند ، نیازى اولان

۳ - مضایقه ائىلەمەز

۴ - جرگە ، محفل ، گروپ

۵ - ظاهر ، پالتاردان منظور دور

اوڭكى خفتان^(۱) گئيىب دى مرد گرەك   نەقەدەر وار جانى نبرد^(۲) گرەك

بىر گون گونش باتانادەك يول گئەمىشدىك يورغون آرغىن اوزانمىشىدۇق دئدى :
گئەيم بىر آل سووا يئتيرىم^(۳) من گئدى داهى قايىتمادى .

زاهدى گور كى پاك خرقة^(۴) گئيىب
كعبەنىن اورتوگون تىكىب پالانا

غارت اوچون بىر باجادان داخل اولدۇ چالدى چاپدى مرامينه نايل اولدۇ . نقل ائدەرلر
دانىن يئرى سوكولمەمىش^(۵) ايشلرىنى ييتىرمىشىدىر^(۶) گوزدەن اوزون ايتىرمىشىدىر .
سحر اولجاق قولوموزو باغلادىلار قىچىمىزى داغلادىلار . اوگوندەن داي اوزگەرلر
قوشولمارىق يادلاريلما قوتوشمارىق . سلامتلىك تىكلىكدهدىر .

اگر پيس ايش بىرى گورسە بىر ائلدە   دئەرلر او ائلىن يوخ اعتبارى
ائشىدىم بىراسهالكل^(۷) سىچدى بىرگون   باتىردى مين كلى يوز يونجهزارى^(۸)

دئەيم : عزيز عظمتلى او تانرى نىسن درگاهينا شكر ائىلىرەم سىزلىرلە يول يولداشى

۱ - دۇيوش پالتارى

۲ - دۇيوش ، جنگ

۳ - رفع حاجت ائىلەمك

۴ - درويش لباسى

۵ - سحر ايشىقلانمايشدان قاباق

۶ - قوزتارمىشىدىر

۷ - بوغا ، اوكوز

۸ - اوتلاق

۱ - يەنە بىر كۆل - ۲

۳ - سىزلىرىغا نىشان بولسا ، ئالدىنچى - ۴

۵ - يەنە بىرلەشكەن كۈچلەر - ۶

۷ - شەكىللىنىش - ۸ - يەنە بىرلەشكەن - ۵

اولماسامدا گۈزەل بىر سۆز بۇ گۈن سىزدەن اۋىرەندىم من او بىر سۆز كى عۇمر واركن
خاطر يمدەن چىخمايلاق .

ادب سىز ادام صحبتە گىرسە گر   او صحبت ، ادب صاحبين اينجيدەر
اگر بىر دولۇ گۈلمەش^(۱) اولسا گلاب   اونۇ بىر كۈپك ايت ائدەر منجلاپ^(۲)

● حكايەت

۶- بىر زاهدى سلطان قوتاق چاغىرمىشىدى ، چون طعاما اگلەشديلر ال طعاما
اوزالتمايدى چون نامازا داياندىلار سجدەدەن باش قالخىزمادى بۇ فيكريلە مرتبتى
آرتىق اولسۇن .

آيدىندى گئديب كعبەيە سن چاتمايلاقسان
بۇ يول كى گئديرسن چينە تورانە^(۳) چاتار چون

اۋزۇن ائوھ يئتيرجەيىن دئدى : طعام گتيرسينلر . اوغلۇ دئدى : شاه بۇيۇردو طعام بۇيۇر
بۇيۇرمادىن . دئدى : اوندا اُسگيلەردىم دئدى : ريا ائيلەسەيدىن اُسگيلەردىن .

هەزىن گۈستەرىر گلن گندەنە   ايستەيىر عىبدەن اوزاق او قالا
اودغل^(۴) ائيلەيەن دغل گوموشون^(۵)   بىلميرەم گۈيلو وار وئره نە آلا

۱ - گۈل ، استخر

۲ - ناپاك سو

۳ - تركستان ، ايرانىن افغانستانىن شىمالىندا اولان اۆلكەلر

۴ - رىكار آدملار اشارةدير

۵ - تىلبى پول ، دەيرسىز سگە

● حکایت

۷- اوشاقلیقدا عبادتہ حددہن آرتیق علاقہ من گۈستہرہردیم ، بیر گۈن گنجہ بیر حالداکی اولۇ تانری رحمتینہ واصل اولان عزیز آتام خدمتیندہ اطاعتہ مشغولودۇم ، غافل لردہن^(۱) بئش اون نفر باش یاسدیغا آتمیشدیلار یاتمیشدیلار . دئدیم : آتا بو یاتمیشلار آتیلیمیشلار^(۲) ائیلہ دهرین یاتیب دیلار سانکی کۈچۈب صون منزله چاتیب دیلار . دئدی : غیبت^(۳) ائیلمه کدہن یاتماق خوشدۇر .

اۈزۈندہن یاخشى سىن عالمده گۈرمز
اوکی من من^(۴) دئهر سئویلهر اۈزۈندہن
باغیشلانسا سنہ آیدین ایشیق گۈز^(۵)
دۈشهرسن آی کیشی آیسدین گۈزۈندہن

● حکایت

۸- عالم لردہن بیرین بیرى تعريف ائتدی صفتلرین حددہن آرتیق توصیف ائتدی . او علم اهلی دئدی : قارداش سندن یاخشى من بیلیرہم من کیمسہیم .

گۈستہریر ظاہریمیز پاک منزہ^(۶) بشریک
بشرین سینہدہ واردیسر نہ سۈزۈ بی خبریک

۱ - حق دہن غافل اولانلارا اشارہ دیر

۲ - دہیر سیزلر ، غافل لره اشارہ دیر

۳ - خلقي پیسلہ مک

۴ - اۈزۈن بہینر

۵ - حقیقت گۈرہن گۈز

۶ - پاک ، عیب سیز ، تمیز

ظاھرىمدەن اينانىش^۱ خەلق تارى^۲ بىندەسىم
 آمما يىلمىر تارى^۳ نىن بىندە شىرمىندەسىم
 طاۋوسو كىم گۈرەر عالمىدە دۇتار تىز سىراغىن
 امما طاۋوس اوتانار ائىلەكى گۈردۈ آياغىن

● ھىكايت

۹- ئۇ ھۆرمەتلى كرامەتلى^(۱) صالحلردەن بىرى بىر گۈن دىمشىقېن اول بۇيۇك جامع مسجدىنە داخىل اولدۇ. مەرمەر گۈلە^(۲) اگىلەندە قىچى زوۋدۇ دۈشۈدۈ گۈلە. ئۇ ھالىتىدە مەيدىلردەن بىرى ئالېن دۇتما سايىدى بوغۇللاردى. نەمازدان چۈن فارغ^(۳) اولدۇ بىرى دىندى: سۇئالىم وار، بۇيۇردولار بۇيۇرگىلان. دىندى: ئۇ گۈن رۇم گۈلۈنۈن^(۴) دالغالارىن^(۵) آددىملا دىز آددىملار دىز ايسلانمادى آمما بوگۈن ھىكمەت ندىر؟ ئۇ بىر كىچىك دىياز گۈلدە بوغۇللوردۇز. دىندى: مەگر كايناتىن ھۆرمەتلىسى مەخلۇقاتىن عزەتلىسى^(۶) بۇيۇرمايىب «خالىقلىق گۈرۈشەندە مەلكلەر گۈرۈشمەرمە نىلەرلە^(۷) ئۇپوشمەرمە»، بۇيۇرمايىب ھىمىشە مەن^(۸)، بۇيۇردوغۇ لىھزەلردە جىبرىئىل^(۹) دەن مىكائىل^(۱۰) دەن آيرىلارمىش آيرى گۈنلەر ھەفصە^(۱۱) سىندەن زىنەب^(۱۲) ىندەن بىر ئان

۱ - گۈرۈلمەن ايشى گۈرەن

۲ - بىرەكە كلاسە

۳ - ائىلەكى نەماز قىلماقلارى تامام اولدۇ

۴ - بوگۈن مەدىتەرەنە آدلانان كەتتۇ

۵ - شەبە، مەج

۶ - ھىزىرت مەھمەدە اشارە دىر

۷ - پىغەمبەر

۸ - ھىمىشەلىك ئۇ ھالىتىدە اولماغا اشارە دىر

۹ - پىغەمبەرىمىزە سۇز گىتەرەن فرىشتەننن آدىدەر

۱۰ - دۇرت ياخىن فرىشتەلردەن بىرىدەر

۱۱ و ۱۲ - پىغەمبەرىن ھانەملارنىن آدلارىدەر

آبرى اولماز يُمىش . گونش اوزلو صنملرى دوغو^(۱) باتى^(۲) آراسىندا گورمك اولار .
گورسەنەرلر گيزلەنەرلر .

گوستەرىرسن جمائىن صوئرا سالىرسان نقايىن^(۳)
آرتىر^(۴) رىسان دؤيونهن سىنەلرين اضطرايىن^(۴)
بىر زامان وار ، گوروره^(۵) واسطەسىز نازلى يارى
چوخ زامانلاردا گوزوم آختارىرى دلدارىمى
اود وورور ، سوسەپىرى صوئرا قىزىل كوزلریمە
اود سوويىن ايچرە بىر آن گورسەنيرى گوزلریمە

***

سوزوشدو بىر نفر يعقوب دەن سن بوسرى^(۶) آچ منە آگاه اولوم من
ياخىندان سئچمەدين يوسف نواسين^(۷) اوزاق يولدان نئجە آلدن صداسين^(۸)
بويوردو حاليمىز او برقه^(۹) بەنزەر شاخار بىر آن ، سئونر اون آيلار ايلر
بوغون منزل اگر ايوان^(۱۰) ياردى گلن گون بيلمەرىك دالدا نە واردى
او حالته اگر قالسايدى درويش ايكي دونياسينه گورمزدى بىر ايش

۱ - طلوع

۲ - غروب

۳ - اورتوك

۴ - دلهره ، اورەك دؤيونتوسو

۵ - آرادا كيمسە اولماغا اشاره دير

۶ - راز ، گيزلين سوز

۷ - يوسفين سسپين ياخىندان ائشيدمەمەگە اشاره دير

۸ - مصرىدەن كؤينەگين ايپين آلماعا اشاره دير

۹ - ايلدثيريم

۱۰ - عرش دەن منظوردور

● ھىكايەت

۱۰- اوڭون كى من بۇلگىن^(۱) بۇيۇك جامع مسجدىندە ھامار يۇلدان ايراق دۇشمۇش دۇشونچەسىز^(۲) جماعتە ھقەن دىدىم گۇردۇم اودۇم ياش اودۇنو آلىشىدىرمىر اۆرەك سۇزۇم اۆرەكلرى بارىشىدىرمىر ، صحبتلىرىم قىلى ساوۇق انسانلارا اثر ائتمىر ايرى يۇلا گىئەن كىمسە اۆردەن گىئەمىر ، گۇلدۇم دىدىم : حىف حىوان بىجرەمگەن^(۳) كۆز انسانلار اۆلكەسىندە دۇروب آينا گىزدىرمگەن^(۴) . آمما يئىنە صحبتەن آل گۇتۇرمەدىم سۇزۇن دالىن اۇتۇرمەدىم بو آيەنن « و نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ »^(۵) مەناسىندا بىلە دىدىم :

اۆرەگىمەندە ياخىندىر مەنە يار   من گۈزەل نازلى يارىمىدان اوزاغام
بۇ سۇزۇ ھانسى عاغىللى اينانار   من كىنارىمدە دۇرانىدان ايراغام

بو صحبتىن شرايىندەن مست و مدهوش آخر جامى قالدىرىدىم صون چاناغىن دىيىندەكى قالان شراب اوردان اۆتەن بىر سالكى^(۶) مست ائىلەدى ، سالك ائىلە نەره تپىدى ، نەرهسىندەن نەرهسىزلر^(۷) سكوت جامىن سىندىردىلار . باخدىم دىدىم سىبحان الله ائشپك دەكى مجلسدە دىر مجلسدەكى ائشپك دە دىر .

باشە اگر دۇشمىرى مجلسدەكى   سئويلەمە نطق اھلى دەگىل نطق ائدەن

۱ - لېئاندا بىر شەھرىمىش

۲ - جاھل و غافل آدم

۳ - توبىت و پروش ائىلەمەگ

۴ - دۇلاندىرماق

۵ - قى سۇرەسىنن اۆن آلتىنجى آيەسى « بىز اۇنا بۇيۇنۇن دامارىندىن ياخىشنىق .

۶ - ھق يۇلچۇسو

۷ - ھق دەن غافل اولان انسانلارا اشارە دىر

سیل سوپور آماده بوئور یوللاری^(۱) یول گئده بیلسین او جیلاز یول گئده

● حکایت

۱۱- بیر گون حجاز چولونده^(۲) من ائيله یامان یورولموشدوم دای بیر آددیم آتانیردیم گئده لره چاتانیردیم ، دهوہچی یه دئدیم دایان دینجین^(۳) آلیم .

یورولوب یول گئده بیلیمیر او دهوہ   نجه چاتسین سیزه یورغون بو یازیق
آتینی وئرمه میش آلدن چوک آدام   گئدهر آلدن آتہ حسرت بو آریق

دئدی : حرم^(۴) یاووقدایدیر حرامیلر قاباقدایدیر دایانسان آل قیزیل قانا
باتاجاقسان^(۵) دایانماسان صون منزله چاتاجاقسان .

او کی ، چیخیب سفره کول دیبینده یاتمالیدیر
شیرین او جان فیکیرین دای باشیندان آتمالیدیر

● حکایت

۱۲- بیر عابدی گوردوم بودون بیر جهنه وار^(۶) قوپارتمیشدیر ، اونون دهرین
یاراسینا درمان اثر ائيله میردی گئجه گوندوز آغلایردی آغلایاندا اولو تانری

۱ - آماده آت ، آماده ائيله

۲ - مکّه یولونا اشاره دیر

۳ - یورغولوغومو آلیم

۴ - شریف کعبه انونیه اشاره دیر

۵ - اؤله جکسن

۶ - وحشی حیوان

درگاهىنا شکر اندیدى ، بیری دئدى : سبب ندير ؟ شکر اندیرسن . دئدى : بۈيۈک مصیبتە^(۱) دۈشمە من مصیبتە^(۲) دۈشمەمیشم .

گر منیم قتلیمه فرمان وئره جانندان عزیزیم
بئیلە فیکر ائتمە اونون امرینه من یوڭ دئیەرەم
اینجی ییب^(۳) دیر دئیەرەم هانسی سۆزۈمدەن او عزیز
ائیلە بیر سۆز کی اونا سئویله میشم غم یئیەرەم

● حکایت

۱۳- نیاز^(۴) ، یوڭسول بیر درویشی مجبور ائتدی یولداشیۋین ائوین ییغیۋین .
حاکم دئدی : ألین کسین^(۵) . ائو صاحبی دئدی : اونو عفو ائیلەدیم حاکم دئدی : سنین
عفوین شرعین حکمون دالی وورماز . دئدی : دۈزدۈ آما او مال وقف^(۶) اولموشدو
وقف مالین کیم آپارسا اونا اوغرو دئمک اولماز . حاکم حکمی دالی ووردۈ دئدی : آده
بو گئن دونیا نه قدر سنه کیچیلیمیشدیر یولداشیۋین ائوین ییغیۋین . دئدی : بۈيۈک
حکیم لردەن بیری دئییب : یولداشیۋین دامیندان دۈش یاد قاپی سیۋن دۈیمە گیلان .

تنگە دۈشسەن^(۷) تنگ ائیلە^(۸) روزگاری یولداشا
وارلی دۈشمن قويما خوشلوقلا عۈمۈر سورسون باشا

۱ - بلا

۲ - گۈناه

۳ - ناراحت اولوبدور

۴ - حاجت

۵ - شرعین حکمون جاری ائدین

۶ - مالی ساخلاماق درآمدین الله یولوندا خرج ائیلەمەک

۷ - وارسیۋالیدان سیخیلسان ، آزار گۈرسەن

۸ - آزار وئر ، اینجیت

● حکایت

۱۴- ظالم لردهن بیرى یوڭسول بیر عابده دئدى : عابد هاچان بیزدهن یاد ائدهرسن ؟
دئدى : اولو او تانرىنى اونوداندا .

هر کیمسه یه گهل سئویلهسه گهل سئویله یه حکلر
گئت سئویله یه حکلر ، کیمه گئت سئویلهسه تارى^(۱)

● حکایت

۱۵- صالح لردهن بیرى یوڭو^(۲) عالمینده بیر سلطانی بهشتیده ، بیر زاهدی جهنمده
گوردو ، گویه باخدی دئدى : ائشیدمیشدیک سلطانلارین یئری دوزخ اولاجاقدیر
زاهدلرین ائوی جنت^(۳) . آما ائیله اولماییدیر ، ندا^(۴) گلدی بو پادشاه درویش لرله
اگله شردی او پارسا سلطانلارلا .

چرکین او جیریق کهنه لباسلار کارا گلمز
درویش گرەک چرکین عملدهن اوزاق اولسون
یون بۇرکه گوزەم^(۵) کۆینه گه ایپ کورکه گووه نمه
درویش صفت اول ولی باشدا پایاق^(۶) اولسون

۱ - او ایستهسه عالم ایستەر ، ایسته مهسه ایسته مزلر

۲ - رویا

۳ - بهشت

۴ - غیبدهن سس گه لمه کدیر

۵ - دهوه یونى

۶ - بۇرک ، عادى آدمالارین بۇرکونه اشاره دیر .

● حكايت

۱۶- كروان كوفه^(۱) كنارىندەن گنجىردى بىر آياق يالىن كىشى بىزىم قافلىه نىن اىزىن دۇتدۇ، يۇلا دۇشدۇ، يۇلدا ھردەن بۇ آوازى^(۲) اوخۇياردى :

نە دەۋە مەن نە لۇح^(۳) تەك يۈك آپاررام بىلىدە مەن
نە غلامم بىر كسە نە بىر غلامىم وار مەن
نە واريم واردير دىمەم آلدەن گندەر برباد^(۴) اولار
نە تاجيم^(۵) واردير دۇشەندە دوست اولسۇن دۇشمەنم

دەۋە مەنەن كىمەلردەن بىرى دىدى : درويش قايت كىم دەۋەسىز باش مەزلە چاتا بىلمەز ، درويش دىدى : يارديم اندەن اۈزۈ بىلەر . محمود^(۶) آدلى بىر مەزلە چاتان زامان او وارلى نىن صۇن نفسى صۇتا چاتدى^(۷) سسى باتدى .
درويش دىدى : مەن دەۋەسىز چاتا بىلدىم سەن دەۋەلى چاتانمادىن .

بىرى آغلىردى گنجە صىبە كىمى بىر ناسازا
آغلايان اۈلدۇ ناساز اۈلمەدى دۇردۇ آياغا

۱ - عراقين شەرلىرىندەندىر

۲ - نغمە ، ماھنى ، ترانە

۳ - آرکەك و يۈك آپاران دەۋە

۴ - داغىلار ، محو اولار

۵ - سلطان اولما ماغا اشارەندىر

۶ - مگە نىن ياخيلىقلىقلىندا بىر خرما لىقلىن آدىمىش

۷ - اۈلدۇ

بئدو^(۱) آت چوخ زامان قالیب یولدا
چولاخ ائششک چاتیبدی منزلینه
ساز^(۲) ایگید جان وئریب ناسازدیریلیب
سحر اولجاق قونئیدو محملینه^(۳)

● حکایت

۱۷- بیر عابدی شاه چاغیردی. عابد دئدی: اگر بیرزاد تاپسام یشم آری خلاسام شاهین
لطفی آرتیق اولار. نقل ائدهرلر بیر شربت دهن ایچدی اولدو.

او کی به نزهردی مغز بادامه^(۴)
پارسا، خلقه اوز چئویرسه اگر
عاقبت بللی اولدو پوچ هتل یمیش^(۵)
او بویوک خالقہ دالین چئویره

***

الله طرف گئدهن او بنده
دوشمز دای اولونجن آیری بنده

● حکایت

۱۸- قدیم یونان اولکه سینده بیر کروانا یوگورولدو، او کرواندان چوخلو کالا تالان
اولدو، تالانیشلار مه لیردیلهر گوز یاشلارین آیردیلهر اما تالان ایله یین لر کیمسه یه
رحم ائتمیردیلهر.

یالان سؤزدو اوغرو یوکون باغلاسا
گلر رحمه یوک صاحبی آغلاسا

۱ - بئرین گئدهن آت

۲ - ساغ سلامت، سالم

۳ - کچاوه

۴ - بادامین ایچی

۵ - قوخوسو خوش بیر دانه نین آدی دیر

لقمان^(۱) حەكىم كرواندايدى بىرى دئدى : اونلار اوچون حەكىملى بىر سۆز سئويلەسەز
امكانى وار مالىئمىزى قايتارالا ، او قەدەر مال حەيف دىركى ھدر اولسون ، دئدى :
حەيف او حەكىمكى حەكىم سىزە سئويلەنەجك .

مورىانە اگريشە دەمىرى   صىقل اولماز محالدى داي او دەمىر
اثر ائتمز ايمان سىزا سۆزوموز   باتا بىلمەز بوۇ بللىدیر داشا تیر

دەمك اولار بوۇ تقصیرلر بىزیمكىدیر :

اگر فقیرە باخاق یوۋخسولۇن حالین سۆزۈشاق
او یوۋخسولۇن دعاسى دفع مین بلا ائدەجك
بوۇ گون كى سائله^(۲) سن باغلا دین كرم قاپی سین
صباح باجارسا ستم مین جورە جفا ائدەجك

● حکایت

۱۹- اوگۇتانرى رحمتینە واصل اولان ابوالفرج ابن جوڑى^(۳) منە دائم
اوخوجولار^(۴) مجلسینین بوۇراخماسین بوۇراردى ، طاعت یولۇن گۆستەرەردى ، یئنى
یئتمە^(۵) جوانیدیم دەلى كۆنلۆم طالب اولدوۇ ھوس عقلە غالب اولدوۇ بوۇیوك شیخین

۱- یونانیئن حەكىملریندەندیر

۲- دىلنچى

۳- بغداددا مستنصریە مدرسەسیندە مدرّس یمیش

۴- صوفى لرین مذهبى مجلس لریندە چالیب اوینایىب اوخویانلار

۵- تازه جوان

نصیحتین باشندان آتدیٓم چالقٓیٓچیلار مجلسینده حضور تاپدیٓم . مجلس باشا چاتان زامان بوٓ ماهنی نی اوخوٓیوردوم :

قاضی بیزلرله اوتورسا رقص اندهر بیزدهنده چوخ
مُحتسب^(۱) مست اولسا مسته سئویله مز میخانه یوخ

گئجه لرین بیر گئجه سی منیم یولوم یئنه دوشدو بیر مجلسه ، اوٓ مجلسده بیر اوخوٓجو
اوخوٓیوردو :

سانکی یوز زخم^(۲) ووروردو اوره گه زخمه^(۳) صداسی
باغیرٓردی دئییه سن اؤلدوٓ آتان سازدا نواسی

خلق بارماق قویوردولار گاه قولغا گاه دوداغا کی کس سسین .

سسین کس آچیلسیٓن بوٓ توتغون اوره ک
گوزهل سس یوخوٓندور کی بیز حظ^(۴) انده ک
گوزهل سس سیٓخیلمیٓش اوره ک لر آچار
پیس اولسا ناچار قوش قوتارکن قاچار

***

۱ - ابوالفرج ابن جوزی یه اشاره دیر

۲ - یارا

۳ - سیمی دبلندیرمه گه بیر وسیله دیر

۴ - لذت آپاراق

تېترەدەرگن ساز تىللىن او ساز چالان   سۈيەلەدېم آلاھدان اۋترو بىر دايان
قورقۇشۇم^(۱) وئريا قولاقىمە تۈكۈم   ياكى رخصت وئر دۈروم بۇردان كۈچۈم

يولداشلار خاظر دۈزدۈم او گۈنچەنى چتىن لىكلە سحر ائتدېم .

مۇذن^(۲) دۈرگىلان وقت اذاندىر   گۈزۈن آچ گۈرگىلان ايندى ھاچاندىر
اذان وقتىن سحر مندەن سۈرۈش سن   كى بىران صبحەدەك گۈز يۇممادېم من

سحر باشدان دستارىمى^(۳) آچدىم بىلدەن^(۴) دىنارىمى . سنىن آغزىن
آغرىماسىن دئە وئردىم اونا . يولداشلارىم بئىلە خيال ائىلەدىلر من ھوشومو
اودۇزموشام عاغىل قوشون اوچوتموشام . بىرى دئدى : باشدا عقلى اولان كىشى
ھاچان گۈرەر بئىلە ايشى . ايندى يەدەك ھانسى عقلى اولان ادام اۈز دستارىن بىر
مطربە^(۵) باغىشلايىب او مطرب كى غۇمور بويۇنە دفيندە^(۶) سگە گۈرۈپ نە
رفيندە^(۷) درم دىنار .

ساز چالان چالسا ساز ، بئش اون ھاوارا^(۸)   گۈرمەسەن بىردە داي اونو اوبادا

۱ - سرب ، آشاغى حرارتدە ذوب اولان بىر فلزىن آيدىر

۲ - اذانچى

۳ - عمامە

۴ - پول كىسەسىنە اشاره دىر

۵ - طرب ائىلەين ، چالېب اوخويۇب اوينايان ادام

۶ - قوال

۷ - طابخچا

۸ - نوا ، آواز

اونداکی آتقیار چە کر نعره نعره سی جانلارا سالار لرزه
اؤچدورار قوشلاری ناساز آوازی آپارار باشلاری گلر بوغازی

دندیم : بیر آرز قیسا گلین آتدان دوشون آستا گلین ، منی آرتیق دانلامایین. گنجەن
گنجە بو مطربین کرامتی منیم اؤچون آیدیْن اولدو، بیرى دندی : حقیقتی بیلدیر منە
بیلدیر مەسن سۆزۆن قبول ائیلە مەرەم . دندیم : بۆیۆک شیخیم او گون اوخوجولار
مجلسینین بۇراخماسیْن بۆیۆرموشدو ، بۇیروق لاریْن اونودموشدوم . دونن آخشام
اقبال منە یاردیم^(۱) اولدو بو مجلسە چاغیْریْلدیم ، بو مطربین کریه^(۲) سسی
اونودولموش ایلقاریْمی^(۳) یادا سالدی . عهد ائیلەدیم بیردە گلیب چالقیْچیلار
مجلسیندە اوتورمایام .

آی پارچاسی تک اولسا اگر ساز چالان انسان
دۆزگۆن چالا یا چالما یا آلیش^(۴) اولاجاقدیر
عشاق^(۵) ، خراسان^(۶) ، حجازی^(۷) چالسا او چیرکین
گوْیچک ایشی ائل لر آرا قارغیش^(۸) اولاجاقدیر

● حکایت

۲۰- او لقماندان^(۹) سوروشدولار بو ادبی سئویله کیمدەن اؤیره نیب سن ؟ بویوردولار :

۱- کۆمک ، یار

۲- چرکین ، زشت

۳- عهد ، پیمان

۴- تحسین

۵، ۶ و ۷- موسیقی دە اون ایکی مقام واردیر اونلارین اؤچۆ عشاق ، خراسان حجازدیر .

۸- نفرین

۹- حضرت داود زامانیندا حبشه لی بیر حکیمین آدیْمیش .

ادب سىزدەن ، ادب سىزلىر گۈرەن ايشى من گۈرمەدیم .

يالان سۆزدۈر دئسەم جاھل آدامدان   آغیر عقلی اولان آلاماز نصیحت
دئمە نادانلارا حکمتلی سۆزلىر   کی بىلمەزلىر ندیر عالمده حکمت

● حکایت

۲۱- بىر عابددهن نقل اندەرلىر اول آخشام يئددى چۈرەك میل^(۱) ائىلەدى گنجە قرآن ختم^(۲) ائىلەدى بىرى دئدى : بىر آل قەدر يئىب صوترا يۇخلاسايدى او عملدەن افضلیدیر^(۳) .

ائىلەسن خالى طعمامدان اۋز ايچين^(۴)   معرفت نۇرىن گۈرەرسن آشكار
گۈزلىرىن سئچمز نۇرو چون بللیدیر   چوڭ يئەن انسان گۈرەر دۇنيانى تار^(۵)

● حکایت

۲۲- باغیشلايان عفو ائىلەيەن اولۇ تانرى ، يۇلدان آزان بىر آزغىنا^(۶) لطف ائىلەدى حق يۇلۇنا مايىل اولسۇن درويشلىرىن جىرگەسىنە^(۷) داخل اولسۇن . درويشلىرىن اۇددان ايستى نفسلىرى باعث اولدۇ ايچىندەكى قارا كۈزلىر قىزارسىنلار باطل سۆزلىر

۱ - صرف ائىلەدى ، يئدى

۲ - تمام ائىلەدى ، قرآن چىخدى

۳ - ياخشى ، برتر

۴ - قناعتە اشاره دیر

۵ - قاراتلىق

۶ - گمراه ، کافر

۷ - ردیف ، زنجیر ، گروپ

قارالسېنلار^(۱) . امما ھلە قىنايانلار^(۲) قىنىردىلار^(۳) دئىيردىلر اوۋ اوول كى
يولۇندادىر طاعتىنە اينانمايىن .

توبە قىلماقلا آلاودان كىمسە جان قورۇتارسادا
دۇنيا واركن سرزىش دەن^(۴) قورۇتارا بىلمزجانىن

خەلقىن آجى سۇزلىرىندەن كدەرلەندى ناچار شىخە گىلىلىندى شىخ بۇيۇردو : بۇ نەمىتە
نەجە شاكر^(۵) اولاجاقسان اونلار دئەن آلاچاقدان سن چۇخ اوۋ جاسان^(۶) .

نەقدەر سئويلەيەجكسن كى حسود^(۷) سئويلەيىر عىبىيوى يولۇدان گئچەنە
اوۋ سىنىن وارلىغىۋا اوۋد وورۇرو دئىير احسن^(۸) سەنە شمشىر چەكەنە
عىبىي يۇخدۇر دنگىلان ياخشى يا پىس دئمە ياخشى ۇلى آل قان ايچەنە^(۹)

بۇ عەلتە خاطر كى ائىل بۇ ناقصى كامىل گۇرۇر ، اۋز غصەمى آتمالى يام ائىل غمىنە
باتمالى يام .

۱ - محو اولسۇنلار

۲ - طەنە وورانلار

۳ - طەنە وورۇردولار

۴ - طەنە ، دانلاق

۵ - شكر ائىلەيەن

۶ - قۇي دئىسىن لىر شرف سىزىسن تانرى حضورىندە شرفلى سن

۷ - گىچىكلى ، حسد ائىلەيەن

۸ - آفرىن ، سەنە اذىت وئرهنى اۋيۇر

۹ - جفاكارا ياخشى دئمك ياخشى دەگىل

اۋ سۆزلەر كى من سئۈيلەدیم سیزلەر
 سراپردەمى^(۱) گۆرمۈرۈ ھەمسایام^(۲)
 سراپردەمە تەكجە شاھد اۋدۇر^(۳)
 عمل ائیلەسم اۋنلارا ، عابدم
 عىامى گۆرۈر فېكر ائىدیر زاهدم
 بۆتۈن عالمە اۋ دئییب شاھدم

***

بېچارە گئىدیب ایتىبدى گۆزدەن
 بىلمىركى نھان^(۴) و آشكارىن
 عىبىن دئمەيە گلىب گئەنلەر
 تانرى گۆرۈرۈ نە عىب ائەنلەر

● ھكايت

۲۳- بىر عالمەن گىلىئلىندىم كى فلانى پىس سۆزلەرلە منى خەلقىن ھەزۈرىندە خەجلى ائىلىر.
 دئدى : سەندە چالىش اۋنۇ خۇش سۆزلەرلە خەجلى ائىلە .

ايگىد انسان اۋلسان بۇيۈك عىبىيۈى
 بۇيۈك دۈشمىن ائىلر اىچرە اۋيەر^(۵)
 ناساز^(۶) چالماسا بىر سازىن تئلىرى
 اۋ سازىن تئلىن ھانسى مطرب دۋيەر^(۷) ؟

۱ - خلوت

۲ - قوشۇ

۳ - تانرى يا اشارەدیر

۴ - گىزلىن

۵ - تەریف و توصیف ائىلەر

۶ - ناسازگار ، خارج ، ناھماھنگ

۷ - كۆك ائتمەگە اشارەدیر

● ھكايت

۲۴- بىر صوفى دان^(۱) تصوفىن^(۲) حقيقتىن سۇرۇشۇدۇلار . دئدى : دۇن پراكنده^(۳) بىر طايفايىمىش^۴ اۆرەكلىرى چۇخ ايرەلى ، بۇ گۇن بۇيۇك بىر فرقه دىر^(۴) قىلبلىرى چۇخ آزالى .

اونۇن كى چاشىر^۵ فيكرى مین بىر يىره
اون تاجر كى بىر آن اونۇدماز اونۇ^(۵) عبادت ائىدەندىر تجارت دەدە

● ھكايت

۲۵- اينىدە وار يادىمىداديىر^۶ او گىجە كى دان اولدۇزو باتانا دەك يول گىدمىش دىك سحر خستە بىر مئشەن^(۶) كنارىندە اوزانمىش دىق ، بىردەن بىرە بىرى ائىلە نعرە تپدى نعرە سسى ياتانلارى دىسگىندىردى .

دىك آتلىدىم دئدىم : كىشى بۇنە ايشدى . دئدى : گۇردۇم چاي شاقىلدىر غاز قاقىلدىر بولبول اوخۇر اوچان قاچان ھرنە كى وار يىر اوزۇندە داغ دوزۇندە قىشقىرىلار باغىرىلار دئدىم انصاف دە گىل غافل^(۷) باش ياسدىغا آتام ياتام اونلار كىمى قىشقىرمايام نعرە تپىب باغىرمايام .

۱ - صفا اهلى ، درویش

۲ - صوفىلىك

۳ - داغىناق

۴ - طايفى ، قوم ، دستە

۵ - تانرىنى

۶ - اورمان ، جنگل

۷ - اطاعت سىز ، عبادت سىز

صبحه دهك ناله^(۱) ائدەن بىر دەلى قوش
 آلدی مندەن هوشو عقلی قراری
 قرارین ، عقلینی آلدەن او وئرن
 یولداشیمن سسلەدی بو شرمساری^(۲)
 خلق اینانماز دئدی : بىر قوش سسینە
 سن ایتیردین هوشو تاپیدیْن او یاری^(۳)
 دئدیم انصافدی مگر قوش اوخویا
 ذکر من ائتمی یم او گولەذارى^(۴)

● حکایت

۲۶- او ایل حجاز^(۵) سفریندە بئش اوْن نفر ارادتلى^(۶) جوانیلە یولداش اولدۇم ، اونلار
 حقەدن حقیقت دەن سۇز آچاندا کروان ایچرە اولان عابد او سۇزلری ائشیدمیردی
 حقیقتی درک ائتمیردی . قافلە میز بنی هلال^(۷) او باسینا یئتیشەرکن گۇردۇم قارا بىر
 اوغلانجیق ائیلە گۇزەل اوخۇر قوشلار گۇیدەن انیر یورغۇن دەوہ یوک آلتیندا رقصە
 گلیر^(۸) . دئدیم عابد او حیوانا اثر قیلیر سنە اثر قیلا بیلیمیر .

۱ - عبادتە اشاره دیر

۲ - عبادتدەن قصور ائیلە یەن

۳ - تانری یا اشاره دیر

۴ - یاری ، تانری نی

۵ - عربستان تورپاغی نیکن گون باتان سمتی

۶ - مخلص ، تانری نین پاخشى بنده لرینە اشاره دیر

۷ - عرب قبیله لریندە ندیر

۸ - اویناییر

گولشنده منه سئویله دی بو مطلبی^(۱) بولبول
 میلین^(۲) نسیمین سازینه اولسون متمایل^(۳)
 دیل سیز ده وه رقصه گلیری ساز و طرب ده^(۴)
 آخر نجه انسان اولایلمز سازا مایل

***

تر بو داخلار رقص ائده لرلر اونداکى شئح یئل اُسر
 سئلدی ریم داش سیرت^(۵) داغلاره طوفان ائتمز اثر

***

او اسرار کانین اسراری چو خدور اونو ذکر^(۶) ائتمه یه عالمده یو خدور
 فقط عاشق ده گیل گولزاره بولبول کی عاشق دیر او گول رخساره^(۷) هر گول

● حکایت

۲۷- بیر سلطانین عؤمر و باشا یئتمیشدیر جوان بیر بیگ اوز یئرینه
 تیکمه میشدیر^(۸). بیر گون آخشام دئدی: سحر دروازادان هر کیم اوول داخل اولسا
 سلطان اولسون. نقل ائده لرلر او ایلک آدام آن بیر یوخسول درویشدیر کی گوزلرین بو
 عالمه آچان گوندهن، دویون قارین یئمه میشدیر یاماق سیز دون گئیمه میشدیر. ناچار
 بیگین صون فرمانی آلیشئلاندی حاصارلارین آچارلاری او کیشی یه باغیشئلاندی.

۱- موضوع، سوز

۲- میل، خاطر، نظر

۳- مایل

۴- عیش، وجد، شادلیق

۵- محکم، برک

۶- حمد، ستایش

۷- تانری یا اشاره دیر

۸- تعیین ائتمه میشدیر

اۋ گۈنلردەن ھلە بئش گۈن گنچمەمىشىدىر اميرلردەن بير نچەسى جوان شاھدان
 آيرىلدىلار بئش اۋن بۇلۇم^(۱) اۋ اۋلكەدەن آيىردىلار . بۇ قىسەدەن آغىر غىصە اۋ
 درويشىن اۋرەگىندە تۈرەنمىشىدىر . يۇلداش لاردان بيرى دئدى : اۋ تاي سىزى^(۲)
 ساي سىز شۇكۇر ائتمەلى سىن بختين الى ، الىن سىخىب آجى تىكان قىچدان
 چىخىب ، اقبال سنى دىندىرىبىدىر شانس آتىنا مىندىرىبىدىر .
 « اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا »^(۳)

گهى^(۴) آچار اۋ يۇمۇق^(۵) غنچەگە يانار قارالار
 گهى ياشىل گئىنەر باغچا گە صۇلار سارالار

دئدى : يۇلداش ياس^(۶) گۈنۈندە سئوينمەزلر دۈن غىم قارنىمىدىر بۇ گۈن
 غىصەم بۇ عالمىدىر .

اۋ گۈن كى ، يۇخدۇ چۇخلۇ پۇزغۇتام من
 اۋ گۈن كى واردى واره وۇرغۇتام من^(۷)
 اۋ كى^(۸) وار يۇخلۇغو باشە بلادىر
 اۋنا عزت وئرن چۇخ بىنوادىر

۱ - حصە ، قسمت ، قطعە

۲ - تاترى يا اشاره دىر

۳ - انشراح سورەسىن بئشىنچى آيەسى « همانا چتىلىكده آسانلىق وار »

۴ - بير زامان ، گاهى

۵ - باغلى

۶ - عزا

۷ - منظور : مكنت سىز گۈن ، گۈن قارادى ، مكنتلى گۈن اۋز قارادى

۸ - ثروته اشاره دىر

ايسته سەن ثروتىن وارين چوخ اولما
پايى چوخ^(۱) پايلاسا درم دينار
جز قناعت سازين قورۇب چالما
اۇ درم دينارا نظر سالما
بۇ سۇزۇ بىر بۇيۇك حكيم بۇيۇروب
نفسىوى ساخلا منته قالما

***

هرگون نىچە يۇز گۇر^(۲) بۇدۇ گر پايلاسا بهرام^(۳)
اول بۇد كى گتيرميشدى قارىچقا اولما بيلمەز^(۴)

● حكايت

۲۸- مصطفى نين قوللوقوندا هر گون حاضر اولان ابوهريره^(۵) يە بىر گون حضرت
بۇيۇردولار « يا ابوهريره زۇنى غيّا تَزِدُّ حُبّا »^(۶) بىر آز از گل حورمتلى اول ، چوخ
گلمە چوخ عزتلى اول . آز گەلەنە گشت دئمەزلىر . بىر عارف دەن سۇرۇشدولار ، سبب
ندىر ؟ گونش اوزلۇ گۇزەلرە وۇرولارلار شىن گونشە وۇرۇلمازلار ، دئدى : گونش
باتار چىخار ، چىخماسايدى دئەردىلر اماندى چىخ .

عايب^(۷) ايش دەگىل يولداشى يوخلاماق^(۸)

عايب ايش اودۇر يولداشىن بس دئىين

ائشىد اۇز دىلىندەن آغىر سۇزلىرى

آغىر سۇز سەنە قويما بىر كس دئىين

۱ - مكنن صاحبى

۲ - گورخر

۳ - ساسانى شاه لارينداندىر گورخر شكارينه علاقەسى چوخئوموش

۴ - حضرت سليمان قوللوقونا چەچىگ گە بۇدو گتيرەن قارىچقايا اشاره دىر .

۵ - صحابه لردەندىر

۶ - ايكي گوندىن بىر گل دولۇق چوخالسىن .

۷ - عىبلى ، پىس ، يامان

۸ - گۇرۇش ائىلەمك

● ھكايت

۲۹- بىر ھكىمىن قارىن^۱ن طعام ائىلە سىخىدى^۲ گۈرۈلتىلە بىر يىل چىخىدى^۳ دىدى :
دۈسلار چۈخ چالىشىدىم^۴ حبس ائىلە يەم^۵ حبس اولمادى^۶ كرم قىلىن^۷ عفو
ائىلە يىن .

يىلە زنداندى^۱ قارىن^۲ن عاقل انسان يىلە سن قارىن^۳وئى چۈخ ائتمە زندان
يىلى قارىن^۴ن دا آرتىق چكەمە بندە كى يىل ان بىر آغىر يۈكدۈ بندە

***

جمالدان غنى^۳ اولسادا يولداش^۱ كمالدان فقيردير اگر ات داشين

● ھكايت

۳۰- دمشقلى يولداشلار^۱ن سۈزلريندەن غم سىنەمدە قالاناركن باش گۈتۈردۈم^۲
قاچىدىم شريف قدسە^۴ سارى . قدسا گئدەن يولدا منىم يول يولداش^۳م داغ دەرەنىن
قۇرد قۇشۇيدۇ . طرابلس^۵ن خندق^۶ينىن^۷ كنارىندەن گئچىردىم بىر فرنگلى وارلى^۸
كىشى غلاملىغا دۈتدۈ جھود جماعتلە^۷ منى پالچىق^۸ از مەسىنە^۹ مجبور ائىدى . او
حالتدە بىر حلبلى^۹ بۈيۈك باشلا^{۱۰} تانىش چىخىدىم^{۱۱} ، دىدى : كىشى بۇنە

۱ - قاباغىن^۱ آلام ، ساخلايام

۲ - لطف ائىلە يىن

۳ - وارلى

۴ - بيت المقدس

۵ - لينانىن شەرلريندەندىر

۶ - شەرین اطرافىندا قازىلان يارغان

۷ - يهودى لرلە

۸ - پالچىق آياخلا ماغا

۹ - شامىن شەرلريندەندىر

۱۰ - مقام صاحبلە

ایشدی دندیم واللاه :

من اؤتورموشدوم بۇ خلقى باش گؤتورموشدوم داغا
خالقه خاطر اؤنؤدوموشدوم بؤتؤن خلق اللاهى^(۱)
امما ايندى گهل نظر سن قيل گيلان احواليمه
گور نئجه نامرد^(۲) انديب منزل منه سرگين گاهى^(۳)

***

ياريله خوشدور قارا زندان منه ياديله زنداندى سروستان^(۴) منه

بۇ قصه ده ن غصه لندى اون دینارا آلدی منی یوز دینارا قیزین منه عقد^(۵) ائيله دی .
عقد میزده ن هله بش گون گنجه میشدیر گوردوم قیزین خلقی^(۶) دؤنوب فرمانیما
هن دئمیری سوز دئیهنده دؤنقولدانیئر^(۷) ، بیله لیکله بیلدیم منیم آغ گونومو قارالداجاق
گنن دؤنیامی دارالداجاق .

آروادین اولسا بددهن^(۸) بدخلق^(۹) سنه جنت آلاولی دوزخ اولار
بیزی اوددان آلودان ائيله اوزاق وقنا ربنا عذاب النار^(۱۰)

۱ - جماعتی

۲ - فرنگلی کیشی یه اشاره دیر

۳ - پنهین لیک ، طویله

۴ - سرو باغی

۵ - آره وئردی

۶ - اخلاق

۷ - میرتدانیئر ، جواب وئریر

۸ - دیلی آجی

۹ - خلقی خراب

۱۰ - بقره سوره سی ۲۰۱ اینجی آیه « الله بیزی جهنمین عذابینده ن ساخلا »

قىز باشلادى يئنه منى دانلاماغا ، دئدى : مگر سن ده گيل سن آتام او گون اون دینارا
آلدى سنى ، دئديم : صوترا اوز ماتاحين^(۱) يوز دینارا ساتدى قارا بير دوستاغا^(۲)
سالدی منی .

ايشيديم بير قوچو قوردون ديشيندهن   بيرى آلدی آلىن چكدی ايشيندهن
گوزوندهن سيلمه ميش آل قانلی ياشين   يارالی حيوانين تئز كسدی باشين
تؤكنده قانلی ياش آغلار گوزوندهن   دوشوندوم بوسوز و صونچو^(۳) سوزوندهن
ستم كاخی تمل^(۴) ده ن كاش اوئشسون   قودوز او قوردودان سن قوردوموشسون

● حكايت

۳۱- بير پادشاه بير عابده دئدى : عابد سئويله گونون نجه گنجير ؟ دئدى : گنجه راز و
نياز ائيله مكله ، سحر حاجت ايسته مكله گوندوز گونش باتاناده ك ايشله مكله . زيل
قارادان قارا قیلی^(۵) سنجهن سلطان دئدى : اونون حاجتى وار حاجتىنى رفع ائيله يين راز
و نياز انده بيلسين .

ای گرفتار ائو او شاق و عيال^(۶)   داهی خوش گون سنه خيالدى خيال
آت چوره ك فيكرى فيكریوى آلاچاق   سنى حقدن يازيق اوزاق سالاجاق
سئوره م من سحر ايکيندى گنجه   نامازيم گورميه م قاليدى گنجه
نامازا دورجاغين ولى بو اوره ك   ياديما تئز سالار يوخومدو چوره ك

۱ - متاع

۲ - زندان

۳ - آخر

۴ - بنا

۵ - قارا توکو

۶ - آرواد او شاق

● ھاكايت

۳۲- داغدا يالقيز غۇمۇر سۆرەن باغدا آغاچ كۆكۈن يىئەن بىر زاھىدىن گۆرۈشۈنە بىر ائىل بىگى مايىل اولدۇ ائوجىگىنە داخىل اولدۇ، دئدى : زاھىد ايدىن^(۱) وئرسەن سىنىن اوچۇن بۇيۇك بىر ائو^(۲) تىكدىرەرەم ائىلە ائو كى مريدلىرىن يىغىشارلار اوددان اىستى نىقسىندەن قىزىشارلار^(۳). اطاعىتە امكاناتىن اولسۇن گرەك . زاھىد بىگىن بوئروقونا^(۴) ھن دئمەدى . وزىرلردەن بىرى دئدى : بۇيۇك بىگىن فرمانىنا يوخ سئويلەمك ياخشى دەگىل بىر نىچە گۈن شەرە بوئور اينچە گۈيلۈن كدەرلەنسە يىئە قايىت . نقل اندەرلەر زاھىد شەرە قىدۇ ائىل بىگىنىن بىگ باغىندا ساكن اولدۇ .

بىگ باغىنىن آددىم باشى بولاغى
قىزىل گۈلۈ تازە گلىن ياناغى
چىلە چاغى تر بوذاخدا تر گۈلۈ
بوئۇد يىئە آغلامامىش سۈنۈبولۇ^(۵)
نار گۈللىرى ساغدان صولدان ساللانا
قىزىل كۈز تىك ياشىل قولدان ساللانا^(۶)

بىگ بوئۇردۇ بىر آى بەنىز^(۷) گۈزۈ دەنىز^(۸) گۈزەل كىنىز^(۹) او زاھىدە باغىشلانسىن .

۱ - اجازە

۲ - ساراي ، قصر

۳ - سۆزلىرىندەن استفادە ائىلەمەگە اشاره دىر

۴ - فرمان ، ھاكم

۵ - ياغىش ياغماسايدى او يىئە ياشىل اولاردى

۶ - ياشىل بوذاخلار اۈستە قىپ قىرمىزى كۈز كىمى نارلار گۈزە دەيدى

۷ - آى تىكىن ، آى اۈز

۸ - گۈزلىرى دەنىزە تاي

۹ - قوللۇتچۇ

اۋقۇزلاردان كى قىز زلفين^(۱) ھۈرەندە   ملك اۋز^(۲) صورتين عابد گۈرەندە
دئسین بهبه اۋتورسون شرمى عارى   بوۋراخسین صبرى اولسون بى قرارى

ائيله اۋگون يۈز قىزدان باش^(۳) بىر اۋغلانچىق كى يۈز گۈنش جمالىدان
جمالىدى كمالىدان كمالىدى قوللوقونا گۈندەريلىدى . اۋ اۋغلانىن خوش
باخيشى اۋرەكلىرى اۋسديرەردى كۈنۈل لردەن تقوا كۈلۈن كسديرەردى .

گزديرەردى دولۇ سوۋ جام لارينى ساقى ساياق
سوۋسوزا وثرمەك اۋچۈن جام ياخين گىتمەزىدير
كىمسە گۈرسەيدى ياۋۇقدان اۋ گۈزەل گۈزلىرىنى
داى گۈزۈندەن اۋنۇ بىر لحظه اۋزاق ائتمەزىدير

عابد دادلى يىمك لردەن سىرىن شىرىن ايچمك لردەن نظيف لطيف گىمك لردەن يىدى
ايچدى گىيدى گۈزەل كىزىكلە اۋغلانچىقلا ھەمدە اۋلدۇ ، حكيم لردەن بىرى دئيب :
زولف ھوشون تلەسىدير جىلاز^(۴) قوشون جلەسىدير^(۵) .

وارىدەر باشدا ھوشوم ليك اۋدۇزدوم سەنە مەن ھوش
ايندى سەن بىر جلە سەنە مندە جلە ايچرە اولان قوش

۱ - ساچ

۲ - فرشته اۋز

۳ - ھەدەن آرتىق گۈيچىك

۴ - زىرك

۵ - تلە ، دام ، دوزاخ

دئمك اولار قازاندىغى^(۱) ھدر اولدو ايمان آلدن گئدەر اولدو .

پير ، مرشد ، مريد اهل كمال   فرقى يوخ كيمسه دھردہ دوغولار
بو خسيس^(۲) دونيانين بالين يئەجەين   سانكى ميلچك دى شھيدە^(۳) بوغولار

بیر گون بیگین بیگ باغیئنا یوللو دوشدو ، گوردو زاهد دای اوول کی زاهد ده گیل . آغ
آپاغیم ات گتیریب او ساپ ساری یاناق لاری قیْب قیرمیزی قیزاریب دیر .
اییک عبا بورونوبدور آل^(۴) بالینجا^(۵) دایانیب دیر او کنیزک بئین اوویر او اوغلانجیق
اونو طاووس قویروقیله یثلیک له بیر . ، بیگلر بیگی شادلیق ائتدی دندی : زاهد عالمده
من عالم لری هر طایفادان چوخ سئوهره م . قوللوقداکی وزیرلر دهن بیرى دندی : سئومک
شرطی یاخشیلیق دیر عالم لره قیزیل گرەک زاهدلره یاوان چوره ک یوخسا یولدان
چاشا جاقلا ر .

بیر قیز کی آی تکین قاشی وار گون تکین اوزو
گون دهن ایشتیق او اوزده بزەک اولمور اولماسین
گر درویشین گوزه لدیر ایچی خوشدو باطنی
ییرتیق او دون یاوان او چوره ک اولمور اولماسین

***

سفرامدا چوره ک اولسا دئسم بوئدو بو سفرام
شایسته ده گیل کیمسه منه سئویله یه درویش

۱ - منظور : ائبله دیگی عبادت لری ھدر اولدو

۲ - کرامت سیز

۳ - شیرە

۴ - قیرمیزی

۵ - بالش ، متککە

● حکایت

۳۳- بۇتا بەنزەر بىر ناغىلدا نىقل اولۇتوب دارا^(۱) دۆشەن بىر پادشاه دىدى : داردان قۇرتۇلان گۆن زاهدلەر چۇخلۇ گۆمۆش وئره جەيم . باغلى قاپى آچىلان گۆن^(۲) وزيرىنه امر ائىلەدى بۇ كىسەنى زاهدلەر پايلانگىلان . هر گۆن وزير سحر گىدى آخشام گىلدى دىدى : زاهد تاپانمادىم . بىر گۆن سلطان دىدى : وزير بۇنە سۇزدۇر بۇ اۆلكەدە دۇرت يوزدەن چۇخ زاهد واردىر . دىدى : قۇربان زهد اهلې نين گۇيلو تۇخدۇر^(۳) گۇيلو آجىن^(۴) زهدو يۇخدۇر . سلطان دىدى : او قەدر كى من اونلارا اسگىلىرەم سن اونلارنى اسگىلدىرسن ، آيدىن دىر كى حق سەندەندىر .

گۆردۇن كى او مۇر^(۵) درم بىر عابد يوز اۆلكە دۇلان تاپ آيرى زاهد

***

او كى قائلدىر^(۶) اۆرەكدەن تارى نىن وارلىغىنا
پايى^(۷) آسان اۆلنە گلمەسە زاهددى يئنه
او قىزىل صىرقا^(۸) بىلەزىك او اوزۇك اولماسادا
مىن گۆزەل شاهد^(۹) آرا، آى كىمى شاهددى يئنه

۱ - ايشى مۇشگۆلە دۆشمۆش

۲ - مۇشگۆلدەن قۇرتۇلماغا اشاره دىر

۳ - منظور طاماح سىزدىر

۴ - طاماح كارىن

۵ - ايستىر ، گۇيلو واردىر آلا ، منظور گوزو درم لردە دىر

۶ - معتقد

۷ - روزى ، قسمت

۸ - گوشواره

۹ - زىياروى ، گۆزەل

● ھىكايەت

۳۴- بىر عالمىدەن سۆزۈشچىلەر ۋەقە چۆرەك^(۱) كىمە ھالال سۈيىلەنمىدىر ، كىمە ھىرام ؟
بۇيۇردۇلار : دۆڭۈن خەلۋەت^(۲) ئىدەن لىرە ھالال يۇخسا ھىرام سۈيىلەنمىدىر .

عبادەت دەن اۋتۇر پاي اۋمىدۇ زاهەد
پايدا خەطر عبادەت ائىمە عابد

● ھىكايەت

۳۵- ئىشىدىم بىر يۇرۇقۇن درۈش بىر مەجلىسە داخىل اۋلۇدۇ اۋ مەجلىسە كىم
گىرسەيدى بىر گۈلەمەلى سۇز دىيەردى قۇناقلارنى گۈلدۈرەردى . آخشا مىدىر اۋزاق
يۇلدان گلەن درۈش بىر گۈشەدە اۋتۇرمىشىدى دانيشمىردى . بىرى دىدى : قۇناق
قارداش سىندە دانيش بىزە قارىش ، دىدى : قارداش سۈادىسىرام اۋ سۇزلىردەن
باجارمارام باجاردىغىم بۇ بىتدىر :

من ائىلە آجام ائىلە سۇسۇز نەمت اىچىندە
سانكى سۇبايام^(۳) بىر دۇلۇ آرواد ھامامىندا

ھامىنى گۈلدۈ قاققىلدادى ھاي باسدىلار چۆرەك گلىن . ئو صاحىبى دىدى : كۈفە
سالىب دىلار دۇزۇن پىشىن ، درۈش دىدى :

كۈفە پىشىن جەن اۋلەرەم آي كىشى   آج آداما كۈفەدى شور^(۴) بىللەسى

۱ - ۋەقە اۋلۇنەن مالدان گىچىمەك

۲ - ھەق يۇلۇندا عبادەت ئىدەنلەرە اشارەدىر

۳ - آروادسىز كىشى ، مەجرە

۴ - بىر نۇع پەندىرىن آدىدىر

• حكايت

۳۶- مريدلردەن بىرى شىخە دئدى : اى شىخ ملاقاتا گلن چۈخدۇر اطاعاتا وقتىم يۈخدۇر . ملاقاتى آزالتماغا چاره ندىر ؟ بۇيۇردولار : وارلئيلاردان بۇرج اوم گيلان^(۱) وارسيزلارا بۇرج وئر گيلان .

اسلامين چىرپىشانى^(۲) اولسا قىچى چىپلاق^(۳) آدام
قوۋالار دۈشمىنى ، دوشمن نفسين چىن دە آلار^(۴)

• حكايت

۳۷- بىر عالمه اوغلۇ دئدى : علم اهلى نىن اوگۈدلىرى^(۵) اۈره گيمه اثر قىلماز چون اونلاردا علم چۈخدۇر عمل يۈخدۇر .

دولدۇرارلار اۈزلىرى يۈز انبارى   ھاي باسارلار مۇمنين اولماز وارى
چون عمل ائتمزلىر اصلا اۈزلىرى   سانكى ديواره دئىەرلر سۈزلىرى
عالم او انساندىر او دۈز يۈل گئده   يۈخسا جاھل دير دئى ساغ صول گئده

اَتَاْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ اَنْفُسَكُمْ^(۶)

عالم كى خوش گئچيردىرى گون طاعت ائتمىرى
يۈلدان آزيب آزان^(۷) نه بىلر ھانسى يۈلدۇ دۈز

۱ - بۇرج ايستە گيلان

۲ - دۈيۈشچو ، مجاهد

۳ - آياق يالېن ، وارسينز

۴ - اسلامين چينەدەك گسترش تاپماغيئا اشاره دير

۵ - پند ، نصيحت

۶ - بقره سۈرەسینين قىرخ دۈردۈنچو آيەسینين بىر حصەسى «خلقى ياخشىلىغا چاغىريرسىز اۈزۈۈيزى يۈخ»

۷ - آزغېن ، گمراه

آتا دئدى : بئيله خيال داش لارینی باشدان اوغۇل آتمالی^۱ سان
باطل خيال خیالاتلا عالم لری جاھل بيلمه اوره گیندهن حقیقتین ایزین سیلمه .
دۆزگۆن عالم تاپماق اوچۆن حقیقتی آتماق اولماز جهالتین دریاسی^۲ نا باتماق اولماز .
نقل ائده لرلر بیر کوز کیشی ییخیلمیش^۳ دیر بیر گوشه یه سیخیلمیش^۴ دیر
قیشقی^۵ ریدیر بیر مسلمان یوخدور یولا چراخ دوتسۇن . بیرى دئدى : چراخ سنه نه
گرهک دیر گۆزلریوین یوخ چراغی^۶ ، دئدى : یولدان گنجه نلره چراخ گرهک ، سۆز
دوکانی^۷ سانکی بزآز دوکانی^۸ دیر آلان وارسا کالا واریدی^۹ر ، ارادت سیز سعادت
چاتا بيلمز .

عالمین سۆزلرین ائشید ، دئمه چون بی عمل دیر سۆزون آتاخ کنار
بئيله بیر سۆز او مدعی^{۱۰} سۆزودور « یاتانا دور دئمز یاتسان بئچارا »
اوخویون نقش^{۱۱} آئدین سۆز و اوره گه نقش اگر اولسادا او سۆز دووارا

***

خانقاھی^{۱۲} ترک قیلدی گلدى عابد مکتبه
ایلقارین^{۱۳} داندی اونوددو پیر ، مرشد صحبتین
سئویله دیم بیلدیر منه عالم له عابد فرقی نی
ائدیگین قصدین دلیلین بئيله فیکرین علتین

۱ - سۆز مجلسی

۲ - ادعا ائيله یه ن

۳ - یازین ، حک آئدین

۴ - درویشلرین ییغیناق یثری

۵ - عهد ، پیمان

سئويلەدى بۇ^(۱) جەھد ائدەر سئلەن نجات وئرسىن اۋزۈن
سئل بوغاندان اوآلار آما بوغۇلماق فرصتىن^(۲)

● حكايت

۳۸- بىرى ايچىب مست ائتمىشدير يول اۋستۈندە اۋزانمىشدير ، يولدان اۋتەن عابد
اونا خور باخاندا دئدى : عابد « وَاِذَا مَرَّوْا بِاللَّغْوِ مَرَّوْا كِرَامًا »^(۳)

ايندى كى بىلدىن منە مەسكن اولۇب مىخانهلر
گەل كرم قىل بىلمەسىن اسرارىمى بىگانهلر

***

خطاكارلار يولون من ايزلەسەمدە   گذشتيله بۇ مسكىنە نظرائت
ايگىدلر تەك ايگىدلىك ائتمەسەمدە   ايگىدلر تەك منە سىنە سپرائت^(۴)

● حكايت

۳۹- حقير فقير بىر درويشىن انكارىنا^(۵) ال بىر اولان رند^(۶) اداملار ، او درويشى بۇ
دۇنيادان ائيله يامان ، بئزديرديلر ناچار بۇيۇك شىخە دئدى : چارە ندير ؟ بۇيۇردولار :
اگىن دەكى خرقە^(۷) رضا^(۸) خرقەسىدىر بۇ خرقەدە مرارتە^(۹) ھن دئمەيەن

۱ - عابده اشاره دير

۲ - عالم بوغۇلانا علم اۋيرەدەر بوغۇلمايا

۳ - فرقان سۈرەسىنىن يىتمىش ايكىنجى آيەسى « خطاكارىن خطاسىندەن گۈز يۇمارلار »

۴ - طرفدارلىق ائتمەگە اشاره دير

۵ - قبول ائتمەمەك ، دانماق

۶ - بى بندوبار اداملار

۷ - ياماقلى پشم كۆينەك

۸ - نانرى حكمنە راضى اولماق

۹ - آجىلىق

مدعى دیر مدعى يه كهنه قبا روا ده گیل .

اوجسوز او بوجاقسیز^(۱) ده نيزه داش ياغا داشماز
 آما بير اووچ قوم چاناغی^(۲) داشدی راجاقدیر

***

بیر عومور اینجیدسه لرده دینمه درده دوزگیلان
 بیز گرهک بو بئش گونو آن بیر دوزوملو داغ اولاق
 چون صاباح بو جسم لر دونسون گره کدیر تورپاغ
 جان دوداخدان چيخمامي شدن گهل بو گون تورپاغ اولاق^(۳)

● حکایت

- ۴۰ -

گهل ائشید سن بیرقین^(۴) صحبت لیرین
 پرده یه بیر گون دئدی : اینجین میشم
 منده سن تک پادشاهه بنده یم
 آیلار ایل لر من سفرده اولمو شام
 سندن آرتیق دیر بیلیر سن هییتیم^(۵)
 سینه سینده او اولان حسرت لیرین
 بیر عومور من زین رکابه^(۶) مین میشم
 بو سرا بو بارگاهه بنده یم
 چوخ زامانلار من خطرده اولمو شام
 آما سندن چوخ چوخ آز دیر عزتیم

۱ - چوخ چوخ بویوک ده نيز

۲ - پیالا ، کاسا

۳ - تواضع ائتمه گه اشاره دیر

۴ - درفش ، پرچم

۵ - آياق قويولان محل ، رکابدا پرچم آغاجی دایانماغا بیر یئر قویارمیشلار .

۶ - صولت

يولداش^۱ىن نىرىن بنىز^(۱) لردىر سنىن
 يورغۇن آتار يولدا يولداش^۲دىر منە
 سئويلەدى : باشىم منىم گۆيدە دەگىل
 كىمسە بوينۇن دوز دوتۇب دىك ساخلايىب^۳
 ياسمن ايگلى^(۲) كنىزلردىر سنىن
 تۈزلۈ ئلر چۇلدە سىرداش^۴دىر منە^(۳)
 عزت اىستىرسەن آيە بىر آز اگىل
 آستا بىر يىل آسمە مىشدەن لاخلايىب^(۴)

● حكايت

۴۱- عارف لردەن بىرى گۈجلۈ بىر اوغلانى^(۵) گۇردۈ يامان ھىرسلەنىپدىر آغزى آيغىر
 آغزى كىمى كفالەنىپدىر . دئدى : اوئا نە اولۇبدىر ، سئويلەدىلر : اوئا يامان دئىپىدىلر .
 دئدى : عجب؛ آغزىن آغىر دەمىر داشلار كفالەندىر مىر يۈنگۈل سۇزلر كفالەندىر مىر.

سئويلەسن گۈجلۈ آلیم زورلۇ قولۇم باردى منىم
 اوئا نفسىن يولۇئا آى بئچارا گنت مەلى سن
 عاجزىن آغزىنا سىلى يۈمۈرۈق وورماگىلان
 عاجزىن آغزى آجى اولسا شىرىن ائت مەلى سن

***

وۈروب بئىنىن ساوۈرسان ژندە^(۶) فىلىن
 بوۈ انسان خاك دەن اىجاد اولۇبدور
 اگر آل دوتماسان اوغلان دئمەزلر
 اگر خاك^(۷) اولماسان انسان دئمەزلر

۱ - قىزىل گۆلە بەنزەين اوز

۲ - ياسمن بو

۳ - ھىراز

۴ - تكان يىيىپ

۵ - بىر قولۇ قوۋوۋەلى پهلوانا اشارەدىر

۶ - قودۇرموش فىل

۷ - منظور متواضع اولماقدىر

● حكايت

۴۲- بىر صوفى دەن صوفى خەلقىن بۇيۇك خەلقىن^(۱) سۆزۈش دولار ، بۇيۇر دولار : صفا
اهلى اۈزگە نفعىن اۈز نفع يندەن اۈستۈن بىلەر . حكيم لردەن بىرى دئيب : اۈز فېكرىندە
اولان قارداش ياخشى قارداش اولان بىلمەز .

يانماسا احوالىو قارداش اونا قارداش دئمه
چوخ قاباخدان گئدسە يولداش داي اونا يولداش دئمه
ائىلە نازلى نازىن معشوقەيە عاشق گرەك
اود آلاو ايچرە اولان عاشق لرە اولسون اورهك
گت دىانت سىز قوھوم قارداشى ائل طائفانى ات
زەدسىز ائل طائفادان بىر عۇمر جان تاپسىن نجات

اينىدە وار يادىمدادىر او مجلس دە اولان لاردان بىرى منىم صون سۆزۈمە بارماخ
قويدۇ^(۲) . دئدى : تانرى ائل طائفادان اوزاقلاشماق بۇيۇرمايىب ياخي نلاشماق
حكمون بىزە گۈندەرييدىر ، سنىن سۆزۈن حقىن حكمون سىندىراندىر^(۳) . دئدىم : يوخ
يوخ او سۆز حقىن اۈز سۆزۈدور ، « وَاِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ اَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ
فَلَا تُطِعْهُمَا »^(۴) .

۱ - اخلاق ، سېرت

۲ - صون سۆزۈمدەن ايراد دوتدو

۳ - تانرى گۈندەرەن حكمن خلافيدير

۴ - لقمان سۈرەسىنىن اون بىشىنچى آيەسىنىن بىر حصەسى « اگر اوڭلار (آنا و آنا) سنى مجبور ائىلەسلەر
ايرىلار سنى منە شريك سئويلەيسن سۆزلرينە باخماگىلان »

تانرى دان بىگانه اولموش مين تانيش مين آشنا
قوربان اولسونلار گرەك بير آشنا بىگانه يە^(۱)

● حكايت

-۴۳-

بىرى بغداددا قىزىن وئردى ارە
نقل اندەرلر كىشى گۈن^(۳) سۈرتەنىدىر
بىرگىچە نازلى قىزىن دىل دوداغىن
ائىلەكى گۈردۈ آتاقانىن ايزىن
سئويلەدى : سئويلە اده گۈندۈ دوداخ
دئمەدېم من بو سۈزۈ سىز گۈلەسىز
سئويلەدېم تا سىلەسىز سىزدە گۈزۈ
خصلت ين سىز باغى صولماياجاق
ارە يوخ وحشى دەلى شىر نرە^(۲)
گۈنۈلە او دئەسن دۈشمىنىدىر
دىشلەدى قانە باتىردى ياناغىن
يامانا باسدى او اوغلانىن ايزىن
اينجى تەك آغ او بوئون اينجە ياناخ ؟
بىچارە سئويلەيەسىز اول گۈلە^(۴) سىز
سۈچەسىز مين بئلە سۈزدەن بو سۈزۈ
ذاتى پىس ذاتى گۈزەل اولماياجاق

● حكايت

۴۴- بىر فقيەين^(۵) قىزى چۈخ چۈخ چركىن يدىر ، حددەن آرتىق بضاعتى اولاولا
كىم قاپى سىن دۈيمەمىشىدىر قىزىن آلىم دئەمىشىدىر .

۱ - مەھم تانرىنى تانيماق دىر

۲ - ارەك اصلان

۳ - دەرى ، چىرەم

۴ - گۈلدەن منظور ھەمان قىزدىر

۵ - شىرىعتىن احكامىن بىلەن عالم

چۈڭ كىڧىر گۈرسەنەر اىپك پالتار   چۈڭ كىڧىر اولسا گر اىپك بورۇنەن

آخىر بىر گۈن او چىركىن قىز گۈزۈ گۈرمز بىر كىشىلە آداخلاندى . نىقل ائىدەرلەر بۇش گۈن صۇرا آن بىر بىلەن گۈز كىمى سىرنىدىب^(۱) دەن او اۋلكەيە قىدم قويدۇ ، بىرى دئدى: قىيە سىندە كۈرەكەنىن^(۲) آپارگىلان كىم گۈرسۈن . دئدى : يۈڭ يۈڭ گۈزۈن آچار قىزى بوشار .

چىركىن يىلە گۈزۈلۈنۈن اولماز ايشى   چىركىن آروادە گرەك دىر كۈز كىشى

● كىكائىت

۴۵- بىر پادىشاھ فراسىلى^(۳) فقير خىلقە حقارتلە نىظر قىلدى . فقيرلردەن بىرى دئدى : اى پادىشاھ ، باخما بو گۈن سىنىن چۈڭدۈر بىزىم يۈڭدۈر ، سىن وارلىسان بىز وارسىزىق ، اىل چاتسا بىر اىركى ، ياخشى طاعت ائىدە بىلسەك مىشەر گۈنۈ سىندەن قاباق دۇراجايىق .

قىيىت دىر شاھىن املكى چۈڭدۈر   ياون خالى چۈرەك درويشە يۈڭدۈر
گدا ، سلطان بو داردان^(۴) گۈز يۈمارلار^(۵)   بو داردان تىكجە بىر خىلىت^(۶) او مارلار
قارادىر چۈن اولاق آخىر فنا بىز   نە فرقى شاھ اولاق يا بىر گدا بىز

۱ - سىلان ، ھىندوستاندا بىر آدانىن آدىدەر

۲ - داماد

۳ - ھوشلۇ باشلى

۴ - بو دۇنيايا اىشارەدەر

۵ - اۋلرلر

۶ - كفن

درويش خلقىن خصلتلىرى يىرتىق پالتار بۆرۈنمەكدير ، جىرىق دىزلە
سۈرۈنمەكدير . نفسىن اودۇن قاراتماقدير^(۱) عشق آلاوين ياراتماقدير .

نەجە دئىم اونا درویش غروره مایل اولۇر
خطا گۆرەندە بىرىندەن خطالرىن آچىرى
روا دە گیل دئەسن سن او انسانا عارف
گۆرەندە داش اوجالاردان گلیر دۇرور قاچىرى^(۲)

درويش ايشى ذکر ائتمکدير شکر ائتمکدير همت خدمت اطاعتدير ايشار^(۳) توحید
قناعتدير تسلیم اولماق صبر ائتمکدير ، بئىله يولۇن مسافرى ايىک پالتار گئىن سەدە حق
يولۇتون يولچۇسۇدور ، يۇخسا بند شەوتدەدير عۇمۇر بۇيۇ غفلتدەدير ، بى نمازدىر
هوسبازدير ، حرام مالین مالکيدير ايرى يولۇن سالکيدير^(۴) ، بئىله انسان آغ بىر عبا
بۆرۈنەدە ارادت سىز صداقت سىز بىر انساندير .

ايچەرىن^(۵) لۇتدۇ زەد و تقوادلەن
قايىوا آسما آل ايىک پردە^(۶)
بۇ ائشیک پالتارىن ريادەندىر
ائويون فرشى بۇريا^(۷) دەندىر

۱ - سئوندورمکدير

۲ - منظور : تقدیره معتقد اولمايانلار عارف دە گیل لر

۳ - عطا ، آيرىسىن اوزۇندەن اوستون بيلمەک

۴ - مسافر ، يولچۇ

۵ - باطن ، اورهک

۶ - قىرمىزى حریر پردە - ریا و تزویرە اشارهدير

۷ - حصیر

● حكايت

-۴۶-

گوئی دُون گئینیب آچیدی آل گول
گولدهن اوزووی یازیق اوزاق ائت
گهل ائيله کرم داهى دانیشما
باغدا او^(۲) دئییدی یتیمیشم من
عومرون بویو دؤنمه رهم سوزوندن
ائیلر او اوزو منه عنایت
بوئشدور بو اَلیم بضاعتیم^(۳) یوخ
یوخسا منه کیمسه احسان ائیلر
نور پنجره سین بیزه آچان یار
رحم ائت منه خسته برده وهم^(۴) من
قاتما سؤزه آیری سؤز آماندیر^(۵)
آواره او کی دوشوبدو گؤزدن
یار اؤیمه یه نی هاچان ؟ اویه لر^(۶)

گوردوم تیکانی^۱ن یانی^۱ندا سونبول
گولدم تیکانا دئدیم ایراق گئت
بو سوزلره کول^(۱) دئدی قاریشما
گر رنگ یوخومدو سانکی سوسن
عزت اومارام فقط اوزوندن
یوخدور کلامیمدا گر فصاحت
دوزدور کی آغیر اطاعتیم یوخ
بو درده فقط او درمان ائیلر
ای آی گونشه ای^۱شیق ساچان یار
آن بیر قوجا یاشلی^۱ بنده وهم من
سعدی ، نه دئییدی حق هماندیر
بیچاره او کی چیخی^۱بدی سوزدن
گؤزدن دوشه نی ووروب دویه لر

● حكايت

-۴۷- بیر حکیم دهن سوروشدولار : مرد ایگی دین سخاوتی اولسون گرک شجاعتی ؟

۱ - تیکانی کول

۲ - تانری یا اشاره دیر

۳ - اطاعت و عبادته اشاره دیر

۴ - غلام ، نوکر

۵ - حقیقین سوزلریندهن باشقا بیر سوز یوخدور او سوزلره آیری سوزلر قاتماگیلان

۶ - تانری آتانی آتالار

سئویله دیلر : سخاوتی اولان مردین شجاعته حاجتی^(۱) یوڭ .

مین ایلدی حاتم^(۲) اؤلۆب تۆز اؤلۆب تۆزۆ سیلینیب
ولی ائلین اۆره گیندهن سیلینمه ییبدی آدی
زکات^(۳) وئر آغاجین قوللاری آریـتلانسا^(۴)
اونون همی باری آرتار همی شیرین او دادی

***

بو سۆزۆ بهرام^(۵) گۆرین^(۶) گۆری^(۷) اۆسته یازدیلار
کیم کرامت اهلی دیر یوڭدور نیازی شمشیره

۱ - نیاز

۲ - جاهلیت زامانیندا کرامتلی بیر ایگیدیمیش

۳ - مالین بیر حصه سین شرعین حکمیه باغیشلاماق

۴ - هۆرس اولسا

۵ - ساسانی شاهلاریندان دیر

۶ - بیر نوع ائششکدیر

۷ - قبر ، مقبره

اوپونو پاپ

قناعتین فضیلتی

قناعتین فضیلتی

• حکایت

۱- بیر مصریلی سائل^(۱) حلب^(۲) بازاریندا دیله نیردی ، دئیردی آی مکننت لی لر بیز قناعت یوللاریننی ایزله سه یدیک سیز مروّت . دینلنچی لیک ایزی یتردهن پوزولاردی .

ای قناعت منی غنی ائیله
کی سنین تک جهاندا نعمت یوخ
صبر ائتمه ک اولقمانین ایشیدیر
صبر سیز کیمسه لرده حکمت یوخ

• حکایت

۲- اوْزون ایل لر بوْندان قاباق مصریده بیر بیگ واریشمیش اونون ایکی بیگ زاداسی . اوْغلان لارین بیر ی گزدی علم اویره ندی بیر ی قالدی ثروت ییغدی . بشش گون صورا

۱- دینلنچی

۲- شامین شهرلریندهن بیریدیر

اۋ عالمده عالم اولدو بۇ مصرىده مصر عزىزى^(۱). وارلى بىر گون اۋ وارسىزا دئدى :
قارداش من مكنتده صون منزله چاتا بىلدىم سن يوكوۋو هلهده وار چاتمامىسان .
دئدى : عزىز ، عزىز تانرى درگاهىنا چوخلو سپاس ائتمهلىم كى دونيادا پيامبرلر پيامينه
وارث اولدوم سنين كىمى هامون^(۲) ، فرعون^(۳) مىراث خوارى اولمادىم من .

اينجه بىر مورم^(۴) اياق آلتىدايام   من آرى يوڭ چون تىكان سىز نىش^(۵) سىزەم
بىر عومور دائم گرهك شكر ائىلىيەم   مظلومو اينجىتمەگە من دىش سىزەم

● حكايت

۳- انشىدىم بىر يوڭسول درويش قبا^(۱) سىنين يىرتىقلارىن ياماياندا وارسىزلىغىن
آلاويندا آلاولانيب ياخىلاندا^(۲) بۇ ماهىنى نى اوڭخويۇرموش :

ياما بۇ كهنه دونو گنى بوئو بوئور قسمت
آغير بوئوكلىرى چك چكمه خلقدهن منت

بىرى دئدى : دايانما قاچ فلان وارلى سفرا آچىب سفراسىنين باشىندا كىم اگلەشبرى
منت اومور^(۸). اوندان گنديب نياز اومسان نيازىوه يوڭ سئويلەمز^(۹).

۱ - مصر حاكم لىنين لقب لىمىش

۲ - فرعونون وزيرىمىش

۳ - حضرت موسى عهدىنده مصره فرمان سورەن حاكمن آدى دىركى دئهرمىش من تانرى وىزام.

۴ - قارىچقا

۵ - تىكان

۶ - دون ، عبا ، اوسلوک

۷ - ياناندا

۸ - ممنون اولور

۹ - حاجتىوى اونا دئسەن حاجتىوى رفع ائدهجك

دئدی : یوڭ یوڭ

حاجتین خلقه دئمه فقرین اودوندا یان گیلان

دردین اولسادردیوی خلق خدادهن^(۱) دان گیلان

***

بیر کیمسه یه محالیدی دئمه زوئر عبا منه
بیر تئیق یاماقلی کهنه عبانی کیشی گئیه ر
دوزخده عیبی یوڭدو قلام تا ابد یانام
بیگانه دوست گر ، اولار روز جزا^(۲) منه

• حکایت

۴- بیر گون عجم^(۳) بیگ لریندهن بیر حاذق^(۴) بیر حکیمی مصطفانین - سلامی میز
اولسون اونا اولادینا - قوللوقونا گونده ردیلر . حکیم بیر ایمل تمام عرب اولکە سینده
عومور سورددو کیمسه اونو دیندیرمه دی دردین اونا بیلدیرمه دی . او حضرتدهن
گیلینلندی دئدی : غلام بو اولکە یه خدمت اوچون گلیب آمما کیمسه مندهن خدمت
اوممور . بویوردولار بو تورپاغین جماعتی چوخ یتمکدهن چه کینه لرلر دویمامی^۵ شدان
چه کیله لرلر . حکیم دئدی : سلامت لیک رمزی بو دور ، یئری اوپدو ، او اولکە نین
ترکین قیلدی .

حکیم اول دم آچار سوز، صحبت ائیلر
یئمه ک ایچمه ک غذایه رغبت ائیلر
گوره گر دینمه سه حقه دن اثر یوڭ
غذا میل ائتمه سه جانندان خبر یوڭ

۱ - اللاهین بنده لریندهن

۲ - جزا گونو ، محشر گونو

۳ - ایران شاهلارینا اشاره دیر

۴ - ماهر ، استاد

اونۇن ھىر بىر ايشى ھىكمىدى ھىكمىت   يىھەر ، آرتىق ائدە ھىقدەن اطاعت

● ھىكايت

۵- بابك اوغلۇ اردشیر دەن^(۱) نىل او لۇتوب بىر گۇن ھاذىق بىر ھىكىمدەن سۇرۇشۇدۇلار ، بىر آداما گۇندە نە قدر يىتمك گرەك ؟ جواب وئردى : يۇز درمىن^(۲) آغىرلىغى قىدەر بىسدىر ، گۇلدۇ دندى : او مقداردا نە قۇت وار . دندى : كامىل^(۳) بىر آدمى بىر گۇن تمام دولاندىرار . آغىر يىئەن آغىر يۇگۇن ھىملىدىر .

بۇ بىش گۇن آلتى گۇن اوغلۇم يىمكىدەن اۇتر دە گىل
يىتمك بۇئا گۇرەدىر خالقه عبادت ائدەك
بۇ قدر نعمتى تانرى عطا ائدىدى بىزە
يىئەك ايچەك ياشايلاق فرمانىن اطاعت ائدەك

● ھىكايت

۶- ايكي نفر خراسانلى جوان درويش سياحتە چىخىشىدىلار . بىرى ائسىز اوچ گۇندەن بىر شام يىئەردى بىرى ائلى دىشى ايش سىز^(۴) قالمازىدىر . نىل ائدەرلر ان بىر اوزاق يىئردە جاسوس^(۵) آدلاندىلار تۇتۇلدۇلار بىر اوطاقدى جىس اولدۇلار ، او او طاقا داشدان دۇوار ايشلەدىلر نفس يىئرى قۇيمايدىلار . بۇ ھىبىتدەن ايكي ھفتە سۇوۇشمۇشۇدور ، امر اولۇندۇ زندانىلر درويش دىلر . او داش دۇوار سۇكۇلر كن

۱ - اردشیر بابکان

۲ - منظور بىر سگە نىن آغىرلىغى قدر

۳ - بالغ ، بۇيۇك

۴ - ھىمىشە آغزى ايشلەرمىش

۵ - خىرچىن

باغىردىلار ، اتلى اۆلۈپ اُتسىز دورور ^(۱) قلىي وورور . بىرى دئدى : مات ^(۲) قالمالى^۱
 بىر ايشدىر بۇ ، سۆز صاحىي گۆلدۈ دئدى : مات قالمالى^۱ ايش اوندایدی بۇ ايش بئىله
 اولمايایدی . او اۆلەنى چوڭ يئمکلىك اۆلدۈرىدیر ، بۇ قالانى^۱ از يئمکلىك
 ساخلايىب دیر .

قناعتدەن اطاعت ائىلەيەنلر يامان گۆن باک ائتمەزلر يامان دان
 بىرى تەن پرور ^(۳) اولسا تەبل اولسا آجى گۆن تئز دۇيار شىرىن او جانندان

● حكايت

۷- حكيم لردەن بىرى اوغلون از يئمەگە امر اندىردى دئىردى اى منىم بالام كىم از يئەر
 از ناسازلار ، دندى : آتا ظريف ^(۴) لردەن بىرى دئىيب : آج قالما يئە توڭ اول گيلان .
 دئدى : اوغول « كُلوْ وَ اشْرَبُوْا وَ لَا تُسْرِفُوْا » ^(۵) .

چوڭ ايچمەك يئمەك انسانى تئز يىخار

يئىيب ايچمەسىن جان دۇداقدان چىخار

***

دۈزدۈ عالمده طعام قوت باغىشلار انسانا

چوڭ يئەن انسانى آما چوڭ يئمكلىك سىنسىدەر

۱ - دىرىدیر ، زنده دیر

۲ - تعجبلى ، حيران قالمالى^۱

۳ - ايشلەمەيەن ، تەبل

۴ - ظرافتلى سۆز دانىشانلار

۵ - اعراف سۈرەسىنىن اوتوزبىرىنجى آيەسىندەن « يئەيىن ايچىن اسراف ائىلەمەيىن »

گۈل شۈكرەندە^(۱) شىرىن دىر آج بىر انسانە چۈرەك
گۈل شۈكر چۈنخ مىل^(۲) ائدەن انسان او جسمين اينجيدەر

بىر مريض دەن سۆزۈشۈدلار نە ايستىرسن ؟ دئدى : نىقسىم بىرزاد مندەن ايستەمەسىن .

اونداكى شيشدى بو قارىن^(۳) ئىلىرەم
سىم و زرى ، درهم و دىنارى من

● حكايت

۸- صوفى^(۴) لردەن بىر نىچەسى واسيط^(۵) دە بىر ات ساتانا^(۶) بىر آز بۆر جلو دوشمۇشۈدلر .
قصاب گۈندە طلب كارلىق ائىلەيىردى دىينىردى . صوفى^(۴) لردە باش آشاغى
سالىردىلار اينمەز دىنمەز قالىر دىلار ، باشقا دۇزۇم آيرى چارە گۇرمىردىلر
گۈرەنلردەن بىرى دئدى :

نفسه طعام وعدهسى وئر ، قصابا   وئرمە گىلان سىم و زرين وعدهسىن

***

اۋل گىلان ات يئمە او ائدەن اۋتور   قصابين منتين گئديب چكەمە
اۋزۈۋە باغلا احسانين قايى سين   قايىچى محنتين گئديب چكەمە^(۷)

۱ - مربا ، شربت

۲ - صرف ائىلەيەن ، يئەن

۳ - اۋلندەن صۇرا قارين شيشىب پاتلاماغا اشاره دىر

۴ - درويش

۵ - بصرە ايله كوفەنن آراسيندا بىر شەهرين آدىدەر

۶ - قصاب

۷ - منظور بۆكۈر : قارين اوچون منت چكەمە .

● حکایت

۹- بیر جوانمرد^(۱) تاتار^(۲) لارلا ووروشاندا یارالاندى . بیرى دئدى : فلان بۇيوك بازارگاندا نوئشارو^(۳) داروسو وار . نقل ائدهرلر او بازارگان آن بیر خسیس^(۴) انسانیدیر .

سفراسیندا دوز چورهک یوخ آی گونش قویسایدیلار
دوئیا وارکن کیمسه گورمزدی سماده آی گونو^(۵)

اوغلان دئدى : اوندان دوا ایستهسم من شاید وئره شاید دئیہ قالمایبیدیر . دئسه قالیب اوئا انعام^(۶) وئرمهلیم ، انعام وئره یا وئرمییم گئدیپ اوئا اغیز آچماق منیم اوچون بیر اولوم دیر .

قان گؤلوندہ عیبی یوخ جان وئر بوغول
أسگیک انسانہ الین وئرمہ اوغول

حکیم لردہن بیرى دئییب : انسانلارین شرفلری آب حیات^(۷) آلماق اوچون ساتیلسایدی ، شرفلی مرد آب حیات آدیئن دیله گتیرمزدی ، شرافت سیز یاشاماقدان شرافتلی اولوم خوشدور .

۱ - ایگید اوغلان

۲ - مغول طایفاسی

۳ - کارلی یارالاری توختادان بیر دوانین آدی میش .

۴ - سخاوت سیز ، آلی یوموق ، گوزو دار آدم

۵ - چورهک سیز بیر انسانیمیش

۶ - جایزه ، خلعت

۷ - ابدی یاشایش باغیشلايان سو

خوشام من زهر آلام جانانەلردەن
شیرین بال آلمى يام بیگانهلردەن

● حکایت

۱۰- گلیری^(۱) آز بیر عالمین خرجی حددەن آرتیقیدى . حاجتینی بیر وارلى يا دئدى ،
وارلى غمگین اولدۇ ، غملى كۈنلۈ درده دولدۇ ، كى علم اهلى سؤال^(۲) ائتمز
روزی^(۳) سیندن گیلئله نمز .

اورەك غمین كده رین سئویله پندە سئوگیلویه
ساقین^(۴) یاریئن یائینا قاش قاباقلی گئتمه یه سن
گۈلەش قاباقلی گرە کدیر آچاندا غم شله سین
گۈزەل بو پندی^(۵) اولونجن فراموش ائتمه یه سن

نقل اندەرلر نعمتی آرتیدیلار حرمتینی اُسگیدیلر .
عالم گۈردۈ نعمت چۈخدۈر حورمت یۈخدۈر فیکره جوۈمدو تۈمدو دئدى :

او قازان کی سنی خوار^(۶) ائیلیری ایچمه آشینى
او طعام کی سنه ذلت تۈره دیر آت داشینى

۱ - درآمد

۲ - دیله نمەز ، آلین آچماز

۳ - رزق ، پای

۴ - گۈزلە ، مواظب اول

۵ - نصیحت ، اۋگۈد

۶ - رسوا ، سایی سیز حرمت سیز

ئىلىرەم آرتىرا لا يۈز بۇ قەدەر نەمىتىمى
يۈخسا آرتىرمايالا دارى^(۱) قەدەر حورمىتىمى

● ھاكايت

۱۱- بىر درويشىن ئىچە درەم لازىمىدى . بىرى دئدى : فلان وارلى كرامىتدە
نظىر سىزدىر^(۲) حاجىتوى اونا سئويلە كۈمك لىكدەن قىزىرقانماز . ائىلە او گون
يولداشلا او وارلى نىن ساراينا قدم قويدو ، گوردو وارلى ان ھىيتلى^(۳) بىر كىشى دىر ،
قاش قاباغى يئر سوپورور ، ائودەن چىخدى دئدى : اونون سخاوتىن ھىيتىنە
باغىشلادىم .

اگر گوردون بىرىن چوخ قاش قاباقلى^(۴)   اماندىر سئويلەمە دردىن اونا سن
اورەك غم غصەسىن اول كىمسە يە دئە   آچاندا گول دوداغىن گول دەرەرسن

● ھاكايت

۱۲- اسكندريه^(۵) نىن بۈيۈك قىتلىقىندا^(۶) ماوى گۈيۈن بولاق لارى كسىلمىشىدىر آجلىق
سىسى سمالرە دىكەلمىشىدىر .

يىمك تاپانمازىدى داغلارنىن اوۋو مارالى^(۷)
چۈرەك ھاىى ھارايى آغلاداردى داغدا داشى

۱ - ارزەن دانەسى

۲ - ناي سىزدىر

۳ - قوزخمالى ، قاش قاباقلى

۴ - مىصرىدە بىر شەھىر ئادىدىر

۵ - قحطلى

الاولى سىينەلرین توستوسو آلاردى گۆیو
گۆیون قارا بولودو ياغدی اراردى قانلى ياشى^(۱)

بئىلە يامان روزگاردا بىر ناكىشى ياشايىردى^(۱) اوندان سىزه سۆز سۆيەسم دئەجك سىز
انسانلىغى ترك اتميشم سۆيەسم بئىلە خيال اندەجك سىز سۆز بىلمىرەم ، بونا گۆره
سۆزۈ قىسسائىلە يىرەم ، پوتزا^(۲) سىه^(۳) دىلى دىر سىه باتمان .

گر او نامردى اولدوره تاتار تاتارىن حىف دىر جانين آلا
سانكى او كۆرپودور سوسوز خلقى آرالار دجلەدەن سوسوز قالالا

آمما ائىلە يامان گۆندە او ناكىشى يامان گۆنلو انسانلارا سحر نعمت باغىشلىردى
آخشام خلعت . قرارلارين^(۴) آلدەن وئرنەن قرارسىزلار^(۵) بىر گۆن اونون ساراينا قوتاق
گتمەك قصدين منە بىلدىردىلر . دندىم بئىلە صحبتلرین فېكرين آتىن .

تۆلكونون آرتىغىن^(۶) يىمىز اصلان يىخىلىب وئرسەدە آجىندان جان
اؤل گىلان ناكسىن يىمە چۆرەگىن دۆزگىلان ائىلەمە فغان افغان
ارزشى يوخدۇ بى هنر بشرىن او بشر اولسادا بۇيوك سلطان
آل^(۷) اىپك دون گئىنەن هنرسىز آدام سانكى بىر نقشىلى دواردى اينان

۱ - غم بولودو قانلى ياغىش ياغدى اراردى

۲ - باتمانين اوانالتى دان بىرى

۳ - ايكى پوتزا

۴ - دۆزۈم ، صبر

۵ - دۆزۈم سىزلر

۶ - شكارين تۆكۈنۈسۈنە اشارە دىر

۷ - قىرمىزى

• حکایت

۱۳- او حاتم^(۱) دەن سۈرۈشدولار ، اۈزۈن كىمى ايگىد انسان سراغىن وار . سۈيلهدى هن ، بىر گۈن عرب خانلارينا اُللى دهۈه كسدىرمىشدىم بىر ايش اۈچۈن سفر اتتىم داغا گندىم داغدا گۈردۈم اُن بىر قوچا تىكان دەرەن يۈكۈن چاتىب زىغدا باتىب ، دندىم بىراز يىترىن گىت كى حاتم گىلدە قوناقلىق وار . گۈلدۈ دندى :

ايشلە ناكس قاپى سىن چالماگىلان

حاتمىن مەنەنە قالماگىلان

ايگىدلىككە او قوجانى اۈزۈمدەن چۈخ اۈستۈن گۈردۈم .

• حکایت

۱۴- بىر گۈن موسى - يىزدەن سلام اولسون اونا - اگنى يالىن^(۲) بىر درويشى گۈردۈ قوما قويلائيىدىر^(۳) قومدان چىخدى دندى موسى سن تانرىنىن اُن حورمتلى بندهسى سن او تانرىدان ايستەگىلان بو قارا گۈن^(۴) بندهسىنە نظر قىلسىن كى طاقتىم قورتارىيدىر . موسى دعا اتتى گىتتى . قايسىداركن گۈردۈ اونون اَلين قولون باغلايىبلار . بويۇردولار نه اتتىدېدىر ؟ سۈيله دىلر مست اتتىدېدىر اۈرەك سۈكۈب قان تۈكۈب دىر ، ايندى اونو اۈلدۈرۈرلر ، فيكرە جوۈمدۈتۈمدۈ دندى :

۱ - حاتم طائىيە اشارە دىر

۲ - پالتارسىز ، چىپلاق

۳ - قومۇ پالتار ائىلەمىشى

۴ - گۈنۈقارا ، بدبخت

صاحب اولسایدی پيشيک بال و پره

سئرچه محو اولموشدو يئردهن يکسره^(۱)

من ييخيلميش^(۲) گۆرموشم قالخيک دوروب

دورمايان عاجزلره قورقو قوروب

«وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ»^(۳) اولدم موسى - بيزدهن سلام اولسون

اونا - او مصلحت صاحيبنه باش انديردي ائيله ديگي جسارتدهن عذر ايسته دي .

عاجز قاريچقانيئن قانادي خوشدور اولماسيئن

يوخسا غروره ماييل اولار محو ائدهر اوزون

***

حقين امريندهن گنچه چوخ سرسري^(۵)

خوشدو مورين^(۶) اولمايا بال و پري

ناکسين اولسا اگر سيم و زري

بو گوزهل جمله فلاطوندان^(۴) قاليک

حئيف قنده^(۷)، قنديم^(۸) واردير .

۱ - بوتون ، کلا ، تماما

۲ - عاجز ، السيز اياق سيز ادام

۳ - شوري سورهيئين ايگيرمي يئددينجي آيه سي - روزي قايي سين اولوتانري بندهلره گئن ائيله سيئیدی يئر اوزونده ظلم ائدهرديلر .

۴ - افلاطون

۵ - سايماما زليق

۶ - قاريچقا

۷ - شيرين يشمکلره اشاره دير

۸ - ايستی ليک ، قند مرضينه اشاره دير

سندھن آکیشی مصلحتین یاخشى بیلیر
اول کس کی سنه وئرمیری وار ، وارسیز ائدیر

● حکایت

۱۵- بصرهده من قیزیلچیلار بازاریندا دولانیردیم بیر چؤلچونو^(۱) گوردوم دئیر :
بیاباندا یول آرمیشدیم یول زومهارین^(۲) قورتارمیشدیم عومرون آخر لحظه لرین
گنجیردیزدیم گوردوم یترده بیر کیسه وار ، فیکر ائیلهدیم قاویشرقادى^(۳) سئوینج^(۴) اودو
اوره گیمده آلاولاندی . آغزین آچدیم صوئسوز قدهر کدهرلندیم چون کی گوردوم
مرواریدیر^(۵) .

ایستی صحراده آج ، سوئسوز آداما   سوگره کدیر نه مرواری نه صدف
تاپیلان کیسه نین ایچینده اولان   آجا یوخ فرقى ، زردى^(۶) یاکی خزف^(۷)

● حکایت

۱۶- بیرى ایستی قوملار اوسته جان وئیردی بو سوزلری پیچیلدیردی :

جان دوداخدان چیخمامیش ای کاش دوشئیدیم بیر چایا
دولدورئیدیم مشکیمی دای گلمه یئیدی جان ضایا

۱ - بیابانگرد

۲ - توشه ، آذوقه

۳ - پشمیش بوغدا

۴ - شادلیق ، خوشحالیق

۵ - اینجی

۶ - قیزیل ، آلتون

۷ - ساغسی

• ھاكايت

۱۷- بىر گۈن بىرى بىاباندا يولۈزۈمۈشۈشۈ يولۈزۈمۈشۈشۈ قورۈتارمىشۈشۈ بىر حالداكى اونۇن چۈخلۈزۈر وارىمىشۈشۈ جان وئرمىشۈشۈ . باشى اۈستە چاتانلاردان بىر دئەر : قىزىل لارىۈ داغىلمىشۈشۈ بۈ قىسسا سۈز قوملار اۈستە يازىلمىشۈشۈ .

وئجە گلمز بۈ جعفرى^(۱) دىنار يۈلا آذوقە سۈ گندىن گۈتۈرون
چۈلدە زردەن دەيرلىدیر شلغم چولە زر ، دینارین سۈزۈن اۈتۈرون

• ھاكايت

۱۸- ھىچ بىر زمان زمانەدەن كۈسمەمىشۈشۈ پايىم^(۲) آزدىر پاي وئرنە من قاش قاباق ائتمەمىشۈشۈ ، مگر او گۈن كى قىچ لارىم يالىن يىدىر آياق لارىم قابارىدىر قابارلارىم دئىلىمىشۈشۈ ات سۈمۈكەن آيرىلمىشۈشۈ . او حالتەدە كوفەنن^(۳) من بۈيۈك جامع مسجدینە قدم قويدۇم گۈردۈم بىرى اۈتۈرۈبدۈر قىچى يۈخدۈر اۈلۈ تانرى درگاھىنا شكر ائىلەدیم آياق قايىم^(۴) اۈلماسادا آياغىم وار .

وارى چۈخ وارلى نىن گۈزۈندە فرە^(۵) تۈرپ شلغم كاواردى گۈى ترەدى
بىنوا درويشۈشۈن گۈزۈندە ترە بالدى قايماق كىك^(۶) دى قۈچ فرەدى

۱ - بىرەك اوغلو جعفرە منسوب اولان دىنارلار

۲ - رزق ، روزى ، قسمت

۳ - عراقین شەرلرىندە ندىر

۴ - باشماق ، چارىق

۵ - جوان تاۋوق

۶ - داغ اېنەگى

● حکایت

۱۹- قیّش گونویدو بیر پادشاه نوکرلرله شکارگاهدان قاییدیردی گونش باتدی . بیر باغچی نیّن^(۱) باغ ائوجیگین^(۲) گوردو دندی : اوردا گندهک اوتراق ائدهک . وزیرلردهن بیرى دندی : رعیتین چارداغیندا گنجه قالماق یاخشی ده گیل . ائيله بوردا چادر قوراق اود يانديراق . باغ صاحبی یتمک ایچمک حاضرلادی یئری اؤیدو دندی : سلطان بیزیم انوه بویورسایدی منزلتی^(۳) اُسگیلمه زدير لاکن راضی اولمادیلار بو نوکرین مرتبتی^(۴) یوکسک^(۵) له نسین . سلطان سوزو گوزهل گوردو امر ائيله دی اونا خلعت چوخلو نعمت باغیشلانسین . نقل ائدهرلر سحر سلطان او باغچانی ترک ائدهنده باغچی دندی :

او قدر^(۶) صاحبین قدری باخ ازالما دی هئچ
نزول^(۷) ائيله دی آتدان قدم بویوردو^(۸) بیزه
چاتار منیم یئرمین شانی^(۹) گؤیده آی گونشه
یئرین او آلاهی^(۱۰) چون کی بو یئرده کؤچدو دیزه

۱ - بوقان ، باغبان

۲ - باغ ائوی ، چارداخ

۳ - مقام ، شأن

۴ - درجه ، مقام

۵ - آرتیریلسین ، اوجالانسین

۶ - شأن ، حرمت

۷ - آتدان یئره دوشدو

۸ - عنایت ائتدی

۹ - مقام ، قدر

۱۰ - پادشاه اشارة دیر

● حكايت

۲۰- ۈن بىر خىسىس^(۱) دىلنچى دەن نىل اندەرلر آغىر ثروت تۇپلامىشىدى ، بىر گۈن سلطان دئدى : بىزدەن ۇل دۇت گىلان^(۲) ۇل دالىدىر^(۳) ، آيدىندىركى بۇرچ آلىرىق . دئدى : قۇربان زەرەن خاطر منىم تايىم ۇسگىكلرە ۇسگىلمەيىن . دئدى : ۇز ۇسگىك ايشىدە ايشلەنەجك . «الْحَبِيثَاتُ لِلْحَبِيثِينَ»^(۴) .

عيبى يۇخدۇر تۇكسە نصرانى^(۵) سوۋۇن سىز جھۇدىن^(۶) نىش بى جانىن يۇۋۇن

***

مستراحە يۇل تىكەندە عيبى يۇخ سوۋكىف دىر يۇلدا واردىر چۇخلۇ يۇخ

بىشلەلىكلە خىسىس كىشى پادشاھىن^۱ حكومەنە باش ۇندىرمەدى ، فرمائىنا ەن دئمەدى . سلطان دئدى : دۇرۇن وۇرۇن قۇلاخلارىن^۲ دىدەن بۇرۇن وارىن^۳ آلىن چۇلە سالىن .

ۋىرمەسە كىم مالىن^۴ شىرىن سۇزلە ۇدۇلنار ثروتى قىزىل كۇزلە
يان ياخيىل دۇنيادا ۇزۇن ۇزۇۋە^۵ امكانى يۇخدۇ ياد يانا كۇزۇۋە^(۶)

۱ - ۇلى كىسىك ، كرامت سىز

۲ - ياردىم ائىلە

۳ - نىيازىمىز وار

۴ - نور سۇرەسىنىن اىگىرمى آلتىنجى آيەسىنىن بىر حصەسى « پىس آروادلار پىس كىشىلرە گرەكدىر »

۵ - مىسحى

۶ - يھۇدى

۷ - كىمسە سەنە فېكر ائىلەمز ۇزۇن ۇزۇۋە فېكر انت گىلان

● حکایت

۲۱- بیر کیشی نی کیش^(۱) ده گوردوم دئیردیلر یوز اَللی دهن چوخ ده وه سی اَللی دهن چوخ بنده^(۲) سی وار . بیر گئجه من حجره^(۳) سینده قوناق قالدیئم سحره دهک یاتانمادی^۴ باش یاسدیغا آتانمادی . دئدی : منیم فلان یوکوم ترکستاندا قالیب فلان گمی لریم هندوستاندا ، فلان باغیئم بوتچاق^(۵) سی زدییر فلان ائویم قیشش یئتیریر سوواق سیزدیئر . گاه دئیردی گویلوم ایستر مصره گئدم مصرین گوزه ل هواسی وار گاه دئیردی یوخ یوخ ایندی روم دهنیزی آرام ده گیل . دئدی : سعدی بیر سفره گئده جهیم او سفردهن قاییتسام دای استراحت ائده جهیم . دئدی هانسی سفردی او ؟ دئدی : گوگود چاتام چینه ، چیندهن چینی کاسا روم ، رومدان اییک هندوستانا ، هندوستاندان تیغ^(۶) حلبه ، حلبه نده جام^(۷) یمنه یمن دهن چیت^(۸) پارسا صوئرا تجارتین داشین آتام راحت یاتام . دئدی دئدی دیلدهن دوشدو ، سئویله دی آی قوناق قارداش او گوردوگون ملت لردهن انشیدیگین صحبت لردهن سنده دانیش سوزه قاریش ، گولدم دئدی :

نقل ائده لرلر یوز ده وه یوک صاحبی   دوشدو مرکب^(۹) دهن دوشه نده^(۱۰) بیر داغی^{۱۱}
سئویله دی : دونیا سئوه نلر گوزلرین   دولدورار آخرده قبرین تورپاغی^{۱۲}

۱ - عمان دهنیزینده بیر آدانین آدیدیر

۲ - غلام

۳ - اطاق

۴ - سند ، قبالة

۵ - شمشر

۶ - شیشه

۷ - بیر نوع پارچادیئر

۸ - آت ، ده وه

۹ - آئنده ، یئنه نده

• حکایت

۲۲- بیر وارلى دان نقل ائدهرلر لثیم^(۱) لیکده ائيله یامان آدلانمیشدیڭ سانکی حاتم کریم لیکده^(۲). کریم لیکدهن پای سیزیدیڭ خسیس لیکده تاي سیزیدیڭ. باغلی االی آچیلمازدیڭ اوڭ قلیینه سانجیلسایدیڭ، اوندان أبو هورهیره نین^(۳) پیشیگی ات اومامیشدیڭ کهفین^(۴) ایتی سوموک آلیب اودمامیشدیڭ. دئیهردیڭلر ایندی یه دهک باغلی ائوین کیمسه آچیق گورمه یییدیڭ باشقا اوزو کیمسه دوزون دادماییدیڭ.

درویش اونون ایچمه دی بیر بشقاب آشیندان
بشقابدا قالان آرتیق آشین دادمادی قوشلار

نقل اولوتوب فرعون لارین تورپاغینا^(۵) چاتماق اوچون باشدا فرعون افکاریدا^(۶) بیر گمی یه سوار اولدو « حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ »^(۷) طوفان قوپدی ده لی ده نیز نعره تپدی چییجالاندی .

معشوق جفا ائيله سه صبر ائيله ، همیشه
اویقون اولما بیلمز گمی یه هر بیر اسن یئل^(۸)

۱ - آسگیك ، پست ، سخاوت سیز

۲ - او آدم کی اوزو یتمز اوزگه لره یتدیڭدهر

۳ - پیغمبرین اصحاب لارینداندیڭ ، پیشیک بالا اوینادیڭمیش پیغمبر بو یوزور « پیشیک بالا آتاسی »

۴ - اصحاب کهفین یانیندا قالان ایته اشاره دیڭ

۵ - مصر اۆلکەسینه اشاره دیڭ

۶ - نخوت و غروره اشاره دیڭ

۷ - یونس سورەسینین دوخسانجی آیه سینین بیر حصە سی « بوغولماق وقتی چاتاندا »

۸ - هاممی یئل لر گمی یه مناسب اولماز .

گمی چوندو کبرین یانار اودو سوندو اوزلر گویه ساری دوندو « فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَاُ
اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ »^(۱).

آغلما آغلار گوزون، چاتما یاجاق دادیوه^(۲)
وارگونو^(۳) وای سئویله یهن^(۴)، دوشمه دی چون یادیوه

***

ایش اگر وئرمه سه سنه، خلقه
قالاجاق اوزگه یه ائوین ائشیگین
نیه لازم او ییغدیغین دینار
اوزگه یه تیکمه ائو آباد دیوار

او کیشی نین صون گونوندهن هله بشش گون گنجه میشدیر مصریده کی وارث لری بئز
شال لارین بو زاهدیلار آل ایگه بوروندولر. بیرین گوردوم آت اوستونده رکاب داک
نوکرلره باغیریردی :

بللی سوزدور گئدهن اگر قایدا
دای منیمدیر او ائو دئیهن کیمسه
اوزگه یه قویدوغو ائوه ائشیگه
قووالار تئز اونو سالار ائشیگه

اونا ساری یاخین گئدیم اته گیندهن دوتدوم دئدیم :

۱ - عنکبوت سوره سینین آتمیش بشینجی آیه سینین بیر حصه سی « گمی یه مینه نده تانرینی چاغیرالار اونا
مخلص اولارلار .

۲ - فریاد ، هارای

۳ - وارین اولان زامان

۴ - یوخسول لارا اشاره دیر

يىغدى قويدۇ يىغماق اولدۇ تىك ايشى
استفاده ائيله بارى سن كيشى

● حكايت

۲۳- نقل ائده رلر بير بالىق چى بير بالىغى تۇرا سالدى ، آما بالىق تۇرۇ آلدى .

چايا گندميشدى قاب يوۋا قايىدا   چاي قاچىدى اونون قابىن سله سين
تۇرا هر گون بالىق دوشردى بوگون   بالىق آلدى بالىق چى نىن جله ^(۱) سين

اۋ كيشى نى دانلادىلار سۋيله دىلر حئيف اولسون اۋ بالىغا آلدەن وئردىن . دئدى : آلدەن
وئرمى ئىدىم ئىلى ئىدىم بير حالداكى اونون پايى ^(۲) قۇرتارمايىب ، اۋ منە
پاي يازىلمايىب .

چايدا گۈلدە دريادا چۈخدۇر بالىق   آما پاي سىز صيادا يوخدۇر بالىق
روزي سى قالمىش بالىق دوشمز تۇرا   دوشسەدە تۇردان چىخار بير آن صورا

● حكايت

۲۴- بير آياق سىز ، بير قىرخ آياق ^(۳) شكار ائتدى . سۈز صاحى گۈلدۇ دئدى: آجل
چاتسا قىرخ آياقلا آياق سىزىن قاباغىندان قاچماق اولماز .

۱ - تله ، قفس ، تور

۲ - روزى ، رزق

۳ - هزار پا ، بير حيوانىن آديدىر

بیرین قووسا دوشمن آئینده یاراق^(۱)   باشا چاتسا عومرو آتانماز آیاق
یئیشسه أجل تیر دهیمز داشا   گلر داش دیبینه دهیر گوز باشا
أجل چاتسا یایدان اوزولمز اوخون   گلن اوخلارین گوز گوره نمز چوخون

• حکایت

۲۵- بیرین گوردوم ایپک قبا بورونموشدو اطلس^(۲) عبا گئینمیشدی آت بئلینه
اوتورمیشدی . سوز صاحبی دئدی : سعدی دیبا قبا اونا گلیر ؟ گولدوم دئدیم:

بیر اولاخدی^۱ر حریر تیکیب پالانا

بیر بالاخدی^۲ر اولوبدو بوت نادانا^(۳)

حکیم لردن بیرى دئییب : زیبا خلقت صاحبنه دیبا خرقة نه گرکدیر .

اونون اگر او ایپک پالتاری^۱ن سوئوندورالا

باخی^۲ب گورن دئییه جکدیر طویلده دیر مکانی

اگر گئیدی^۳ب قیلاسان سن نظر اونون مالینا

حرامدی^۴ سوئیلده جکسن مالی^۱ حلالدی^۲ قانی^(۴)

• حکایت

۲۶- أن بیر سیئرتیق دیلنچی به اوغرو لاردان بیرى دئدی : اوتانمی^۱رسان ال

۱ - اسلحه

۲ - ابریشم ، ایپک ، حریر

۳ - حضرت موسی غیاپینده قیژیل بالاغی^۱ ستایش ائدهن نادانلارا اشاره دیر

۴ - اولدورمک اولار

آچىرسان . دئدى : ألىم كسىلەجك آل آچماسام .

خوشدور آچام من بوالى آى كىشى
آل كسىلەندە دئمىيەم وای كىشى^(۱)

• حكایت

۲۷- أن هئیتلى صلابتلى^(۲) بیر ایگیدهن نقل ائدهرلر یوخسوللوقدان ائیلە یامان اینجیمیشدیر وارسیزلیقدان سینسیمیشدیر ، دئدى : آتا بۇردان سفر ائتمەلى یم آیرى یۇردا گئتمەلى یم . گئدسم چۆرەك فیکرین باشدان آتاییللم گۆجۆم واردیر وار دولته چاتا بیللم .

سن اگر فضلیوی بیلدیرمهیه سن   هانسی عالم سنى فاضل بیلەجک
مشکی^(۳) اوغسان قوخوسون^(۴) یایدیراجاق   عۆدو^(۵) یاندىرسان ایین بیلدیرهجک

آتا دئدى : باطل فیکرین سۆزۆن بۇراخ قناعتدەن اولما ایراخ ، حکیم لردەن دئییدیلر :
شانسیویله باریشماسیئن چالیشماغیئن فایداسییزدیر .

قولدا اولان زوریلە دولته سن چاتماسان
ئیلەیهجک وسمەنى^(۶) کۆز گلینین قاشلاری

۱ - اوغروئون ألىن كسمه گه اشاره دیر

۲ - قورخولو

۳ - ختن آھولارینین جۇبك لرىندەن تۆرەنن معطر بیر مادە دیر

۴ - اییی

۵ - بیر آغاج دیر یاناندا خوش اییی وار

۶ - وسمه أدلى بیر آغاجیئن یارباغیدیر قادینلار قاشا یاخارلار

باشیندا هر تۆکۆوین ایچره یۆز عاغیل اولسا
 عاغیل نه وئج وئره جک اولماسا گۆزهل شانسین

***

نه یه لازیمدی قوؤوه لی بیله گین   قوؤه سیز اولسا بختیوین بیله گی

اوغلان دئدی : آتا سفرآورده کلره نزهت^(۱) وئره قازانماغا فرصت^(۲) وئره ،
 ائوده ن^(۳) چیخان باشقا ائل لر یئر لر گۆره ر ، گۆرمه دیگی انسان لارلا همدم اولار ، علم
 اؤیره نر علمیه بوئش بئینی دولار ، ثروت ، مکت دولت اوئمار فیکره جوئمار ،
 روزگاردان تجربه لر تحصیل ائده ر ، حکیم لرده ن بیر دئییب :

بئیه کی ، باغلی سان ائوه ائشیگه   یئری وار ائل دئییه سنه خام^(۴) آدام
 چیخ چۆله گز دولان بو دۆنیانی   هده ره گئتمه میش قالان ایام^(۵)

آتا دئدی : صحبت لرین حقیقت دیر ، سیاحتین^(۶) حده ن آرتیق فایداسی وار ، آما
 یالنیز بئش طایفایا^(۷) ، ایلک طایفا او طایفاکی چوخلو نعمت مکتی وار ، غلام کنیز
 کلفتی وار ایستی یاتاق او طاقی وار^(۸).

۱ - شادلیق ، خوشلوق

۲ - امکان ، مهلت

۳ - وطنه اشاره دیر

۴ - ایستی ساووق گۆرمه یه ن آدام

۵ - گۆن لر

۶ - گزیب دولانماق

۷ - گروه ، دسته

۸ - ثروت صاحب لرینه اشاره دیر

اگر وارى چوڭ اولان گئدسە اۈزگە بىر ديارا
 او يترده چون ائوى وار غم يئمز گزەر شاد اولار
 اونون كى بوئشودو الى جيبده يوئخدو دىنارى^(۱)
 بوئى اتديغى وطن ايچرە تانيش اونا ياد اولار

ايكىنچى سى او انسان كى علم اهلى دىر محكم كلام مالكىدیر حق يوئنون
 سالكىدیر^(۲)، هارا گئدسە عزتى وار هر زاماندا هر مكاندا حورمتى وار .

قىزىلدى سانكى ادب صاحىبى او دوركى اونون
 وطنده آيرى اوبا ائلده ارزشى چوئخدور
 نادان او خانزادا^(۳) به نزه قارا بو خیردا پوللا^(۴)
 كى آيرى اولكهده بىر آغچا^(۵) ارزشى يوئخدور

او چونجوسو او انسان كى گۈزەل خصلت^(۶) خصالى^(۷) وار گۈيچك صورت^(۸) جمالى وار
 جمال سئوہ عاشق لرین اورەك لرین دۈويندیرەر ، قلب لرین چیریندیرار .
 وارلارین بیری دئییب : چوڭ ثروتم اولمايایدی خوش صورتیم اولایدی كاش .

۱ - وارسىزلارا اشاره دیر

۲ - يولچو ، يول گئدەن

۳ - خان اوغلۇ

۴ - دەمیر پول ، دەیرسىز سگە

۵ - عثمانلى لارین قاراپولۇ

۶ - صفت

۷ - صفات

۸ - بەنیز ، جمال

گۈزەلە گر دئیەلە گئەد بۇ سارایدان^(۱) ائشیگە
 باکی یوڭ چۆلدە ئوی ھەمدی^(۲) ھەم صحبتی وار^(۳)
 سوزۇشارکن صحفین^(۴) ایچرەکی طاوۇس تۆکۈنۈن
 ندور ەلت ؟ بۇ قەدر قدر شرف شوکتی وار
 دئدی : خاموش^(۵) گۈزەل ھەر یانا قویسا قەدەمین
 کیم دالی قایتارا بیلمز اونۇ چون حورمتی وار

دۇرت مینجی او انسان کی داود^(۶) کیمی خوش سسی وار ، نغمە سیلە آخان سوۋو قویماز
 آخا ، اوچان قوشو قویماز اوچا ، زخمە^(۷) سیلە اۆرەکلرە زخم^(۸) وۇرار ، زخم لره مرهم
 قوبار . ھەر اھلی صحبتینە رغبت اندەر خدمتیندە خدمت اندەر .

عاشقم من سازا ھەم ساز سۆزۈنە
 ساریوی چال اوخۇ قوربان گۈزۈنە

***

نە خوشدور حزین^(۹) سس ائشیدسین اۆرەک
 گۈزەل سیمادان^(۱۰) خوشدو آواز خوش
 حزین سس سحر مستە ھەمت وئەرەر
 کی او نفسە بو روحا لڈت وئەرەر

۱ - سرا ، منزل ، ائو

۲ - مونس ، یولداش

۳ - ائوسیز ، یولداشسیر قالماغاغا اشارەدیر

۴ - قرآن

۵ - دینمە ، دانیشما

۶ - بنی اسرائیل پیغمبرلریندەندیر کی چوڭ گۈزەل سسی واریمیش

۷ - سارین تئلین تیتەرەدەن بیر وسیلەدیر

۸ - یارا

۹ - اۆرەک یاندیران ، سوزناک

۱۰ - صورت ، بەنیز ، یاناخ

و بېشىنچى اۇ انسان كى ھەتتى وار اۇلدە قابل صنعتى وار ، اۇل گۈجىلە داشدان چۈرەك
چىخارداندىر ، اۇسگىك^(۱) لره اۇل آچمايان . شاعرلردەن بىرى دىيىپ :

اۈزگە يۈرە باش گۈتۈروب قاچسادا   زىھمە چۈنخ دۈشمە يەجك پىنەدۈز^(۲)
قۇيسا قەدەم ياد ائىلىنىن يۈردونا   آج ياتاجاق پادشە نىمروز^(۳)

سئويلەدىگىم صفتلرېن كىم بىرىنە مالک اۇلسا غرىبتە غم غىصە يۈمىز غم غىصەدەن قىصە
دۈمىز ، يۈنخسا باطل خىيالاتلا ائودەن چىخان ائوين اۈزۈن گۈرە بىلىمىز غرىبت تۈزۈن
اۈز گۈزۈندەن سىلە بىلىمىز .^(۴)

اگر زمانە اۈغۇل قۇيسا باش باشا^(۵) سەندەن
سۈرەر سەمەند^(۶) يۈى دۈنيا ساغا صۇلا قىراغا
اۈ قۇش كى گۈرمە يەجك بىردە آشيان^(۷) اۈزۈنو
قضا اۈنو قۇوالار دەندەن اۈترو دار دۈزاغا^(۸)
اۈنۈن كى يۈنخدۈر ايشى دانشى پۇلو ھەنرى
ناداندى اۈز وطنىندەن چىخا گئەدە اۈزاغا

۱ - لىئىم ، خىسپىس آدمالارا

۲ - آياق قابى تېكەن

۳ - سىستان اۈلكەسى

۴ - ھەمىشە غرىبتە قالماغا اشاره دىر

۵ - مخالفت ائىلەمەگە اشاره دىر

۶ - آت

۷ - يۈۈا

۸ - جەلە ، تەلە

اوغلان دندی : آتالاری^۱ن سۆزۆن اوندانماق گرهک کی دئییبلر قسمتده وار همتده^(۱) وار . بلا تقدیر اولوتسادا قاباغیندان قاچماق گرهک .

یازیلیب قسمتیم باشی^۲مدا ، ولی همتیم اولسا قسمتده چاتارام
چون چاتی^۳ب صون گونوم^۴ دئمه ایندی ایلانی^۵ن آغزینا اوزون آتارام

صون سۆزۆمو ائشید آتا گوجوم چوخدور قورخوم یوخدور ، فیل اؤنۆنده دورا بیللم
اصلان بوینون بورا بیللم ، مصلحتیم حکم ائدی^۶ری بوردان گئدم آیری^۷ یوردا سفر ائدم ،
بوندان آرتیق^۸ یامان گۆنه دۆزهنمهرم سوسوز گۆلده اوزه^۹نمهرم یانقی^{۱۰} چۆلده
گرهنمهرم .

انسان کی ترک ائله دی یوردون یوواسینی
غربتده دای قدم هارا قویسا یوواسیدیر
مکنتلی یولچونون^(۱) یولون اوسته سراسی^(۲) وار
درویشه فرقی یوخ یولون اوستو^(۳) سراسیدیر

بو صحبتدن صونرا اوغلان آتاسی^۴لا قوجاقلاشدی^۵ اوزون یولون ایزین دوتدو^۶
اوزاقلاشدی .

هنر ائیلهمز صاحیبین بختیار^(۷)

هنر اهلینه اولماسا بخت یار

۱ - چالیشماق

۲ - مسافر

۳ - منزل ، اثر

۴ - خوشبخت

اۈزۈن بیر یول گئدمه میشدی آن بیر دهلی^(۱) چایا چاتدی ، چایین اوجا باغیرتیشی
یئددی آغاج یول گئدیردی .

ائیله بیر چای کی قاجیرداردی ده گیرمان داشلارین
اول قاجان داشلار ازهردی وحشی غازلار باشلارین

بیرین گوردو یاریتم دینار آلیسر خلقی گمی سیله داشقیقن چایدان
گنجیردیری ، نعره تپدی اده منی تنز اوتایا گنجیت گیلان . ملّاح^(۲) گولّدو دئدی : جوان

قولداکی قدرته یوخ شالداکی دیناره گووه^(۳)
کیمسه نین اولماسا دیناری گنجه نمز او تایا

سنه بیر گون گۆسته ره ره دئییه دئییه دئییه منی چایدان گنجیت اگنیمده کی بو پالتارلار
سنین اولسون . ملّاح سوردو ایره لی یه^(۴) .

طمع انسانین باشدان عقلین آلار
طمعکار قوشو طعمه بنده سالار

اوغلان اۈزۈن او گمی یه یئتیره رکن گمیچی نی محکم ووردو . اونا آرخا دورانلارین
قولون بوردو ، ناچار اونا باش اگدیلر قاباغیندا اگیلدیلر .

۱ - وحشی ، دیوانه

۲ - گمیچی

۳ - کمره باغلانان شالین آراسینداکی دینارلارا اطمینان ائله ، نه قولون گوجونه

۴ - یاخیقن ، یاووق

غضب اہلی نین غیظ^(۱) ینہ دۈزگیلان
 محبت گرہ کدیر محبت قیلی^(۲)
 دۈزۈم، شمشیری قیندا پاسلان دیرار
 دہلی فیل لری گۈیدہن آسلان دیرار
 اۋرہ کدہن چیخارت آت چۈلہ خشمی سن
 اۋرہک آیناسین خشم کاسلان دیرار

***

یوۋموشاق بیر ایپک اول چون ایپہ گہ
 ایتی کسگین قمہ کار کسمہ یہ جک

ہئیت یندہن چہ کین دیلر دۈرہ سیندہن چہ کیل دیلر، بیزی عفو انت سئویله دیلر. گمی
 آستا یولا دۈشدۈ، یونان لیلار تیکہن اۋجا بیر ستونون کۈلگہ سینہ یئتیشہرکن دالغالارین
 اۋزہریندہ ییۋرغالاندی ہارای قویدۈ گمی دۈنۈر ملّاح دندی: بیر آلپ^(۳) ایگید
 یوۋحدور چیخا بوۋ مہاری^(۴) او ستونون لاپ باشیندا مہارلایا. اوغلان گۈیلۈ
 کینلی^(۵) دۈشمن کینہ سینہ باخمایاراق سئویله دی وار. سانکی بئیلہ بیر صحبتی
 اۋنۈدموشدور، یۈز یاخشیلیق ائیلہ یہ سن بیر یامانلیق، یۈز یامانلیق گۈرہ جکسن،
 اوخ یارادان چیخار آما ایزی قالار.

نہ خوش سئویله دی سردارا سروری^(۶)
 قارانیق اگر ائیلہ سہن آغ گۈنۈ
 جفا قیلما چون آرتاجاق دۈشمنین
 قارانیق اولار روزگارین سنین
 او چن^(۷) ایچرہ کی قلعہ یہ آتما داش
 کی شاید یاغا داش ایچیندہن چنین

۱ - خشم، غضب

۲ - تۈک، رشتہ

۳ - قہرمان

۴ - طناب

۵ - کینہ لی

۶ - آقا، فرماندہ

۷ - دۈمان

اۇغلان ھۇندۇر اۇستونون زىروەسىنە قالخايلاق طنابلارى ملاح قىردى. اۇغلان يىنىپ قىچىن سوۋا يىتىرمەمىش گمى گىدىب افق لره يىتىشمىشىدىر اۋزۇن گۈزدەن ايتىرمىشىدىر. اۇمىحتە^(۱) دۈزەن اىگىد يۇخۇسوزلوق مىحتىنە دۈزەنمەدى گۈزۈن يۇمدۇ، دۇشۇدۇ سوۋا اۋلىمەيەنە اۋلۇم يۇخۇدۇر، اۇن گۈن سوۋا بىر حالداكى جان دۇداخدان چىخمامىشىدىر سوۋان چىخىدى. تىكان كۇلو آغاج قۇلۇ يىدى جىسمى قۇۋۋەلەندى^(۲). يىنە دۇردۇ اۋزۇن يۇلو اىزلىمەگە. گىدى گىدى اۇن بىر سۇسۇر بىباندا چاتىدى ايشگە بىر بۇلاغا. آۋۇج لارىن حاضىرلادى سوۋان اىچىسىن بىر سىس گىلدى پۇلسوز اولماز.

اۇغلان دىدى: پۇلۇم يۇخۇدۇر يانقىم^(۳) چۇخۇدۇر رحم ائىلەيىن. رحم ائىلەيەن تاپىلمادى ساۋاش قۇپىدى، بۇش اۇن نفر جوان اىگىد اۇ اىگىدى تاپدادىلار^(۴).

داغ كىمى ھىبىتلى فىلى بۇدرەدەر^(۵)   اۇلسا پىشە گۇيدەكى اۇلدۇز سايى
أسرەمىش اصلان دەرىسىن سۇيدۇرار   شىرى ائىلەر قارقا و قۇزقۇن^(۶) پايى

اۇغلان ناچار بىر كروانىن اىزىن دۇتدۇ يۇلا دۇشۇدۇ، آخشام اۋستو يىتىشىدىلر بىر دۇنۇمە^(۷) اۇ دۇنۇمدە قىرخ حرامى گۇرۇنمىشىدى حرامى لر قۇرخۇسۇندان كىم آددىمىن آتانىمىردى گۈزۈن يۇمۇب ياتانىمىردى.

۱ - زىمىت، آزار

۲ - قىدرەتلىندى

۳ - سۇسۇز لۇقۇم

۴ - وۇردۇلار، دۇيدۇلر

۵ - آياقدان سالار

۶ - كركىس، ساخسانخان، لاشخور

۷ - دۇنگە، بۇرۇق

اوغلان دئدی باک ائتمه یین کلین^(۱) گوجو چاتماز منه اُللی ده لی باتماز منه . آرخام^(۲) اولون آرخاز اولوم . سوزلریندهن کیچیک بویوک سئویندیلر یئمک ایچمک گتیردیلر ، آجلیق اودون او آج ایگید سوندوره کن دیرسکلندی دینجین آلسین شیرین یوخو گوزون آلدی . آن بیر یاشلی فیکیر باشلی^(۳) قوجا دئدی : قیرخ اوغرودان منیم ائیله قورخوم یوخدور بۇ اوغلانلار قورخوم واردیر .

نقل ائده لرلر بیر عربین چوخلو گوموش پول واریمیش ، اوغرولارین قورخوسوندان گوزلرینی یوممازیمیش ، یولداشینا دئمیشیمیش ائوین گودسون بیر گون گئجه او گودوکچو گوموش لری ییغیر سحر دان اولدوزو چىخمايشدان ائودهن چىخىر . یازیق عرب آغلايىرمىش بیرى دئیر : سئويله ندهن ؟ آغلايىرسان اولما اوغرو گوموش لرین آپارییدیئر ؟ دئیر یوخ یوخ اوز یولداشیم آپارییدیئر .

قاچارام دورمارام ایلان گورسم   بیلیرم قاچماسام منی چالاجاق
نه بیلیدیم او جان دئیهن یولداش   بۇ شیرین جانیمی اودا سالاجاق

قوجا دئدی : سوزلرینه آلدانمايىن شاید اوزو حرامیدیر ایستیر فرصت تاپسین چاپسین^(۴) . قالخین چاتاق بۇ اوغلانین داشین آتاق . ائیله او دم کروان یوکون چاتدی کؤچدو .

سحرچاغی اوغلان گوزون آچدی گوردو ، اوبا کؤچوب یوردو قالیب ، هارای چکدی آما هارای سسین کیمسه ائشیدمه دی باشلادی قوچ قویون کیمی مه له مه گه گوز یاشلارین آله مه گه .

۱ - اؤکوز ، بوغا

۲ - کؤمک ، پشتیان

۳ - عاقل ، عاغیللی

۴ - غارت ائیله سین ، یغمالاسین

آخشام اۆستۈ^(۱) اىستى قوملار اۆزەرىندە^(۲) بۇ سۆزلىرى آستا آستا پىچىلدىردى :

غرىبلىرىن دردىن بىلىر غرىبالر   غرىب آغلار گۈزۈن سىلىر غرىبالر
من غرىبم بۇ دردىمى بىلىن يۇخ   گۈزلىرىمدەن گۈز ياشىمى سىلىن يۇخ

ائىلە او دم^(۳) شكارگاهدان اۇزاق دوشمۇش بىر بىگزادا او اۇغلانىن پىچىلتىسىن
ائىلىدەركن ياخشىلاشۇر دئىيەر : سئويىلە آدىن ندىر ؟ ھارالىسان ؟ كىمدەن ؟ بئىلە
يارالىسان . اوغلان دئىچك^(۴) نەلر اولۇب بىگزادانىن گۈزۈ دولۇر ، گۈل تىك سولۇر .
امر ائىلەيىر او نا خلعت ، نعمت وئرىن ، تئز يئتىرىن آتاسىنا ، آناسىنى سئويندىرىن . آتا
آنا سئوينىرلر اولۇ تانرى درگاهىنا شىكر ائدىرلر . گئجە اوغلان گمى دەكى
شرارتىن^(۵) گمىچى نىن عداوتىن^(۶) كندىلرىن شقاوتىن^(۷) آخشام وقتى رفىقلىرىن
رفاقتىن^(۸) سحرچاغى اىستى چۆلدە سوسۇزلوغون مرارتىن^(۹) آتاسىنا سئويىلەيركن آتا
دئىيەر : مگر سەنە من دئمەدىم يۇخسول ايگىد شىر اولسادا دىش سىز شىردىر .

نە خوش سۆز سئويىلەيىب يۇخسول دلاور^(۱۰)

بو يۈز پۈط^(۱۱) زورىمە وئر بىر نخود^(۱۲) زر

۱ - وقتى ، چاغى

۲ - اۆزۈندە ، اۆستۈندە

۳ - لحظه

۴ - سئويىلەيركن

۵ - شرورلوق

۶ - دوشمانلىق

۷ - عداوت

۸ - يولداشلىق

۹ - محنت ، رنج

۱۰ - قهرمان ، آلپ

۱۱ - اوڭالتى كيلو

۱۲ - ۱/۲۴ مثقال

اوغلان دئدی : دئییدیلر ایشله مه سن دیشله مه سن ، خطرله دؤیوشمه سن
ظفرله^(۱) گۆرۆشمه سن ، بوغدا اکهن سونبول بیچر ، محنت گۆره ن عزت گۆره ر . اوکی
دئیه ر آری چالار بال سیز قالار .

بلله نییدیر^(۲) آن ازل گۆن قسمتین   قسمتہ خاطر گرہ کدیر همّین

***

غواص^(۳) اگر قورخا نهنگین خطرینده ن   چنگی^(۴) دولاییلمزده لی دریا گوهر^(۵) ینده ن

ایشله ایشین یونگول له شسین ، ده گیرمانین آلت داشی آغیر یوکۆن آلتیندادیر .

چۆلده اصلان گرہک گزه دولانا   دولانیب گزمه سه تاپانماز پای
کیمه ایستیر ائوینده صیدین ائده   او گرہ کدیر اولاهورومجکه^(۶) تای

آتا دئدی : اوغول یامان ییخیلمیشدین بختین دیرهک^(۷) اولماسایدی شانسین
بیلهک^(۸) قالخانمازدین ، قالخماسایدین ایندی چۆلۆن قورد قوشونا پای اولموشدون .
بیله بیر ایش آز گۆرۆنر ، آزدان چوخا چاتماق اولماز ، چوخو آزا ساتماق اولماز .

۱ - بیروزی

۲ - معلوم اولوبدور

۳ - سووا باتان ، سو آلتیندا گزه ن

۴ - آل ، پنجه

۵ - اینجی ، مرواری

۶ - عنکبوت

۷ - ستون ، دایاق

۸ - قول ، بازو

حرصين او خيئل ديشين چك آت ، نفسين قيُزيئل كُوزون قارات .
اصلانلى او چؤل لرده شكار ائيله يەن او وچى
آخر اولاجاقدير دهلى بير شير شكارى

نقل اندهرلر پارسين بويوك بيگلريندهن بير گون امر ائيله دى منيم قيُزيئل
اوزوگومو قويون عضد گنبدنين^(۱) لاپ باشينا اوخ ياغديرين ، كيمسه اوخون او
اوزوكدهن رد ائيله سه اوزوك اونون اولاجاقدير . دورت يوز نفر جيلاز^(۲) اوخچو جمله
خطا ائيله ديلر مگر كيچيك بير اوغلانچيق كي تيركمان اوينايدا اوخو قيُزيئل او
اوزوگون اورتاسيندان گنچهر اولدو . هاي سالتىدى ال چاليندى اوزوك اونا
باغيشلاندى اوخچو^(۳) لوغو آلفيشلاندى^(۴) . ائيله او دم او اوغلانچيق تيركمانين
آتدى اودا ، دندى : اوددا يانسين گرهك يوخسا آديم باتاجاقدير .

گاه گورورسن عاغيللى بير حكيمين خطادير عقلى رايبى تدبيرى
گاه گورورسن گلير دهير هدفه تيركمان اوينايا او شاق تيرى

● حكايت

۲۸- بير درويش دهن نقل اندهرلر بير كوهولده اولو تانرى طاعتيله گون سوواردى
جلالتلى سلطانلارا صلابتلى^(۵) ائل خانلارا خور^(۶) باخاردى .

۱ - عضدالدوله ديلمى زامانىندا تيكيلهن بير بنائين آديدير

۲ - قهرمان ، جسور ، شجاع

۳ - اوخ آتماغى

۴ - تحسین اولوندو، تعريفلندی

۵ - هييتلى ، قورخولو

۶ - اُسگيك گوزيله باخماق

اۈزۈنە كيم آچىب نياز قاپى سىن
نه قەدر عۆمرى وار آلین آچاجاق
نيازى سینه دەن چىخاردىب آتان
شرفین سمتینه دۇنۇب قاچاجاق

باشقا ئىللار بىگىلرىندەن بىرى بىر گۈن اۈ درويشىن سىراسىندان نارىن چۇرەك^(۱) يىمك
فيكرىن بىلدىرەركن درويش بىگىن ايسىگىنە^(۲) ھن سئويلەدى چۈنكى قوناق قبول ائتمك
پىغمبرىن فرمانىدىر . بىگى درويشىن خەمتىندە اۈلان زامان درويش بىگە خەددەن
آرتىق خەمت ائتدى . مريدلردەن بىرى آستا دئدى : مرشد بو خەمتىن حەكمىنى بىلدىر
منە . دئدى : مگر دئمەيىبلر :

قاپى دان گىرسە بۇيۇك دۈشمەن يىمىز
خەمتىندە دايانىب دۇرمالىيىق
بىر عۆمۈر اولماسادا گۈنلۈگۈمۈز
اۈنا گۈنلۈك^(۳) قبادان^(۴) قۇرمالىيىق

***

قۇلاخ دۈزەر ائشىدەسە ساز سىين
قۇلاخ دۈزەر جەك گۈرمەسەدە باغلارنى
يۈن ياسدىغىن يۈخدۈر اگر عيىي يۈخ
يۈن ياسدىغىن يۈخدۈر اگر عيىي يۈخ
نازلى لارلا بوئىدور اگر ساغ صولۇن
نازلى لارلا بوئىدور اگر ساغ صولۇن
اۈرەك حەيف نەفسدەن ال اۈزەنمىر
اۈرەك حەيف نەفسدەن ال اۈزەنمىر

۱ - سىفرانىن تۇكۇتوسونە اشارەدەر

۲ - خواھىش ، تەمنا

۳ - چادر ، كۈلگە سالان ، سايبان

۴ - عبا ، پالتار

۵ - دىستە دىستە

فانی ان کبریا و یو کبریا
خزیده و انبیا و دریا

بر عتق اولیاس از انکو کونو
از انکو کونو قبادان وریا

دۇردەنچە باب

خامۇشلۇغون فايدالارى

خامۇشلۇغون فايدالارى

• ھاكايت

۱- يولداشىما دىدىم يولداش بولسا خاطر آز دىنيرەم ياخشى سۆزۈن ايچرە يامان سۆز سۆيەلەنەر دۆشمەن پىسىن گۇرۇر آمما ياخشى لارین گۇرە بىلىمىر. دىدى : دۆشمەن كاش كۆر اولسۇن ياخشى لارین گۇرەنمەسىن .

صالحه^(۱) ناصالح انسان خور باخار

قاردان آغ دامن لره قاره ياخار^(۲)

۱ - دۆزگۆن ، دۆز يولدان ايرى يولا بۆدرەمەين

۲ - شر آتار

ھەندە گىل آكيشى عىب دور دئەر ھەنرىن
 او سعدى دەك گولو دوشمن ، گۈرەندە خار گۈرەر
 گونش كۈچندە بشر تار گۈرەر بو دۇنيانى
 او كۈر قوشون^(۱) گۈزۈ گۈندۈز اولاندا تار گۈرەر^(۲)

● ھكايت

۲- بىر بازارگان بىر مېن دېنار ضرر گۈردۈ ، دئدى : اوغۇل بو صحبتى نھان ائىلە^(۳) بىر
 كېمەسەيە عيان ائتمە ، دئدى : عيان ائىلەمەرەم آما نھان ائتمەگىندە نە ھكىمت وار ؟
 فېكرە جوئىدو تۈمىدو دئدى : مەصىبتىم ايكى اولار ، بىرى دېنار مەصىبتى بىرى
 اغيار^(۴) شەماتى .

اۈرەك غەصەسىن سئۈيلەمە دۈشمەنە
 سئۈىنجىك^(۵) اولار غەم چاتاندا سەنە

● ھكايت

۳- عەقلە صاحب فېكرە مالک بىر اوغلانچىق عالملىرىن ھەزۈرىندە دانىشمەز دىر
 سۆزلىرىنە قارىشمەز دىر . بىر گۈن آتا دئدى : اوغۇل باجاردىغىن او سۆزلىردەن
 سەندە سئۈيلە . دئدى : آتا سۆزۈشارلار باجارمارام اوتانارام .

۱ - بايقوش

۲ - تېرە ، قارا

۳ - گېزەت گېلان

۴ - دۈشمەنلەر ، اۈزگەر

۵ - اۈرەگى شاد ، غەمسىز

مېخلايىردى بىر صوفى^(۱) نعلين لىرىن^(۲)   بىر نقر سرھنگ^(۳) قىشتىردى كىشى
بوۋاتىن گەل تىز عوض ائىلە نالىن   چۈخ ايشىم وار قوۋى يىرە سن او ايشى^(۴)

***

سكوت ائىلە سن كىمسە نىن يوۋخ ايشى
دانىشسان دئىەرلر دلىل آى كىشى

● حكايت

۴- آن بىر مشهور عالمىلە بىر جاھلىن - يىر اوزۇندەن تانرى اونۇن ايزىن سىلىسىن -
دئىشمەسى^(۵) اوزاناركن حققىن جىلاز^(۶) دۇيوشچوسو سپر آتدى^(۷) دۇيوشمەسى صوتا
چاتدى . بىرى دئدى : شىخىن يوۋكسك حلمى علمى اولاولا نەن دىن سىز بىر
ملحدە^(۸) تسليم اولدو ؟ بۇيۇردولار منىم علمىم قرآنداندىر ، حدىث دەندىر عالم لىرىن
علمىن دەندىر ، او اونلارى قبول ائتمىر تسليم اولدۇم كىرلىرىن ائشىدىمىم .

قرآن و خبردەن^(۹) خبرى اولمايانىن
چۈخ ياخشىدىر اصلاً جوابىن وئرمەيەن

۱ - درويش

۲ - آياق قابى ، باشماق

۳ - حكومت مأمورى ، منصب صاحى

۴ - منظور : جاھل دئەر كىچىك بىر ايش گورەن كىمسە بۇيوك ايش دە گورە بىلر

۵ - مجادله

۶ - شجاع

۷ - تسليم اولدو

۸ - كافره ، دىن سىزە

۹ - حدىث ، پىغمبىرىن بۇيۇرۇقلارى

● حكايت

۵- جالينوس دان نقل اندەرلر بىر جاھلى گۇردۇ بۇيۇك بىر عالمە حورمت سىزلىك ائىلەيىردى . بۇيۇردولار : او علم اھلى اۈزۈ جاھل اولماسايدى ايش او يترە يئتيرمزدى .

عاغىل اھلى عاغىل سىزلا سۇوۈشمەز^(۱)   ايکى عاقل محال سۇزدور دۇوۈشمەز
ادب سىز اولسادا صحبت دە جاھل   نزاكت سىز ادب سىز اولماز عاقل
ايکى عاقل آرا بىر تۈكدە اولسا   قىرلىماز ايل لرى بىر قرنە^(۲) دولسا^(۳)
قىرالار اولسالار بى رآى و تدبىر   كەسەرلر بندى اول بند اولسا زنجىر
بىرى بىر دۈزگۈنە مین جورىالان سۇز   قوشاندا سئۈيلەدى نادانە بىر دۈز
گۈزۈن ياخشى گۈرەنمىر گۈزلىرىن سىل   اۈزۈم تىك عىيىمى سن گۈرمەسن بىل

● حكايت

۶- سَخْبَان وائىل^(۴) فصاحتدە^(۵) تآى سىزىمىش ، نقل اندەرلر بىر ايل تمام دانيشسايمىش بىر مطلبى ايکى دفعە دئمەزىمىش . دئسئىمىشدە سۇزون شىکلين دەگىشەرمىش . صحبت ائتمک آدابيندان^(۶) بىرى ائىلە بو مطلب دىر .

سۇزۈ صحبتى شىب شىرىن اولسادا   سرىن گۈل شىکردەن^(۷) سرىن اولسادا
حکيم سۇزلىرى بىردە باشدان دئمز   بىلەر حلوانى چۇخ يئىنەن دای يئمز

۱ - يامانلاشماز

۲ - يۈز ايل

۳ - بېلىك صاحبلرى ، حرمت سىزلىك ائىلەمزلر عۇمۇرلىرى يۈز اولسادا

۴ - عربىن بۇيۇك دانيشئانىمىش

۵ - روان و شىوا دانيشماق

۶ - اصول

۷ - شربت ، مربا

• ھكايت

۷- ھكىملردەن بىرى دىيىپ ھىچ بىر جاھل گۇرمەدىم مەن جھالتىن قىبۇل ائدە مگر ابلە او جاھل كى بىرى سۇزۇن قورتارمايىش سۇزۇن باشلار .

سۇزۇن اوولى واردى ھم آخىرى   سۇزۇن اورتاسىندا دئەسەن سۇزۇن
گۇرەندە ھلە سۇز دئەن^(۱) سۇزدەدىر   سۇزۇن باشلاما ساكت ائت سەن اۇزۇن

• ھكايت

۸- بىر گۇن ھسەن مېمىندىدەن^(۲) سۇرۇشۇدولار خانلارخانى^(۳) سىزە نە دئدىلەر .
دئدى : شايد سىزلەرەدە بۇيۇرسۇنلار ، سئويلەدىلەر سىزە دئەن سۇزۇ بىزە بۇيۇرمازلار .
دئدى : اوندا ياخشى بىلەر سۇزۇن كىمە بۇيۇرسۇنلار .

دىلىن اوجۇندا اولان سۇزلرى دئمز عاقل
خانىن بىگىن سۇزۇنو سئويلەيەن اولار زايىل^(۴)

• ھكايت

۹- مەن بىر ائوجىك^(۵) آلماق اۇچۇن فېكىردئىدىم مەجلس دە بىر جەھۇد كىشى
اگلەشمىشىدىر ، دئدى : قارداش مەھلەسى نەزىرسىزدىر^(۶) مەن اۇزۇمدە اورالى يام آل كى

۱ - ناطق ، خطيب

۲ - سلطان محمود غزنوینین باش وزیرى

۳ - سلطان محمود غزنوى

۴ - مەھو ، نابود ، يۇغ اۇلماغا اشارەدىر

۵ - بالاجا ائو

۶ - تەيسىزدىر

اۋنۇن حسنى^(۱) چۈنخدۇر عىبىي يۈنخدۇر . دئدىم : عىبىي بۇدۇر سىندە اۋراللى سان .

بىر ائۋىن قوئشۇسو گر سن اۋلاسان   كىم اۋنو اۋن درمه آلماياجاق
سن اۋلەن دەن صۇرا واردير اۋمىدىم   مېنە وئرسەم اىيەسىز^(۲) قالماياجاق

● حكايت

۱۰- شاعرلردەن بىرى بىر گۈن اوغروڭلارنىڭ سرکردهسىن تعريف ائتدى ، باش
حرامى^(۳) دئدى : اۋنۇن پالتارلارنىڭ سۈيۈندۈرون قوۋوۋىن گئدىسىن . يازىق شاعر
اياق بالىن بوڭلار اۋستە يوڭ گئىدىردى ايتلر اۋنا يوڭوردۇلر . اگىلدى بىر داش
گۈتۈرسون يئر دۈنمىشىدى داش تۇرپاقدان آيرىلمادى ، دئدى : عجب حرامزادە خلقى
واردىر بۇ اۋلكەنىن ، ايتلرىنى اۋتۈروبىلر داشلارنى بركىدىبلر . باش حرامى
قاقيلدادى دئدى : اۋنا خلعت وئرىن . دئدى : خلعت ايسىتەمىرەم پالتارىمى
قايتارسىنلار .

محالىدى بۇ محالا من دۇنم بوڭراخ منى دای
نەقدر واردى جانىم گەلمەرەم گۈرەم سنى دای
اۋمود قوشوم سئوينىردى اۋچۇيدو خئىرە سارى
خئىير يئتىرمەمى سن گەل ضرر يئتىرمە بارى

اوغرو دئدى : پالتارلارنىڭ نەچچە دىنار بىر كۆركىلە^(۴) وئرىن گئدىسىن .

۱ - گۈزلىگى

۲ - صاحبسىز

۳ - اوغروڭلارنىڭ سرکردهسى

۴ - قوۋۇن دەرىسىندەن تىكىلەن پالتار

● ھاكايت

۱۱- بىر منجىم^(۱) ساراينا وارد اولدۇ گۇردۇ آرواد بىر كىشى نىن آلتىندا دىر ، ھاراي چكدى فتنه قويدى ، سۇز صاحىي گۇلدۇ دئدى :

بىلمه يىنجەن كىم اولۇب ائوده نھان
گۇيۇن اسرارى سنه اولماز عىان

● ھاكايت

۱۲- قالىن سسىن اينجه سايان بىر اوخۇجو اوخۇياندا ائيله اوچا باغىراردى باغىرتىسى قارقالارىن قارىلتىسىن باتىراردى . فىكر ائدەردىن « اِنَّ اَكْرَ الْأَصَوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ »^(۲) اونۇن اوچۇن گۇندەريلىب .

محو اولار استخر فارس^(۳) اوزدەن ايراخ^(۴)
قاووزاسا بىر پردەده صوتىن اولاخ

عزت اهلى اولدۇق اوچۇن محتىنه دۇزەردىلر حورمت سىزلىك ائتمەزدىلر . اۇديارىن ان بىر بۇيۇك سۇز بىلەنى بىر گۇن اونۇ گۇردۇ دئدى : گنچەن گنچە يۇخودا من سنى گۇردۇم ، اومىدىم وار خىر اولاجاق . دئدى : يۇخون سئويلە گۇرۇم نه گۇردۇن سن . دئدى : گۇردۇم آلچاق سسلە اوخۇيورسان اوچا سسىن قولاق لارا آزار وئرمىر . فىكره

۱ - فلک عالمى

۲ - لقمان سۇرەسىنىن اون دۇققوزونجو آيەسى « اولاغىن سسى ، سىلرىن لاپ پىسىدىر »

۳ - شەرىن آدىدىر

۴ - دئتمەلى سۇز سئويلەندە سئويلەنر

باتدۇ دئدى :يۇخون خىيرلىدير . بىلمەدىگىم عىبى منە بىلېن دېردىن . آنلادىمكى خلق
 اوجا آوازيۇمدان آزاردايۇر ، داهى توبە بېردە اوجا اوخۇمارام .

من اينجيه رهم او يولداشيۇمدان نقصان^(۱) لاريما دئيه كمالدير
 پيس ايش لرى او گۇرەندە مندەن مندەن دئمەيه پيس ايش محالدير
 زهرين كاساسيۇن آلاندا يولداش دوشمندير اگر بويۇرسا بالدير

● حكايت

۱۳- بىرى سىنجا^(۲) مسجدىندە آذانچى دى ، اونۇن يۇغۇن سسى اينجه كۇنۇل لره
 اوتۇرمازدى اۆرەكلره ياپيۇشمازدى^(۳) . او مسجدىن صاحى بىر رحم گۇيۇل اميريدىر ،
 امير اوندان قۇرخاردى گىت گەلمە دئسېن قلى سىنېن . بىر گۇن دئدى : بۇ مسجده
 ايكي نفر آذانچى وار ، او بىر نفر راضى اولوب من بۇش دىنار وئرم گئدە ، باشقا يئردە
 آذان وئره ، سن گىتمە گە راضى اولسان اون دىنار من سىنە وئرىم . جواب وئردى
 قبولۇمدور . دىنارلارى آلدى گئدى . بۇش گۇن صۇرا گلدى دئدى : او اون دىنار چۇخ
 آزيۇمىش ايندى اوتۇر وئرىلر من اوردان گئدەم . امير دئدى : اوتۇر آزدىر آللى
 دىنار آل گىت گىلان .

سسېن او جوركى قازىر بئى نىمى محالدى قازا
 دەمير او قازما^(۴) ، تازا بئللەنەن باغيۇن قاناسيۇن^(۵)

۱ - عيب ، خطا

۲ - موصلدە بىر شىھرىن آدى دىر

۳ - پيس ، اۆرە گە ياتمايان يۇغۇن سسە اشاره دىر

۴ - كلنگ ، يىر قازان

۵ - اوزۇم باغيۇندا تللەنن تۇزپاغا دئىلر

● ھاكايت

۱۴- كۈرپە^(۱) سسلە بېرى قرآن اوخۇيوردو ، سۆز صاحىبى دئدى : مۇمن^(۲) نە آلىب سان ؟
 اوخۇيورسان . دئدى : ھىچ زاد . دئدى : كىمىن خاطرىنە اۋزۇن بئىلە اينجىدىرسن ؟
 دئدى : عزيز اولۇ تانرى خاطرىنە . دئدى : عزيز اولۇ تانرى خاطرىنە بسىدىر اۋزۇن دای
 اينجىتمە .

سن كى بئىلە اوخۇيورسان قرآننى^۱
 خلق گۇرمز داهى قرآن سايانى^(۳)

۱ - يوغۇن ، پىس ، اۋرەگە ياتمايان سس

۲ - ايمان گتيرەن ، ياخشى بندە

۳- قرآنا حرمت وئرنەن انسانى خلق گۇرمە يەچك

یارا
 سپرده ن خدایت کیدان
 خدایت حقین دشمن با ی
 خدایت

سکون
 با جارسان حاکم
 می دود با بار کوه
 کوزده ن با ی

پیشینہ باب

جوانلیقین شوری عشقی

جوانلیقین شوری عشقی

• حکایت

۱- بیر گۆن حسن میمندیده^(۱) سۆرۆشدولار محمود شاهین^(۲) ساییز تاییز
بندهلری^(۳) اولا اولا سبب ندیر ؟ آياز^(۴) خانا کۆنۆل وئریب بیر حالداکی آياز ائيله گۆیچک
ده گیل ، گۆلدۆ دئدی : گۆیۆل سئوهن گۆیچک اولار .

یامانی دای یامان ساییلما یاجاق	پادشه هر کیمه مرید اولسا
ضرری دای زیان ساییلما یاجاق	ائیلنه یۆردونا ضرر وورسا
ائل آرا دای سامان ساییلما یاجاق	شازدایا ^(۵) شاه اگر غضبلنسه

۱ - محمود شاهین باش وزیر

۲ - سلطان محمود غزنوی

۳ - غلام ، نوکر ، خدمتکار

۴ - سلطان محمودون محبوب خدمتکاری

۵ - شاهزاده ، سلطانزاده

غرض گۆزیله باخان یوسفین^(۱) او صورتینه
 دئیه قوتور یاناغی^(۲) چوخ کیفیر^(۳) صورتی وار
 اگر باخا تپه گۆز^(۴) او دئوه ارادت یله
 دئیه او دیک گۆزونون عرش لرده صحبتی وار

● حکایت

۲- وارلی کارلی^۱ بیر کیشی نین خدمتکاری گۆزه للیکده تای سیزیمیش . نقل انده رلر
 خواجه اونون قامتینه وورولموشدو صورتینه بند اولموشدو . بیر گون یاووق بیر دوستونا
 دئدی : حثیف او جمالا کمال سیزدیر ، ایشه گئتمیر خدمت ائتمیر . گولدو دئدی :
 آفت اولدون خدمت اووما . عاشق مالک اولای بیلمهز معشوق ممکوک .

خواجه گر آی بنیز^(۵) غلامیله   اگله شه دیز دیزه باخا گۆزوننه
 سئویله سه دورگتیر ایچیم او سووی   دای اینانما باخا اونون سۆزوننه

***

بئلی ، قویجاغین قوی گوتورسون کولونگ
 اولار یوخسا عاصی غلامین سنین

۱ - یعقوب پیغمبرین اوغلو حضرت یوسف (ع)

۲ - پس ، زشت

۳ - دهده قورقود کتابیندا ، گۆزو تپه سینده اولان بیر دئوین آدیدیر .

۴ - اوزو آی تکیین ، ماهرخ

● حکایت

۳- بیر گرفتار^(۱) عابد گوردوم چیلغین^(۲) اورهک قورقوسيله^(۳) قورولموشدو بیر گوزله وورولموشدو، عشقین یانار آلاویلا آلیشاردی او آلاوی سئوندورمه گه چالیشاردی، شماتته ملامته دوزن گویلو نازلی یارسیز دوزنمه زدی خیالینده آلین یارین آته گیندن اوزنمه زدی. بیر گون دندی ای نازلی یار:

من اوزمه رهم آل او دامتیندهن   اوز سنده آیه بو باشیمی سن
یوخ کیمسه منیم پناهیم اولسون   عالمده منه پناه سن سن

دندیم: کیشی یوکسک عقلین اودوزموشدون آچاق نفسین اوددو هوشون. فیکره جوئمدو، توئمدو دندی:

عشق سلطانی قدم هر بیر مکانه قوئدو دای
او مکاندا تقوانین شمشیری قیندا پاسلار
دای نجه؟ زاهد دئهر کاس سیزدی زهدون آیناسی
اونداکی عقل آیناسی قلبین ایچینده کاسلار

● حکایت

۴- بیر عقلین اودوزموشدو وورولموشدو عشق ایشینه گیریشمیشدی ایلشمیشدی. آما یاری یئیلمه یین بیر یئمیدی دوئلما یان بیر قوشودو.

۱ - عاشق، وورغون

۲ - دهلی، دیوانه

۳ - حيله، کلک، نیرنگ

اگر خور باخا دینارا دلدارین
سنه دای نه فرقى داشین دینارین

اۋگۇد اۋچون سئويلەدىلر بۇ ايشدەن آل گۇتۈرگىلان محال ايشين فيكرين باشدان
اۋتۈرگىلان ، وۇرۇلانى چۈخدۇر اۋنۇن سۇزلىرىنە وۇرۇلما سن قۇرقۇسىلە قۇرۇلما سن،
اغلار گۇزۇن سىلدى دئدى :

سۇزلەرىز سىنەمە اثر قىلماز قلىمە اۋخ وۇروب گۇزەل خوبان
تير آتان تيرىلە آلار جانى جانلارى نازىلە آلار جانان

جانا خاطر جانان فيكرين باشدان آتماق بەگەنمەلى فيكىر دەگىل .

من اگر آتماسام باشین فيكرين سئويلەسەم عاشقم يالاندى سۇزۇم
امكانى اولماسا چاتام ياره قالاجاق بير عۇمۇر يولۇندا گۇزۇم

***

آل وئرسە^(۱) يارىن آل اياغىندان اۋپەرەم من
يار يار دئىەرەك يۇخسا سۇرۇنم قاپىسىندا

اىل طایفاسى سئوگى سىندەن اۋز چئویرمک ایستەدىلەر ، سئوگى دەن یۇخ اىل طایفادان
اۋز چئویردى .

دردا كى حكيم صبر^(۱) دثيب درديمه درمان

گل قند شكر^(۲) ايسته بير آما دهلى كۈنلۈم

***

بیر نادان عاشقه دئدى : معشوق   بۇ سۇزۇ آى جوان ائشىد بیل سن

داهى قالماز سنین اۋچۇن قدریم^(۳)   بۇ قدهر سن اۋزۇن بۇيۇك بیل سن

نقل اندەرلر بیر گۈن اۋنۇن سئوگی لىسى خبر بیلدى بیرى اونا وۇرۇلۇبدور اۋ آى
تکین صورتینه بند اولۇبدور ، قلبى جۇشۇر قامتینه قۇشما قۇشۇر ، دئدى :
يازىق اۋ بدبختى من چۇل لرده گزدير ميشم خلقي اۋندان بۇزدير ميشم ،
آتىن ميندى قامچى لادى^(۴) ، عاشق يارىن بۇيورماغين^(۵) آنلاياركن آغلار
گۇزدەن قان آغلادى دئدى اى وای :

ايستیر گله اۋ اۋلدوره نیم^(۶) گۇرمه گیمه

ممکوندو يانیب قلبى بۇ اۋلدوردو گۈنه^(۷)

محبته دئدى : سئویله آدی ندير ؟ بۇ چۇل لرده ایشین ندير ؟ هارالیسان ندهن
ائلدەن آرالیسان ؟ عشقین دهرین دریاسینا جۇمان ایگید فیکره جۇمدو تۇمدو دئدى :

۱ - بیر آجى داوادیر

۲ - شربت ، مربا

۳ - حرمت ، عزت

۴ - شاللاق لادى

۵ - تشریف گتیرمه گین

۶ - قاتل

۷ - مقتول

آتەك باش قرآنى ازبرلەسن دە

الفبا بىلمەسن آشفته^(۱) اولسان

اۇغلان دئدى : منىلە دۇر دانىش گىلان فقرالر محفل يندە^(۲) آن بىر حقير فقيرم من ،
محبىلى او سۇزلىرىن ياردىمىلا دەلى عاشق عشقىن دەرین درياسىندان باش قاوۋزادى
دئدى : اى دوست

بۇ يالاندى يار گلندە ، قاللا جان بۇ جىسمين ايچرە

سۇۋە باشلاياندا جانان دانىشام دىنەم اينەم من^(۳)

بۇنو دئدى نەرە تپدى جانىن حققە باغيشلادى .

● حكايت

۵- نقل ائدەرلر بىر معلم شاگردىنە وۇرۇلموشدو ، دۇيىب دىلر گۇزەل ليگە وۇرغون
اولماق انسانلارین ذاتيندەدير ، او شاگردى تەك گۇرەندە سۇيىلە يەرمىش :

منيم بۇ فکرىمى ائىلە پۇزۇب سنین فیکرىن

آدیتم چىخیۋىدى يادیۋىمدان اونۇدۋموشام اۋزۋمو

قارا او گۇزلەريۋە من تىكەندە گۇزلەرىمى

مین اوخدا گەلسە سىمادەن یۇمانمارام گۇزۋمو

بىرگۇن اۇغلان دئدى: اۇستاد ائىلەكى سن بۇ درسیمە نظر قىلدىن عییمەدە نظر قىلسان

۱ - عاشق ، وۇرغون

۲ - مجلس ، ییغىناق

۳ - عاشق معشوقە چاتاندا اۋزۋندەن گندمگە اشارهدير .

ايرى يولا بۆدرمه رەم ، گۆلدۈ دىدى : سىن بۇ سوزو اۈزگەلرە سئويلە گيلان باشقا ھىر
عيب سىندە من گۆرميرەم .

گۆزلىرى دىيدەن چىخا كاش مغرضين^(۱)
چون كى ھىر گۆرمەگە يۇخىدۇر گۆزۈ
مىن خطا بىر تىك ھىرىن اولسا بىل
اول ھىرە سارى دۇنەر يار سۆزۈ

● ھىكايت

۶- صون گۆنەدەك او گىئەنى اونۇدمارام نازلى يارىم خلوتىمە بۇيۇر جاغىن دونۇم
دەگدى چراخ چۇندۇ ايشىق سۇندۇ .

خيالى قارا آخشامى صبح اندەن شىگفتا^(۲) بۇيۇردو بۇ كاشانەمە^(۳)
دندىم : گۆر نىجە بختيار اولموشام قەدەم قويدۇ يارىم بۇ غمخانىە^(۴) مە

اوتۇر جاغىن گىلىلىندى دىدى : نىچىن ؟ من ايچرى داخل اولجاق سىن چراغى خاموش
اىتتىدىن ؟ دندىم بىلە خيال اىتتىم گۆنش چىخىدى .

قاش قاباق اھلى گىرەندە مجلسە دورما ھىر نە شمع وار اۈلدۈر گيلان^(۵)
بىردە نازلى يار وارد اولجاغىن دامنىن دۇت شمعى تىز سۇندۇر گيلان

۱ - غرض اھلى

۲ - عىجا ، حىرتلى ايش گۆرۈندە دىيىلەر

۳ - ائو ، ساراي

۴ - غم ائوى ، غمىسرا

۵ - شمعلىرى سۇندۇرمەگە اشاره دىر

● حکایت

۷- اوزاق يولدان گەلن عزیز يولداشيما دنديم : يولون گۈزلەمكەدن يۈرۈلگۈز ،
دئدى : گۈزۈن يۈرۈلسادا گۈز يوللارا تىكمەلى سن .

ای نازلی صنم یوئانمیسان سن   دای اوزمەرەم آل بو دامنیدەن
هر لحظه گۈرەن گۈزەل نگاری   قاچماز بیلیرەم نگارە ساری

رقىبالرلە گەلن دلبر اينجىتمەگە خاطر گەلر ، عاشق قلى حسادت سىز عداوت سىز^(۱) اولان
بىلمەز .

منیم رقیبیمیلە یار گەلەندە خلوتیمە
ساواشماغا دئیەرەم یار گەلیر سۆزۈن دۈزۈنۈ
اگر بیر اۈزگە صنملە دانیشسا آی بەنیزیم
حسود سینەدە گۈررەم حسادتیـن کۈزۈنۈ
یاریم دئیەر من او شمعام اودۇمدا ای سعدی
منە نە واردی کی^(۲) پروانە یاندىرار اۈزۈنۈ

● حکایت

۸- اوزون ایل لر بۇندان قاباق بیر گۈزەلە قوشۇلاردیم دئیەردیلر اونلار قوشا بادامدیلار

۱ - خصومت

۲ - منە نە ارتباطی وار

بیر قابیغدا ، آن بیر اوزون آیریلیقدان صوئرا بیر گون گلدی دئدی : منیم گوزوم یولدا
 قالدی سن بیر قاصد گوندهرمه دین . دئدیم : ایشیق جمالیوی ایسته مه دیم قاصد
 گوره من گورمی یه .

او گوزهل دلبره سئویله دئمه سین توبه ائدهم
 توبه من ائيله مه رهم اورتایا شمشیر گله
 کیم سنه باخسا دویونجا ، اوله رهم ، آما گوزهل
 یونخدو بیر کس دویا سندن قاییدا سیر^(۱) گله

● حکایت

۹- بیر عالمی گوردوم گوزهل بیر گوزله ائيله یامان وورولموشدو ، اوزو داغدا
 دولاناردی سوزو دیلده . عشقین سونمز آلاویندا آلولاردی بیر آن یانیدیئم
 سئویله مزدی ، قولاغینا آستا دئدیم : بو بللی دیر سنین عشقین علت سیزدیر محبتین
 زلت سیزدیر^(۲) آما بیله اوره ک وئرمه ک علم اهلینه یاخشى ده گیل . دئدی : یولداش
 پندی^(۳) اوتور نصیحت ده ن دای ال گوتور . چوخ چالیشدیئم یاریئن فیکرین باشدان
 آتام آتنامادیئم یامانلیغا دوزن کونلوم آیریلیغا دوزه ییلیر نه ائيله ییم ؟ حکیم لردن
 بیرى دئییب : عشق درد ی جان دردینده ن آغیر اولار .

هر کیمین اولسا بیر گوزهل نگاری^(۴)   داهی قالماز اوزونده اختیاری
 قیچی باغلی مارال قاچا بیلمه ز   قیچی نیئن باغلارین^(۵) آچا بیلمه ز

۱ - تۇخ

۲ - منظور سنین عشقین زلالت توره ده ن زلت یارادان عشق ده گیل

۳ - اؤگود ، نصیحت

۴ - یار ، دوست ، سئوگی

۵ - بند ، ایپ

نازلى يارسىز ، اۆرەكدە يۇخدۇ صفا
 كىم بلا گۈندەرىيدى سئويلە سنى ؟
 يار يارا سئويلەمز آلىندەن آمان
 مەنە قال سئويلەسن اۋزۇن بىلەسن
 صفادىر سئويلەرم يار ائتسە جفا
 دئمەمىش سئويلەرم باغىشلا منى
 دئمەرمەن آمان دئەسندە يامان
 منى قۇوساندا سن اۋزۇن بىلەسن

● حكايت

۱۰- جوانىدېم بىر آى بنىز ، گوزۇ دەنيز سسى گۈزەل بىر گۈزەلە وۇرولمۇشۇم .

صورتى آغ گۇمۇش كىمى آغ بنىزىندە قارە خط
 قارە خطى اولان او آى دالدىلاناردى آى كىمى

آما بىر گون بىر سۇز دئدى اۆرەك دۇلدۇ غمگىن اولدۇ ، محبتىن مۇهرەلرېن ^(۱) يىغدىم
 دئدىم :

بۇزۇلدۇ اۆرەكدە محبت اىزى
 بۇراخ دای بىزى ، بىز بۇراخدىق سىزى

گندە گندە بۇ سۇزلرى پىچىلدىردى .

گون چىخاندا بات دئسە شۇپر ^(۲) گونە
 قدرى اُسكىلمەز قىزىل ساچلى گونون

۱ - منظور دۇسلۇغو پۇزدۇم

۲ - خفاش

بۇتۇ دىدى اوزون يولۇن ايزىن دۇتدۇ گۇزدەن ايتدى . يۇلا باخدىم بۇلۇد كىمى
دۇلدۇم دىدىم :

باشا چاتدى او اۇپۇش لىر او گۇرۇش لىر گۇرۇشون
قدرىنى بىلمەدىم افسوس وصال گۇن لىرى من
ياشاماق امكانى يۇخدۇر منە سن سىز مارالىم
يۇلۇتۇ گۇزلە يىرەم گل بىزە دىندىر مىنى سن

اولۇ تانرى درگاھىندان چۇخلۇ مەت اۇممالى يام^(۱) بىر گۇن گۇردۇم او آى بنىز گلير
آما اينجه سسى يۇغۇن لايىب آغ بنىزى كدەرلە نىب ، آلمادان آل آل ياناغى
هئىوا ساياق تۇزلانىبدى^(۲) زامان ائىلە حسنون^(۳) پۇزۇب ان گۇزەلر بازارىندا
كىمسە اوئا ياوۇقلاشماز ، ياوۇقلاشدىم دىدىم : يۇلداش

تر خط^(۴) او ياناخدا ترلە يەندە^(۵) صاحب نظره^(۶) دىدىن ايراق گىت
بۇغ ساققالى لا بۇگۇن گلىب سن تر خط پۇزۇلۇبدۇ داي اوزاق گىت

***

سۇلدۇ يازىن عشوه نازىن داي اۇتۇر
سۇنمۇش اۇجاقدان^(۷) قازانىن گىت گۇتۇر

۱ - تانرى يا حمد ائتمەلىم

۲ - اۆزدەن نارىن توك چىخماغا اشاره دىر

۳ - گۇزلىگىن

۴ - نارىن توك

۵ - توك چىخاندا

۶ - عاشق ، طالب

۷ - محبت اۇدۇ سۇنمەگە اشاره دىر

سئويلەمە تاي سىز گۈلدۈم مەن دۈن
 صحبتىن آچمانە يىدىن سەن دۈن
 سات ماتاھىن كىم سەيە سات سئويلەيە^(۱)
 چات اونا يۈك ، يۈك مە چات سئويلەيە^(۲)

***

بىللى سۈزدۈرۈرەك سئوهر سئوينەر باغچانىن اولسا گۈل ياشىل چمنى
 ووردۈرەر عاشقى يارا او يارىن تر خطى اولسا غنچە تەك دهنى
 نە گرەك دىر ترە كوزۇ^(۳) اوزۇۋە اوزۇۋى اينجىدەر يوزار دەرەنى

***

ساققال بىغىۋى سەن ووراسان وورمۇياساندا
 بۇ بىش گۈنۈن^(۴) آخر گۈنۈنە سەن چاتاجاقسان
 اولسايدى جانىن اختيارى الدە تۈكۈم تەك
 چىخماق خيالىن جانە دئىرەدەم آتاجاقسان

***

دندىم سەنە نە اولوبدىر دۈن كى گۈل ياناغىن
 سولۇب بۇ گۈن گۈرۈرەم عرصە سەن قارىچقا آلب^(۵)
 جواب وئردى دندى بىلمىرەم نە ماتىم دىر
 زامان او آغ بەنىزىن اۋستە قارە پردە سالىب^(۶)

۱ - جىسىن او اداما سات اونا طالب دىر

۲ - او يارى اىستە سەنى اىستىر

۳ - بۇغ ساققالا اشاره دىر

۴ - بۇ بىش گۈن فانى دۇنيايا اشاره دىر

۵ - قارىچقا بوزادا اوزون تۈكۈنە اشاره دىر

۶ - قارە پردە اوزون قارا تۈكۈنە اشاره دىر

● حکایت

۱۱- بیر عالمدهن سۆزۈشدولار اگر بیرى بیر آى بهنیز کنیزکله^(۱) صبحه کیمى بیر اوتاقدا خلوت انده عقلی نفسه باتانمایا باش یاسدیغا آتانمایا یاتانمایا آشکار گۆره هم باغچادا سخاوت وار هم باغچانیڭن صاحبینده ، پرهیزگارلیق قوتیله حریر گۆزۈن یوما بیلر ؟ بویوردولار : گۆزۈن شاید یوما بیله خلقین آغزین یوما بیلمز .

شاید انسان جانیڭنى قورتارا نفسین شرریندهن
بدگمان خلقلرین قورتارا بیلمز خطریندهن
بیر عۆمۈر دۆز گنده سن ایری یولا چاشمایاساندا
امکانی یوخ دۆز ایشین دۆز اولما آغزین نظریندهن

● حکایت

۱۲- بیر قارقانی بیر طوطیله بیر قفسه سالمیشدیلار . طوطی اونون قارا چرکین هیأتینه^(۲) گۆز تیکهنده باغیراردی نه پیس صورت چرکین طلعت^(۳) قارا هیأت صاحبی سن ، ای ایریلىق قاریلدايان سنيله کاش منیم آرام گۆنش دوغان گۆنش بوغان او داغلارین آراسیندان چوخ اولایدی .

سحر ساتاشسا گۆزۈ کیمه نین سنین گۆزۈوه
اونون او گۆن اولاجاق دونیاسی قارا زندان
سنین تاییڭن کیمی فیکری قارا سنه یاراشار
ولی سنین تاییوی گۆرمه یبدی هنج انسان

۱ - بالاجا کنیز ، جوان گلین

۲ - شکل ، صورت

۳ - دیدار

تعجبلى صحبت بۇدۇر او قارقادا او طوطى نين صحبتيندهن تۇتولاردى آللاه اۇزون
قوتار منى دئيه دئيه قارىلداردى ، داريخمادان زاريلداردى روزگارى يامانلاردى
باغىراردى منيم نه پيس اقباليم وار اقبال^(۱) منه يار اولسايدى بۇ گون منيم هم نفسيم دار
قفسه بۇ طوطى يۇخ قارقاليقداريلدايان بير قارقايدى .

عالمه عالم اولار بير دار قفس جاھليله اولسا بير گون هم نفس

بيلميرم من نئيله ميشديم قۇرقو قۇران قۇرقو قۇردو قولايىمى ديدەن بۇردو بئيله جاھل
عقلى زایل ينددى رنگه متمایل بير حيوانين صحبتينه داخل اولدوم.

شکيلين^(۲) ديوارا چه کيلسه اگر کيم گۇره ر ديوارى يۇمار گۇزونو
مکانين جنت^(۳) اولسا جنتي لر آرزىلارلار جهنمين کۇزونو

بۇ داستانى بۇنا گۇره سؤيله ديم من دۇشۇندورم او قدهر كى عاغىللى نين عاغىل سيزدان
نفرتى وار يوز او قدهر عاغىل سيزين عاغىللى دان وحشتى وار .

رندلر محفلينده بير شاهد بير ملول^(۴) زاهده دئدى : زاهد
سيز كيمي پوزغونوق ملولوق بيز ان گۇزهل ايش بۇدور دۇروب گئده سيز

۱ - شانس ، بخت ، طالع

۲ - عكس ، صورت

۳ - بهشت

۴ - افسرده ، غمگين

گۆردۆم اۇ یاشیل تر چمنین ایچره سنی
 سانکی قیزاران لاله لر ایچره گوہنی
 آل لاله یاشیل تر اۇ چمنلیکده سنین
 بوژ تک باخیشین بوژ کیمی دۇناردی منی

● حکایت

۱۳- اوزۇن ایل لر هم صحبتیم اولان عزیز یولداشیمدان آن بیر کیچیک مطلب اۆسته
 آیریلدیئم من . اۇ آیریلیق جسم لری آیرسادا اۆره ک لری بیر بیریندهن آیرمادی .
 بیر گۆن خبر بیلدیئم منیم بو شعریمی اۇخویاندا آغلا ییرمیش .

نگاهی اۇدلو نگاریم اگر آچا قایمی
 نگاهی یانیدی راجا قدی ر بو عاشقین اۆره گین
 بو راجا مارام ساجینی دوشسه ساج لاری آیمه
 گدا مگر بو راجا ر صاحب کرم آته گین

منیم اینجه ظریف لطیف کلامیم یوخ . اۇ گۆن درویش خلقین خلقی آلیش لاندی . اۇ
 شعریمی اۇخوماقلا اۆره ک سۆزۆن آچدی دندی : خطا ائدی ب جفا قیلی ب
 خطا سیندهن پریشاندی جفا سیندهن پشیمان دی . آتیشماغا گویلو یوخذور باریشماغا
 میلی چوخذور . صلحه خاطر بو اۇچ بیتی یازدیئم اونا گۆنده ردیم من .

اونوددۇن عهدیوی پیمانیوی سن	منیله باغلامیشدیئن عهد ، پیمان
منی ترک ائیله یه یارسیز قالام من	دئیهردیئم امکانی یوخ نازلی یاریئم
باریش گنچمیش اۇگۆنلردهن عزیز سن	باریش ائتمک خیالی گر واریندی ر

● حكايت

۱۴- بىر جوانىن گۈلدەن اينچە گلن جىگى گنجە ياتدى سحر چاتدى اويانمادى .
قىز آناسى اۈز حاققىنا چاتماق اوچون او ائوجىگى ترك ائتمەدى . اوغلان قوجا
قايىنانانىن صحبتىندەن داريخاردى اما وارسىز اولدۇق اوچون داريخماسىن
گىزلەدەردى . تانىش لاردان بىرى دئدى : دۇنيا يارسىز چتىن دىرمى ؟ دئدى :
يارسىز يۈز چتىن دىر بو اروادلا مىن چتىن دىر .

گۈل چىچك سۇلدۇ كۈل تىكان قالدى   سىل سوپور اولدۇگنج ، ايلان قالدى
كاش گۇرئىدىم گۇزۇمدە اۈد كۇزۇنو   گۇرمەيىدىم او دۇشمىن گۇزۇنو
اىل قوھوم راضى يەم قىرا مندەن   گۇرمەيەم دۇشمىن اۈزۈن داي من

● حكايت

۱۵- ھلەدە وار يادىمدايىر او زامان كى جوانىدىم بىر گۇزەلە وۇرۇلمۇشۇم .
وۇرۇلدوغوم نازلى يارىن خيالىن من بىر لحظه دە اۈنۇدمازدىم . بىر گۇن يايىن
لاپ او ايستى چاغلاريدى . گۇن نفسى قايتارىردى ، ايستى قانى دامارلاردا
قاينادىردى . گۇنۇن توۋىن^(۱) آلامادىم بىر ديوارىن كۈلگەسىنە سۇرۇندۇم من .
اۈلۇ تانرى درگايىنا ال گۇتۇردۇم دئدىم : اى كاش بىرى بىر قاب سۇگتيرە
اۈرەگىمىن اۈدۇ سۇنە ، ناگاہ گۇردۇم زىل قارائلىق بىر دالاندان^(۲) نور يايىلدى يعنى
ايشىق بىر جمال كى سۇز عاجزدى تعريفىندەن دىل قاصردى توصيفىندەن . فيكر
اىلەدىم آيسىز گنجە گۇن دۇغۇلدۇ آب حيات چشمەسىندەن جامىم دۇلدۇ .

۱ - گۇچ ، زور
۲ - يۇلاخ ، گنجىد

گوردوم گوزهل او آى جمال جامى سرين شربتيله دولدوروبدور قاباغيمدا
 دايانيبدير . باش تاپماديئم او شربت هانسي گولون گولاييندان آرتيرميشدير
 ايگى منى مست ائيلهدى شايد جاما تر ياناغين ترلريندن نچه دامجي داميزميشدير .
 گوموش الدن بولول^(۱) جامى آلديم ايچديم آلاولانان ايچهريمين اودو سوندو ، اوندان
 قاباق دئهرديم من :

ايچهريم ائيله عطشدهن يانيرى ، بير نفيه
 يئددى دريا سو ايچهم سونمه يه جكدير عطشيم

***

بختور او انسانين خوش حالينه
 ياريله هر گون سحر گوزلهر گونو
 مست مى بيدار اولار گون چيخماميش
 مست ساقى^(۲) گوز آچار محشر^(۳) گونو

● حكايت

۱۶- او زامان كى علاءالدین محمد خوارزمشاه^(۴) - الله او نا رحمت ائتسين - ختا^(۵) لرله
 باريشميشدير كاشغره^(۶) وارد اولدوم . كاشغرين بويوك جامع مسجدینده بير خوش

۱ - بلور

۲ - ساقى جمالیندهن مست اولان

۳ - قیامت

۴ - چنگیزخان ایرانا حمله ائدهنده ایرانین شاهیدی .

۵ - چین تورپاغیندا بير يثرين آدیدير

۶ - تركستاندا بير شهرين آدیدير

صورت ، بهجت جمال ، سرو قامت اوغلان گوردوم نحو اوخوردو . اونون كىمى
گوزەلره دئمك اولار .

معلیمین دئیەسن اۆیره دیب جفا ائیلە
وفا صفانی اۆتور گئت ستم روا ائیلە
یترین اۆزۈندە تاپیلماز سنین تاییسن معشوق
سنە کۈنۈل اودوزان عاشقى رها ائیلە

زمخشرلی جارااللهین^(۱) نحوین تنز تنز اوخویوردو : زید عمروی دؤودی ، ستم ائتمیشدی
عمرو . دئدیم : جوان خیوه^(۲) ختا باریشیدیلار . عمرویله زید باریششما دی ؟ گۈلدۈ
دئدی : هارالی سان دئدیم شیراز مۈلکۈندەنم ، دئدی : سعدی سۈزلەریندەن نه یین
واردیر ؟ بو سۈزلیرى اوخودوم من .

من گرفتار اولموشام بیر قاش قاباقلی نحویە
چوخ سۈهر دۈوسۈن منی هر آن دۈوہندە عمروی زید^(۳)
نازیلە آدییم آتانداندا ، کید^(۴) ائدەر باخماز منە
ائیلە بیر نازلی روادور ائیلە یە تزویر^(۵) و کید ؟

بیر آز تۈمدۈ فیکره جوئمدۈ دئدی : من کی دۈشۈنمەدیم من دۈشۈنەن بیر سۈز سۈیلە .

۱ - مقلّمه نحوی یازان عالمین آدی دیر .

۲ - خوارزم ، علاءالدین محمد خوارزمشاها اشاره دیر .

۳ - ضَرْبَ زَيْدٍ عَمْرًا وَ كَانَ الْمُتَعَدَّى عَمْرًا

۴ - حیلە ، تزویر ، ریا ، آل

۵ - حیلە ، ریا ، کید

انسانلارین عقلی قەدر انسانلارلا صحبت گرەك^(۱). بیر آیری شعر اوخودوم من .

نازلی یارین سئوگیلی سی نحو اولوب   صبر بو سینه مده منیم محو^(۳) اولوب
قلبیم اولوب عشق دوزاقیندا^(۲) صید   صید انده نیم ووردو دئیر عمروی زید

سحر تزدەن یوک یاپیم باغلایاندا ، او اوغلانجیق ائشیدمیشدی من سعدی یەم قاچا
قاچا گلدی دئدی : بویور بیزه گوزوم اوسته یثریز واردیر ، نەن خاطر سئویلمەدیز
کی سعدی سیز قوللوق^(۴) ائدەم ؟ دئدیم ایگید :

سن اولان یئردە محال دیر یادیما دوشسون آدییم

یئنە دئدی بویور بیزه بیر نچە گون قوللوقوزدان فیض^(۵) آپاراق ، دئدیم : اصرار
ائیلەمەیین ، بو عئتە خاطر اولماز :

حکیم لردەن بیرى دۇنیا مالین دان   کیچیک بیر غارە^(۶) ائتمیشدیر قناعت
دئدیم : شهرى نەن خاطر بوراخدین ؟   قاییت شهره کی اوردا آزدی محنت^(۷)
دئدی : اوردا کونول^(۸) صیادی گوردوم   کی صید ائیلیر اورە ک لردەن دیانت^(۹)

۱ - کَلِمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عَقُولِهِمْ .

۲ - جلە ، تلە ، دام

۳ - یوخ ، نابود

۴ - خدمت

۵ - استفاده آپاراق ، بهره مند اولاق

۶ - کوهول

۷ - زحمت ، اذیت

۸ - اورەک آوجی سی ، دلبر

۹ - دیندارلیق

بۇنۇ دندیم قۇجاقلاشدیم یولا دۆشدۆم اوزاقلاشدیم .

آنلیما چون یازیب اوزاقلاشماق^(۱) نیلییرم یاریله قۇجاقلاشماق
آیریلیق قوشماسین قوشاندا تارۋ لاله تک صورتیم اولوبدۇ ساری
صون گۆرۈش، صون نفس اگر اولماز سؤیرم من سنی هنر اولماز^(۲)

• حکایت

۱۷- کعبه یه من گئدهن زامان آن بیر وارسیئز یوخسول درویش ایزی میزی
ایزلی بیردی^(۳). کروانداکی وارلی لاردان بیرى اونا بیر آوۇج زر باغیشلادی اوشاق لارا
سوقات آلسین ، آما ناگاه خفاجه^(۴) نین اوغرو لاری تۆکۆلدولر قافلەنی تالادیلار ،
تالانمیشلار^(۵) مه لیردیلر گۆزدەن آل قان آلیردیلر .

نه قدهر آغلاسان فغان ائتسن

اوغرو اول دیناری سنه وئرمز

اما درویش آغلامیاردی قانلی بۇلاخ گۆزلیندن چاغلامیاردی . دندیم : اوغرو سنین
زرین^(۶) آپارمايیب ؟ دئدی نییه آما زره ائيله اورهک وئرمه میشدیم فراقینده^(۷) قان
آغلی یام .

۱ - آیریلیق ، هجران

۲ - منظور معشوقون صون گۆرۈشۈ عاشقین صون نفسی گرک اولسون

۳ - کروانی تعقیب ائيله بیردی .

۴ - کروان لاری غارت ائدهن بیر طایفانیئن آدی دیر .

۵ - غارت اولانلار

۶ - قیزیل ، آلتون

۷ - هجران ، آیریلیق

اۈرەك قوۋما وۇرۇلسون ، دۈشسە ھجران
محالدىر چىرىپنا سىنەندە بىر آن

دندىم منىم احوالىمە گۈزەل بىر سۆز سۈيلىدەن سىن . گۈچمىش زامان بىر كمالى گۈل
جمالى جوانىلە يولداشىدىم بىر يولداش كى قېلەم اونۇن جمالىدى ، آرزىم وصىلى
وصالىدى ، اۈز اۈزۈمە دئىەردىم من :

اۈجا اوۋ عرشىدە^(۱) شايد بىرى اونا تاي اولالا
بوۋ يئردە يوۋخسا تاپىلماز اونۇن تايى غلمان^(۲)
اوۋ ايلقارا قارارا عھدە عشقە آند اولسون
اكيلمەيىب يئر اۈزۈندە اونۇن كىمى انسان

***

آمما ناگاه اجل يئلى آسدى   باغچادان اول گۈلون كۈكون كسدى
ايشىم اولدۇ قويۇن كىمى مەلەمەك   گۈجە گۈندوز بوۋ گۈز ياشىن آلەمەك
فراقىندە بوۋ سۆزلرى پىچىلداردىم .

اوۋ اياقپوۋە باتاندا آجلين خارى ، فلک
آندىرىدى ايتى كسگين قىلىجىن كاش باشىما
آيرىلىق دۈشسە دئىەردىم باخا بىلمەز داھى گۈز
باخىرى عالمە سىن سىز بوۋ گۈزۈم داش باشىما

۱ - يوۋخارى عالم

۲ - ملك ، فرشته ، پرى

اۈكى بىر لحظه گۈزۈن يۇممازىدى
سەر مەمىش نىسترنى بىسترنى
گۈر نە سۆلدۈردۈ فلک گۈل ياناغىن
قورۇدۇ دۈشۈدۈ تىكانلار بىرىنە^(۱)

اوندان صۇرا عەھد ائىلەدیم قورقۇلار قورۇلمویام گۈزەلرە وۇرۇلمویام .

دالغادان^(۲) قورخان محالدىر فايدا اۇمسون^(۳) دریادان
صحبّت نسرین^(۴) گۈزەلدىر محنت خار اولماسا
سانكى بىر طاووس كیمی ناز ائىلەرەم گۈل وصلینە
گۈل چىچك فصلی چاتاندا صحبت یار اولماسا

● حکایت

۱۸- اۇ زامان كى ائلىن بۇيۇك ائل خانى نین حضورینده نازلى لیلی مجنونوندان سۇز
آچیلدى ، ائل خان دئدى : بىر حالداكى مجنون عاغیل صاحیبى آغیر حکمت
مالکیدى ندهن خاطر عقلین باشدان اودۇزموشدۇ فیکرین حکمون اوتۇدموشدۇ ، بند
اولموشدۇ ، وۇرولموشدۇ ؟ حکم ائىلەدى مجنون گل سین . ملامت له هیأتینه نظر
قیلدى شماتت له دئدى سئویله انسانلاردان نه آچاقلیق گۇردون آچاق حیوانلارلا
همدم^(۵) اولدۇن ؟ مجنون دئدى :

۱- یانی نا ، کنارینه

۲- موج ، شپه

۳- فايدالانسین

۴- گۈل آدی دیر

۵- مونس ، هم صحبت

اگر گۆرسەن یاری بیر لحظه چون من
ملاّت ائیلە یەن گۆرسە کمالیٰن
شماتت ائتمە سەن دای عاشقین سن
گونش آیدان ایشیق تر گۆل جمالین
کەسەر بارماق لاریٰن او کە سسە هئووا
سو یار اینجە ألین او سو یسا آلما^(۱)

اۆرە کلىرى اُسەنلرە اینجە بارماق کسەنلرە بیر سس گلدی - فَذَالِكَ الَّذِي لُمْتُ فِيهِ^(۲) -
حاکم دئدی : لیلی گل سین گوروم نئجە بیر گۆزەلدیر گۆزەل لیگی بئیلە فتنە^(۳)
تۆرە دیدیر . لیلی گلدی گوردو لیلی بیر قرەشین آریخ قیزدیر ، دئدی منیم سرایدکی
آن جمال سیز کنیزکیم اوندان چوخ چوخ جمالیدیر ، مجنون گۆلدو دئدی منیم
گۆزلە ریملە او صورته باخمالیسان یوئخسا عشقین سرى سنە آیدین اولماز .

من چیمەن ماوی دەنیزدەن خبر آلسایدی صوئا
داهی دوئمازدی گلەندەن قورو گۆللر سراغین
گر منە طعنە دئسە طعنە دئیەن اینجیمەرەم
گورمە ییب چون کی یارین قارە ساچین آل یاناغین

***

انسانین دردین بیلەر درد آشنا
صحبتین آچما آری چالدی ألین
درد سیز انسانیدەن او موما دوا
چوخلاری بیلەز آری ائیلەر جفا
چون منیم تک اود آلودا یانمادین
سئویلەدین بوژدان ساووقدیر اودلارا
باشقا زخمیلە قیاس اولماز بو زخم
گەل آچیق بو زخمە دوز ائتمە روا^(۴)

۱ - یوسف و زلیخا حکایتینە اشاره دیر ، مصر قادینلارینین گوزو یوسفه ساتانلاردا هئوانی یوخ بارماق لارین کسمیشدیلر .

۲ - بو اودور اونا خاطر منی دانلایسردین

۳ - بلا ، آشوب

۴ - آغزی آچیق یاراما دوز سپه گیلان

● حکایت

۱۹- همدانین قاضی سیندهن نقل اندەرلر بیر اوغلانی^۱ن صورتینه وۇرۇلموشدو ، قامتینه بند اولموشدو ، گئجه گوندوز عشقین یانار آلاوی^۲ندا آلولاردی وصالینه چاتماق اوچون وصال آتی^۳ن قووالاردی بو سۇزلری اوخویاردی .

گۇرچک بو گۇزۇم دلبریمین صورتینی
آیدان او ایشیق اوز صنمین هیأتینی
چیرپیندی اورهک بللیدی چیرپینمازی^۴دی
گۇز گۇرمهیه ییلسئیدی اوجا قامتینی^(۱)

بو سۇزلردن آجیققلانان^(۲) او اوغلانجیق آجیققلی^(۳) بیر اصلان کیمی یوگورهنده یامان یووز^(۴) سئویلهینده قاضی یولدان اوتەن بۇیوک بیر عالمه کی هم ایاق^(۵) هم جامیدی باخدی دئدی :

هیرسلهلهنده^(۶) نه گۇزەل گۇیچک اولور نازلی یاریم
یامانی خوشدو یامان سئویلهیه کاش گلعداریم^(۷)

۱ - گۇز گۇرمهسه اورهک ایسته مز سۇزونه اشاره دیر .

۲ - غیظه گهلهن ، عصبانی اولان

۳ - غضبلی ، عصبانی

۴ - سئووش

۵ - هم پیاله ، هم جام

۶ - عصبانی اولاندا ، خشمه گلنده

۷ - گول یاناغیم ، او یار کی اوزو گوله به نزه

عرب دئەر : جانان سۆزۈ جانان سىنەر^(۱)

خوشدۇر يۇما يۇمۇرۇقلا منىم آغزىمى جانان
سۇ تۆك مى يەلە آغزىما اۆلسەمدە بۇ ياران

سانكى دەلى بىر دەنيزدير خشمە گلىب خشمى سۇنر .

تۇشدۇر ھلە ايندى بۇ قۇرا دۇزمەلى يەم
دۇزسەم اۆزۈمۈ بال كىمى شىرىن اولاچاق

بۇتۇ دئدى محكمە يە وارد اۆلدۇ محكمە نىن عادللىرى^(۲) آل سىنەدە دا ياندىلار سۇيەلە دىلر
عرضىمىز وار :

خطا دير بۇيۇكلر خطاسىن دئمەك
اداسى^(۳) پىس اۆلسا اداسىن دئمەك

كرم قاپىز^(۴) اۆزۈمۈزە دائم آچىق اۆلدۇق اۆچۈن ايگىدلىكدەن اۇزاق گۇردۇك
آغزىمىزى دۇواقلا ياق^(۵) حقيقتى قاپاقلا ياق^(۶) . دۆز سۆز بۇدۇر ، طاماح دىشىن

۱ - جانان ياتار ، آدامىن خوشۇنا گەلر

۲ - قاضى لرە اشارە دير

۳ - روش ، رفتار

۴ - كرامت قاپى وىز

۵ - باغلا ياق ، اۆستۈنە دۇواق قۇياق ، لال اۇلاق

۶ - قاپاق قۇياق ، گىزلەدەك

چه کين آتین او اوغلاندا دولاشمايین رذالتين بویاغینا بولاشمايین قضاوتين
مسندی چوخ حرمت لیدیر حرمتينه توخونمايین عزتینه خور^(۱) باخمایین .

او کی ساхлаماز ذره اوز حرمتين نجه حفظ اندەر اوزگه نين عزتین ؟
اگر صاحب شهرت اولسان یوز ایل کيفیر^(۲) بیر عمل محو اندەر شهرتین

قاضی دئدی : آلقیش^(۳) گوزهل صحبت یزه صداقت لی نیت یزه ، آما دوسلار :

گهلن دانلار منی ایلهر ملامت اثر قیلماز داشا امما شمات
اورهک سانکی اولوب او قاره زنگی^(۴) چیمهر چایدا آغارماز قاره رنگی
کونول سن سیز دوزه نمز ای نگاریم آیاقلانمیش ایلان تک یوخ قراریم^(۵)

بوئو دئدی کیسه لرین آغزین آچدی او اوغلانی دوتوب تورماق اوچون
اوره کله ری تورما سالدی . دئیدیلر : زرین وارسا زورون واردیر ، زرسیز آدام
زورسیز آدام .

بئلینه آلسادا آغیر بیر داش
قیزیلی گورجه گین آیه ر تتر باش

۱ - آسگیگ دوتمايین

۲ - زشت ، چوخ چوخ پیس

۳ - احسنت ، آفرین

۴ - آفریقانین قره لری ، سیاه پوست

۵ - صبر ، دوزوم ، طاقت

سۆزۈن صونۇ خلوت مېكون اولان گنجې شېرېن بۇيۇك شېنھ سېنھ خېر چاتدې قاضى
فلان اوغلانچىقلا بادە^(۱) ايچېب مست ائېلھ يېب چالېر اوڭنور بۇ سۆزلىرى اوڭا اوڭا
اوڭويورو :

داهى بسدېر اوڭوۋما بانلاما اى بان^(۲) گنجې يارى^(۳)
ايلک آخشامدان ائېم تازە دوۋتوب دامن يارى
او قارى^(۴) فتنە ياتېبدېر ائېق اول ياتماگيلان سن
قويما عۇمرون ھدر اولسون عۇمرون آزدي قرارى^(۵)
بورقونون^(۶) ، طېلېن اذانېن سسى گر چاتسادا عرشة
قيما^(۷) قارە بۇ گنجې صېح اولاي گون سنى تارى
سنه نه بان اوڭويور تېترەدىرى داغلارې بورقو
دەلىلىکدېر يارا يونخ سئولەيە سن بورقويما آرى^(۸)

قاضى سۆزۈن قورقار مامېش تانېش لاردان بېرى وارد اولدۇ دئدى : تئز اول قورقار
فتنە قوپدې ، فتنە اودۇن ايندى اگر سئوندور مە سن صونرا سئونمز ، گولدۇ دئدى :

۱- شراب ، مى

۲- خروس

۳- گنجې اورتاسى ، نصف شېب

۴- فانى بۇ دونيايا اشارەدېر

۵- عۇمرون قېسسا اولماغيۋا اشارەدېر

۶- منظور حمام بورقوسودور

۷- راضى اولما

۸- بورقونون سسېنە خاطر ياردان آيرېلماق دەلېلىکدېر .

شکارین خیرده گین دوتان اصلان
نه سایار ایت اوناهورور هردهن
یاريله سن گوروش اوپوش ائيله
سایما قوی پاتلا سین حسود دوشمن

ائيله او دم پادشاهای یثیر دیلر فلان قاضی یولدان چیخیب یول سیرلارین یولون
گئدیر فرمان ندیر ؟ بویوردولار : ایندی به دهک اوندان خطا اوز وئرمه ییب عالم لرین
عالمیدیر فاضل لرین فاضلیدیر دوشمن شاید یالان دئیر بهتان آتیر صحبتینه
گیرمه یینجهن خلوتینی گورمه یینجهن حکم ائيله مهک روا ده گیل .

او کی ، خشمین اودماز آلا تیغ آله
بیر آز گنجه میشدن حئیف سیزله نر

سحر تئزدهن خانلارخانای بشش اون نفر نوکرلرله او قاضی نین خلوتینه وارد اولدو گوردو
باده جالانیبدیر قدح^(۱) سینیب سینیق لاری قالانیبدیر . شاهد^(۲) سرمست^(۳)
بیر کنجیده^(۴) سیخیلیبدیر قاضی کئفلی بیر گوشه ده ییخیلیبدیر . بیری دندی : قالخ
ایاغا گونش چیخدی . قاضی سوزو آلدی دندی : هانسی تایدان^(۵) ؟ سؤیله دیلر گون
دوغاندان^(۶) ، اولو تانری درگاهینا شکر ائيله دی بو حدیثی پیچیلدادی « شانلی

۱- جام ، پیالا

۲- اوغلانا اشاره دیر

۳- کئفلی

۴- گوشه ده

۵- سمت دهن

۶- مشرق

گۆش گۆن باتاندان چىخمايىنجان قايىتماغا امكان واردير^(۱)، يالنىز سىندەن
باغىشلانماق ايستەيىرەم سىنە سارى يۇنەليرەم^(۲) اولۇ تانيرىم « دىدى قۇربان

بخت ناكامل و عقلِ ناتمام
باعث اولدۇ دۆز ھامار يولدىن چىخام
سن بۇ يولدىن چىخمايشى عفو ائت گيلان
عفو اوجالدار انسانى نە انتقام

سلطان دىدى : بئىلە سۇزلر عذاب گۆنۈ چارا گلمز . « فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ اِيَّاَهُمْ لَمَّا
رَاَوْا بَاسَنَا »^(۳)

اينانما اوغروندان توبە كلامين او گۆن كى داي الى ديواره چاتماز
اوجا بوى كيمسەلر ال آتماسينلار او بارلى شاخەيە ، آلچاق ال آتماز

خانلارخانى سويلەيەرکن اى خطاكار بئىلە بۇيۇك خطالره عطا اولماز، مۇكل^(۴) لرتۇكولدولر
بيلەكلرين باغلاديلار ، قاضى دىدى : اى پادشاه بير سۇزوم وار فرصت وئرسەز عرض
ايلەرەم بويۇردولار فرصتين وار . دىدى : قۇربان

۱ - منظور توبە قايىسى ھميشە آچىق دىر

۲ - قايىدىرام

۳ - ايمان گتيرمكلرى اونلار اوچون فايداسيز اولاجاقدىر او زامان كى عذابىمىزى گوردولر - مۇمن سورەسى
سكسان بئىنچى آيە

۴ - مامورلار

اگر منى سئووه سن^(۱) مین کرهن^(۲) وورۇب دئووه سن
 نه قدر قولدا گوجۇم وار بۇراخمارام آتہ گین
 بۇیوکدو گرچه گوناھیم و لیک گۈزلہ بیرہم^(۳)
 او ساعت اولسۇن امیر سئویله سین آچین بیله گین

امیر دئدی : ظرافت لی سۇز سئویله دین امما بئیلہ ظریف لطیف اینجه سۇزلر شرعین
 حکمین باطل ائتمز ، حکم ائیلہ دیم اوْجا دامدان سنی یئرہ بۇراخسینار^(۴) اۈزگہ لرہ
 عبرت اولسۇن .

دئدی : قۇربان بۇ سارایدا دوْغولموشام سفراویزین نارینیلہ بوئی آتمیشام بئیلہ بیر
 ایش تکجه مندن اۈز وئرمہ ییب چوخلاریندان اۈز وئریدیر حکم ائیلہ یین بیر
 اۈزگہ سین دامدان یئرہ بۇراخسینار منیم اوْچون عبرت اولسۇن .
 سلطان گۈلدۈ گوناھلارین عفو ائیلہ دی ، حسودلارا باخدی دئدی :

هر کیم اۈز عیبینین یوکۈن داشییار
 چالیشین طعنه^(۵) وورمایین خلقه

۱- یامانلا یاسان

۲- دفعہ ، نوبت

۳- انتظار چه کیرہم

۴- منظور یئرہ آتسینلار

۵- ملامت ، دانلاق ، سرزنش

● حكايت

-۲۰-

گۆزەللىكده جمالدا سانكى غلمان^(۲)
 صنم له كشتى ايچره يولداش اولدو
 ده نيزدهن كشتى يه آتلاندى^(۴) زور سئل
 اگيلدى بويرو اوسته آشدى كشتى
 تنز اول اوغلان آلين وئر تا دوتوم من
 كى يارسيز كونلومون يوخدور قرارى
 بو دونيادهن او دم گوز يومدو اوغلان
 بئله بير سوز پيچيلديردى جو ماندا :
 يامان گون سئوگى^(۷) سين يارين اونودماز
 قدهم بيراهه يه^(۸) حتما قويويدير
 سنيين تك وورقون انسان يوخدو سعدى
 بو دونيانين خيالىن باشدان آت داي
 داهى ليلا دهن او تر اولمازدى دلخون^(۱۰)

وفالى بير صفالى مخلص^(۱) اوغلان
 كماللى بير قيزيله سئير^(۳) داش اولدو
 ائشيديم بير گنجه قاوزاندى بير يئل
 سئل آتلاندى سو باسدى داشدى كشتى
 هاراي ايچره او جا بيرسس دئدى : سن
 دئدى: گئت دوت سودان اول او يارى
 بو صحبت بيتمه ميشدهن^(۵) جو مودو^(۶) اوغلان
 قارا شهلا گوزون اوغلان يوماندا
 او كى عاشقدى دلدارين اونودماز
 او عاشق كى دئدى ياردان دويويدير
 وورولدوم سئويه نلر چوخدو سعدى
 اگر گوردون سماده^(۹) ايرى بير آي
 بو آغلار گوزلرى گورسئيدى مجنون

۱- ارادتلى ، اوره گى پاك

۲- فرشته ، ملك

۳- همراز ، اوره كلىرى بير اولماغا اشاره دير

۴- حركت ائيله دى ، جارى اولدو

۵- صوتا چاتمايشدان ، باشا يتيشمه ميشدهن

۶- باتلى ، منظور بوغولدو

۷- يار ، دلدار

۸- ايرى يول ، يولدان او زاق

۹- گۆي

۱۰- باغرى فان ، اوره گى قانلى

من اورمہ مال خود پسندیدہ
اور شدہ ایمہ نو بایسن

منہ نامہ اولسون
نہ نامہ اولسون
عالمہ نامہ اولسون

الْأَيْمَنُ بَاب

قَوْجَالِيغِينَ كَاهِلْ لِيْغِيْ

قۇجالىغىن كاھللىگى

• ھكايت

۱- دىمشقىن مەن بۈيۈك جامىك مەسجىدىدە مۇمىنلار دىنىششەردىم بىرى بارد اولدۇ دىدى : بۇ مەسجىدە فارس دىلىن بىلەن باردىر ؟ دىدىم : باردىر سۇزۇن سئويىلە . دىدى : ياشى يۈز ئاللىدەن كىچىمىش آتام سۇن سەتتىن كىچىردىرى . سۇن سەتتە فارسىجا بىر سۇزلر دىئىر باش تاپىرىشق اۇ سۇزلرى بىزىم دىلە چئورسەن^(۱) سەن مەمنون اوللۇق . يوللا دۇشۇدۇم سەرايىنا^(۲) بارد اولدۇم گۇردۇم دىئىر :

عۇمۇر باشە چاتدى كسىلدى نەفس
أجل ساقىسى سئويىلەدى بادە س^(۳)

گۈزەل لىلە بىش گۈن نەفس چىكمەمىش
مەن اول جامى قالدۇرىپ^(۴) اىچمەمىش

۱ - چئورمەك = تەرجىمە ائتمەك

۲ - سەراى = مەنزىل ، ائە

۳ - قاوزايب

۴ - بىسدىر ، قۇرتار

اۋ سۆزلىرى شاملىلار^(۱) سئويلەيەر كىن بىرى دئدى : سانكى فانى بۇ دۇنيادان دۇيمايىبىدەر ھلە گۈزۈ دۇنيادادىر . دئدىم كىشى نە حالدا سان ؟ گۈلدۈ دئدى :

عذابى چۈخىدۇ گۈرۈبسن دىشىن چەككەنە ولى

عذابى مېن اۋ قەردىر چىخاندا جان بايىر^(۲)

دئدىم : اۋلۇم فېكرىن اۋتۇر بۇ صحبتەن داي آل گۈتۈر حكيملردەن بىرى دئيب : كئفى سازلىق وار اولماغا^(۳) دلىل دەگىل ناساز اولماق يۇخ اولماغا^(۴) . ايدن وئرسەن حكيم گلەر ، گۈزۈن يۇمدو تۇمدو دئدى :

گۈزۈمە باخجاغىن حكيم سئويلر
خواجە ايسىردى ايوانىن بەزەسىن
ياغى يۇخ ايندىجە سئۇنر بۇ چراخ
بىر قۇجا قىچ قولۇن اوزاتمىشىدى
بنادان گۈردۈ ائو اۋچوبدۇ باياخ^(۵)
ئز اول آرواد دئيردى گەل ياغى ياخ
اونداكى جسم آغىر آزار گۈردۈ
نە دوا وئىج وئەرەر نە ايسىتى دۇواخ^(۶)

● حكايت

۲- آن بىر ياشلى قۇجا كىشى ايتى نفسىن باداغىلدا باداخلاندى^(۷) گۈزەل جوان بىر قىزىلە اداخلاندى . طوى گىجەسى صبحە كىمى صحبتەن آل گۈتۈرمەدى قىزىن آلين

۱- شام اھلى

۲- چۈلە ، ئىشىگە

۳- دىرى قالماغا ، غۇمۇر سۈرمەگە

۴- اولمەگە ، ھلاكتە

۵- بىر آز مەلت بۇندىن قاپاخ

۶- داش يا ساغسى دان دۈزەلەنن قاپاخ ، آغرى آزالماق اۋچۇن آغرىنىن اۋستونە ايسىتى دۇواخ قۇيارمىشلار

۷- نفسىن سۈزۈنە آلدانماغا اشارەدەر

اۆتۈرمەدى ، ايرى قارا گۈزدەن دىدى اۆرەككەكى كۈزدەن دىدى ، ھەردەندە بىر سۆز آراسى سۆز
 آتۇردى ، بختىن چۈندۈر بختىن اگر آز اولسايدى منە قىسمت اولمازىدىن سۈيىن گىلان
 ارىن اىستى ساوۇق چەكىب ياخشى پىسى آلىر ندىر . عاغىل لىدىر نادان دەگىل فېكىرلىدىر
 جوان دەگىل ، جوان كىمىسە سىن قىلدىن بىلمەيدى ، گۈز ياشىۋى سىلمەيدى .

سۆمەرمە^(۱) من سىنى مىنى سۈۋىسىن دۆۋمەرمە مىن كىرەن^(۲) مىنى دۈۋىسىن
 اىل قوھۇم طايغامى رھا اندەرمە جانىمى جانىۋە فدا اندەرمە

جوان ارە گندىدىن سىن ايكى قولۇن چىرمالاردى سىنى ھەر گۈن تاپىدالاردى . گىجە
 ائودە ياتمازىدى باشقا يارىن فېكىرىن باشدان آتمازىدى ، سىمىلرە وۇرولاردى
 گۈزەللىرىن قۇرقوسىلە قۇرولاردى .

وفا اۇمما اۇ بولۇلدەن كى ھەر آن قۇتار گۈلدەن گۈلە گۈلدەن بۇداقە
 جوانىن اولسادا تر آل يا ناقى وفاسى يۇخ وۇرولما آل ياناقە

جوان ، جەھلىن ايزىن ايزلەر قۇجا عقىلىن .

عاغىل سىز رىقىن چالىش آت داشىن
 كى سىندەن گرەك چۇخ بىلە يۇلداشىن

بۇ سۆزلردەن اۇ قدر دئدى خيال ائتدى جوان قىزىن عقلىن اوددۇ قفسده كى قوشون
دوتدۇ، امما اۇ قىز ان دهريندهن بير آه چكدى دئدى سنین صحبتىوى قانانمىرام
سود انامىن نصيحتين دانانمىرام كى دئهردى: جوان قىزىن سینه سینه اۇخ
سانجىلا قوجا كيشى سانجىلمايا .

دئدى بير تازه گلین چىك^(۱) قوجا ياشلى ارينه
اۇ ندير^(۲)؟ سنده اولوبدور آكيشى سئويله منه
سحر^(۳) افسون اۇخوما سحر اوينادي رماز اۇنو
قورتاري بدير داهى وئج وئرمه يه چكدير اوسنه^(۴)

***

ناراضى اگر چىخسا قادي ن ار ياتاغيندان^(۵)
فتنه قوپاجاق عالمه اۇ فتنه سرادهن
بير كيمسه كى جسمين عصاسيز قاوزايا بيلمير
آخر نه قدهر ايش اوماجاق ياتميش عصادهن^(۶)

سۇزون صوتو ايش دوتمادى آيرىلدیلار^(۷). گلین جیگین عدەسى^(۸) چون باشا چاتدى
قاش قاباقلی فقیر حقیر بیر اوغلانا عقد اولوندو . اوغلان قیزی گونده اون یول دوهردی

۱ - بالاجا گلین

۲ - كيشى ليك نشانه سینه اشاره دیر

۳ - جادو ، افسون

۴ - وئجدهن دوشمه گه اشاره دیر

۵ - بستر

۶ - كيشى نین آلتینه اشاره دیر

۷ - بوئاندىلار

۸ - اۇ مدت كى اريندهن آيريلان آرواد آره گنده بيلمهز

قىز نىمەت وئەن اولۇ تانرى درگاھىنا حمد ائىدەردى دئىەردى شىكر منى اليم^(۱) او
عذابدان قۇرتارىپسان بو نىمەتە چاتدىرىپسان .

ھەر چىندىكى قاش قاباقلى سان سن   نازىن چەكرەم كى نازىن سن
ھىھات گزەم بەشتە سن سىز   يادىلە چمەندە گزەمەن سىز
گۈلدۈر مەن يار تىكاندا دەرسە   خاردىرىپ يولا ياد چىچىك دەرسە

• ھىكايەت

۳- گىجەلەرنى بېرىندە بىر^(۲) ديارىندە ان مەكتەلى بىر كىشى يە قۇتاق اولدۇم . سۇز
آراسى سۇال ائىدىم نىچە اوغلۇن ، قىزىن واردير ؟ دئدى : يالنىز بىر اوغلۇم وار ،
اوزۇن ايل لر ائولادىمىز اولمازىدى . اوتۇر آغاج بىزدەن اوزاق بىر اودۇملو آغاج
واردىر حاجت وئەرەر حاجت اودۇم پاى پايلادىم نىيازىمى اوندان آلدىم . ھەمان
اوغلان اوتۇر موشدو او سۇزلىرى ائىشيدەركن يولداشينا پىچىلدىردى ، او آغاجىن
يىرىن بىلەم كۈلگەسىندە يۇخسۇل لارى تۇخ ائىلەرەم بو كىشىنى يۇخ ائىلەيە . او
دئىردى او جالىبىدىر عاغىللى دىر^(۳) بو دئىردى قۇجالىبىدىر عاغىل سىزدىر^(۴) .

ائىلە باشدان وفا داشىن آتدىن   خىرىن اولمادى قۇجا آتادان
آتاوا سن دۈنن نە ائتمىشىدىن   گۈزلەيىرسن^(۵) اونۇ بو گۈن بالادان

۱ - دىدناك ، دىدلى

۲ - دىلەنن كىرىندە بىر شەرىن آدى دىر

۳ - بوى آتىپ ياشا دولۇب

۴ - عاغىللىن آلدەن وئرىپ

۵ - اومورسان ، اىستەيىرسن

● حکایت

۴- جیلان جوان اوغلانیڭدیڭم بیر نفسه چيخدیڭم داغا داغلان آشدیڭم ، یوزغون دوشوب ییخيلمیشدیڭم بیر گوشه یه سیخيلمیشدیڭم کروان چاتدی . کروان ایزین بیر ایزله یه آر ییخ قوجا دندی : جوان یاتماگیلان ایندی یاتماق وقتی ده گیل . دندیڭم : ائيله یوزولموشام قالخیب آددیڭم آتنامارام کروانا من چاتنامارام . دندی : مگر بيلمیردین سن ؟ آستا گندهن یوردا چاتار ، یترین گندهن دوشر یاتار .

کیمسه صون منزله سئوه چاتسیڭ
تئز چاتیڭم صحبتین گرک آتسیڭ
دهوه آستا گندهر چاتار یوردا
بئدو^(۱) آت چوخ زامان باتار^(۲) یولدا

● حکایت

۵- گوزو قارا خوش باخیشلی سوزو دورو لام آخیشلی بیر اوغلانچیق بیزیم عشرت حلقه میزه^(۳) قوشولاردی کی هئج زامان قاش قاباقلی اولمازیڭدی گولوش گولو دوداغیندان سولمازیڭدی . آن بیر آغیر^(۴) آیریلیقدان صونرا بیر گون گوردوم گلیر ائوله نیبیدیر اوشاق باسیب قارا زولفی آغاریبیدیر آل یاناغی سارالیبیدیر ، اینجه غنچه دوداقلاری قاچا بيلمیر قاش قاباغین آچا بيلمیر . دندیڭم : یولداش نه حالداسان ؟ دندی : قارداش او گوندهن کی ایلک ائولادیڭم دوغولوبیدیر شادلیق منده بوغولوبیدیر .

۱ - یترین قاچان آت

۲ - ایتەر ، قالار

۳ - جرگه ، محفل

۴ - اوزون

گۈز گۈرەرکن بۇ قارا زولف آرا ایلک آغی^۱
 داشا وۇردۇم باشا وئردیم داهی سۇنجۇق لاماغی^(۱)
 كۈرپەلیك دئورانینی^(۲) آی کیشی قوی دای قیراغا
 اویناماق یاخشى اگر اولسادا خوشدور اوشاغا
 سن قوجالدين داهی های وئرمه جوانلیق هاینا
 قۇرتۇلان تیر محال سۇزدو قاییتسین یایینا
 ساری سۇنبۇل قاییدیب بیرده یاشیل اولمایاجاق
 یوخدو بیر غنچه^(۳) بۇ گون آچسا صاباح سولمایاجاق

***

حئیف جوانلیق او طرب گونلریم
 سانکی یوزام^(۴) من کیمی بیر اصلانا
 قاره^(۵) اندیردی قاری^(۶) آغ ساچلارین
 قاپ قارا گر اولسادا آغ تئل لرین
 بیر نچه ایل ایچره بوتون اولدو ضای
 بیر تکه پندیر^(۷) بۇ فلک وئردی پای
 صاحبی^(۸) گوردو دئدی قیز^(۹) بسدی دای
 ایری بئلین اولمایاجاق ایلکه تایی^(۱۰)

۱ - اوشاقلیق گونلرین اوتودماغا اشاره دیر

۲ - دوران ، ایام

۳ - چیچک

۴ - پلنگ کیمی بیر حیواندیر اهلی اولار پنیری چوخ سنوهر

۵ - ساجینا قارا رنگ قویۇزدو

۶ - قوجا آرواد

۷ - پنیر

۸ - اری ، همسری

۹ - او قاری آروادا اشاره دیر

۱۰ - مثل ، منظور بئلیوین ایریسی دوزهلمز

● ھىكايەت

۶- جۋان جاھل اوغلانىشىدىم بىر گۆن آنا حورمەتىنى اونودۇم بىرک ھاراي تېدىم^(۱)،
گۈزۈ دۈلدۈ غمگىن اولدۇ، دندى : اولما كۈرپە چاغىش اونودۇپ سان بىلە ھاراي
تەپىرسىن سىن ؟

نە خوش سۈيىلەدى اوغلۇتسا اول قارى
دۈنن ات بالايىدىن قۇجاقىمدە حىيف
اگر چىخماسايدى يىلدايدىن او گۆن
او گۆن كى بوغۇردو فىلى اصلانى
بۇ گۆن سىن اونودۇن گىچەن دورانى
دئمەزدىن اولۇم مىن جىفانىش كانى

● ھىكايەت

۷- وارلى قىتمىر^(۲) بىر كىشى نىن خىستەلىگە ياتان اوغلۇ صون گۈنلرىن گىچىردىردى،
بىرى دندى : يا بىر قرآن ختم^(۳) انت گىلان يا بىر قۇيۇن كىسىر گىلان . دندى : قرآن ختم
ائىلەرمە ، قرآن ائودە طاخچادايىر آمما قۇيۇن باغچادايىر ، سۈز صاحىبى دندى : يۇخ
يۇخ قرآن دىلىن اوچۇندايىر آلتۇن اۋرەك قۇچۇندايىر^(۴) .

بۇ دۇنيا خالىقن ائىلە عىبادت
خىسىس سۈيىلەر درم يۇخدۇر وئرمە مىن
عبادت خوش اولار اولسا سخاوت
ولى آلحمد^(۵) چۇخدۇر ائىستەسىن سىن

۱ - باغىشردىم ، قىشقىردىم

۲ - كرامت سىز ، خىسىس

۳ - قرانى اولدەن آخىرە اوخوماق

۴ - آغۇش ، قۇجاق

۵ - فاتحە سورەسى

● ھكايت

۸- بىر قۇجادان سۆزۈشكۈلار نەن خاۋر ائولەنمىرسن ؟ گۈلدۈ دندى : قارىلارلا
عشىم دۇتماز . سئۇىلەدىلر : وارىن چۇخىدۇر جوان قىز آل . دندى : اده من
قۇجاىام قۇجالارلا عشىم دۇتمۇر جوان قىزىن ھاچان مندن عشى دۇتار ؟

يئددى اون دان^(۱) سنى آشمىش بىر قۇجا
آرزىلاردى بىردە كاش اوغلان اولام
سانكى دىبدەن گۈزلرى سوزموش ادام
يالواراردى گۈزلو بىر انسان اولام

***

فخر ائتمە زر وارىندىر يۈز دەۋە
تۇيدا زورە زر كىشى اولماز برە^(۲)
بانو^(۳) نىلىر آش پىشىرسىن اون قازان
او ھويج^(۴) اىستىر نە اون باتمان ترە

۱ - يىتمىش

۲ - ھرىف

۳ - قادىن ، خانم

۴ - كىشى نىن آئىنە اشارەدىر

● حکایت

-۹-

بیزیم بو یئرده قوجا وارلی بیر کیشی بیر گون
 دئدی : گرهک آلام آرواد کی قالمیشام یالقیز^(۱)
 قیزیل گوۋوش کیسه سین آچدی پایلادی گوهر
 دولاندى عاقبت آلدی آدی گهر^(۲) بیر قیز
 گهر نه قیز اوزونو گورمه میشدی نامحرم
 حیالی لر سراسیندا^(۳) حیاده تای سیزیدیر
 وفا ، صفا ادب اهلی بو دونیادا چوخدور
 وفالی قیزلارین ایچره وفاده تای سیزیدیر
 قیزین او اینجه آلین وئرجه گین بیگین آینه
 اوتانما گهل ایچهری سئویلهدی قیزا او کیشی
 کمانی^(۴) آلدی آله چوخ چالیشدی آتسین اوخون
 سحر دوشوندو هدف اوخلاماق ده گیل دای ایشی
 ائلئ کی^(۵) گوردو زامان قدرتین آلیب آلدن
 باغیردی چکدی هارای سئویلهدی گلیب گئدنه

۱ - سوئیای ، آروادسیز

۲ - جواهر ، قیزین آدی گهریمیش .

۳ - جرگه سینده ، ردیفینده

۴ - کیشی نین آلتینه اشاره دیر

۵ - وقتی که ، او زامان کی

ائوى سىليب سۆپۈرۈپ ھەر نە وار اۇ قىز آپارىب
 جىرىق جىجىم^(۱) تىكەسىن قۇيمايىب قالا اۇ منە
 قىزىن سسى قۇجانيُن ھاي كۆيۈ يايلىدى ائله
 گەلەن دئدى : نە اولۇبدۇر يىغىشدىلار سحرى
 اۇ ھاي كۆيە ھارايلا شەنە^(۲) گلىدى سەدى دئدى :
 ألىن أسىر آكىشى سن دەلن مەسن گھرى^(۳)

---

۱ - جاجىم ، گلىم ، پالاس

۲ - قۇزۇقچى ، پاسبان

۳ - جواھرى دۈزۈمە دۈزۈمك اۈچۈن دەلەرلر ، ال أسندە دەلمك اولماز

کعبه‌نشین شاهی آمده
 پیکره‌ها را و جامه‌های دری

از کعبه‌نشینان که کوه‌دور
 باریدند کسب باریدند

بۇكىلىمى باب

تربىتىن تائىرلىرى

تربیتین تاثیرلری

• حکایت

۱- وزیرلردهن بیرى جاهل اوغلون عاقل خدمتینه گوندهرمیشدیر عقل اؤیره نه . عاقل خیله ک زحمت چکدی زحمتلری بار وئرمه دی . دندی : وزیر من عقلیمی آلدن وئردیم اوغلون عاغل اؤیره نمه دی .

تربیت اهلینه اثر ائیلر   ذات پیس انسانا اثر ائتمز
گؤرسه عاقل کی پاس اوغوب ده میری   وقتینی صیقله هدر ائتمز

***

ایت ناپاکدی^ر او پاک اولمایاجاق   یئددی دریا ایچینده چیمدیره سن
مکه ده ن گلسه عیسی نی^ن اولاغی^ه   او اولاخدی^ر او^{نا} اولاخ دنگیلن

• حكايت

۲- ائشيدىم بىر عقلى اوجا عاقل قوجا اوشاقلارىن يىغدى دئدى : سىزى تانرى
 ھىردەن آل گۈتۈرمەيىن علمىن ايپىن اۋتۈرمەيىن ، وارى آتىن علمە چاتىن ،
 وارلى بىر گۈن وارىن اۋەر وارسىز گزەر ، ھىر آمما كسىلمەين بىر بولاخدىر
 قۇرۇمايان بىر ايرماخدىر^(۱) . وار صاحىبى وارسىز اولار ھىر اھلى وارسىز اولماز ،
 ھىزچى نىن^(۲) ھىر زاماندا عزتى وار ھىر مكاندا حرمتى وار ھىزىزىلر چوڭ قاچارلار
 آمما دائم آل آچارلار .

چوڭ چتىن دىر بىر عۇمۇر ناز ائىلەيەن
 بختى قاوزانمىش قولون^(۳) نازىن چكە

***

ائىلە فتنە^(۴) قوپدى بىر گۈن شامىدە وارلى وارسىز چۈلدە ويلان^(۵) اولدولار
 فخر ائىدەنلر ائو ائشىك ائىل طايفايا ائىل قوھۇم سىز ائوسىز انسان اولدولار
 پادشاھىن بى ھىر اوغلانلارى بىر عۇمۇر محتاج احسان اولدولار
 علم ، دانش ، سۆز ، ھىر صاحبلىرى باش وزير ، سلطان دوران اولدولار

• حكايت

۳- ادىبلردەن^(۶) بىرى كىچىك بىر شازدايا^(۷) ادب درسى اۋىرەدەندە اونۇ چوڭلۇ

۱ - چاى ، رود

۲ - ھىرمند ، ھىر صاحىبى

۳ - غلام ، نوكر

۴ - آشوب ، فىرتانا

۵ - سرگردان ، آوارە

۶ - ادب اھلى ، فاضل

۷ - شاھزادە

اینجیده‌ردی حددهن آرتیق سینسیده‌ردی . بیر گون اوغلان بیر حالداکی مه‌لی ییردی گوزوندهن یاش آلی ییردی جسمینده کی تون^(۱) ایزله‌رین آتاسینا گوسته‌ره‌رکن ، سلطان خشمه گلدی دئدی : ادیب گل‌سین دئدی : باشقا بیزیم اوغلان اوغلان لارین^ه هئچ بیرسین اینجیده‌میرسن سبب ندیر ؟ دئدی : قوربان شازدا سلطان اولاجاقدیر سلطان گره‌ک دوز سوزیله ایری سوزون فرقین بيله ائل گوزونون یاشین سيله ، هامار یولدان بودرهمه‌یه دوز یثری‌یه ، دوز یثریشلی پادشاهی خلق سئوهر ، اونون سوزو یوز اولکده‌ه یاییلاجاق منیم سوزوم هانسی یئرده ساییلاجاق ؟

خطا گر ائيله‌سه یوز یول او^و درویش
خطا لردهن بیرین گورمز جماعت
گنجه بیر گولمه‌لی سوز سئويله‌سه شاه
سحر گون چيخمامیش سئويله رعیت

بوئا گوره جهد ائيله‌دیم تانری^ممیل^(۲) عهد ائيله‌دیم تربیتی رعیتدهن اوستون اولسون -
اُتَبَتَهُمُ اللّٰهُ تَبَاتًا حَسَنًا -^(۳)

کیم ادب اولماسا کیچیک چاغدا
آغاجی تر چاغیندا ایمه‌گ اولار
صوترالار آغ گونون اوزون گورمز
قوروسا کیمسه دای دوزون گورمز

۱ - آغاج ، ترکه

۲ - آلاهی^مملا

۳ - آل عمران سوره‌سی اوتوز یئددینجی آیه‌سیندهن الهام آلینب . « تانری اونلاری یاخشی تربیتله تربیت

ائيله‌سین »

سلطان گۈزەل بۇ سۆزلرى آقئىشلادى اونا خلعت چۈخلو نعمت باغئىشلادى
صوترا دندى :

اوشاق گۈرمەسە جور^(۱) آموزگار اونا جور ائندەر بىر عۆمۈر روزگار

● حكايت

۴- بىر مەلّم گۈردۈم باتى ديارينده^(۲) چۈخ ھىيتلى صلابتلى ، محبت سىز مروت سىز ،
بىر انسان كى شقاوتدە تاي سىزىدى دىانتدەن پاي سىزىدى ، خلق اونون ايش لرىندەن
بىزارىدى ايشى يالنىز آزارىدى ، شاگردلرى قوللوقوندا أسەردىلر كس دئىندە
سس لرىنى كسەردىلر . شاپالاقلا^(۳) آلمادان آل ياناق لارى سارالداردى يۈمۈرۈقلا
گۈمۈشدەن آغ بوخاق لارى قارالداردى . بىر گۈن مەلت آزارىندان بئزار^(۴) اولدۇ
سئويلەدىلر ايستەمىرىك اوچدۇردولار^(۵) يئریندە بىر نفسى تمىز علمى دەنیز عالم انسان
قوندۇردولار ، بىر انسان كى گۈيلۈ نفرت حاسارىندان آشمازىدى دۈزۈم جامى
آورەگىندە داشمازىدى انسان لارى اينجىتمەزدى بىر كىمەنى سىنسىدەمەزدى . او خوش
نيت نىك سىرت فرشتەنى اوخوجولار^(۶) گۈرەن گۈندەن اىلك اوستادىن صلابتتىن
اونۇددولار ديو اولدولار درسى مشقى بو راخدىلار مېل^(۷) دوردولار

۱ - ستم ، ظلم

۲ - مغرب زمين

۳ - سىللە ، سىلى

۴ - بىزار اولدۇ ، تىگە گلدی

۵ - منظور ايشدەن سالدیلار

۶ - محصل لر ، شاگردلر

۷ - كلله ماياللاق ، بالانس

اوستاد اگر وئرمه سه شاگردینه آزار
شاگردی بوکهر دفتری چۆلدۀ عاشیق اوینار

بئش اون گۆندۀ صؤترا بیر گۆن او مسجدهن گئچیردیم من گۆردۆم یئنه ایلک
اوستادین سسی گلیر ، فیکره جوؤمدوم توؤمدوم دئدیم : ندهن خاطر بو
ابلیسی^(۱) ملکله^(۲) یئنه اوستاد ائیلهدیلر . آن بیر ضعیف ظریف کیشی گۆلدۆ دندی :

مکتبه اوغلونو قویان سلطان   بو سۆزو داشلار اوسته قازدیردی
اوستادین اینجیمه جفاسیندهن   گوؤمۆش اوسته زریله یازدیردی

● حکایت

۵- بیر زاهدین اوغلۇ خیلەك عمی سیندهن ارث آپاردی . ارث آینه چاتان گۆندهن
ناخلفلر خلوتینه داخل اولدو فاسد گروه صحبتینه مایل اولدو . یئدی ایچدی می دهن
گۆیلون توخ ائیلهدی واریئن کۆکدهن یوئخ ائیلهدی . آیین دوؤدوم دئدیم اوغلۇ
دخل^(۳) چای دیئر عیش ایشلهك بیر ده گیرمان ، حدهن آرتیق خرج ائدهنین حدهن
آرتیق دخلی گرهك .

یاشیل داغه بولود گر وئرمه سه پای   قورو بیر چای اولار ناققا چیمه ن چای
اگر دخلین یوؤخوندور خرج آزارت   قارار ایللر گهلر گئدسه بو خوش آی

۱ - شیطان

۲ - فرشته

۳ - درآمد

فېكرىن ايزىن ايزلەگىلان عقلىن باتان مېنىك^(۱) لرىن دىزلەگىلان عىشى اۋتور بۇ
ايشلردەن داي ال گۈتور يۇخسا صاباح يىرتىق پالتار گىئەجكسن نارىن چۆرەك
يىئەجكسن ، مى دەن نى دەن مست و مدهوش اولان اوغلان سۇزلىمە آغزىن بوزدۇ
اللىرىمدەن آلىن اوزدۇ ، گۈلدۇ دندى : كىم بۇ گۈنۈن گلەن گۈنە ساتدۇ عاغىل
اهلى دەگىل .

صاباح چون گلەيىب عاقل اداملار
صاباحدان سۇز آچىب قصە دىمزلر
گۈزەل بۇ لحظه نى وئرمزلر آلدەن
گەلن گۈندەن اۋتور غصە يىمزلر

اولا بىلمز فتوتلى انسان اولام مروتلى اوغلان اولام پايىم^(۲) اولا پايلامايام هايىم
اولا هايلامايام هاممى دئە وارىم چۆخدۇر دئەم يۇخدۇر قاپ باجامى باغلايام من
صون گۈنۈمە آغلايام من .

اهل كرم سئويلەسە ائل لىر سەن   يۇخدۇ درم سئويلەمەسن دوشمنە
حاتمە كىم اولسا كرامتدە تاي   باغلايا بىلمز قاپى سىن خلقە داي

گۈردۇم ساووق بىر دەمىردىر كۈزلۈ سۇزۇم سىنەسىنە اثر ائتمىر اوزدەن گىتمىر
صحبىتىندەن ال گۈتوردوم ، نصيحتىن داي اۋتوردوم . حكىملردەن بىرى دئىيىب حق

۱- مركب

۲- روزى ، قسمت ، رزق

سۆزلىرىن سئويلەگىلان سۆز ائشىدەن اولماسادا .

ائشىدەن وئرمەسە باش حق سۆزۈنە
 عىيى يۇخدۇر سۆزۈنۈ سئويلەگىلان
 كىمسە باتلاقلى يۇلا سئويلەيە دۆز
 باتاجاقدىر گۆره جكسن اونۇ سن
 ايرى يۇللاردا ايتەن كىمسە دئىەر
 حئىف باش قوشمازىدىم حق سۆزە من

آز مدتەن صوترا گۆردۆم جىرق يىرتىق پالتار گئىيب پاي دىلەنير قصەسىندەن
 غصەلندىم مروتدەن اوزاق گۆردۆم سۇنۇك اودۇن آلىشىدىرام فىكرىن پوزام
 قارىشىدىرام ، اوز اوزۇمە آستا دندىم :

مى جامىن سرخوش آلاندا ساقى دەن   يۇخ گونۇ وارسىزلىغى گۆرمز گۆزۈ
 بار وئرنەندە بارلى باغچا ياي گونۇ   قىش گونۇ بارسىزلىغى گۆرمز گۆزۈ

● حكايت

۶- سلطانلارىن بىرى بىر گون بىر ادبىە امر ائىلەدى بۇ اوغلانا ائىلە ادب اویرهت گىلان
 سانكى سنین اوز اوغلوتدور ، گۆزۈم اوستە دندى گندى اوزون مدت زحمت چكدى
 ادیبزاده بلاغتندە صون پىللەيە^(۱) قدم قويدۇ ملكزاده اىلك آدىمىن آتنامادى .
 سلطان غىظە^(۲) گلدى دندى : سئويلە ندەن ؟ عهدىن داندىن اىلقارىوى^(۳) اونۇدون

۱ - درجه

۲ - خشم ، غضب

۳ - عهد ، پیمان

سن . دئدی : قوربان من عهدیمی اونوادمادی^۱م طبیعتلر فرقیلیدیر .

سیم و زر حاصل^(۱) اولار داشدان ولی   هر داشین باغری^۲ندا اولماز سیم و زر
گون قیزی^۳رقانماز باغا آما او باغ   میوه سین گاهی شیرین گاه تورش اندهر

● حکایت

۷- مرشدلردهن بیرری بیر گون مریدینه^(۴) دئدی انسان رزقی قدهر رزق وثره^۵ن دئیهن یولدا
چالیشسایدی^۶ ملائکه^۷دهن چونخ ایره^۸لی دایاناردی .

اونودمازدی^۹ سنی بیر لحظه تانری
او گون کی نطفه^{۱۰}ده مدهوشیدین^(۱۱) سن
سنه هوش و شعور ادراک وئردی
عاغیل^{۱۲} سیز ، درک سیز بی هوشیدین سن
چیگین لطف ائله دی بارماق بیلک ، ال
بیلک سیز شانه سیز بی دوشیدین^(۱۳) سن
سنی ای هوشیار سالماز نظردهن
نظردهن سالمادی^{۱۴} مدهوشیدین سن

۱ - آله گه لر ، استخراج اولار

۲ - شاگرد

۳ - مست ، هوش سیز

۴ - شانه ، چیگین

● حکایت

۸- آتاسینین ایشلریندهن شیشه^(۱) جاھل بیر جوانا سئویله دیلر قیامتده سؤزوشمازلار
آتان کیمدیر سؤزوشارلار اؤزؤن کیمسن ؟

کعبه نین شن شرفلی پرده لری	پیله ده ن ^(۲) اؤمما ییبدی ^(۳) حرمتینی
اُگله شیب یاریله گئجه گوندوز	یاریدن کسب ائدیبدیر عزتینی

● حکایت

۹- حکیم لرین یازدیقلاری نشان وئریر کیمسه عقرب دؤغولماغین گؤره بیلمز چون
کی عقرب آناسینین ایچین یئیه قارنین سؤکهر باش چیخاردار . یوواسیندا قورو
قابیق تۆکۆتۆسو بو سۆزلرین دوز اولماغین بیله ندیره . بیر گۆن بیلن بیر عالمدهن
بو باره ده سئوال ائتدیم ، گۆلدۆ دئدی : عَلت اودور ایشین نیشین خلق اویهر !

بیر آتا اوغلونا دئدی اوغلو	قولاغین آچ گیلان ائشید بو سۆزو
کیمسه آخشام بلا تۆره لدیبله	سحر اولجاق دوشوب بلایه اؤزو

● حکایت

۱۰- حقیر فقیر بیر قادینین آی گۆنۆیدو^(۴)، اری دئدی کرامتلی تانری اوغلان کرم
قیلسا باشقا بو دۆن وار یوخومو یوخسوللارا وئره جه یم . اوغلو اولدو وارین وئردی

۱ - شاد و خرسند اولان

۲ - قورداخلار توخویان کیسه ، ائوجیک

۳ - آله گتیرمه ییب

۴ - دؤغماق وقتی

وارسىزلارا پايىش وئردى پاي سىزلارا . اوزون ايل لر او گۈنلردەن گىچمە مىشدى شام
يۈردۈندەن قايىدىدۇر دىم ھمان يۈردا قدم قويدۇم او درويشى سوزاخلاشدىم ، بىرى
دندى دوستقادىر^(۱) اوغلو ايچدى مست ائىلەدى يولداشيني قارنىن آچدى قويدۇ
قاچدى ، او علتە خاطر يازىق او كيشىنى آپارىبلار ساخلايبلار . دندىم : اوزو او
بلانى كرامتلى تانرى سىندان ايستە مىشدى .

گۈزەل بىر سۆز ائشىدىم بىر حكىمدەن
ائشىد سەندە اونو اي عاقل انسان
ايلان كاش كى دوغا بو بويلوبانو^(۲)
ولاكن دوغمويا يولسوز بىر اوغلان

• حكايت

۱۱- اوشاغىدىم بىر بۈيۈك دەن بۈيۈك ليگىن^(۳) ايزىن^(۴) سۆزدۈم بۈيۈردولار : اوچ
ايزى وار ، ياش اون بۈشە يىتىش مكدير ، احتلامدىر^(۵) ، قاسىخدان^(۶) توك
گۈيەرمكدير ، امما سوزون دوزو بودور بىر ايزى وار حقه خاطر حظ^(۷) لرى
اونودماقدىر لذت^(۸) لره خور باخماقدىر . بئىلە صفت هر كىمسەدە تۈرەنمەسە بىغ
ساققالى آغارسادا اونا بۈيۈك دىمك اولماز .

۱ - زندان ، قفس

۲ - ايكي جانلى قادىن

۳ - بلوغ ، جوانلىق دوراني سنا قدم قويماق

۴ - علامت ، اثر ، رد

۵ - جنب اولماق

۶ - جۈيكدەن آشاغى قسمت

۷ - لذت

۸ - توجە ائتمە مكدير

اولار صورتده بیر آدم او نطفه
رحمده قیخ گون دوتسا قراری
آدام اولماز اینانما آشسا قیخی
اونون کی یوخ ادب عقلی وقاری^(۱)

***

صداقت دیر کرامت دیر آداملیق
دئمه چون جان واریمدیر آدم من
هنر لازیمدیر انساندا کی نقاش
چکر نقشین نگارین^(۲) رنگلردهن
نه فرقی دیوارین نقشی سنیله
کرم سیزسن اگر بی فضل سن سن
هنر بیلمه اولوبدور مسکین کاخ
هنر بیل گر ائدیب سن قلب مسکن

● حکایت

۱۲- بیر گون حجاز کروانیندا پیادهلر آراسیندا ساواش قویدئ و داعی^(۳) ده او سفرده پیاده ایدی ، بویوک کیچیک دوروشدولار^(۴) بیر بیرله ووروشدولار . کجاوهدهن^(۵) بیرری باخدئ دئدی عجب ! سرباز شطرنج عرصه سینی طی^(۶) ائدهنده وزیر اولار یعنی یوکسک مقام تاپار شرفله نر ، آما بوئلار پیاده بو حجاز چؤلون طی ائتدیلر اُسگیل دیلر .

مندهن بو خلقی چال چاپ ائدهن حاجی یه دئیین
قورتار بو چال چاپین ، دای اوتان وئرمه تنزیه
حاجی دئسه مده من ده وه وه سئویله ره حاجی
قانقال^(۷) یئیب گئدیپ یئتیریب باری^(۸) منزله

۱ - آغیرلیق ، وقر

۲ - نقش ، عکس

۳ - دعا ائیله یه ، سعدی یه اشاره دیر

۴ - اوز اوزه دورماق ، ساواشماق

۵ - مرکب بئیلده کی بالاجا اوطاق

۶ - یولو باشا چاتدیرماق

۷ - تیکان آدی دیر ، مغیلان تیکانی

۸ - یوک

● ھكايت

۱۳- اود آلاولا اوناخلايان قمىش چى يە بىرى دندى : سىن قۇرو قمىشىن وار اود آلاولا نە ايشىن وار .

مطمئىن^(۱) اولماياسان دوزدو سۇزۇن سۇيەمە سۇز
آرخايىن سان جوابى پىسدى سۇال ائىلەمە ، دۇز

● ھكايت

۱۴- بىرى آغىر^(۲) گۈز دردىنە دوچار اولدۇ ، بىر بىطارا^(۳) دندى اولدۇم ھلاک اولدۇم
علاج ائىلە ، بىطار اولاخ آت گۈزۈنە ياخان ياغدان ياخدۇ گۈزۈ دىدەن آخدۇ .
كىشى گندى عارض^(۴) اولدۇ قاضى دندى سۇزۇن بوۋراخ سن بىر اولاخ اولماسايدىن او
بىطاردان گۈز درمانى اوۋمازىدىن . بوۋ صحبتدەن غرض بوۋدۇر كىمە ايشى ايش
بىلمەيەن كىمەلرە تاپىشىرسا خلق اونۇ احمق سايار .

ھوش بىيىن باشدا آغىر عقلى اولان قوش بىيىن^(۶) انسانا وئرمز آغىر ايش
بوۋريا بافە^(۵) دئمز آل ايپەگى گىت ايپك ايش لرىنە سىندە گىرىش

۱ - آرخايىن ، خاطر جمع

۲ - يامان ، چتىن

۳ - مال حيوان ھكىمى ، دامپزشك

۴ - شكايەت ائىلەدى

۵ - حصير توخويان

۶ - عاغىل سىز ، فېكرسىز

● حکایت

۱۵- اماملاردان بیرى اوغلون آلدن وئردى ، سوزوشدولار دوش داشيندا نه يازديراق ، بويوردولار شرافتلى قران انيله شرفليدير روا ده گيل آيه لرین يترده يازاق داشدا قازاق آياق لاياق ، يازى يازماق لازم اولسا بئيله بير سوز كفايت دير :

شاد اولاردى منيم دهلى اوره گيم   ايلک يازدا سحر گولنده چيچک
ايندى بوستان اولوبدو نسترنه   نسترن^(۱) وورغونو دهلى او اورهک

● حکایت

۱۶- زاهدلردهن بيرى بير گون بير طولمكار پادشاهى گوردو فرمان وئردى مظلوم بير بندهنى باغلاديلار حيوان كيمي داغلاديلار . دئدى : ظالم او عزتلى جلالتي اوگوتانرى سنين تايين بير انسانا فرمان وئريب فرمانيواهن سئويلهيه ، سنه اوندان آرتيق مكنت نعمت وئريب نعمتينه شكر انت گيلان جفا پيشه ائتمه گيلان ، محشر گونو شرم اندهرسن اونا سندن آرتيق حورمت ساي وئرسه لر .

اسگيد جفانى وفانى آرتير   قورتار بلانى صفانى آرتير
اينجيتمه او قول^(۲) بشردى واللاه   بئش گون بو مقام هدردى واللاه
يئرتيق اونا بير تومان^(۳) وئريب سن   آخر نه روان نه جان وئريب سن
اي زور غرور هئيبهت اهلى   سندن قويدير او قدرت اهلى

۱ - قيزيل گول

۲ - غلام ، بنده ، نوكر

۳ - شلوار

ای مالک ارسلان^(۱) و آغوش^(۲) جان مالکین^(۳) ائيله مه فراموش

کایناتین حرمتلی سی مخلوقاتین عزتلی سی - سلامیمیز اولسون اونا ائولادینا -
بویور و بدور : آن بیر بویوک حسرت بؤدور قیامتده دیانتلی قارا قوللا فرمان گه لر گه ل
بهشته ، دیانت سیز خواجه^(۴) سینه امر اولونار گئت دوزخه .

قوللوقوندا دایانان قاره قوللا رحم قیل قیلماگیلان جوړ و جفا
قورخ او گوندهن قوللوی باغلا یالا قولوباغلی اولالامده رها

● حکایت

۱۷- بلخ یدهن^(۵) من چیخیب یولا دوشه ن زامان یوللار یامان قورخولیدو . بیر
بلدچی أجیر ائندیم طرلان کیمی قایناخلید^(۶) اصلان کیمی دیرناخلید . باریش
گونو^(۷) یاریش لادا^(۸) کیمسه قولون بورانمازدی قاباغیندا دورانمازدی ، هنرلری
سای سیزی دی اوخ آتماقدا تای سیزی دی . آما هنیچ وقت سفر یوکون چاتمامیشدی
چول دیینده یاتمامیشدی^(۹) ، قین سیز قیلینج گورسئیدیه قانلی قیلینج
گورمه میشدی^(۱۰) .

۱ و ۲ - بنده آدلاری دیر

۳ - خالقه اشاره دیر

۴ - غلام صاحبینه اشاره دیر ، سرور ، آقا

۵ - افغانستاندا بیر شهرین آدی دیر

۶ - پنجه لی

۷ - صلح زامانی

۸ - مسابقه لرده

۹ - گنجه انشیکده قالمامیشدی

۱۰ - منظور ساواش عرصه سین گورمه میشدی .

اوخۇ گۇرمەمىشىدى ياغىش تىك تۆكەر
توخۇنسا بىرى جىسمە جىسمى سۆكەر

بىر گون صبرىن داشىن آتدىق يوكو چاتدىق . جوان هر آن قول گوجيله
اوجولمايان حاصارلارى اوچوردوردو ، قاوزانمايان قايلارى قاوزايردى سينه سينه دۈۈە
دۈۈە باغىرىدى :

فيل ھانى ؟ ھىيتلى بازودۇش كۆرەك گۇرسون ندىر
شىر ھانى ؟ قدرتلى پنجه قول يىلەك گۇرسون ندىر

ھەلە اوول دۇنگەدەن بىز دۇنمەمىشىدىك داش دىيىندەن ايكي اوغرو بىزە سارى يۈنەلدىلر
ھاراي چكىدىم دئدىم ايگىد يوبانماكي يىتىردىلر .

گوجون وارسا ايندى نشان وئر صور
چىتىن بىردە دوشسون بو دوشمن تور

گوردوم دوشوب آلدەن يايى سىين كسىب گلەير ھايى .

نە هر كى قارە قىلى تىرىلە بۇلەر آرادان^(۱)
ساواش گونو گۈرەجكسن آلىندە واردى كمان

ناچار يۈكۈ آچدۇق قاچدۇق ، داغدان آشدۇق جماعتە ياخيئلاشدۇق .

چالۇش او ايش باجاران ايشچى يە چتين ايش وئر
كى اُسره مېش^(۱) شىرى يالنىز باسار^(۲) دهلى قافلان^(۳)
فيلين بوؤدۇ كىمى گر اولسا قول بوؤدون او بوؤدون
ساواش قوپاندا اُسهر ، انسانى ائدەر حيران
باداخچى يا باداخ آتما^(۴) سىنار قيئچىن او قولون
باداخچى ياخشى باداخ اؤيره دەر سنه اوغلان

● حكايت

۱۸- بىر بىگ زادا آتاسىنىن قبرى اۈستە اوئورمىشدى بىر درويشين يئىمىنە
سئويلە يىردى گەل آتامىن قېرىنە باخ كرپىچ لرى فيروزە دەن دۇش داشلارى^(۵) ان دەيرلى
مرمرە ندىر ، باش داشىندا گۈزەل سۈزلر قازىلىبدىر نە آيەلر يازىلىبدىر ، امما سنىن
آتاوينكى چىر كرپىچ دەن بئش اون اوۈج تورپاخذاندىر ، يۇخسول او شاق گۈلدۈ
دئدى : سنىن آتان او داشلارى قاوزايىنجا منىم آتام اوچماق^(۶) باغىن گزەجكدىر

كىمىسە آز چاتسا گۈزلەسە اولاغى
اولاغىن بوڧدەرەمز الى اياغى

۱ - دەلى ، مست ، ديوانه

۲ - يىئخار ، مغلوب ائدەر

۳ - پلنگ

۴ - دولاشما ، تەپىك آتما

۵ - قېرىن اۈستونە قويولان داشلار

۶ - جنت ، بهشت

او کی بیر عؤمر فلاکت^(۱) له عؤمور سوردو باشا
یونگول آسوده خیال قبر ائوینه داخل اولار
او کی عؤمرون بویوجا قو^(۲) توكونه ائيله دی ناز
قبره باش^(۳) قوئماغا فیکر ائتمه اوزو مایل اولار
قفسین ایچره کی قوش قاچسا قفسدن سئوینه ر
بو کیچیک نینده^(۴) قالان قوش داریخار زایل اولار

● حکایت

۱۹- « سنین بویوک او دوشمنین ایچینده کی او نفسین دیر » بو حدیثین معناسین من بیر
عالمدهن سوال ائتدیم ، بویوردولار : غرض بؤدور دوشمن سنه رحم ائيله سه نفسین
سنه رحم ائيله مز .

فرشته یه تای اولار آز یئنه آدام آمما
او چوخ یئنه ییخیلار کیم گوره دئیه ر داشدی ر
او نفسه ائتمه کرم ائيله مه ز کرم سنه ، چون
ایتی او نفسیویله ن دوشمنین قاریندا شدی ر^(۵)

۱- یونخسوللو قلا ، وارسیزلی قلا

۲- قوش آدی دیر

۳- قبر ائوینده یاتماغا اشاره دیر

۴- قفس ، فانی بو دؤنیایا اشاره دیر

۵- قارداش

● حکایت

۲۰- یوخلوق^(۱) چوخلوق^(۲) سئوهنلرله شیخ سعدینن دئیشمه سی : بیرین^(۳) گوردوم درویش دلّین^(۴) بورونموشدو درویش خلّین^(۵) خلّین^(۶) یادان چیخارتمیشدی اوخویوردو اوخویاندا وارلیلارا توخویوردو^(۷)، های باسیردی آی انسانلار ؛ کرم اهلی نعمت سیزدیر درم اهلی ارادت سیز^(۸).

کرامتلی بشرلرده درم یوخ

درم دینار اولانلاردا کرم یوخ

من کی بیر عؤمر سخی لرله^(۹) اوتورموشدوم کریم^(۱۰) لردن پای اوموشدوم کدهرلندیم^(۱۱) دندیم وارلی واریسزلارین زومهاریدیر^(۱۲) زومهار یوخ یوخسوللارین انباریدیر ، ائوی ائوسیز قالانلارین اوطاغیدیر غریبلرین یاتاغیدیر^(۱۳)، دئمک اولار اوزگه یوکون داشییرلار اوزگه اوچون یاشییرلار . قوللوقداکی قوللوقچولار طعامه ال یتیرمه میش ال طعاما یتیرمه زلر ، یوخسوللارا یوخ

۱- یوخسوللوق ، مکت سزلیک ، درویش لیک

۲- وارلیلیق ، مکت لیلیک

۳- بیر نفری

۴- پالتار ، دو

۵- جماعتین

۶- اخلاقین ، سیرتین

۷- سوز آتیردی ، توهین ائدیوردی

۸- اخلاص سیز ، خالص یتتی اولمایان

۹- سخاوتلی ، آلی آجیق

۱۰- کرامتلی ، کرم اهلی

۱۱- غصه لندیم ، اوره گیم سیخیلیدی

۱۲- توشه ، آذوقه

۱۳- منزل ، آشیانه ، مسکن

دئمه زلر ارسیزلره ^(۱) آل سیزلره ^(۲) توخ دئمه زلر .

اونون کی مکنتی وار وقف ^(۳) ائدهر کسهر قوربان
زکات ^(۴)، فطره ^(۵) وئرهر بنده لر ائدهر آزاد
بو بللیدیر ایکی رکعت نماز قیلماقیلا
او شانه چاتما یا جاقسان دهلی کؤنول اولا شاد

اگر رضا کرامتده طاعت ده دیر اولو تانری رضاسینه چاتماق اوچون آچیق قاپی تمیز
پالتار آری ^(۶) ثروت وارلاری دیر ، آروادلارین ناکیشی لر قاپی سیندا ایشله تمه زلر ائو
اهلینه حرام چوره ک دیشله تمه زلر ، بللی سوزدور آج انساندا قوت اولماز دیزلهرینده
قدرت اولماز ، سوسوز قیچدان قاچماق اووما قانادسیزدان اوچماق اووما .

صبحه ده ک گؤزلهرین یوما بیلمه ز
یایدا دهن ییغماسا قاریچقا گوروم
کیسه نین اولماسا صاباح چوره گی
قیش گونو کیم وئرهر اونا یئمگی

طاعت له فقر بیرله شه نمز ، ظلمت له نور هیمله شه نمز ، بیرى گوده ر اذان سسی بیر
گؤزلهر قازان سسی بو سس هارا او سس هارا .

۱ - دوک آروادلار

۲ - یوخسول لار

۳ - بیر مالین عایدین الله یولوندا خرج ائتمک

۴ - او مقدار مال کی مالی پاک ائتمه گه مالدان آیریلار .

۵ - فطره بایرامیندا یوخسول لارا حصر اولونان صدقه

۶ - تمیز ، پاک ، زکاتی وئرلمیش مال

درم اهلى حقدهن اطاعت ائدهر درم سيزده حقى ملامت ائدهر

پس بوئلا ريئن اطاعتى چوئخ مقبولدور^(۱) چون كى تانرى حضورينده
حاضرديلر ، دعا وقتى خاطرلرى پوزغون^(۲) ده گيل چوئخ آسوده خاطرديلر .
معيشته^(۳) فيكر ائتمه زلر اوشاق چوئخدور چوره ك يوئخدور سئويله مزلر . عرب دئيه ر :
وارس^(۴) زليغين بلاسيندهن پيس قوشونون جفاسيندهن رها قيلسيئن بيزى تانرى . ايكي
دۈنيا افتخارى^(۵) بوئوروبدور : « فقر يعنى ايكي دۈنيا بوئوقدهر آغ بنيزى^(۶) قاره ائتمك » ،
دئدى حضرت بو سوزۈده بوئوروبدور : « فقر^(۷) منه افتخاردير » دئديم دينمه بو سوز
يالنيز او فقيره اشاره دير كى راضى دير رضاسينه باش آنديريب قضااسينه^(۸) ، نه اونلار
كى اۈزلرينى آسگيلدهرلر پاى اومارلار اومدوقلاريئن نقد ائدهرلر .

اي دۈهۈل تك ايچى يوئخ نعرهسى چوئخ
نه خيال ائيله مى سن كوچمه گه سن
داهى تزوير طمع تدبيرين آت
تزويرين تدبيرينه سئويله مه هن

۱ - قبول اولمالدير

۲ - پريشان ، داغيناق

۳ - گنجينه جك ، ياشاييش امورى

۴ - محمد پيغمبره اشاره دير

۵ - صورت ، ياناخ

۶ - بوئخسوللوق ، وارسيئزلىق

۷ - ايلكدهن تعيين اولونان امور ، باشين يازىسى

معرفت سیز^(۱) فقیر انسان حقیر اولار ، فقرین صوئو کفره چکەر ، یتمک اولسا یئهن اولار ایچمک اولسا ایچهن اولار ، یتمک ایچمک نه سنده وار نه منده وار اونلاردا وار ، آلان بیزیک وئرهن اونلار ، وئرهن لرله آلانلاری توتوشدورما توتوشمازلار ، قووشدورما قووشمازلار . جَنَّت^(۲) اهلی باره سینده اولو تانری بویوروبدور : «اُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ»^(۳) یعنی روزی اونلار اوچون فراهمدیر . دنمک اولار بو روزی یه چاتمایانلار او روزی یه چاتانمازلار ، کیمین رزقی^(۴) فراهمدیر حاضر اولار یوخسا پوزغون خاطر اولار.

دوشجه گین آن دهرین شیرین یوخویا
یانقی یا عالمی ائسدر چشمه

بو سؤزلردهن غیظه^(۵) گلهن یوخسول درویش فصاحتین^(۶) آتین میندی وقاحتین^(۷) عرصه سینده دولاندیردی مذمتله^(۸) گولدو دئدی : واریلاری ائيله تعریف ائيله دین سن بیله خیال ائيله دیم من ال دوتماغا ناچار دیلار قیفیلانمیش قیفیللارا^(۹) هاچار دیلار . کیشی اونلار منی سنی بگه نمزله مننه سنه اوز وئرمزله ، فقیرلرله باریشمازلار حقیرلرله دانیشمازلار ، ثروت مکننت توپلاماغا ائيله یامان

۱ - منظور آلاهی تانیمايان

۲ - بهشت ، اوچماق

۳ - اوتوز یئددینجی سوره قیسخ بیرینجی آیه

۴ - روزی ، پای

۵ - خشم

۶ - رسواریق

۷ - اوتانمامازلیق ، شرم سیزلیک

۸ - شماتت ، دانلاق

۹ - کلید

بند^(۱) اولارلار بىندەلىرى اونودارلار سئويىلەمىزلىرى مگر شىماتتە ، دىندىرمىزلىرى مگر
تحقىر حقارتلە . علم اھلىنى گدا سايىب گدالره خور^(۲) باخارلار ، وارلارىنا فخر
اندىرلىرى ، مجلسلىرىن لاپ باشىندا اگلەشەرلىرى ، اوزلىرىنى مىن باشچى^(۳) دان باش بىلەرلىرى ،
فىكر اندىرلىرى ھاممى قولدور^(۴) اولارلار سرور^(۵) ، بو حكمتلى آغىر سوزو حكىملىردەن
انشىدىمىزلىرى : نعمتى چوخ طاعتى يوخ يوخسوللارىن يوخسولتودور .

وارلى ، وارسىز عالمە خور باخسا چون يوخدور مالى
گاۋ غىر^(۶) اولسادا انششكىدى ياپبا چاتمالى

دندىم : بوراخ بو سوزلىرى اولارلار كرم اھلى دىلىرى ، دئدى : خطا سئويىلەدىن سن
كرامتسىز او آزغىن^(۷) لار يالنىز درم اھلى دىلىرى ، نە فايداسى بوللاخدىلار آخمايىرلار
الاودىلار ياخمايىر^(۸) لار مكنت آتىن مېنىدىلر آتسىزلار باخمايىرلار^(۹) ، پاى
وترمىرلىرى پاىسىزلارلار ھاي وترمىرلىرى ھايسىزلارلار ، توپلايىرلار زحمتىلە ، ساخلايىرلار
خستىلە^(۱۰) ترك اندىرلىرى حسرتىلە^(۱۱) ، حكىملىردەن بىرى دئىيب : يىر بختىلى سىنخار
صوترا گوموشلىرى يىردەن چىنخار .

۱ - مشغول اولارلار

۲ - اسگىك گۈزىلە باخماق

۳ - بۇيۇك باش

۴ - بىندە ، نوكر

۵ - آقا ، ارباب

۶ - بىر دريا حيوانىدىر كى اوزوندەن غىر دفع اندىر

۷ - يولدان آزان ، گمراھ

۸ - ياندىرمايىرلار

۹ - توجە انىلەمىرلىرى

۱۰ - آلچاقلىقلا

۱۱ - نىسگىلىلە

بو گون مشقتیله آختاران تاپار بیر گنج^(۱)
او گنجه صاحب اولار آیریسی صاباح بی رنج

دئدیم بخیل^(۲) سئویله مه ز دین اولنلارا آل آچماسایدین^(۳)، طاماح دیشین اولماسایدی
آچیق آلی یوموق آلدن^(۴) سئجه نمزدین، محک^(۵) بیلر زر هانسی دیئر گدا سئچر
کریم کیمدیر. دئدی: مگر قاش قاباقلی^(۶) قاپیچیلار ائولرینه قوندورمازلار
تانیش لاری قوودورسینار گلن لری هایقی رسینار او جا سسله باغیر سیئنا ر کیمسه
یوخدور. دوز دئیهر لر او ائولرده کیمسه اولماز.

بیر انسانین کی باشدا خرد^(۷) رای او لمایا
کیم یوخدور ائوده سئویله سه دربان یالان ده گیل

دئدیم سیئر تیق دیزی ییئر تیق گدالرین آل لرینده ن بئزیدیلر نیله سین لر. چؤلون
قومو اینجی اولسا گدا خلقین گوزو دویماز.

گوز طاماح کار اولا دویماز نئجه کی
قویو دولماز نه قدهر دامجی دامار

۱ - پول آنباری، خزینه

۲ - کرامت سیز، خسیس

۳ - دیله نمه سه بدین، گدالیق ائتمه سه بدین

۴ - کرامتلی له کرامت سیزین فرقین بیلمه زیدین

۵ - بیر داشدیئر کی اونون وسیله سیله قیزیلین گوموشون عباری بلله نر

۶ - غضبالی

۷ - عقل، دانش، رای

دۇنيا واركن طاماح كار وار طاماح كارلار گاهى ائيله پيس ايشلره گيريشهرلر بو
حلالدير بو حرامدير دوشونمه زلر ايكي دۇنيا ايليشهرلر .

ايتيه كسك آتاند ا شاد اولار چوخ
خيال ائيله ر كى ات يا استخواندير^(۱)
اگر اورتوك سالي نسنا نعيشين^(۲) اوسته
طاماح كار فيكر ائدر شايد كى خوانسدير^(۳)

تانىرى نعمت اهليىن يوخلار حرام يولا دوشوب قاچان وار صاحبين دالدان حاخلار
سوجدان^(۴) ساخلار ، بو سوزلرى فيكر ائيله من سئويله مهديم اوزون سئويله :
وارسيلىقدان باشقا پيس ايش سراغيىن وار مرد ايگيدى نامرد ائده آبير^(۵) توكه ال
كسديره^(۶) ؟ ايگيدلرين قيچين قولون باغلانديرا عومور بويو اغلانديرا ؟ اصلان
بوغان قوچ اوغلانى دوغدودورا دوستاق ايچره سوموكلرين اوغدودورا بير گون سحر
گون دوغاندا بوغدودورا^(۷) ؟ امكانى وار بير درويشين نفسى چووا^(۸) شهوت آتين
ائيله قووا سئويله ينده قاچما دايان دايانمايا . قارين قاسيق^(۹) اكيز تايدير بو
قيشقىرسا او باغىرار او باغىرسا بو قيشقىرار ، ائشيديم بير سوباي^(۱۰) درويش

۱ - سوموك

۲ - جنازه ، اولو

۳ - سفره

۴ - گوناھ ، آزغيىن ليق

۵ - آبرو ، شرف

۶ - اوغرو الى كسيلمه گه اشاره دير

۷ - سحر گون چيخماميش اعدام مراسمينه اشاره دير

۸ - منحرف اولو ، دوز يولدان چيخا

۹ - گوبه كدهن آشاغي قسمت

۱۰ - مجرد ، ائوله نمه يه ن كيمسه

بیر اوغلانین^۱ حرمتینه توخونموشدو خلق اونو^۱ داشلایاندا^۱ داشلاتدی^۲ آی مسلمانلار
چاره ندیر ؟ انولمه گه قدرتیم یسوخ صبر ائتمه گه طاقتیم یوخ . حدیثده وار
« سوْباي چیلیق^۳ دینده یوخدور » اگر مکنت اهلی کیمی او درویشده هر گون گنجه
بیر گوزه لین یاتاغینا سورون سئیدی ، گوش طلعت سرو قامت صنملرله بیر یوزقانا
بورون سئیدی فیکری حقدن چومازیدیر . نازلئ گوزه ل یار صاحبی

یارین قاپقارا ساچلارین چنگه لهر
یارین آل قانیلا^۴ آلین رنگ ائده ر^۴

صنملرله یولداش اولان یولدان چیخماز اوز اوزونون ائوین ییخماز .

او کس کی وئردی کونول نازلئ بیر گوزه ل صنمه
محالده وئرسین اوره ک دای بهشت حوری سینه

***

بیرینین خورماسی اولالده
نه وئجی داش آتا اوْجا نخله

او کی آجدیر دینچی ده ن چوره ک قاپار ایری ایشین یولون تاپار .

۱ - داشا باماندا ، سنگسار انده نده

۲ - غضبلندی

۳ - رهبانیت ، ترسا راهب لرینین ریاضتی

۴ - فیئدیقچالاری یار قانیلا رنگین اولار

فرقى يۇخدۇر آج ايتە آج قۇردا آج كفتارلارا^(۱)
دجالين^(۲) دیر بۇ اولاخ يا صالحين^(۳) دیر او دوه

نه چۇخ شرف مالكلرى وارسىزلىقدان شرف مولكۇن اۇدۇزوبلار شرافتى
اونۇدوبلار .

زاهد نجه آج ائيله يه جك تانرينى طاعت
آج دان آكيشى اۇمما گيلان زهد ، عبادت

حاتم اگر يۇخسۇللارا يۇخ دنمه دى سبب بۇدۇر يىباندا ياشايىرميش او شهرده
ياشاسايدى ديلنچى لر وارين آلدهن آلارديلار وارسىز گۇنه سالارديلار . دئدى وارلى
جماعته يازىقلىغيم گلير منيم . دئديم : يۇخ يۇخ حسادتين گلير سنين . دئيشمه ميسز
اۇزۇن چكدى سانكى شطرنج عرصه سیدی قۇندۇروردو قۇشدۇروردوم ، قۇشدۇروردو ،
قۇندۇروردوم مهرلرين بير بير آلدیم شاهين^(۴) کیمی شاهين^(۵) چالديم .

سۇز صاحبي آتанда اونخون آتما سن سپر^(۶)
اۇزگه اونخون قۇيۇب يايا او اينديجه سينار

۱ - اولو يئهن بير حيوانين آديدير

۲ - آخر الزمان زامانيندا بير يالانچى كيشى نين آديدير

۳ - ئمود قۇمونون پيغمبرى

۴ - چالاغان قۇشو ، قارطال

۵ - شطرنج عرصه سينين شاه مهره سى

۶ - تسليم اولماماغا اشاره دير

حق اولسا سۆزلرین سۆزووی سئویله سن اوجا
باک ائتمه یوخذو قافیله سی سۆز قوشان قینار^(۱)

سۆزۈن صونۇ دای قالمادی ائده دلیل اولدۇ ذلیل ، ذلیل اولمۇش گۆزۈن یومدۇ آغزین
آجدی ، جاهل لرین رسمی بو دۇر دئییشسه لر دۇیوشه لر ، او بوت یونان^(۲) آزر^(۳) کیمی
کی تانری نین رسولیله دئییشیردی غضبلندی هارای چکدی : « لئن لم تئنّه
لأرجئک^(۴) » یعنی اگر بۇ ایشدن آل گۆتورمه سن داشلاتدیرام^(۵) . داشا باسدی داشا
باسدی هم هارای چکدی هارای چکدیم.

درویش هارای چکیردی من های   های کوی سسینه گولوردو ملت
گولمکله دئیهردی خلق ، خالق   عقل ائيله مەیب سیزه کرامت

بیری دئدی بۇ آلاوی سئوندورمه گه قاضی گرەک قاضی وئرن حکمه هاممی راضی
گرەک . قاضی بیر آز تومدۇ دهرین فیکره جوئمدۇ صونرا دئدی :
ای کی مکننت اهلین اؤیدون^(۶) درویش خلّقین خلّقین سئوودون^(۷) آچ قولاغین
ائشیدگیلان ، گول تیکان سیز اولا بیلمه ز ، خمر^(۸) خمار^(۹) آیری ده گیل ، گنج اوستونده

۱ - دانلار

۲ - بت تراش

۳ - ابراهیم پیغمبرین آتاسی یا عمی سیدیر کی بوت ستایش ائیلهردی .

۴ - مریم سوره سی قیخ آلتینجی آیه .

۵ - داشا باسدیرام ، رجم ائيله تدیره م

۶ - تعریف و توصیف ائتدین

۷ - پامانلادین ، شرفینه توخوندون

۸ - شراب

۹ - کثفلی لیکدن صونرا باش آغری سی

ایلان یاتار، عیشی أجل نیشی پوزار، دهنیز ایچره اینجی وارسا ناققادا وار، جنت
اؤچون زحمت گرهک عؤمور بویو حسرت گرهک .

معشوقون ظولمونه عاشیق نئجه هن سئویله مه سین
گول تیکاندان، وفادان جور و جفا آیری ده گیل

باغدا نئجه یاشیل چمن کنارینده گوهن چیخار گۆزه چارپار ائيله او جور وئره نلرین
جرگه سینده وئرمه یلر، دۆزه نلرین دۆزومونده^(۱) دۆزمه یلر گورونرلر .

بوتون دامجی لار دؤنسه لر اینجی یه
ده گرسیز اولار اینجی منجیق کیمی

جلالت لی حق یوردون ساکن لری، متانت لی درویش لردیر کرامت لی مکتت لی لر، آن
حرمت لی وارلی اودور درویش خلّین غمین یثیه آن عزّت لی درویش اودور وارلی خلقه
اگیل مه یه .

« وَ مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ »^(۲) .

صوترا اونا باخدی دئدی : ای کی دئدین درم اهلی کرم سیزدیر وار صاحبی ارادت سیز،
دوز سئویله دین ارادت سیز او کافرلر چوخ کافر نعمت دیلر حدسیز آلچاق
همت دیلر اونلار یالنیز باجارارلار یثمه سینلر گئیمه سینلر توپلاسیلار ییغدیقلارین
عؤمور بویو گیزله تسینلر، اگر اون ایل قیتلیق^(۳) اولایا گؤیده ن سئل آتلانا دؤنیا باتا
اؤلدوم هایى عرشه چاتا غم یثمه زلر غم لی لره غم سیز قالین هئچ دئمه زلر، عزیز جلیل

۱ - جرگه سینده، سیراسیندا

۲ - طاق سوره سینین ایکینجی آیه سینده ندیر . « کیم توکل ائیلر اولو او تانری یا تانری اونا کافی اولار »

۳ - قحطی

جلالت لی او تانریٰ نین غضبینه چکین مه زلر ، سئویله یرلر :

آجیندان مینی اولسه باک ائتمه ره م

مینیم واردی قورخماز طوفاندان صوتا

بیر طایفانیٰ ن یولۇ بودۇر کی سئویله دیم بیر طایفادا واریش یوخون باغیشلا یئر
آد قازانیئر ، بو کرامت صاحب لری اولۇ تانری رضاسینی طالب دیلر ، ایکی دنیا بو یو
بو تون نعمت لره صاحب دیلر .

دئمک اولار شانلی ائللین ائل خانینی یئر اوزونون سلطانینی سلیمانین وارثینی حق
مولکونون حارثینی^(۱) عدالتین قوروقچوسو دیانتین قوللوقچوسو سعدین اوغلو ابوبکرین
اوزو مخلص^(۲) نوکرلری او طایفایا باغلی دیلار آلاہ اونو قوجا تماشین دوشمن لرین
اوجا تماشین .

او جور کی سن گوزه لیم ائتمیسه ن کرم یوردا

یالاندی کیمسه دئسه بیر آتا ائدیبالایا

او گون کی ایستهدی تانری باغیشلا سین ائله پای

بو یوردو سن شاهی سان حکم سور بو ائل او بایا

قاضی قیاس عرصه سینده ائيله یامان آت چاپدی ردی توژون دالدان دوتانمادیق
دئدی ک دایان فرمان سنین فرمانیندیر .

۱ - قوروقچو ، نگهبان

۲ - ارادت لی ، صداقت لی

اۋپۇشۇردۇ گۈرۈشۇردۇ دۇدى گۇدىن روزگارۈن قۇساسىنە رضا وئرىن .

شكایت ائىلەمە زىل قارەدیر گۈنۈن درویش
گیلئی یۈز ایل اندەسندە گۈنۈن گۈچەر قارە
سین کی واردی ألىندە بو گۈن وارین وارلى
یئە ، ایچ باغیشلا صاباح چات گیلان او دلدارە

سازمان پژوهش‌های ادبی

معاشرت آداب لاری

معاشرت آداب لاری

۱- يىغماغا يۇخ آسايىشە خاۋىردى مال ، بىر بىلەندەن سۇرۇشۇدولار كىم آغ گۇندۇر؟ كىم قرە گۇن ؟ دئدى : آغ گۇن يىئەر پايلار گۇنو قرە يىمز ساخلار.

اگر بىرى بىر عۇمۇر ايشلەيه ، يىغا يىمىيه
روا ده گيل قىلا بىر كس او ناكسين نامازين

۲- بىر گۇن موسى سلامى مىز اولسۇن اونا ، بوئۇردولار قارون^(۱) ائشيد : « أَحْسَنُ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ »^(۲) ائشيدمه دى نابود اولدۇ .

۱- موسى عصرينده ياشايان وارلى كارلى بىر كىشى ايدى
۲- قصص سوره سينين يىتميش يىددىنچى آيه سينين بىر حصه سى « ياخشىلىق ائيله نىجه كى تانرى سەنە ياخشىلىق ائيله دى .

بیر کس کی درم دینار یلا اولمادی خوشبخت
بدبخت اولاجاق دُونیادا دینار و درمله
نعمت ایکی دُونیادهن اومورسان کرم ائيله
یغدیقلاریوی لطف قیلِب تانری کرمه

عرب دئیهر : منتلی پای های سیز اولماز .

کرم شاخه سی چون تیکیلدی یئر
یاشیل قول بو داخلار سمایه ^(۱) چاتار
او منت تبردیر ، تبر اورمانا ^(۲)
توخونسا یاشیللیق کؤکوندهن باتار

***

شکرائت ستایش ائيله کرم فضل صاحبین
لطف ائيله ییدی فضل ، سخاوت و ثریب سنه
منت او شاهه قویمایگلان یاخشیی خادمم
منت قویوبدو فرصت خدمت و ثریب سنه

۳- ایکی نفر زحمت چکر زحمتلری فایدا و ثرمز ، او جاهل کی ییغار یئمز ، او
عالم کی بیلر دئمز عمل ائتمز .

۱- گزیه

۲- آغاجلیق ، جنگل

گرچه علمه اُولونجه مایلدی   چون عمل اوندا یوْخدوْ جاھلدی
نه محقق^(۱) دئین نه بیر دیندار   بیر اولاخدیر آغیر کتاب یوکوْ وار
وئره بیلمز جوابین آما خبر   اوْ آغیر یوک اوْدوندوْ یا دفتر؟

۴- شریعتہ خاطر دی علم ، مال دولته خاطر ده گیل .

کیمسه دینین ساتیبدی دُنیایه
توپلاییب^(۲) اوْد ووروبدوْ خرمنینه

۵- فاسد عالم فانیس لی بیر کوزا به نزه ر ، یولوْ گورمز یولچولارا^(۳) یول گؤسته ره ر .

بیر عؤمر چالیشدی ییغدی دینار
دیناری بوراخدی قویدوْ گندی

۶- عاغیللار مولکه جمال باغیشلارلار ، پرهیز گارلار دینه کمال . پادشاهیْن
عاغیللی یا ایشی دوشر ، عاغیللی نین پادشاها ایشی دوشمز .

۱ - بورادا شریعت احکامین بیلن عالم

۲ - ییغیب ییغیشدیرب

۳ - مسافر

قوئی سنه بیر سۆز دئییم ای پادشاه
 گرچه وزیرین بؤنا مایل ده گیل
 منصبی وئرایش بیلهنه عاقله
 دوزدو مقام پیشهیه عاقل ده گیل

۷- راکد ثروت ، بحثسیز علم ، تدبیرسیز ملک بوگون واردیر صباح یوخدور.

حورمت کرامت ائتمه‌لی سن نوکره نوکر
 حورمت کرم گۆره‌نده گۆره‌ر ، سن سئوہ ایشی
 اوندا اذیت ائتمه‌لی سن یوز کوزه دوشاب
 بیر دامجی حنظلی^(۱) ، ائده بیلمز شیرین کیشی

۸- ظولمکاری باغیشلاماق ، ظالم‌لری آغیشلاماق^(۲) ، مظلوم خلقه ظولم ائتمکدیر .

اگر آمان وئره‌سن ظالمه آمان گونو سن
 شریک جور و ستم سن ائلین یامان گونو سن

۱- ابوجهل قاپیزی کی چوخ آجیدیر

۲- تعریف ائتمک

۹- پادشاهی^۱ن پیمانینا گووه نمه یین^(۱)، جوانلیغین دورانینا .

بئل باغلاما بیر دلبره مین اویناشی^۱ وار
عاشیق باشینی یارماغا ائده داشی^۱ وار

۱۰- یولداشی^۱وا سرین دئمه ، دوشمنیوین سرین آچما ، نه بیلیرسن یولداش دوشمن ،
دوشمن یولداش اولمایاجاق .

عزیز یولداشی^۱وا سئویله مه اوره ک سؤزونو
عزیز یولداشی^۱وین چون عزیز یولداشی^۱ وار

***

نه روادور آچاسان یاریوه راز
او رازی^۱ سئوگی سینه سئویله یه یار
لاپ او^۱ باشدان بولاغی^۱ توتمالی^۱سان
داسا داشقی^۱ن سئلی یوردون آپارار
سئویسه^۱ن چی^۱خمایا سؤزلر ائشیگه
سؤزو قویما ائشیده ائوده دووار

۱۱- ضعيف دۈشمەن دۈسلۇق ائدەر بىر گۈن قوۋ دۈشمەن اولما . بىل باغلاماق اولمۇر
يارا ، يادا نىجە بىل باغلاياق .
ضعيف دۈشمەن كۈل آلتىندا كۈزە بەنزە كۈزۈ قارات .

ايندى بو كۈزۈ دۈرۈن قارالدىن
بىر لحظه صۇرا قاراتماق اولماز
دۈشدۈ سپرى كمانە اوخ قوۋى
يۇخسا داي اونا اوخ آتماق اولماز

۱۲- ايكى دۈشمەن آراسىندا ائىلە دانىش ، بارىش اولسا خىجل اولما .

ايكى يۇلداشىن دعواسى اۇددۇ اۇد
سەن چىن^(۱) اۇدۇندور اۇدۇن اولما سەن
گۈرەرسەن آلا سۇندۇ كۈز اولدۇ كۈل
اۇ كۈلدەن تۈرەندى چىمەن ياسەن
عاغىلدان اۇزاخدىر بىر اۇد ياندىرام
يانام بىر اۇدۇن تەك اۇدۇن ايچرە مەن

یاریلله خلوتده صحبت ائتگیلان
اؤزگه لر یوخسا بیلرلر سؤزلرین
سرّیوی دیواره آچما دیوارین
وار دالیندا کیمسه گۆرمور گۆزلرین

۱۳- کیم دوشمنین آلین سیخار، یولداشی نیّن قلبین سیخار.

اگر دوشمنه جان دئسه یولداشیین
آتکدهن بوْراخ دای اوْ دوشلوق داشیین

۱۴- آزارسیز یول تاپانمیرسان بیر کم آزار یول تاپگیلان.

بیر کیمسه کی زورسیزدی اوْنا زور دئمه یولداش
صلح ائتمه گه امکان اوْلا جنگ ائیله مه قارداش

۱۵- قیزیلدان گئچ مصیبتدهن قورتار جانیّن. عرب دئیهر: لاپ صوْن تدبیر
اولسوْن شمشیر.

اثر قیلماسا اوْغلانیّن تدبیری
قینیدان چیخاردار ایتی شمشیری

۱۶- يىخدىغىوا رحم ائىلەمە ، رحم ائىلەمز يىخسا سنى .

دۈشمەن سىناندا سەي قىل تحقير قىلما ھەمتىن
شايد او ھەمت سىز صاباح تحقير قىلسىن غىرتىن

۱۷- پىس آدمى كىم اۋلدۈرسە خەلقىن فېكرىن راحت ائدەر پىسىن جانىن حق
سئويلەين عذاب لاردان .

ترخم ان گۈزەل خەسلتدە اولسا
جفاكار زخمىنە سن قويمار ھەم
ايلان گۈردۈن باشىن از رحم ائمە
جفاسىندەن گلىب دىر تىنگە آدم

۱۸- دۈشمىنىندەن سۆز ائشىدەمە ، ائشىدەندە ترسە عمل ائىلە گىلان .

حذر كىم ائمەسە دۈشمەن سۆزۈندەن
بىر از گىچمىش دئەر بىچارە اولدۇم
او يول لاركى دئمىشىدى دۈزدۈ دۈشمەن
او يول لاردا بىر عۇمر آوارە اولدۇم

۱۹- خوشونتى آز اولانیڭن صولتى يۇخ ، عطوفتى چۇخ اولانیڭن ھئیتى يۇخ . نه چۇخ
بزدیر آمان دئسین نه چۇخ آزدیر یامان دئسین .

پىچاقدان صۇرا زخمه مرهم گرەك
بشردە غضب ، مهر با ھم گرەك
دەرىن عقل اھلى يئريتمز سۇزۇن
تواضع ائدەر يۇنگۇل ائتمز اۇزۇن
دئمز ھامى دان عاقل انسان منم
نادان كىمسلر ايچرە نادان منم
اشيدىم گۇزەل بو سۇزۇ چۇخ اوجا
دئيردى جوان اوغلۇنا بىر قوجا
ايگىدلىك اگر اولسا يالنىز ايشين
دەلى شيردە اولسان چكرلر ديشين

۲۰- ايكي نفر يۇردون^(۱) ، دىنين دۇشمىندىر ، او سلطان كى حلمى^(۲) يۇخدۇر ، او
زاهدكى علمى يۇخدۇر .

او كى بىلمىر تاريدير اصلى ده سلطان جهان
ھىچ زامان ائىلەمە يارب اونو شاه ائل بىگى خان

۱- ملك

۲- صبر ، دۇزوم

۲۱- او سلطانكى دۈشمىنە قان قۇسدۇردۇ ، دۈستۇنادا قان قۇسدۇرار . غضب اودۇ
اۈنجه^(۱) غضب صاحبلىرىن ياندىر^۱اجاق صونرا شايد بىر اۈزگەسىن .

غروردان بشر پاك اولسۇن گرەك
بشر خاك دىر خاك اولسۇن گرەك
قىزىل كۈز آلودان^(۲) دوغۇلدون مگر
غرورى سايىرسان بۇيوك بىر هنر

***

بئىلە قان^(۳) مولكوندە گۇردۇم اُن بۇيوك بىر عالمى
سئويلەدىم : جھلىن ايزىن^(۴) بۇ سىنەدەن پاك ائت گىلان
سئويلەدى : يا خاك اول چونكى ازلەلدەن خاك سىن
ياكى علمىن دفتىرىن ياندىر^۱ كولون خاك^(۵) ائت گىلان

۲۲- بدخلق انسان ائىلە دۈشمىن اُسىرىدىر ، اسىرلىكدەن قۇرتۇلانماز .

اگر بلا گونۇ بد خلق آدام چىخا عرشه
بلا اونۇ او مكانسان آتار او دم فرشه

۱ - اول

۲ - شىطانا اشاره دىر

۳ - بىلقان - آرازدان او تايدا اولان بىر شەرىن آدىدىر

۴ - اثر ، نشان

۵ - دفن ائت

۲۳- دوشمن لرین سۆزلەشندە بزم^(۱) دونون گئی اگنیوه ، بیرلەشندە رزم^(۲) دونون .

قاری دوشمن لرین دعوا ائدەندە
چاغیئر یولداش لارین اول بزمە حاضر
اگر گوردون او دوشمن لر بیر اولدو
یراق^(۳) آمادە ائت اول بزمە حاضر

۲۴- دوشمن گۆرسە دیشی باتمیر گوجو چاتمیر ، یولداشیوام دئیەر صونرا قورقو
قورار ایپین قیرار .

۲۵- ایلان دوتوب اولدورمه گە دوشمنیوی گۆندەرگیلان ، بو اولدورسه
سئوینەرسن او اولدورسه شکر ائدەرسن .

ساواش قویاندا حریفین دئمە گوجو یوخدور
ایگید کی گئچدی جانیندان اونون گوجو چوخدور

۱ - قوناقلیق

۲ - ساواش ، دؤیوش

۳ - ساواش اسبابی

۲۶- پىس خبرى سىن سئويلەمە ، آيرى آدام قوئى سئويلەسىن .

سىن باھاردان خبر گتىر بولبول
قوئى او قارقا دئسىن قىشىن خبرىن

۲۷- خائىن خلقيىن خيانتىن آچما شاھا ، باور ائتمز جانىن گئدەر .

خريدارى يوخذور گۈرۈرسىن سۈزۈن
سۈزۈن درياسىندان كنار چك اۈزۈن

۲۸- كىمسە مەنم دئىەنلرە اۈگۈد^(۱) وئەر اونۇن اۈگۈد نيازى وار .

۲۹- دۈشمەنلرىن توصيفىنە اينانمايىن ، مداحلارىن^(۲) تعريفنە . بۇنلار گدا صفت دىلر
اونلار رىا اھلى دىلر . سانكى^۱ لئشە يئل وۇرارلار عاغىل سىزى اۈيسەن شىشەر .

۱- نصيحت ، پند

۲- تعريفچى ، تعريف ائدەن

اونون کی ذرّه سندهن نفعی واردیئر
اینانما گر سنی تعریف ائتسه
سنین بیر عیبوی مین عیب ائیلر
مرادین آلامیشدان قویسا گئتسه

۳۰- سۆزون عیبی دوتولماسا سۆز عیب سیز اولایلمز .

سۆز اهلی گرهک دیر دئیسه نه اؤزون
خیال ائیلیرم عیبی یوخ بو سۆزون

۳۱- کیمسه دئمز عقلیم آزدیئر قیزیم دازدیئر .

جدال ائدیردی دؤنن بیر جهود مسلمانلا
جدال داکی بو حدیث ائیلهدی منی حیران
چکیردی نعره مسلمان یالان دئسه من
سنین تایین منه اول سئویله سین بویوک یزدان
یهودی ده اوجا دان آند ایچیردی توراته
سنین تایین یانیئم اودا سۆزومده اولسا یالان
اگر عاغیلدان اثر قالمایا بو دؤنیاده
منیم باشیئمدا عاغیل یوخدو سئویله مز نادان

۳۲- يىددى درویش بىر سفرادان مىل ائدەرلەر . ايىكى كۆپىك لىش اۆستۈندە
بوغۇشارلار . حرىص يىيەر دئەر آجام قانع يىمز دئەر توخام .
حكيملردەن بىرى دئيب : مكنتلى اول قناعتلە نە مال دولت بضاعتلە .

سیر ائدەر بللى دى بىر بللە بو دار بارساغىمى
سیر ائتمز ولى دۇنيا بو ايكى دار گۈزۈمو

***

آتامىن صون گونۇ چون باشە چاتدى
بو پىندى وئردى گونۇ تىك صونرا باتدى
كى شەھوت اوددۇر آتشدەن اوزاق دور
جەھنم دە يانار اوددان ايراق دور
ألين يانسا سسین قالخار سمايه
چالیش سۇندۇر كۈزۈ دۈشمە بلایه

۳۳- يىخیلانی قالخیزماسین ییخیلانداندا قالخیزمازلار .

يازىق كيمسه كى مردم آزاريدير مصيبت قوپان گونده بى ياريدير

۳۴- تىزكى گلى تىزده گندەر .

لاپ آزی قی^۱رخ ایل زامان آپارار
 او^۲ چینین تورپاغی^۳ او^۴لا چینی قساب
 آل باشا چال داشا نه یه لازم
 یوزو^۵ بیر گونده قایری^۶یلان بشقاب

***

یومورتادان جوجه چون چی^۱خدی^۲ تنز قاجار ده نلر
 ولی آدام بالاسی آنلاماز ندیر دانه
 نادان کی ناگاه اوزون گوردو^۳ نعمتین ایچره
 اولار اونو^۴ یارادان خالقیل^۵ه بیگان^۶ه
 بشر او^۷ خالق^۸ه ممکن ده گیل گنده یتیش^۹ه
 مگر یانا گنچه جانندان مثال پروانه
 قومون^{۱۰} اگر ده یهری یو^{۱۱}خدو^{۱۲} چولده چون چو^{۱۳}خدو^{۱۴}
 تاپیل^{۱۵}ماسایدی^{۱۶} اولاردی^{۱۷} ده یرلی دردانه

۳۵- صبر اولماسا ایشلر قالار ، صبر سیزلیک عومرو^۱ تالار .

بیاباندا گوزوم^۱له گورموش^۲م من
 پیاده آتلی^۳نی دالدا^۴ن یتیردی
 دهوه آهسته گئدی^۵ گوزده^۶ن ایتدی
 گئده^۷ن کروان ایزین آتلی^۸ ایتیردی

۳۶- جاھل آغزىن يۇمسا خوشدۇر ، كىم بۇ سۇزۇ درك ائىدىدیر ، جەھالتى ترك ائىدىدیر .

چون يۇخۇندور ادب كمال ھنرىن
آغزىۋى چۇخ آچىب دانىشماگىلان
پۇك جەۋىز^(۱) تىك اگر ايچىن پۇكدۇ
فضل ، ادب اھلىنە قارىشماگىلان

***

بىرى بىر ائششىگە سۇز اۋىرە دىردى
اۋ يۇلدا آى لار ايل لىر چكىدى زحمت
عاغىل اھلى دئدى : اى جاھل انسان
ھەردىر بىر عۇمۇر چك سىندە محنت
اۋ دىنمە زەدەن^(۲) سىن اۋىرەن دىنمە مزلىك
محالدىر اۋىرەنە سىندەن اۋ صحبت

***

كىمسە فىكىرىز گىرىشە صحبتە
آغزىن آچاركن دۇشەجك محنتە
يا سۇزە گىر سۇز يىلەن انسان كىمى
ياكى دايان باخ گىلە حيوان كىمى

۱- گردكان

۲- لال ، دىل سىز

۳۷- کیم اوزوندن آرتیق فضلی اولانلارلا صحبت ائدەر بیلله ندر سین فضلی چو خدور بیلله ندره ر عقلی یو خدور .

صحبت اهلی اگر ائدیر صحبت
قولاق آس سئویله مه ندر علت

۳۸- ایری یولا مایل اولان زایل اولار . یاخشی لاردان یاخشی ایشلر ظاهر اولار یامان لاردان یامان ایشلر .

همدم اگر اولسا ملک^(۱) دیویله
قلبی دولار مکر ، ریا ریویله^(۲)
قورد ، قویون گورسه قیجیردار دیشین
قورد محال دیر گوره چوپان ایشین

۳۹- کیمسه خلقلین ایچین^(۳) گزه ر ، خلقه مین جور یالان بهزه ر ، اوزون آزه ر .

۱- فرشته

۲- حیله ، مکر

۳- عیبین آختارار

●
۴۰- علم اھلى علمه عمل ائىلەمەسە دىمك اولار بىر عاغىل سىز اكينچى دىر يئرى
سۈرەر دانە اكمز .

●
۴۱- اطاعتدە اولسۇن گرەك ارادتىن^(۱) ، پۈك گردكان آرتىرانماز بضاعتىن .

●
۴۲- هر سۈز بىلەن دۈز سۈز دئەن اولايىلمز .

چادراسى^(۲) باشدا اولاندا دئەجكلر اوجادىر
چادراسىن باشدان آچاندا گۈرەجكلر قوجادىر

●
۴۳- هر گئەمىز قدر اولسايدى ، قدرىن قدرى اولمازىدیر .

داشلار هامىسى اولسا اگر لعل بدخشان
لعليله داشىن اوندا اولار قيمتى يكسان

۴۴- خیال ائتمه او انسان کی خوش صورت دیر خوش سیرت دیر ، مهم ایچ دیر^(۱) نه ائشیک دیر^(۲) .

بیریله بیر نئچه ساعت اگر بیرى دانیشا
سئچهر اونون نه قدهر سینه سینده واردیر علوم
بیر عؤمر اگر گئجه گوندوز اونيله همدم اولا
اونون خبیث ایچی اولماز اونون اوچون معلوم

۴۵- زور صاحبین کیمسه بیزلر ، اوزون دیزلر .

دئیه جکلر گوزون مگر چئری^(۳) دیر
بیری سن آی کیشی ایکی گوروسن
کلیله^(۴) کلله کلله^(۵) وورماگیلان
داغیلار یوخسا باش سینار کلله ن

۱ - سیرت ، ایچهری ، باطن

۲ - ظاهر ، صورت

۳ - بیرى ، ایکی گوره ن کیمسه

۴ - اؤکوز ، بوغا

۵ - باش باشا

۴۶- جاھل جوان پنجه لہ شر نر شیریلہ اوینار ایتی شمشیریلہ .

زورۇ چۇخ كيمسەيە ايليش مە گیلان
ألین اۇپ جنگينه گيريش مە گیلان

۴۷- گۇجلۇلرە ھن دئمەيەن ، اۇزۇن ھلاک ائتمک اۇچۇن گۇجلۇلرلە آل بىر اولار .
گۇجلۇ دۇشمن فرمانیلا خاک اولمايان خاشاک^(۱) اولار .

ضعیفین جرأتی اولایلمز
قوی نین اوستۇنہ چکە شمشیر
قاییدیب قاچماسا نادان ساییلار
اوستۇنہ کیم گۇرەر گلیر دەلی شیر

۴۸- ھنرسیزلر ھنر اھلین گۇرەنمزلر ، بازار ایتی چوبان ایتین ، گۇرەن کیمی ھئی
ھورەرلر ایرەلی یە گلەنمزلر ، یعنی ھنر صاحبینہ سۇز آتارلار اۇزلەرینی گیزلەدەرلر .

دالیندا مین جورہ سۇزلر حسود خلقة دئیەر

ولی گۇرەندە ھنر صاحبین دیلی دوتولار

۴۹- آجلیق دردی اولماسایدی صیدین قیچی ایلشمه زدی ، ظالم اووچی صید
ایشینه گیریشمه زدی .

قارین بند ، زنجیریدیر آل قولا
قایتماز قارین بنده سی دوز یولا

حکیم پایدان آرتیق یتمز ، عابد پاییم آزدیئر دئمز . زاهد ییهر ییخیلما یا اینجه
جسمی سیخیلما یا . جوان بش قاب ییهر قابلار دوزولونجه ن ، قوجا تیخار^(۱) جان
دوداقدان اوزولونجه ن ، قلندرده^(۲) او قدر ییهر قاریندا یئر نفس اوچون ، یئرده یتمک
بیر کس اوچون دای قالمایا .

ایکی گئجه یاتا بیلمز قارین اسیری اولان
ازل گئجه یئمه مکده ن صورا آغیرلیقدان

۵۰- قادین دئیه ن یولا گئتمه ، ظولمکارا کرم ائتمه .
او خیال دیش قوردو کیم ائسه حمایت
بو مظلوم گلله یه ائیلهر خیانت

۱- ییهر

۲- دینلنچی ، گدا

۵۱- ياغى دۈشمەن قاباغىندا دۈرۈب وۈرۈپ اۈلدۈرمەسەن سەن اۈزۈۈين دۈشمەن سەن .

ايلانا وئرمە مچال از باشىنى
ياخىنا گلە چالار ، چال داشىنى

۵۲- قولۇ باغلى دۈشمەننى اۈلدۈرسەن سۈزۈم يۈخدۈر اۈتۈرسەن ، آمما اونۇ
اۈلدۈرمەگە سەبەب ئاتىلان سۈزۈ اۈلار ئشيدمەگە امكان اۈلماز .

هەزىن وارسا دۈر دىرىت اۈلۈنۈ
دىرىنى چۈخ راحاتدىر اۈلدۈرەسەن
آتىلان اۈخ ياي قايىت مایاچاق
اۈخۈنۈ گۈر ھارا اتىرسەن ؟

۵۳- عقل اھلى عاغىل سىزدان خورمەت اۈمماز ، جاھل عالم خورمەتنى سىندىراندە
حکیم دئەر سانكى داشدىر ايرى اينجى سىندىريرى .

بۆلۈلە اۈلسا ھەم قەس قەلە
يىخىلىپ اۈلمەگە ائدەر عەلە

گر جفا قیلسا نادان کیمسه هنر صاحبینه
 او هنر اهلی جفا ائتسه اونون یونخ هنری
 ابله آدم آياغین آلتینا سالسا قیزیلی
 قیزیلین ذره ده اُسگیلمه یه جکدیر دهیری

۵۴- عاغیللی لار ، عاغیل سیزلار مجلسینده سئویله مزلر . بللی سۆزدۆر عاشیق
 سازین دیلله ندیرمز دۆهول های قاوزاناندا ، مُشک اییین بیلله ندیرمز سوغان تایی
 آچیلاندا .

ائشیدیم سئویله دی بیر جهل اهلی
 دانیشدیم لال اولدو عقل اهلی
 او بیلمیردی چالینسا طبل غازی^(۱)
 عاشیق آلاماز سازی چالماز حجازی^(۲)

۵۵- قیزیل ، زیغا باتسا یئنه دهیرلیدیر ، غبار عرشه چاتسا یئنه دهیرسیدیر .
 حثیف جاهل بشجددیرمک^(۳) ، دریغ عاقل بنجرمه مک . فیکر ائتمه چون کول اوددانیدیر
 اود گونشدهن ساووق کولده ایستی گرهک . گولون اییی کۆکۆندهن یونخ اوزونده ندیر .

۱- دۆیۆش دۆهولو

۲- ماهنی آدی دیر

۳- بسله ددیرمک

چون كى كنعان^(۱) اولدۇ چۇخلۇ بى ھىنر
بى ھىنر انسان كىمى اولدۇ ھىدر
اىلك ھىنردەن سئويلە گوھردەن دئمە
ابراھىمدان سئويلە آزرەن^(۲) دئمە

۵۶- عطر گرەك اۈزۈ دئيە ، لازم دە گىل عطار دئيە . عاقل عنبر بوخچاسىدېر^(۳) خوش
ايىى وار ، جاھل دۈيۈش دۈھولودور بوئش ايچى وار .

عقلى يۇخلار ايچىندە عقلى اولان سانكى اصلان دۈشۈندە جيراندىر
گۈزۈ گۈرمز^(۴) گۈزۈندە سورمەلى گۈز سانكى زندىق^(۵) ائويندە قرآندىر

۵۷- آزار چكدين دۇس^(۶) قازاندىن دۇسلارىوا آزار وئرمە .

مىن ايل زامان آپاردىكى دۇنسۇن او لعلە داش
زىنھار^(۷) لعلى وورماياسان داشە سن داداش

۱ - نوح پىغمبىرىن اطاعت ائتمەيدەن اوغلۇ

۲ - ابراھىمىن آتاسى يا عمى سى نىن آدى دىر

۳ - مئدە ، باغلى

۴ - كۈز آدم

۵ - دىن سىز ، كافىر

۶ - دوست ، يۇلداش

۷ - آماندىر ، آگاه اول

۵۸- گوربوزه سیز^(۱) کیشی آرواد اسیری تک عقل نفسین اسیریدیر .

اگر قاوزانا ائوده آرواد سسی دای اولماز او ائوده صفا حصه سی^(۲)

۵۹- سوز صاحبی گوجلو گرک یوخسا سوزو افسانه دیر^(۳) ، گوج اهلی نین عقلی گرک یوخسا گوجلو دیوانه دیر .

دوشونجه سی^(۴) دوزومو حاکیمین گرک اولسون
دوشونجه سی دوزومو اولماسا ستمکار دی

۶۰- کرامت لی جاهل جوان کرامت سیز عالم پیردهن^(۵) ایره لیدیر^(۶) .

۶۱- کیمسه خلقالین خاطرینه شهوت یولون بوزاخیدیر^۸ حلال یولدان حرام یولا یول
تاپیدیر^۸ .

۱ - تدبیر سیز ، لیاقت سیز

۲ - پای ، سهم ، قسمت

۳ - کؤکسوز ، فایداسیز

۴ - فهم ، شعور

۵ - مرشد

۶ - تانری یا یاخین دیر

آلاھدان اۋتور ائىلەمەسە عابد عبادت
آيىنەدە نورى گۈرەجک زىل قارا ظلمت

۶۲- بولۇد دامار دريا دولار ، خىردا خىردا خىلەك^(۱) اولار ، يعنى انسان قدرت سىز
گون قىچ قولۇتا دەگەن داشى يىغمالىدیر فرصت گونۇ ظالم لىرىن باش گۈزۈنە
وورمالیدیر .

چشمەلر بىرلشەلر صحرا داشار
نەرلر ھىملەشسەلر دريا داشار
داملا داملا داملادان چايلار دولار
دانه دانه دانەدەن تايىلار^(۲) دولار

۶۳- علم اھلىنە روا دەگىل جھل اھلىنىن جھالتىن گۈرە دۈزە ، بئىلە دۈزۈم بوتۇن جھلىن
آرتىراجاق اونۇن آغىر حورمىتىنى^(۳) آزالداجاق .

تواضع^(۴) اگرا ئىلەسن طاغىيە
اونۇن نخوتى كبرى حدەن آشار

۱ - خىلى ، چۇخ چۇخ

۲ - كىسە

۳ - عزت ، احترام

۴ - آچاقلىق ، اۋزون اسگىك ائتمك

۶۴- گناهکارلیق هنج کیمسه دهن مطلوب ده گیل علی الخصوص علم اهلیندهن . علم اوخدور شیطان قلبین اوخلاماغا . اوخچو آرتیق شرم ائده چک اسیر اولسا .

پرهیزی گر اولماسا بیر عالمین
ائیله عالمدهن او نادان یاخشیدیر
گوزلو انسان گورمه سه یارقانلاری^(۱)
گوزسوز انسان چوخ چوخ اوندان یاخشیدیر

۶۵- حیاتیتمیز بیر نفسدیر ، وارلیغیمیز ایکی یوخلوق آراسیندا بیر هوسدیر . عقلی یوخلار دنیا اوچون دین سائرلار ، یوسف ساتان او کیمسه لر ایسته ییرلر نه آسینار ؟
« اَلَمْ اَعْهَدْ اِلَیْکُمْ يَا بَنی اَدَمَ اَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّیْطَانَ »^(۲)

اونوددون ایلقاریوی اولدو همدمین دوشمن
او دوشمنین سوزونه یولداشین بوراخذین سن

۶۶- دهلی شیطان مخلص لرله^(۳) چالا بیلمز ، زهلی سلطان مفلس^(۴) لرله .

۱ - قویو ، چالا

۲ - یاسین سورهمینین آتمیشینجی آیه سیندهن « ای آدمین اوشاقلاری مگر سیزله عهد ائتمه دیم شیطان بهاش اگمه یه سیز »

۳ - تانری سئوه نلر

۴ - یوخلسول ، وارسیز

یوڭخسول کی اونون نمازی یوڭخدور^(۱)
وام وئرمه اونا نیازی یوڭخدور
تانری بویوران او فرضی^(۲) وئرمز
وئرسهن اونا قرض او قرضی وئرمز
دورد اल्ली آلاز او قرضی آلان
صوترا اوزوه دئهر قاچ اوغلان

۶۷- چۆرهک سیزین^(۳) آدین یادین خلق اونودار . اوزوم دادین دن دول
قاریجیق^(۴) قادین بیلر مؤوچی^(۵) بیلمز .
مصرین اوزون قیلتیغیندا^(۶) دوزگون یوسف بوتنا گۆره چوخ یئمه گه یوڭخ دئهردی
یوڭخسول لارا یوڭخ دئمه یه .

اوکی دائم چکردیشه فرهنی^(۷)
نه بیلر دادماییب فقیر تره نی
آجی آج کیمسه دهن سوروش آکیشی
گئجه آج آج یاتیئر توڭخون نه ایشی

-
- ۱ - نامازسیر آدام
  - ۲ - واجب ناماز
  - ۳ - کرامت سیز
  - ۴ - ارسیز قوچا
  - ۵ - اوزوم باغی نین باغبانی
  - ۶ - قحط سینده
  - ۷ - توڭیوق

ای قارا یئل ، تۆزۈنا چاتمايان آتلى ياواش اول
 بۇ قۇجا خستە ^(۱) گوہنچى يۈكۈلہ زيغدا قاليب
 باجاسى تۈستولہ يەن غم خانادان ^(۲) ايستەمہ كۈز
 او اۋرەك تۈستۈسۈدۈر دام دۈۋارا كۈلگہ ساليب

۶۸- سن يئەندە يۈخسۇل درويش واى دئەندە ، دئەسن ندەن واى سئويلەدين ، گرەك
 يۈكۈن باغلاياسان اونۇن اۋچۈن آغلاياسان ^(۳) .

گۈرەندە پالچىقىن ايچرە باتىبدى يۈكلۈ اولاخ
 اۋرەكدە آغلا ولى سۈرگيلان آتىن اۋزاغا
 پيادە اولسان آتىندان دئسەن ندير احوال
 كۈمك گرەك اندەسن زيغ ايچيندەكى اولغا

۶۹- بۈيۈكى سۇز يالان دەگيل؛ پايدان ^(۴) آرتىق يىمك اولماز، اُجل قايىت دىمك اولماز.

قادان ^(۵) منيم جانيما سئويلەسن دئسندە يامان
 قضا يازان يازىچى ائيلەمز عوض قضانى

۱ - يۈرغون

۲ - غم سارايى

۳ - اشاره دير پاى وئرمەگە

۴ - قسمت

۵ - بلا

قارا یئلین وکیل ی سؤندۆرهنده^(۱) دۆل^(۲) چراغین
چراخ ییخان یئلی یوڭ دانلایین یازی یازانی

۷۰- پایلا^(۳) پایین ، أجل هایلار^(۴) باتار هایین .

رزق اوچون جهد اندیب یا ائتمه یه سن
یازیلان رزق آله گلیب چاتاجاق
اصلانین چنگینه ایلیش سنده
أجلین چاتماسا داشین آتاجاق

روزی لی یه روزی چۆخدۆر ، روزی سیزه روزی یوڭدۆر .

سکندر^(۵) آب حیاتدان^(۶) ایچه نمه دی بیر ایچیم
دویونجا ایچدی ولی خضر^(۷) سعی سیز او سؤدان

۷۱- پای سیز اووچی بندی^(۸) آچار ، أجل سیز اوو بددهن^(۹) قاچار .

۱ - گئچیردهنده

۲ - آرسیز آرواد

۳ - باغیشلا ، قسمت ائيله

۴ - چاغیرار

۵ - مقدونیّه لی اسکندرّه اشاره دیر

۶ - ابدی یاشایش باغیشلا یان چشمه نین سوؤو

۷ - اسکندرله بیرلیکده ظلماتا مسافرت ائتمیشدیر .

۸ - قفس ، جله

۹ - بند

مسکین حریص^(۱) هئی دولانیئر رزقین آرتیئر
بیلیمیر کی دائماً ایزی نی ایزله ییر^(۲) آجل

۷۲- غافل وارلی پالچیق قابدیئر قیزیل سؤدان سوو ایچیدیر ، واریسز آگاه
قیزیل جامدیئر زیغدان گئیم گئینیدیر . بو موسانین کهنه ییترتیق
اوسلوگودور^(۳) ، او فرعونون مرواریلی ساققالیدیر^(۴)

۷۳- یوللولار باغلی یوللار آچیلماجاق ، یولسیزلارا آچیق یوللار باغلانا جاق .

کیمسه نین دولتی واری واردیئر
واریسز انسانه یاردیم ائتمه لیدیر
بئله فیکر ائیلهمه او قبر ائوینه
جاه و دولت سنیله گئتمه لیدیر

۷۴- بخیل^(۵) حقیقین نعمتینه بخل ائدهر ، بنده لری دوشمن سایار .

۱ - طاماح کار

۲ - آجل دالسیندا گزیر اونو آختاریر

۳ - روپوش ، ائشیک پالتاری

۴ - فرعونون ساققالین باهالی گوهر لرله هوره رمیشلر

۵ - حسود

بىر عاغىل سىز جاھىل كىشى گۇردۇم
پىسلەيىردى بۇيۇك بىر اھل جاھى^(۱)
دئدىم : اى خواجه گر سىنن يۇخدۇر
اۇ مقام اھلى نىن ندىر گۇناھى

***

حسودە بلا ايسىتمە آى كىشى
بۇيۇك بىر بلايە سالىب چون اۇزۇن
اونۇن گۇزلىرىن وئر چىخاردىم دئمە
حسادت چىخاردار دىيىندەن گۇزۇن

۷۵- ارادت سىز دلدار دئەن بضاعت سىز دلدادە دىر ، معرفت سىز يۇل ايزلەيەن قۇل
قانادسىز قۇشا بەنزەر ، شىرىن بارسىز بىر آغاجدىر اۇ عالم كى عمل سىزدىر ، بىر
قاپى سىز دروازادىر اۇ زاهدكى علم سىزدىر .

۷۶- قرآن گلىب سۇزلىرىنى اۇيرەنمەگە اۇنا عمل ائىلەمەگە ، نەكى اۇجا آوازىلا اۇخوماغا .

۷۷- آت سىز قۇجا يۇردا چاتىب ، آتلى ايگىد ھلە ياتىب ، ال يۇخارى^(۲) دۇتان
جوان باش يۇخارى^(۳) دۇتان قۇجا زاهدلردەن ايرەلىدىر .

۱ - دۇلت و مقام صاحى

۲ - عبادت ائتمەگە اشاره دىر

۳ - عبادت ائتمەيەن عاصى آداما اشاره دىر .

خوش خلق گۆلەش قاباخلی مأمور اول، اولما فقیه^(۱) مردم آزار

۷۸- بیر عالمدن سوزوشدولار نهیه بهنزه ر اوکی بیلەر عمل ائتمز، دئدی بالسیز
بیر آری یا.

سئویله دی بیر گون بیری بالسیز آری^(۲)
بال یوخوندور سن ییزی ساشما بار

۷۹- جفا اندن اره آرواد دئمه لی بیک، ریا اندن زاهدلره قیرخ حرامی^(۳)

ای کی قلبین قازادی کج دی یولون
بورونوب سن ریا اوچون دوم آغا
پالتاریم آغ گرهک سوزون قورتار
تزویری قوی کمانه آت اوزاغا

۸۰- ایکی نفر حسرت چکر حسرت یوکون آچا بیلمز ندامتین^(۴) دوستاغیندان^(۵) قاجایلیمز،

۱- دین عالمی

۲- ساری آری، انششک آری سی

۳- اوغرو، یول کسه ن

۴- پشیمان اولماق

۵- زندان، قفس، بند، قازامات

اۋ تاجىركى دەلى دريا جامىن^(۱) جالار ، اۋ وارثكى دۇرت دۈرەسىن درویش آلار .

كىم پايىن^۱ پاى وئرمەسە درویش لره
آل^(۲) قانى آخسا دئەرلر عىبى يوڭ
يا حالىن سوزما^(۳) قلندر^(۴) كىمسەن
يا اۋزون آج قال اونۇ سن ائىلە توڭ
يا اثوۋە قوتدار بۇيوك دروازەلر^(۵)
ياكى ائتمە فىلچى يە اصرار چوڭ

۸۱- اگنىمدەكى بو بئز كۈينك بىگ گۈندەرەن اىپك دۇندان عزت لىدير ، بوڭ
سفرامىن تۈكۈنتۈسۈ^(۶) خان اثوى نىن طعامىندان لذت لىدير .

يئەرەم سرکه نى ياۋان ترەنى
يئمەرەم كدخدا وئرنە فرەنى

۸۲- عقلى اولان اۋزباشىنا دوا يئمز ، قارا يوڭلا بلدچى سىز گئىدىم دئمز ، يۈكسك مقام مرشد

۱ - آلىش وئرىش مالى نىن باتماسىنا اشاره دير

۲ - قىرمىزى

۳ - سوزوشما ، سنوال ائتمە

۴ - گدا ، دىلنچى

۵ - بۇيوك قابى

۶ - باقى مانده ، اۋكى تۈكۈلەر قالار ، بۇرادا نارىن چۈرەك

امام غزالی دهن^(۱) - تانری اونا رحمت ائتسین - سوزوشدولار بئیله یوکسک اوْجا یثره سئویله نئجه اوْجالاندین ؟
 بویوردولار : بیلمه دیگیم سوزلری من سوزوشاردیم سوزوشماقدان اوتانمازدیم .

اینانمارام دئسه لر دردیوین دواسی بوْمدور
 مگر آچیق بوْ سوزو سئویله یه طیب منه
 سوزوش باجارمادیغین سوزلری بیلن لردن
 ایشیقلی سوز اولاجاقدیر گئجه چراغ سنه

۸۳- بیر سوال کی جوانینی ییله جک سن سوزوشماغا شتاب ائتمه ، یوخسا ابله ساییلارسان .

اوْگون کی گوردو لقمان^(۲) ایستی آهن
 اولوب داوود^(۳) آلینده نرم چون موْم
 نه ایش سن ائیله ییرسن سوزمامیشدی
 ییلیردی چون اولار آز صونرا معلوم

۸۴- آز گئت گیلان گئچین گیلان^(۴) یوخسا یاردا اتار سنی .

۱ - آلتینچی قرن ده یاشایان تسن اهلینین عارف لرینده ندیر

۲ - داوود پیغمبرین عصرینده یاشایان حبشه لی بیر بیلجی کیشی میش

۳ - بنی اسرائیل پیغمبر لرینده ندیر کی چوخ گوزه ل سسی واریمیش

۴ - مدارا ائیله

اگر دلدار سئوہن سؤز سئويله سن سن
سنه آرتار گؤزهل دلدار ميلی
او مجنونہ حکایت نقل ائده نلر
آپار سینلار گرہ کدیر نام لیلی

۸۵- پیس آدامین یولداشینا پیس دئیهرلر یاخشى آدام او اولسادا . خراباته قدم قویان
عابدلرده خراباتی آدلانارلار .

او گون عقلی او دوزدوم نادان اولدوم
کی نادان کیمسه یه من مهمان اولدوم
***

دئدیم : ناصح منه بیر پند وئر سن
دئدی : اوغلوئم دئمہ نادانه سن هن
دئیهرلر یوخسا خر^(۱) سن عاقل اولسان
اولاخ سان جاهله سن مایل اولسان

۸۶- دهوه ائيله دوزوملیدیر ایپین^(۲) او شاق چکسه اونو اल्ली آغاج یول آپارسا گئدهر
دینمز امما گورسه بیر قورخولو اوچروم^(۳) ایچره چکیلیری دورار گئتمز طاعت ائتمز .

۱- اولاغ ، ائششک

۲- مهار ، زمام ، تناب

۳- یارقان ، دره

خسوتنده ملاطفت یاخشی ده گیل . دئییدیلر : چوڭ اوز وئرسه ن چوڭ اوزله نر .

محبیتن جوابین وئرگیلان محبتیله
ملاطت ائیله یه نین سوژ حالین ملاطتیله
شروره کیمسه کرم ائیله یه او ناداندیر
أریت قوتور^(۱) ده میری چاره سی نه سو هاندیر^(۲)

۸۷- کیمسه عالم صحبتینه وارد اولار خلق دئیله علمی چوڭدور خلق دئیله فضلای^(۳)
یوڭدور .

عاقل انسان جواب وئرمه یه جک
مگر اوندان سئوال ائیله یه سن
دوز دئیله اولسادا او سارساق^(۴) آدام
دئیله جک سن یالانچی دیر اونا سن

۸۸- پیس یثرمده ن چیان^(۵) چیخدی منی ییخدی . شیخ منی یوڭلایاندا اویارانیسن

۱ - حده ن آرتیق پاسلانمیش و چوروموش ده میره اشاره دیر

۲ - ده میر سورتن

۳ - علم ، دانش

۴ - هدر دانیستان آدام

۵ - یارا ، زخم

نەجە اولماغىن سۈرۈشاردى ھاردا اولماغىن سۈرۈشمازدى ، لاپ آشكارا
اىستەمزدى اوۋ عضودەن آد آپارسىن . دىيىدىلر : كىم پىس سئوال ائىلىيە جك جوايىندەن
اينجىيە جك .

شكىن وار اگر سئويلەدىگىن سۈزدە خطا وار
يۈم آغزىوى بىم بىرك^(۱) سۈزۈ ائىلەمە ايراد
دۈز سئويلەگىلان قال بىر عۇمور دۇستاق ايچىندە
وئرمە يالانا باج اولاسان بىندىدەن آزاد

۸۹- يالان ، قىلىنچ ياراسى دىر توختاسادا ايزى قالار ، سانكى عزيز^(۲) اوۋ يوسىف
قارداش لارى كى خلق ايچرە يالانچى خلق آدلاندىلار .
« قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْ »^۳

اگر عادتىن اولسا دۈز سئويلەمك
خطا سئويلەسن ائل باغىشلار سنى
اگر مشهور اولسان خطاكارلىغا
دئىەرلر سنىه آلاھىن دۈشمىنى

۱ - محكم ، چۈخ بىرك

۲ - قديم مصر حاكم لرىنە دئىەر مىشلر

۳ - يوسف سورەسىنىن اوۋ سىگىزىنچى آيەسى « دئدى بلكە نفس لرىز پىس عملى نظرىزدە جلۈلەندىردى »

۹۰- کایناتین شرفلی سی انسان اولسا شرف سیزی ایتدیر ، آما دئییدیلر حق بيلمه یه ن یوز انساندان بیر حق بيله ن ایت یاخشی دیر .

ایتین بیر عؤمر ات چیخماز یادیندان
باشیندان گونده سن وورساندا یوز داش
گئچیندیرسنده سن نامردی مین گون
یامان گون یوخلاماز وورماز سنه باش

۹۱- نفس اهلی هنر اهلی اولای بيلمز ، کیم هنرله بیگانه دیر سانکی بوم بوش پیمانه دیر.

کلین^(۱) سئویله مه چوخ آغیر دیر یوکو
نه قدر اوت یسه هئچ ده به شمز توکو
اوکوز تک سئوئنده یئییب یاتماغی
گوزه آل گیلان آبرو ساتماغی

۹۲- انجیل ده وار ای آدمین او شاق لاری وار وئره نده وارا ساری ییخیلیرسیز وئرمه ینده
وارسیزلیقدان سیخیلیرسیز، نه وار گونو ذکر اندیرسیز نه بوخ گونو، هاچان فیکره

جوْماْجاق سیْز منْدهن اوْمید اوْماْجاق سیْز ؟

پایین آر تیق دوشور غافل دوشورسن^(۱)
بیر آز آز اولجاغین یاردان اوشورسن
ناخوش، خوش گونلرین اولسا اگر ضای^(۲)
هاچان ؟ طاعت عبادت ائيلهسن دای

۹۳- امر مطلق^(۳) امر ائيلهسه ظولمکارین تختی لاخلار ، بالیق اودار او اوددوغون
دیری ساخلار^(۴).

اول دم کی آدین یادین ائدیر جانيله مونس
خوشدور اودا ناققا منی ده سانکی او یونس^(۵)

۹۴- قهر قیلسا^(۶) انبیالر قان گؤلونده اوزه جکلر ، لطف ائيلهسه پس لر اوچماق
اورمانیندا^(۷) گزه جکلر .

۱- خالقى اونودماغا اشاره دیر

۲- هدر ، تلف

۳- عالمه فرمان سورهن اولکو تانری

۴- یونس پیغمبرین سرگذشتینه اشاره دیر

۵- بنی اسرائیل پیغمبرلرینده ندیر کی ناققا بالیق اونو اودو اولمه دی

۶- غضب ائيلهسه

۷- جنت باغلاریندا

انبیا اُولیا نه ائیله یه جک
قهر اگر ائیله سه قیامتده
بیزلره لطف قیل کرم ائیله
بللیدیر یوخ تاییْن کرامتده

۹۵- بُو دُونیادا اَوْد یانْدیْران اَو دُونیادا اَوْددا یانار .
« وَ لَنَذِیْقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْاَدْنٰی دُونَ الْعَذَابِ الْاَكْبَرِ . » ^(۱)

اؤنجه سنین احوالیوه برک آغلایاجاق
صوئرا دوتاجاق آل قولووی باغلایاجاق

۹۶- گئدنه لردهن عبرت آلان گلن لره عبرت اولماز . اوغرو اُلّی قیسسالانار
قیسسالانسا. ^(۲)

دانه یه خور ^(۳) باخار اوگؤیده کی قوش گؤرسه بیر آیری قوش دوشوب بنده
اؤزگه نی عبرت ائت نه اول عبرت ای یولو کئز ^(۴) گئدنه ایتنه بنده

۱ - سجده سوره سینین ایگیرمی بیرینجی آیه سی « بی گمان اونلارا آغیرین یوخ یونگول عذاب دادیزدیریق
ایری یولدان قاییدسینلار . »

۲ - شرع حکمیه اوغرو آلین قیسساتماغا اشاره دیر

۳ - چپ چپ باخماق ، ایری باخماق

۴ - کج ، ایری

۹۷- قولاق لارى آغىر كىمسە انشىدەنمىر نه ائىلەسىن ؟ سعادتىن كىمىدینه ايليشەنمىر نه ائىلەسىن ؟

آلاھىن دوستوتا گنجە اولماز
گنجەسى ایلک دەن دۇنر سحرە
بئىلە يۈكسک سعادتى آلاھ
لطف ائىلەر اونۇ سئوھن بشرە

***

گىزلىن سۇزۇمو سئويلەرەم عالمده سنە
سندەن ياخىنى يۇخدۇ بوۇ عالمده منە
هر كىم سنى رهبر بىلە او ایتمه يەجک
سندەن صۇرا سئويلە هانى ؟ رهبر ایتەنە

۹۸- صۇن گۇنۇ خوۇش گدا اولۇم آخرى پىس شاه اولمۇيوم .

ناخوۇش گۇن گۇزەل دىر چاتا خوۇش گۇنە
بوۇراخ خوۇش گۇنۇ چاتسا ناخوۇش گۇنە

۹۹- گۇيدەن يئره ياغىش ياخار، يئردەن گۇيە توۇز قاوزانار، كۇيدە^(۱) اولان كۇيدەن چىخار.

خوشۇن گلمىر اگر خۇلق و خوئومدان^(۱)
چالېش خۇلق و خوئون سن گۇيچك ائىله

۱۰۰- او گرامى جلالىلى تانرى گۇرۇر نھان ائىلىر ، قونشۇ گۇرمۇر عيان ائىلىر .

نعوذ بالله^(۲) اگر خۇلق غىبى بىلسەيدى
بشر بو بۇش گونۇ بىر لحظه راحت اولمازىدى

۱۰۱- داغىن باغرىن سۇكمەيىنچن ، بخىل^(۳) كىمسە اولمەيىنچن گىزلىن قىزىل
آشكار اولماز .

بيچاره خىس يىتمز يىدېتمز
بۇنداندا وارىم دئەر چۇخ اولسۇن
ھىچ باورىنە بوگون سىخىلماز
بۇ يىغدىغى مال صاباح يۇخ اولسۇن

۱۰۲- آياخلان آياخلانار ، باغىشلايان باغىشلانار .

۱ - خۇلق ، اخلاق

۲ - تانرى يا پناھ آپارىرام

۳ - حسود ، گۇزۇ دار

ايگىدلىكدهن اوزاخدير سىندىرا قول
 او اوغلان كى قولۇندا چوخدو قوت
 ضعيف انسان لارى اينجىتمه اوغلو
 قولى لردەن گۈرەرسن يوخسا خفت^(۱)

●
 ۱۰۳- عقل اهلى ساواش گونۈ آلین چكر ، بارىش گونۈ آلین وئرەر ، بو آل وئرمك
 آسودهلىك تۈرەدەندىر او آل چكمك سلامتلىك ياراداندىر .

●
 ۱۰۴- اوئۈنچونون^(۲) ايستەدىگى اوچ آلتىدى ، اوچ بىر گلدى .

بئدوۈ آتىن^(۳) جئلوۈى اوز آلىندە اولسايدى
 بئدوۈ قاچاردى مگر كارزار^(۴) ميدانىنا

●
 ۱۰۵- بىرى دعا ائىلەيىردى : اى مهربان^(۵) بو پىسەدە رحم اولۇتسون او ياخشى يا رحم
 اولۇتوب ياخشى مخلوق خلق اولۇتوب .

۱- خوارى ، آسگىكلىك

۲- اوۋون اوۋىويان ، بازىكن

۳- يثرىن قاچان آت

۴- دۋىوش ، ساواش ، چارپىشما

۵ - تارىدان منظور دور

۱۰۶- ایلک انسان کی بارماغینا اوزوک تاختدی پالتارینا دوزمه دوزدو جمشیدیدی^(۱).
 بیرى دئدى: زینت ساغا یاراشاندیر سلطان صولا زینت وئردی، دئدی راستا راست^(۲)
 دئمک کفایت دیر.

فریدون^(۳) ایسته دی چین نقاشیندان
 بو بیت یله گوزه له نسین شبستان^(۴)
 پیسه عزت گره کدیر یوخسا یاخشی^۵
 ازلدهن خلق اولوبدور یاخشی انسان

۱۰۷- بیر عالمدهن سوزوشدولار او قدهرکی ساغین عزت حورمتی وار صولون
 یوخدور اما ندهن اوزوک صولا تاخیلیری؟ بویوردولار چون فضیلت صاحب لری هر
 بیر پایدان پای سیزدی لار.

اوکی روزی باغیشلا ییب بشره
 یا فضیلت عطا ائدیپ یادا بخت

۱۰۸- پادشاها اؤگود وئره ن جانیندان گوز یومماسادا قیزیلدان گوز یوممالیدیر.

۱ - ایران شاهلارینداندیر

۲ - ساغ

۳ - ایران شاهلارینداندیر

۴ - کاخ، سارای، خانلیق

موّحد^(۱) باشىندان قىزىل آشسادا
 اونون آل قانى سىنەدەن داشسادا
 محالدىر اگىلسىن ستم اهلينه
 ازیلسىن بوزولسون^(۲) درم اهلينه
 بو خلقى اوتور خالقە گنت اگىل
 كى توحید^(۳) بودور آیری بیرسوز دەگىل

۱۰۹- ظولم اوردوسون يىغدىرماغا ، ستم كاخىن يىغدىرماغا خاطردى شاه ،
 شحنه^(۴) قولدور^(۵) ياغى لرى خاك ائتمەگە قوندارىلىب قاضى اوغرو خلقىن خلقىن
 پاك ائتمەگە ، راضى قاضى صحبتينه راضى اولماز .

طلبكارين طليين ايندىكى گرهك وئرهسن
 چاليش يوباتماگيلان وئر اونو محبتيله
 خراج^(۶) سلطانى سرهنگ^(۷) آلاز كۈتهك گوجونه
 خراج سلطانى كيم وئرمەسه رضائيتيله

۱- تانرىنى عبادت اندەن

۲- يالتاقلانسین

۳- يالنىز تاي سىز تانرىنى عبادت ائتمەك

۴- مأمور ، بلىس

۵- بويتو يوشون ، اوزگەننن حقوقىنە تجاوز اندەن كىمسە

۶- ماليات

۷- وصول مأمورو

۱۱۰- تۇرشو دیشی کوتەلدەندیر رشوہ ایشی .

گۈندەر دئسە قاضی منہ اون دانہ خیار

ثابت ائدەر اوندا سنہ اون خیرچالغی^(۱)

۱۱۱- ایشدەن دوشموش قجہ ایشین اوتورمەسین نہ ائیلەسین ؟ ایشین آلدەن وئرنە

شحنہ آزاردان آل گۈتورمەسین نہ ائیلەسین ؟

جوان اگر ائدہ طاعت او جنت اہلی اولار

بشر قوجالسا نہ طاعت او رخوت^(۲) اہلی اولار

۱۱۲- بیر حکیمدەن سورۇشدولار یئر اوزۇندە چۇخلۇ بارلی آغاج وار دیر ہنچ

بیرسی آما آزاد آدلانمایب مگر بارسیز سرو آغاجی ، حکمت ندیر ؟

بویوردولار ہر آغاجین یاز ، گوزو^(۳) وار ، یازدا آچار بارا دولار گوزدہ صولار

بارسیز اولار ، آما سروین صون باہاری^(۴) باہار کیمی یام یاشیل دیر . یام

یاشیل لیق آزادەلیک صفتیدیر .

۱ - خیرچا بوستانی ، خیرچا اکیلەن یئر .

۲ - کاهل لیک ، سوسلوق

۳ - پائیز ، صون باہار

۴ - گوز ، پائیز

قۇرۇلما^(۱) قۇرۇقلار^(۲) ، اۇ قەدەر بۇ دجلە آخار
خليفة نىن^(۳) اۇنۇدار صحبتىن سۇزۇن بغداد
چالیش باجارسان اۇجا نخل اول كرامتلى
باجارمادىن اولاسان نخل سرو اول آزاد

۱۱۳- ايکى نفر حسرت يۇكۇن چاتار كۇچەر ، اۇ جاهل كى يىغار يىتمز اۇ عالم كى
بيلر دىتمز .

صاحب علم اگر بخیل اولسا   خلوتى عالمه عيان اولۇنار
مىن کره بۇ درهسه کرم اهلى   ائىدیگی ایشلری نهان اولۇنار

باشا چاتدی گۈلۈستانیم - وَاللّٰهُ الْمُسْتَعَانُ^(۴) - آدى يادی عزیز تانری ياردیمیلا هر نه
یازدییم اوزۇم یازدییم اوزگهلردهن بۇرج آلمادییم^(۵) .

نه چین^(۶) اوزگهلردهن تازه شال بۇرج آلیم
بۇ كهنه شالى بۇینۇما قوی سالیم

۱ - آلالنما ، اینانما

۲ - کلک ، حیلە ، بورادا منظور دۇنيا گۇزەللىكلری

۳ - پیغمبرین یتىرىنده اۇتوران كېمسه لر

۴ - يوسف سوره سینین سىگىزینجى آیه سینین بیر حصّه سی « وَ تانری دیر كى اۇندان یاردییم ایسته یرلر »

۵ - منظور اۇزگه شاعرلرین ، یازیچی لارین شعرلرین ، سۇزلرین سۇزلریمده گتیرمه دیم .

۶ - ندهن خاطر ، نه اۇچون

سعدی سۆز و ظرافت له لطافت له دوُم دولودور ، اونا گوره هنرسيزلر دانلاييلرلار عقل اهلي هدر دئمز يالان يثره توستو يئمز^(۱) ، هنر اهلي آمما گورور عبارتلي لطافت له باري شدي ريب نصيحتلي ظرافت له قاري شدي ريب آلاولي اود اوره كلرده آلي شدي ريب . « الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ »^(۲)

او كي لازيمدي خلق اوچون يازديم
صرف قيلديم بويولدا عومرومو چوخ
رسولا امريدير سوزو يئتيره^(۳)
كيمسه ساي وئرمه سه سوزه سوزو يوخ

***

اي كي بو دفتره نظر قيلدين
دفترين صاحبين دعا ائيله
آرزىلا خير عمل منه اوزوه
خالقي حمد قيل ثنا ائيله

***

ايذن اگر وئرسه يار اوپه م آئيني
دئيه ره م اي صنم باغي شلا مني
قدريوي بيلمه ديم دونن ، ايندي
گهل بيزه ساخلاييم گوز اوسته سني

۱ - منظور گنجهر آييق قالماز

۲ - فاتحه سوره سي ايکينجي آيه سي « اوتانري يا حمد اولسون كي عالم لرین تانري سيدير »

۳ - « ما على الرسول الا البلاغ » مائده سوره سينين دوغسان دو ققوزونجو آيه سي .

سینا
اینکه کردار ما را در این
دیده ام ای
دیده ام در این
قد رویی که در این
کریم